

ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ ਪੰਗਮ

ਮੋਰੰਗਜੇਬ ਦੇ ਨਾਮ॥

ਦਸਮੇਸ਼ ਨੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸਰਹਿੰਦ ਵਲੋਂ ਨਿਗਮ ਤੋਂ ਕੇ, ਸਹਿਨਸਾ
ਨੂੰ ਪਿਧੀ ਦਰਖਾਸਤ ਭੇਜਕੇ ਮਿਲਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਸਮੇਂ ੧੭੬੩ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪੰਗਮ ਦੇ ਕੁਈ
ਦੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਖਲ ਵਲੋਂ ਰਖਾ ਕਰਦਿੱਤਾ। ਕੁਈ ਸਾਹਿਬ ਅੰਝੇ
ਸਾਂਝੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਰਮਜਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਗਏ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਿਆਮਤੋਂ
ਈਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਮੇਨਾਪਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਹੀ ਕੁਈ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਅਭਿਸ਼ਰ
ਮਿਲਿਆ ਤਦੋਂ। ਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰਿਤਾ
ਹੀ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ:—

ਸਦਾ॥ ਤੁਰਿ ਤੁਰਕਾਨ ਮੰਦਾਨ ਛੋਤੇ, ਤਬ ਖੇਤ ਸਿੰਘਾਨ ਕੇ ਹਾਥ ਆਯੋ।
ਦੀਯੋ ਬੀਰਾਹ ਕਰਤਾਰ ਮਨ ਮੈ, ਦਿੱਤੇ ਸਾਹ ਕੇ ਭੇਰ ਰਹੀਯੋ ਬਤਾਯੋ॥
ਦੇਸ਼ ਕੇ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਸਾਜਿ ਸੀਗਾਰ ਕੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਤਾਰ ਕਰਕੇ ਪਠਾਯੋ।
ਕਰ ਤਸਲੀਮ ਤਿਹ, ਹੁਕਮ ਕੇ ਦੇਖਕੇ, ਸੀਸ ਪੈ ਬਾਧ ਤਾਤੇ ਸਿਪਾਯੋ॥ ੫੬੦॥

ਸਦਾ॥ ਕਈ ਸਮਝਾਇ ਕਰਤਾਰ ਤਾਹੀ ਸਮੇਂ, ਲਿਖਾ ਮੋਰੰਗ ਕੇ ਹਾਥ ਰੀਜੇ।
ਸਾਥ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਨਾਨ ਮੇਰਾ, ਬਰਨ ਨਾਹਿ, ਮਨ ਮਾਹਿ ਕਛੁ ਸੰਕ ਕੀਜੇ॥
ਤੀਨ ਦੇ ਪਾਠ ਲੈ ਖਾਲਸੇ, ਪਾਸਿ ਤੇ ਖਰੜ ਦਰਬਾਰ ਬੀਰਾਹ ਜੀਜੇ॥
ਸਾਹਿਬ ਨਾਰਿ ਰਹਿ, ਆਇ ਦਰਬਾਰ ਮੈ, ਬੇਗ ਦੁਰਮਾਨ ਤਯਾਰ ਕੀਜੇ॥ ੫੬੧॥

ਦੇਸ਼॥ ਬਿਰਾ ਰਥੇ ਤਾਹੀ ਸਮੇਂ, ਪੂਰ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਆਇ।
ਅਹਿਰੀ ਭੇਸ ਬਠਾਇਕੇ, ਰਲਿਓ ਸਿੰਘ ਤਰ ਪਾਇ॥

ਭੁਲੰਗ ਖੁਸ਼ਾਤ ਛੋਟ॥ ਕੀਓ ਅਹਿਰੀਆਂ ਭੇਸ ਬੇਗ ਸਿਪਾਯੋ।
ਤਿਨੇ ਗਾਧ ਗਾਧ ਬਿਗਾਰੀ ਬੁਝਾਯੋ॥
ਕੀਏ ਕੁਝ ਕੋਤੇ, ਕਰੀ ਤੀਜ-ਗਾਰੀ॥
ਕਿਤੇ ਦਿਉਸ ਮੈ ਅਹਿ ਦਿਲੀ ਮਸ਼ਾਰੀ॥ ੫੬੨

تیمس
کمال
الام
طری

لینا

○

کتابخانه
مکتبہ

برهان بود

الشكر احمد نكر

اناج مندی میں
جیسا کہ

ਸਦੈ॥ ਸਿੰਘ ਤਾਹੀ ਸਮੈ ਆਨ ਰਛਨ ਦਿਸਾ, ਯੇਜ ਸਤਸੰਗ ਬਿਛਾਰ ਕੀਨਾ।
ਕੌ ਜਿਹ ਭਾਂਤਿ, ਤਿਹ ਭਾਂਤਿ ਅਰਜੀ ਕਰੇ ਸਾਰੇ, ਲਿਖਾ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ ਰੀਨਾ।
ਬਾਰ ਬਿਰਾਹ ਬਿਸਥਾਰ ਕੇਤਾ ਭਯੋ, ਭਰਮ ਭੂਖੇ ਜਿਹੇ ਬੇਦਿਹੀਨਾ।
ਹੁਕਮ ਕਰਤਾਰ ਕਾ ਮਾਨਕੇ ਖਾਜਸੇ ਪ੍ਰੀਤ ਸੇ, ਆਪ ਕੇ ਸੀਸ ਜੀਨਾ॥੫੬੬॥

५२३॥

ਮਨ ਬਰ ਕੂਮ ਕਰ ਗਾਢਨੀ, ਅਤਿ ਜਿਤਿ ਜਿਤਿ ਮਨ ਸਾਇ।

ਨਿਸਰਿਨੁ ਪ੍ਰੇਮ, ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਠੇ ਖਾਸਾ ਜਾਇ॥ ੫੩੦॥

ॐ ह्रीं

ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਰ ਜੋ ਜਾਨ ਫੁਲੇ । ਅੰਤੁ ਫਿਰੈ ਹੁਕਮ ਤੇ ਭੂਲੇ ।

ਫੀਕ ਬੈਠ ਕੈ ਅਤਿ ਰਾਗੀ॥ ਘਰੁ ਕੀ ਡਿਆ ਨ ਠੀਕ ਬਿਰਾਗੀ॥੫੭॥

ਜਿਹ ਰਿਸ ਘਾਤ ਸਿੰਘ ਕਛੁ ਪਠੇ। ਦਿਹੀ ਭਿਖਾਰੀ ਅਗਨ ਕੇ ਕੋਠੇ॥

ਤਕੀ ਕੁਨਕ ਮੁਨ ਪੁਨਿ ਪਾਏ। ਤਿਹ ਦਿਗ ਜਾਇ ਮਨੈ ਕਰਿ ਆਏ ॥੫੭੨॥

ਅਹਿਕ ਉਪਾਏ ਸਿੱਧ ਨੇ ਕਠੇ। ਝੰਡ ਬੰਦ ਕਢ ਨਿਕਲ ਯਥੇ।

ਲਿਖੀ ਕਥਾ, ੫੩ ਪਾਸ ਪਠਾਈ। ਦੁਬਾ ਕੋਰੇ ਇਸ ਤੋਂ ਚਗਾਈ ੫੭੩॥

५४४॥

ਰਧਾ ਸਿੰਘ, ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ, ਭੇਜੀ ਪੁਰ ਪੈ ਭੈ।

॥५८२॥ अथ पृथु जी ॥ ५०४ ॥

ਦੇਸ਼

ਜੇਸੀ ਏਕ ਬੁਝਾਇਕੇ, ਕਾਮਰ ਕਰ ਤਧਾਰ।
ਸੇ ਪਠਾਏ ਪੁਤ ਪੈ ਤਬੈ, ਆ ਪਾਏ ਰਕਾਰ॥ ੫੭੫॥
ਪੁਤੁ ਬਾਰ ਅਰਾਮ ਕੇ, ਪਾਏ ਹੁਕਮ ਲਿਖ ਰੀਨ।
ਆਪਨ ਕਾਜ ਸੁਪਾਰਨੇ, ਆਪ ਸਾਹਿਬ ਦਿਖ ਕੀਨ॥ ੫੭੬॥
ਕਾਮਰ ਕਿੰਨ ਦਿਤ ਤੇ ਰਲੇ, ਤੇ ਮਾਰਗ ਮੰਦਰ।
ਮਾਥਾ ਨੀਨ ਉਤ ਕੀ ਕੌ, ਜੇ ਕੀਨੀ ਕਰਤਾਰ॥ ੫੭੭॥

ਠਪਦੀ॥

ਕਾਬੁ ਏਕ, ਸਿੰਘ ਕਹਿਅਯੋ॥ ਸਿੰਘ ਸਾਚ ਉਨ ਭੇਰ ਬਨਾਯੋ॥
ਤਾਂ ਬਿਗਰ ਅਰਜ ਦਿਖ ਕਰੀ॥ 'ਦਰੀ' ਗਥ ਸਾ ਕੇ ਪਰੀ॥ ੫੭੮॥

ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਜੁਪ ਦਿਖ, ਜੇਰ ਤੁਰਕ ਅਰੇ ਮੰਦਰ ਛਡਾਏ, ਤੁਰਗੁ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਿਖ ਦਿਸਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਹੁ ਨੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਬਤਾਨ ਕਾਜੀਯੋ।
ਦਫਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਤਸਾ ਦਾਸੇ ਕਿਠੀ ਦੇਂਦੇ, ਇਕ ਹੁਕਮ ਪੈਗਤਾਂ ਵਜ ਕਾਦੀ
ਦਫਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਰਦ ਕਰਨ ਨਈਂ ਦੇਰਿਤਾ। ਓਨਾਂ ਇਹ ਕਿਠੀ ਤੇ ਹੁਕਮ
ਸਿਰੀ ਪਗ ਦਿਖ ਬਨ, ਜਿਥੇ ਮਾਤ ਅਰੀ ਮੁਸਾਜਾਨ ਅਖੀਰ ਜਾਏ ਕਾ
ਭੇਸ ਬਨਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿਖ ਤੋਹ ਨਾਜ ਸੰਕੇ ਦੁਹ ਪਏ। ਅਹਿਰੀ ਬਾਤਸਾ
ਦੀ ਅਪਣੀ ਖਾਸ ਫੌਜ ਦੇ ਅਰਮੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਖਾਸ ਕੌਮਾਂ ਪੁਰ ਦਿਖਾਏ
ਥੋਏ (ਪਿਪਾਹੀ ਦੇਕੇ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਹਿਰੀ ਦੇ ਭੇਸ ਦਿਖ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰੀ
ਦੇ ਪਰਦਾਨੇ ਦੀ ਭੀ ਜੋੜ ਨਾ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿੱਛ ਦਿਸਾਰ ਜੰਨ ਦਿਖ
ਸਹੁ ਸਤ ਤੋਗਈ। ਅਹਿਰੀ ਦਾ ਭੇਸ ਦੁਆਰੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ
ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ ਕੌਸੀ ਕਿ ਇਕ 'ਅਹਿਰੀ' ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।
ਕਈ ਕਰ ਕਰਕੇ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਯਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਦੇ ਮਨਜ਼ਰਾਂ
ਕਰਕੇ ਓਹ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦਿਖ ਦਿੱਤੀ ਪੁੱਜੇ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਿਖ ਉਤਾਰ ਕੀਤਾ,
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁਕਮ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਅਤੇ ਜਿਤਨੀ ਹੁਕਮ ਉਸ
ਦਿਖ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਓਹ ਰਸਤੇ ਦੇ ਤੇ ਤੋਹ ਰੋਬ ਬਰਦਾਰਾਂ ਅਹਿ ਨੂੰ ਦਿਲਾਖ
ਅਹਿ ਦੇਨ ਚਈ ਓਥੋਂ ਨਈਂ ਅਤੇ ਅਗੇਟਕ, ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਕਰਕੇ ਆਗੇ
ਅਪਣੇ, ਅਤੇ ਓਥੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ, ਕੀਬਨ ਨਰੀ ਜੰਘ ਗੁਣਗੀਯਾਰ

ਰਾਜਾ ਬਾਗ, ਨਰਦਰ, ਸਿਰੰਜ, ਉਜੌਨ ਹੁੰਦੇ, ਅਗੇ ਨਰਬਰਾ ਪਾਰ ਕਰ ਮਾਊਓ,
~~ਅਸੀਰ~~ ਅਸੀਰ ਨਹੂ ਬਰਗਨਪਾਰ ਆਏ। ਇਥੇ ਦੁੱਠੀ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਸੀ।
 ਘੋੜੇ ਕਰਾਏ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕੁਚ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਅਰੰਗਾਬਾਦ ਆਏ। ਓਥੇ ਜੋ ਕਰਕਾ
 ਸੀ ਕਰਕੇ 'ਅਮਰਨਗਰ-ਲਖਕਰ' ਪੜ੍ਹੇ॥ ਭੁੱਖੀ ਸੰਪਿਆਂ ਨੂੰ ਓਥੇ ਪੜ੍ਹੇ
 ਸਨ, ਹਾਤ ਇਕ ਜੇਠਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਰ ਮਾਨਜਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਤੇ ਦੁਜੀ ਕੁਠਰ
 ਪਰਮ ਸਾਥ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਜਾ ਕੀਤਾ। ਦਖਣੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਚਾਈ ਗਈ।
 ਭਾਈ ਰਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੋਸਿਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਰਜੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮਨੇ
 ਰਖੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਥ ਦੇਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਜੋ ਮੁਨਾ ਸਿਖ ਸਮਝੇ
 ਕੌਰ। ਭਾਈ ਰਥਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਖੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਨ ਰਿਤ ਚਾਕੇ
 ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਸਲੀ ਕਸ ਜੋ ਸੀ ਉਸ ਬਾਬਤ ਕੁਝੀ ਜਾਮੀ ਕੋਈ ਨਰਦਰ ਹੋਈ,
 ਅਤੇ ਭਾਂਡਿ ਭਾਂਡਿ ਰੀਆਂ ਗਾਨਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਫਿਰੋਂ ਅਤੇ ਤੋ ਸਨਾ ਨਾਨਕਾ
 ਬਰਨ ਕਰਨ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਰਦਾ। ਜੋ ਦੁਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਸੇ ਮੁਕਾਮੀ ਮੁਕਾਮੀ
 ਨੂੰ ਪੇਰਨਾ ਕਰਨ, ਤਦ ਦੁਜੇ ਜਾਕੇ ਮਨਾ ਕਰਦੇ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਬੋਹ
 ਤਰੇ ਸਨ। ਰਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਪਾਏ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਕੋਈ ਫੈਰ ਵੀਰ ਸਹਿਆ ਨਾ।
 ਨਾਨਕ ਸਾਗ ਹਾਨ ਲਿਖਕੇ ਦੇ ਸੇਵਾਗ ਦੇ ਹਥ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੰਜ ਹੁਕਮ ਖਾਸ ਖਾਸ ਆਦਮੀਆਂ ਵਜੋਂ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾਗਾਂ
 ਨੂੰ ਮੋਹ ਪ੍ਰਤਿਆ। ਇਹ ਕਾਸਰ ਦਿਪੌਰੋਂ ਟਰੇ ਤੇ ਉਪਰ ਭਾਈ ਰਥਾ ਸਿੰਘ
 ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਦੇਵੇ ਨਾਨਕ ਮੰਡਿਆ ਅਤੇ ਓਹ 'ਪਰਸੀ'
 ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਥਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਪਰਸੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ,
 ਇਹ ਰਖਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਗਲੀ ਇਹ ਕਹਿਨਾ ਠਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਬਾਤਸ਼ਾਹ
 ਅਮਰਨਗਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਭੋਂ ਇਹ ਕੁੀ ਦਸਨਾ
 ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਜੋਏਗਾ ਕਿ ਅਨੰਦਪਾਰ ਦੀ ਦੁਸਰੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਜੋਕ
 ਹੁਣ ਤਕ ^{ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਮੇ ਵਿਚ} ਰਿਖਨ ਵਿਚ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇਹੜੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਰਕਾ ਸੀ। ਬਾਤਸ਼ਾਹ
 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੋਂ ਰਖਨ ਗਏ ਪੰਜੀਤ ਦੇਵੇ, ਜੋਨ ਨਕੇ ਜਾਨ ਅਤੇ ਦੇਸ ਅਰਥੇ
 ਇਹ ਓਹ ਇਕ ਦਾਸੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਆਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਖਿਆ। ਰਖਣ

दिश चीनपुर मरि ममनमरि दिम पडां मेडे मरि मरि मरि
मरि दिश चीनपुर मरि ममनमरि दिम पडां मेडे मरि मरि मरि
मरि दिश चीनपुर मरि ममनमरि दिम पडां मेडे मरि मरि मरि

۱۱۱۶ھ (جیل ونہ جلوس) کی لمبا مہم محرم الحرام کو وانکنگیم کا قلعہ حسیر پیر یا ناگہ قوم
بیدر قایلین قلعہ مشعل فتح ہوا اور کندنہ کا قلعہ مریٹوں نے چوریا لیا + طبیعت
کچھ ناساز رہتی تھی۔ ادھر سے ہٹ کر کشنار بادک کناں دیوگاؤں میں جاؤنی ڈال کر
دن قیام کیا +

دریں آواں عارضہ بدن پیدا شاہ رو داد سو در تمام اعضاء اثر درد مفاصل لشت
و وجہ عجیب بہر سیدہ - و باعث اختلال احوال عالمی گردید - ہر چند ہر روز خود داری نمودہ
در شستن و دیوان نمودن خود را مشغول در شستہ باعث تسلی خلق اللہ میگرددیند - آخر
انحراف مزاج باعث ادکشیہ و از نعش نمودن و بے خبر گشتن یک دو دفعہ چیز نامہ خوش
آمینر فساد انگیز زبان زد واقعہ طلبان گردید - و دہ دوازده روز غریب نگاہ بہ لشکر و مردم
اردو گذشت + اما آخر فضل الہی شد کہ اثر مزاج بحال آمدن و گاہ گاہ دیوان نمودن بر
عالیٰ ظاہر گشت + چوب چینی خوران گرفتند و حصول صحت یافتند + بعد از سہ چار ہفتہ
وسط ماہ رجب از آل کوچ فرمود متوجہ بہادر گڑھ عرف بیرگانی شدند - و بہ تعب و کمالہ
تمام اواخر شعبان در آنجا رسیدہ حکم مقام چیل روز گزرا ندن فرمودند +

۱۱۱۷ھ (بیناہ برس جلوس) - ماہ مبارک رمضان در آن مکان بگزفتن اوزہ و
خواندن تراویح - و ادائے صلوٰۃ فرض و سنت بہ دستور ہر سال باخبر رسانند - و بعد اتمام ایام
صیام دو وقت بلا ناغہ دیوان نمودہ متوجہ امور ملکی و مالی میگرددیند + وسط ماہ شوال
در سواد احمد فکر کہ از ہمیں جا کوچ بقصد تسخیر ملک بیجا پور فرمودہ بودند - بعد القضاۃ بیست
و دو سال ہم عنانی نزدیک رسیدن ایام موعود مغرب صیام نمودند - و روز اول در آن مکان
بر زبان ظلمہ مکان جاری گردید کہ احمد نگر مکان اختتام سفر است

۱۱۱۸ھ (بیناہ برس) در ماہ ذیحجہ خبر تسخیر قلعہ کندنہ بعرض رسید - و باعث فرح خاطر پادشاہ گردید - بار مزاج
پادشاہ پارہ بحال آمد - اگرچہ چند روز دیوان و عدالت بلا ناغہ نمودند - اما اثر ضعف و علالت
سفر آخرت از چہرہ حال پادشاہ پیدا و ہمدرد بود + از انکہ پادشاہ عاقبت بین مزاج خود

را خالی از ماده خلل نیافتند - و گرمی بازار فساد پادشاه زاده (اعظم شاه) را روز بروز زیاده
 مشابهه می نمودند - مانند هر دو شیر زنجیر گسیخته (محمد اعظم و کام بخش) بعد از حال خود
 در لشکر ماده خلل و فساد عظیم در باره خلق الهه دانستند - و رعایت خاطر محمد کام بخش نیز ضرور
 بود - البته از پادشاه زاده کام بخش را با همه اسباب سلطنت و اکرام و احترام تمام بصوبه
 بیجا پور مخصص فرمودند - و حکم نمودند که از حضور نوبت نواخته اوانه شود + از مشابهه آل محمد
 اعظم شاه چون باز در بیج و تاب خورد - اما طاقت دم زدن نداشت - و در همه دوسه روز
 محمد اعظم شاه را نیز متعلقه صوبه مالوا بتعین منرا اولان شدید رجعت نمودند + بعد اوانه
 نمودن هر دو پادشاه زاده آزار پادشاه زیاده رو بشدت گذشت و تب بشدت گرفت -
 و سه چهار روز دیگر با وجود اشتداد مرض از راه کمال توفیق غازی پنج وقت بجاعت نمودند + چهار
 هزار دویست نفر قاضی القضاات فرستاد که بمسئولان رسانند - و بر همه عرضی دستخط نمودند که
 این خاکسار را زود بمنزل اول رسانده بجاک سپارند - و بنزینت تالوت نه پردازند + گویند
 وصیت نامه بر سه تقسیم ملک بنام فرزندان نوشته حواله حمید الدین خاں نمودند +
 روز جمعه که بیست و هشتم ذی القعدة سنه پنجاه و یک جلوس سلطانی سنه هزار و صد و
 پنجاه هجری - سیزدهم اسفند در ماه الهی بعد از غایت صبح شروع بنزاکر کلمه توحید بمنون قریب
 پانسی از برآمده ازین دار فناء بروحه جهان شرافت + نود و سه سال و چند ماه در حله غریبایان
 رسانده و پنجاه سال و دو و نیم ماه علم سلطنت برافراشت - و متصل دولت آباد مدفون
 ساختند +

خانی خاں ابینی رائے اوگزب کی نسبت یہ دیتا ہے :-
 در اولاد تیموریہ بلکہ در پادشاہان سلطنت دلی بحسب ظاہر چنان پادشاہ کہ در عبادت و
 ریاضت و عدالت گستری ممتاز باشد بعد از سکندر پادشاہ لودی کمتر پادشاہ دیگر
 سر بر آرائے ہندوستان گردیدہ - و در شجاعت و بہدباری و رائے صائب بہ نظیر بودند -
 اما از انکہ نظیر بپاس رعایت شرع - سیاست را کار نمی فرمودند - و بند و بست ملک بے
 سیاست صورت نمیگرد - و میان ارا بہ سبب ہم چینی لفاق بہر سیدہ بود - ہر تہ میر و عنصوبہ
 کہ بکارے بردند کمتر پیش میر مت - و ہر مہی کہے نمودند بطول میکشید و تا فرغے رسید +

باوجود طے نمودن نود سال از مدّت عمر در حق آن غصّه ایشان تفاوت را نیافته - مگر باره
در سامعه که آئین بد بگردد معلوم نمی شد - و شب اکثر در سید ای و عبادت بسر می بردند
و از اکثر لذات که لازم ملزوم بشریت است گزشتند برون +

ਗੋਇਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਨ ਤਿਜਰੀ ੧੧੧੭ ਦੇ ਮਹੀਨਾ ਸਵੈਸ ਦੇ ਮਧ ਦਿਨ ਅਮਰ-
ਨਗਰ ਪਹੁੰਚਾ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੧੧੮ ਤਿਜਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨਾ ਜਿਸਕਾਰ ਦੀ ੨੮ ਤਾਰੀਖ
ਨੂੰ ਜੁਮੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੁਕਾਤ ਪਾਈ। ਸਨ ੧੧੧੯ ਦੇ ਕੀਬ ਮੁਕਤ ਤੋਂ ਬਗ਼ਾਬ
ਬੀਮਾਰ ਰਜਾ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਦਿਹਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰੀ ਮਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ
ਅਤੇ ਜਸਕਾਰ ਦਿਨ ਛਸਰ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਸਾਜ਼ਾ ਦੇ ਭੁਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ
ਨਾਲ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨੂੰ ਬੀਨਾਪੁਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਾ ਦੇ ਕਰਿਆ। ਬਗ਼ਾਬ
ਸਾਹ (ਮੁਅਜਿਜ) ਅਗੇ ਜੀ ਕਿਤੇ ਕਾਬਿਲ ਵਜ਼ ਕਿਸੇ ਮੁਲਿਮ ਦਿਹ ਕਰਾ ਸੀ।
ਬਦਲੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਪਰ ਛੇਕੜ ਤਕ ਤੋੜਾ ਹਵਾਸ ਮਾਰੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ।
ਪੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੌੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਾਤ ਲਿਖੇ, ਵਸੀਅਤ ਹਈਂ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਮੁਸਕ ਨੂੰ
ਪੁਰਾਂ ਦਿਹ ਵੀਠ ਦਿੱਤਾ। ਅਖੀਰ ਤਕ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ ਰਹਿਨ ਦੀ ਹੁਕਮਿਤਾਂ
ਲਿਖਵਾ ਰਿਹਾ। ਮਰਹੂਮਾਂ ਦੀ ਸਰਕਸ਼ੀ ਤੇ ਨਰਸਾਰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।
ਅਤੇ ਸੇਵਾਫ਼ ਦੇ ਹਾਕਮੂਤ ਤੂੰ ਬਾਗੀ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਜ਼ਿਓ ਫਿਕਰਾਂ ਅਤੇ
ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਮੰਗੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਦਿਹ ਬੈਠੇ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ
ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਨਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਜ਼ਿਮੀਰਾਂ ਰਜ਼ਾਹਿਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਫ਼ਿਰਾਂ
ਦੇ ਪੀਰ ਦਿਹ ਤੋਰੇ ਕੁਗ਼ਜ਼ਿਆਂ ਵਜ਼ ਪਿਆਨ ਦੀ ਕਿੱਨੀ ਕੁ ਖ਼ਾਹੁ ਤੋੜਕਦੀ
ਉ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਗ਼ਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿ ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਮੀ ਹਾਜ਼ਿਮ ਸੁਜੇ ਜੀ ਲਿਖਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ॥
ਅਤੇ ਇਸ ਮਤਨਬ ਦੀ ਇਤਫ਼ਾਹ ਉਸਨੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਜੀ
ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤੋਰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਦੇਨ ਦੀ ਚੋੜ ਸੀ ਨਹੀਂ
ਸੀ।

ਸਨ ੧੧੧੯ ਤਿਜਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲ ਮੁਹਰਮ ੨੫ ਮਾਘ ਸਨ ੧੧੨੦ ਮੰਗਸਕਰ
ਨੂੰ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੧੧੭ ਤਿਜਰੀ ੧੪ ਮਾਘ ਸਨ ੧੧੨੦ ਸਲੀਰ ਦਾਰ
ਚਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਨ ੧੧੧੮ ਤਿਜਰੀ ੩ ਮਾਘ ਸਨ ੧੧੨੦ ਬੁਧਵਾਰ ਨੂੰ॥

ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਬਦ ਸਨ ੧੧੨੭, ਪੰਜਨਦਰੀ ਸਨ ੧੭੦੬ ਪੰਨੀ ੭ ਅਤੇ ਇਸ
ਕਰਕੇ ੧੫ ਸ਼ਬਦ ਸੀਨ ਨਦਰੀ ਸਨ ੧੭੦੬ ਤੋਂ ਸੀ ਜਿਸਦਿਠ ਕ ਬਾਤਸਾ
ਅਧਰਨਗਰ ਪਹੁੰਚਾਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ ੧੧੧੮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੀਕਾਅਰ ਨਦਰੀ
੨੪, ਸਨ ੧੭੦੭ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ੩, ਅਤੇ ੨੪ ਜੀਕਾਅਰ ੨੧ ਨਦਰੀ ਸਨ ੧੭੦੭
ਤੋਂ ਹੋਈ॥ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਨਤੀਜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਰਥਾਸਿੰਘ ਜੀ
ਅਧਰਨਗਰ ਨਦਰੀ ਸਨ ੧੭੦੬ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ, ਵੇਈ ਅਗਸਤ-ਸਤੰਬਰ
ਦਿਨ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਦਰੀ ੧੭੦੬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਖਤ ਹੋ ਗਏ
ਤੇ॥ ਅਤੇ ਬਾਤਸਾ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੇਈ ਦਸ
ਮਾਰਚ ਦੇ ਰੂਬ ਮਿਲੀ, ਜਿਸਪਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮੁੜੇ॥ ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਰੂਪ ਮਈ-ਜੂਨ
ਸਨ ਸਨ ੧੭੦੬ ਨੂੰ ਅਰਥਾਤ ਜੇਠ-ਹਾੜ ਸੰਮਤ ੧੭੬੩ ਨੂੰ ਰੂਪ ਰਸਕੋਰ
ਤੋਂ ਚੀਕੂ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ। ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਰਸੇ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੀ) ਨਹੀਂ
ਗਏ ਸਨ॥

‘ਦਰੀ’
ਹੁਣ ਉਸ ਪਰਤੀ/ਜਾਂ ‘ਦਰਿਆ’ ਦੇ ਮਨਮੂਨ ਹਨ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਭਾਈ ਰਥਾ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗਏ। ਸੋਨਾ ਪਤੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:-

ਤਾਮੈ ਲੀਲਾ ਲਿਖੀ ਆਗਾ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਮੈ ਧਾਹ ਬਿਰਾਗਾ॥

ਤਾਰੀ ਤਨਕ ਭਨਕ ਇਕ ਕੀ। ਸਰਬ ਕਥਾ ਕੀ ਮਿਠਿ ਨਹੀਂ ਚਰੀ॥ ੫੭੬॥

ਸਰੰਧਾ॥ ਸਾਹ ਅੰਗੈ ਕੋ ਲਿਖਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਮੈ, ‘ਰਾਹ’ ਆਪ ਤਹਿ ਪਾਸ ਆਯੋ।

ਕੈਲ ਬੇਕਲ ਸਬ ਲੋਗ ਤੇਰੇ ਭਏ, ਜੰਗ ਕੇ ਭੇਟ ਅੰਸੇ ਬਤਾਯੋ।

ਗਏ ਗਏ ਘਨੇ ਘਨ ਰਨ ਮੈ ਤਨੇ, ਭਏ ਤੇ ਅਨਮਨੇ, ਤਿਤਨ ਆਯੋ।

ਬੇਖੋਰ ਭੇਤ ਬੀਰਾਰੇ, ਤਾ ਜਾਸੀ ਸਿੰਘ, ਤਹਿ ਪਾਸਿ ਯਾਤੇ ਪਹੁੰਚੇ॥ ੫੮੦॥

ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਭੰਡ॥

ਮਹਾਂਬੋਲ੍ਹ ਤੇ ਸੀਸ ਪੈ ਜਾਨ ਤੇਰੇ।

ਤੁਏ ਕਉਲ ਬੇਕਉਲ ਮੈ ਲੋਗ ਤੇਰੇ।

ਲਿਖਾ ਤੇ ਤੁਏ, ਜਾਨ-ਦੀਪਨ ਸੰਗੇ।

ਕਰੋਸੇ ਕਰਾ ਜੀਵ ਕਰਤਾਰ ਮੰਗੇ॥ ੫੮੧॥

ਸੁਖਨ ਮਰ ਕੇ, ਜਾਨ ਮੈ ਜਾਨ ਰਾਖੈ।
 ਸੁਖਨ ਬੇਸੁਖਨ, ਅਊਰ ਕੀ ਅਊਰ ਰਾਖੈ।
 ਦਿੱਸੈ ਜਾਨ ਸੇ ਕਾਮ ਕੇ ਜਾਨ ਕੀਜੈ।
 ਕਰੇਗੇ ਜਹੂਰੀ ਨਹੀ ਛੀਜ ਰੀਜੈ॥ ੫੮੨॥
 ਕਿ ਅਸਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸੇ ਸਾਬ ਆਵੈ।
 ਭਲੀ ਛੱਜ ਸੇ ਸਿੰਘ ਤੰਕਾ ਬਜਾਵੈ॥
 ਕਿਲੇਰਾ ੬ ਛੱਜਦਾਰ ਅਪਾਰੇ।
 ਸੁਬਜਾਤ ੧ ਹਾ ਕੇ ਬੀਰ ਸਾਰੇ॥ ੫੮੩॥
 ਬਾ ਫਰਸ਼ਾਨ ਕੇ ਤਥਾਰ ਕੇ ਭੇਜਿ ਰੀਜੈ।
 ਲਿਖਾ ਠਉਰ ਹੀ ਠਉਰ ਕੇ ਆਪ ਕੀਜੈ।
 ਹੁਕਮ ਸਾਹ ਕਾ ਜੋ ਕਭੀ ਹਾਥ ਆਵੈ।
 ਹੁਸੈ ਕੁਰ ਕੇ ਕੇ, ਇਹੀ ਮੈ ਫਿ ਭਾਵੈ॥ ੫੮੪॥

ਇਹ ੧ ਖੁਲਾਸਾ ਮਤਲਬ ਉਸ 'ਦਰਕੀ' ਦਾ, ਜੋ 'ਗੁਰੂ-ਬੇਰਾ' ਦਿਹ ਦਿੱਤਾ ੧।
 ਇਹ ਅਜਿਹਾ ੧, ਜਿਹਾ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵੰਨਾਂ
 ਤੋਂ ਭਾਫਾ ਖੁਲਾਸਾ ੧। ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੁਰ ਜਾਏ ਹਏ ਅਨਜਾਮਾਂ ਦਾ, ਜਿਸਦੀ
 ਖਬਰ ਮੁਅਕਿਲ ੧ ਕਿ ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਵੇ, ਜਦਾਬ ਦਿੱਤਾ ੧, ਜਹਾਦੀ ਦਾ
 ਸਬਬ ਦਸਿਆ ੧, ਫੇਰ ਆਪ ਬਾਰਸਾਹ ਪਾਸ ਅਪੜਕੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸਾਹੀ ਕੰਢੀਆਤ
 ਰਸਨ ਦੀ ਖਾਹਸ਼ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ੧। 'ਹੁਕਮ ਸਾਹ ਕਾ ਜੋ ਕਭੀ ਹਾਥ ਆਵੈ' ਦੇ
 ਹਵਾਲੇ ਇਹ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ੧ ਕਿ 'ਦਰਕੀ' ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਹੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕਾਮੀ
 ਹਾਕਿਮ ਹਾਜ਼ੀ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪਿਛਾ ਹੁੰਦੀ ਛੁਡੇ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। 'ਦਰਕੀ' ਦੀ
 ਇਹ ਇਕ ਰਹੱਸਾਸਤ ਸੀ ^{ਕਿ ਮਿਸਲ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।} ਹੋਰ ਅਹਜ਼ਾਸਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵਜ਼ਹ ਸ਼ਕਾਇਤ
 ਦੀ ਹੋਲੀ ਗਾਹੀਰੀ ੧ (ghumam), ਅਤੇ ਫੇਰ ਰਹੱਸਾਸਤ (mayus)। ੨ ਵੀ
 ਰਹੱਸਾਸਤ ਇਸ 'ਦਰਕੀ' ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ, ਕਿ ਪਰਵਾਨਾ
 ਹਾਦਸੀ ਮਿਲੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਨ ਸਵਾਰ ਤੇ ਨਕਾਰਾ ਵਗੈਰਾ ਹੋਨਗੇ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਸ਼ਖ਼ਸਾਂ

* ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਪਤਾ ਜਗਰ ੧ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਨਾਲ ਸੁਨੇ॥

ਦਿੱਲੋਂ ਤੋਂ ਕੇ ਜੰਘਨਾ ਪੰਨਾ ੧, ਸੋ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਰੋਸ਼ਨਾ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਜਾਨਾਈ
 ਭੇਜੇ ਜਾਨ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਹਾਕਿਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰਵਾਨੇ ਸਿਧੇ ਜਾਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਨ। ਇਹ
 ਬਹੀ ਮੁਨਾਸਬ ਰਖਾਸਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਹਤਿਆਤ ਸੀ। ਬਗੈਰ ਬਾਤਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਿਸੇ
 ਹਾਕਿਮ ਨੇ ਅਪਣੀ ਹੱਦ ਦਿੱਲੋਂ ਲੰਘਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਨਾ, ਨਾ ਰਹਾਵਾਂ ਉਪਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ
 ਮਾਜਿਦੇ ਭੀੜ ਉਡਕੇ ਜਾਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਘਾਟ ਉਡਨ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਕਿਹਾ ੧੦ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਨੇ
 ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਿਰਾ ੧੦, ਮੈਂ ਕੂਚ ਕਰ ਕੂਚ ਕਰਕੇ ਓਥੇ ਅਪਨਾਂਗਾ॥ ਮੁਲਾਕਾਤ
 ਜਦੀ ਅਥੇ ~~ਸਿੱਖ~~ ਦਿਨਾਨਤ ਮੰਗਨ ਦੀ ਵਜਹ ਖਾਜ਼ੀ ਇਹੋ ਦਿੱਤੀ ੧੦ ਕਿ ਤੇਰੇ ਚੌਕ
 ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਨ ਮਾਜ਼ ਦੀ ਅਮਾਨ ਦਾ ਕੌਜ ਦੇ ਕੇ ਬੇਕੌਜ ਹੋਯਾ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁਰ
 ਜ਼ਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਓਹ ^{ਜਿਸਦੇ} ਜ਼ਬਾਨੀ ਦਸਨਗੇ॥ ਤੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਦਸ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
 ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਿ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਅੱਪ ਖੁਦ
 ਤੋਂ ਕਰਾ ੧।

ਇਸ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤ ਗੁਰੂ ਜਾਹਿਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਿਲ ਕੀਤ ਬਨ ਰਖੀ ਸੀ,
 ਓਹ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਕੀਤ ਮਿਲਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪਰ ਦਿਲਾ ਅਥੇ ਰਨਕੇ
 ਕਰਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਸੁਨੋ ਜੋ ਸੇਨਾਪਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ੧੦ 'ਦੁਰੀ' ਹਾਥ ਸਾਹ ਕੇ ਪਾਸੀ
 ਉਪਰ ਕਾ ਅਹਿਮਾ ੧, ਸੋ
 ਸਵੈਪਾ॥ ਦੇਖਿ ਬਿਗਰ ਮਨ ਮਾਹਿ, ਏਤਾ ਕਹਿਓ, ਕਉਨ ਧੰਜੋਗ ਕਰਤਾਰ ਆਵੈ।
 ਜਿਥਾ ਕੋ ਦੇਹ ਤਾਰੀਫ, ਦੁਬਾਰ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਤਤਕਾਲ, ਯਾਤੇ ਸਿਧਾਵੈ॥
 ਗੁਰਜਰਾਹ ਸੰਗ ਫਰਮਾਨ ਭੇਜਾ, ਤਬੈ ਸਿੰਘ ਕੋ ਬਿਰ ਕੇ ਪਸ ਜਾਵੈ,
 ਜੋਰ ਕਰ, ਬੇਨਤੀ ਜਾਇ ਅੰਧੇ ਕੋ, 'ਹੋਤ ਤਿਹ ਠਹਿਰ ਜਗ ਜੀਵ ਆਵੈ॥ ੫੮੫॥
 ਦੇਹਗ॥ ਗੁਰਜਰਾਹ ਫਰਮਾਨ ਜੈ ਰਯਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੰਗ।
 ਬਿਰ ਕੀਏ ਤਾਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅੰਗ॥ ੫੮੬॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਫੇਰ॥ ਗੁਰਜਰਾਹ ਅਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂਤੇ ਸਿਧਾਵੈ।
 ਜਿਥੇ ਪੰਡ ਦੁਬਾਰ ਤੇ ਹੁਕਮ ਆਵੈ॥
 ਰੁੱਝੇ ਧੀਰਜ, ਜੀਵ ਮੈਂ ਸਾਂਤਿ ਆਵੀ।
 ਹੁਕਮ ਦਾਹ ਬੀਰਾਰੈ ਕੋ ਜੁਲਾਈ॥ ੫੮੭॥

* ਜੋਰ
 ਸਿੰਘ, ਤ
 ਰੁੱਝੇ ਸਿ
 ਦਿਲਾਵਾ
 ਤੇਰੇ ਰੋਕ
 ਕਿਰਾਵਾ
 ਬਾਤਸ਼ਾਹ
 ਸਿਧਾਵੈ

ਮਾਧਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਤੁਕਮਾਧੇ ਹੀ ਦਾਪਸ ਟੁਕਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿਖ
ਰਹੇ ਅਤੇ ਤੁਕਮਾਧਾ ਨਿਯੰ ਜਲੀ ਸਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਾਇਤੋਂ ਕਏ॥

ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਿਮਾ ਜਾਸਕਰਾ ਕਿ ਰਾਖਾਸਤ ਮਨੁਰ ਕਰਕੇ ਬਾਤਸਾ ਨੇ

ਪੰਨਾ ੩੩੮ ਪਰ ਦਰੁਹਰਾ।

। ਖੇਰਿਤੋਂ

ਰਯਾ ਸਿਖ

ਬਾਨੀ ਕੋਈ

ਸਾਹਿਬ ਅਯੋ

। ਰੁਖੇ ਫਿਕੋਂ

‘ਦਰਕੀ’

ਰ ਸਿਖੀ

ਦੀ ਤਰਿਅਈ

ਕਰਿਤੀਏ

* ਜੇਕਰ ਰਾਜਾ ਜਸਦੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਠਰ ਕਾਬਜ ਦਾ ਸੁਭਾਰਾ ਮਰ
ਗਿਆ, ਤਦ ਉਸਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ, ਦਰਗਾਹਾ ਅਤੇ
ਰੁਖੇ ਸਿਧਾਤ ਦੀ ਨਿਯੰਤਰਤ ਦਿਓ ਦੇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੇ। ਅਰੰਕ ਰਾਖਾਪਰ
ਨਿਯੰਤਰਾ ਨੇ ਬਗੈਰ ਪਰਦਾਨਾ ਹਜ਼ਾਰੀ ਦੇ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਹ
ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਜਨ ਤਿਨਕੇ ਪਿਕੇ ਜੋਗੀ ਨਿਕਸ ਆਏ।
ਨਿਯੰਤਰਾ ਸਿਖੀ ਸੁਕਾਇਤ ਬਾਤਸਾ ਪਾਸ ਸਿਖ ਭੇਜੀ, ਜਿਸਪਰ
ਬਾਤਸਾ ਨੇ ਗਈਆਂ ਤੇਰੇ ਕੁਆਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ
ਨਿਯੰਤਰ ਕਰਕੇ ਕੰਕ ਕਰਦਿੱਤਾ॥

‘ਉਜ ਬਿਆਜ ਸੁ ਨਿਰ ਕੁਈ’

ਦੇ ਤੁਸਮ ਹੋਗਈ ॥ ਤਾਂ ਮਜਹਬੀ ਰਹਿਨਾ ਤੇਨ ਦੀ ਤੇ ਸੀਅਤ ਦਿਓ ਓਹ
ਬਾਤਸਾ ਨੂੰ ਖੰਡਖੁਰਾ ਨਿਯੰਤਰਕੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਸ ਓ ਜਾਨ ਨੂੰ
ਦੁਆਈ ਦੇਸਕਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੇਂ ਅਯੋ ਕੋਈ ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ
ਦਾ ਮੁਸ ਕੀਤਾ ਪਾਏ। ਜੇਕਰ ਕਰਾ ਮਨਜਸਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਮਨ ਦਿਓ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਿੱਲੀ ਕੁ ਦਰਬੀ
ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਿਖ ਮਜਹਬ ਬਾਬਤ ਸੀ ਓਹ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਉਸ
ਤੁਕਮ ਦੇ ਨਫਜਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਰਗਟ ਹੋਰੀ ॥ ਜੋ ਅਸੀ ਉਪਰ ਅਧਿਕਾਰ
ਮਾਸਮ ਸੀਰੀ’ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਆਏ ਤਾਂ॥

‘ਦਰਕੀ’ ਦਿਓ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਹੱਕ ਖੂਨ ਬਰਨੇ ਸੁਭਾ
ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਨ ਦੀ ਰਾਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਹ
ਗਜ ਜਬਾਨੀ ਕਹਨੀ ਹੋਨੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਕਸਦ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਕਏ

ਹਿੰਨ ਤੋਂ ਜੰਘਨਾ ਪੰਨਾ ੧, ਸੋ ਫਰਮਾਨ ਦੇਵੇ ਸਾਹੀ ਰੋਬਰਾ ਮੇਰੇ ਧੰਨ ਜਾਨਜਾਈ
ਭੇਜੇ ਜਾਨ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਹਾਕਿਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰਵਾਨੇ ਸਿਧੇ ਜਾਮੀ ਕੀਤੇ ਜਾਨ। ਇਹ
ਬਨੀ ਮੁਨਾਸਬ ਰਹਾਸਤ ਅਤੇ ਜਰੂਰੀ ਇਹਤਿਆਤ ਸੀ। ਬਗੈਰ ਬਾਤਸਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਿਸੇ

ਹਾਕਿਮ ਨੇ

ਮਾਜਿਓ ਭੁ

ਬਾਰਸਾਹਰ

ਜਾਈ ਅਥੇ

ਮੇਰੇ ਨਾਮ

ਜਲਮ ਕਰ

ਤੋਂ ਇਨਸਾ

ਤੋਂ ਰਖਰ

ਇਸ।

ਓ ਬਾਤਸਾਹੀ

ਕਹਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਜੋ ਮੇਲਾਪਤਿ ਕਰਿਰਾ ॥ ੫੫੩ ॥ 'ਬਾਤਸਾਹੀ' ਹਾਥ ਸਾਹ ਦੇ ਪਾਸੀ

ਓਪਰ ਕਰ ਅਇਆ ॥ ੫੫੪ ॥

ਸਦੈਪਾ॥ ਦੇਖਿ ਬਿਗਰ ਮਨ ਮਾਧਿ, ਏਤਾ ਕਹਿਓ, ਕਉਨ ਧੰਨੋਗ ਕਰਤਾਰ ਆਵੈ।

ਜਿਥਾ ਕੋ ਏਤਾ ਤਕੀਰ, ਰੁਬਾਰ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਤਤਕਾਲ, ਯਾਤੇ ਸਿਧਾਵੈ॥

ਗੁਰਜਰਾਰ ਸੰਗ ਫਰਮਾਨ ਭੇਜਾ, ਤਬੈ ਸਿੰਘ ਕੋ ਬਿਰ ਕੇ ਪਸ ਜਾਵੈ,

ਜੋਰ ਕਰ, ਬੇਨਤੀ ਜਾਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ, 'ਹੋਤੋ' ਤਿਹ ਰਹਿਰ ਜਗ ਜੀਵ ਆਵੈ॥ ੫੫੫ ॥

ਦੇਹਗਾ॥

ਗੁਰਜਰਾਰ ਫਰਮਾਨ ਜੋ ਰਯਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੰਗ।

ਬਿਰ ਕੀਏ ਤਾਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਰਸਾਹ ਅੰਗ॥ ੫੫੬ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਫੰਦ॥

ਗੁਰਜਰਾਰ ਅਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂਤੇ ਸਿਧਾਵੈ।

ਜਿਥੇ ਪੰਥ ਰੁਬਾਰ ਤੇ ਹੁਕਮ ਆਵੈ॥

ਭੁਯੰ ਧੀਰਜ, ਜੀਵ ਮੈਂ ਸਾਂਤਿ ਆਵੀ।

ਹੁਕਮ ਦਾਰ ਬੀਰਾਰ ਕੋ ਕੋ ਸੁਲਾਈ॥ ੫੫੭ ॥

ਮਾਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਤੁਕਮਾਮੇ ਦੀ ਦਾਪਸ ਦਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮਿਲ
ਰਾਏ ਅਤੇ ਤੁਕਮਾਮੇ ਨਿਯੰਤਰ ਜਲੀ ਸਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਾਇਤੋਂ ਕਾਏ॥

ਇਹ ਤਾਂ ਮਨਿਆ ਜਾਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਖਾਸਤ ਮਨੁਕਰ ਕਰਕੇ ਬਾਤਸਾਧ ਨੇ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁਜ਼ਾਹਾਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਟੋਕ ਰਹਿਨ ਦਾ ਤੁਕਮਾਮੇ ਖੇਰਿਓਂ
ਤੋਂ, ਅਤੇ ਗੁਰੂਗੀ ਦਾ ਪਰਚਾਨਾ ਦੇ ਕੇ 'ਗੁਰੂ ਬਰਦਾਸ਼' ਭੀ ਭਾਈ ਰਯਾ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਨਾਮ ਭੇਜਦਿਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਬਾਤਸਾਧ ਇਹਨਾਂ 'ਗੁਰੂ ਬਰਦਾਸ਼' ਦੀ ਜਬਾਨੀ ਕੋਈ
ਸੁਨਿਓ ਨਹੀਂ ਸਨ ਭੇਜਿਆ ਕਰਦੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇਬ ਤਬ ਜੋੜਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ
ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਭੇਜਨ ਜਗਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ 'ਹਰਕੀ' ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਰੁਖੇ ਫਿਕੋਂ
ਮਾਸਾਇਤਾ ਜਫ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਓਹ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਸਕਦਾ। 'ਹਰਕੀ' ਜਾਂ
'ਅਰਜੀ' ਜੋ ਖੁਸ਼ਾਮਰਾਨਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਨਮਾਨ ਭਰੇ ਜਫ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖੀ
ਗਈ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ। 'ਗੁਰੂ-ਯੋਗ' ਦੇ ਸਿਖਰੁ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਅਪਣੇ ਵੱਸੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਿਠਾਈ
ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਝ ਬੂਝ ਦੀ ਭਰ ਨਿਰਾ ਕਰਦਿਤੀ ਹੈ
ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਪਰ ਤੇ ਲਿਆਕੇ, ਉਸਦੀ ਬਿਠਾਈ ਕੀਤੀ ਤੋਂ ਦੀ ਬਿਠਾਈ
ਉਨ ਬਿਆਜ ਸੁ ਨਿਰ ਕੁਈ

ਦੇ ਤੁਲਸੀ ਤੋਂ ਕਈ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਹਿਨਾਮਾ ਤੋਂ ਦੀ ਤੋਂ ਸੀਮਤ ਵਿਚ ਓਹ
ਬਾਤਸਾਧ ਨੂੰ ਖੰਡ-ਖੁਰਾ ਰਿਜਾਸਕਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਸ ਓ ਜਾਨ ਨੂੰ
ਦੁਆਈ ਦੇਸਕਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ
ਦਾ ਮੁਸ਼ ਕੀਤਾ ਪਾਵੇ। ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਮਨਜਸਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇਬ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਦਰਬੀ
ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਿਖ ਮਜ਼ਹਬ ਬਾਬਤ ਸੀ ਓਹ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਉਸ
ਤੁਕਮਾਮੇ ਦੇ ਜਫ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਰਚਾਨਾ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ
ਆਸਾ ਮੀਰੀ' ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਆਏ ਹਾਂ॥

'ਹਰਕੀ' ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਤਕ ਖੂਨ ਬਰਜੇ ਸੁਭਾ
ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਭਾ ਦਿਤੋਂ ਜਾਨ ਦੀ ਰਾਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਹ
ਗੁਰੂ ਜਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਤੋਂ ਨੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਕਸਦ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਆਏ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖ ਜੂਠ ਝੰਗਾ, ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛੇ ਦੇ ਦਾਕਿਅਤ ਨਾ ਜਾਹਿ
ਕਰਿਤਾ॥

ਕਈ ਸੇ ਨਾਪਤੀ ਨੇ ਜਿਸ 'ਦਰੀ' ਦਾ ਖੁਸ਼ਾਸਾ ਮਤਲਬ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤਾਹਿ
ਬਰਾਜਦੀ ਦਿਖ ਉਸ 'ਨਾਮੇ' ਦੇ ਅਜਮੂਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੇਖ ਤੋਂ,
ਜੋ ਦੇਖਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੁਖਦਾ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਜਨਕ ਨਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਖਤ ਪੜ੍ਹੇ ਦਾ ਮੁਢ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੱਸੇ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਾਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਿਬ ਦੱਸੇ। ੬੭ ਨਿਖਰਾ
੨:-

بچوں اس خبر شورش و جنگہائے کوستان و دیگر وقائع سنگمان بہ عالمگیر بادشاہ کہ
 در آن اوزار بہ ہم دکن افتہ بود۔ رسید نامہ شد + فی الحال ~~لاصلح~~ با حصار گویند شد زمان
 نوشت و او را در حضور طلبہ داشت + و چوں مردمان پادشاهی بانامہ بنزد گوارو گویند شد
 رسیدند۔ البتہ انبواحت۔ و در جائے نیکو فرود آورد و خدمت نمود و گفت ما را از
 بادشاہ گزینہ بیت۔ و لیکن میخواہم کہ اس نامہ را پاسخ بنویسم + الگاہ اگر لایہ حضور طلبہ
 حاضر آئیم و ہر چہ فرمائند لعل آرم + ایچی قبول کرد و فرود آمد + و گویند شد در خواندہ و شاعر
 بود۔ در عرضہ اندک قریب یکہزار و چہار صد بیت مابسی تنظیم در آورد + و در آن ہی
 حقیقت و حالات خویش و آبا جائے خود بہ تفضیل آشکارا نمود۔ و آن ستمہا کہ بہ سبب
 حاسدال و معاندان پسر البتہ رفتہ بآ بیان کرد +

ਪ੍ਰਤਖ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਆਨ ਉਸੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰ ਮੁਨਾਸਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਖ ਕੀਤਾ ਕਰੇ ਹਨ
ਕਿ 'ਜੁਫ਼ਰ-ਨਾਮ' ਫੌਜ ਆਈ ਹੈ ਜੋ ਮੌਰਾਨੇਬ ਵਜ਼ ਤੇਲੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ
ਸਿਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ 'ਗੁਰੂ ਬਰਦਾਸ', ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ
ਕਿਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਿਆਦੇ ਅਤੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਕੇ ਜਵਾਬ
ਦਿੱਤਾ ਇਕ ਫ਼ਿਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਕੇ ਦੁਰਕਾਰੇ। ਇਹ ਗਲ ਗੁਲਤ ਹੈ ਜਿ ੧੪੦੦
ਬੰਤਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਮੌਕਿਆ ਪਰ ਰਹੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੀ ਫ਼ਾਰਸੀ
ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਪਣਾ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਵਰਤਿਆਂ ਦਾ ਗਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਬਾਤ
(੨੬) ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਜ਼ਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ 'ਵਾਸਤਾਨ' ਸਾਰੇ ੧੧੨ ਬੰਤਾਂ ਦੀ
ਹੈ। ਬਾਕੀ ਯਹਾਂ ਹਕਾਇਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਨ ੧੭੫੩-੫੫ ਦੇ ਰੂਬ ਸਿਖਾਏ

ਗਈਆਂ। ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਬ ਕਹਾ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹਨਾਂ ਯਾਗਾਂ ਹਕਾਇਤ
ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਜਾਹਿਰ ਤੋਂ
ਕਿ ਬਰਾਜ਼ੀ ਨੇ ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਹਰਫ਼ ਆਪ ਕਰੇ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਉਸਦੇ
ਵੇਲੇ ਤਕ ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਹਰਫ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ।

ਫੇਰ ਜੇ ਖਤ ਪੜ੍ਹ ਦਾ ਮੁਢ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਦ ਪੈਨਾਪਤੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ
ਜਾਤੀ ਨਕਲੀ ਤੋਂ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਜਿਕਰ, ਕੁਈ ਰਸਾਖਿਯ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਪਹਾਂ ਪਹਾਂ
ਗਿਣਕੇ, ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ 'ਬਰਕੀ' ਦੇ ਅਪਰੰਪਰ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂਬਰਕੀ' ਭੇਜਦੇ
ਦੁਆਰਾ, ਉਹ ਇਸਤਫ਼ਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੰਤਲਾਈ
ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਫੁਟਿਆਈ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਅਸੀਂ ਮਨੋਜਾਗੇ ਕਿ ਖਤ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਹਿਲ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਜੋਂ ਹੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਜੰਗਾਂ ਬਾਬਤ ਯਕੀਨਾਂ ਦੀ
ਦਿੱਤੀ ਇਤਫ਼ਾਹ ਪੂਰ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਪਰ ਵੱਡਾ ਸੁਆਸ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਫਾਰਸੀ ਖਾਸ ਗੁਰੂਬਰਕੀ ਦੇ ਹਥ
ਭੇਜਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਅੰਤਰੀਕ ਰਖਣ ਵਿਚ ਬੁਲਾਰੇ ਦੀ ਕਿਉਂ ?
ਮਨ ਸੋ ਜੋ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ 'ਦਰਬਾਰ' - ਨਵੀਸ' ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ
ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਦੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਪਾਠੀ ਗਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਤੇ
ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀਆਂ ਜੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤੇ
ਹਜ਼ਰਤ ਹਾਕਮੇ ਫੌਜਦਾਰ ਸਰਹਿੰਦ ਪਾਸ ਮਦਰ ਨਦੀ ਆਏ। ਜੋ ਫੌਜਦਾਰ ਸਰਹਿੰਦ
ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਕਾਮੀ ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ ਨੂੰ ਏਥੇ ਕਢਕੇ ਗਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਖੋਦਿਆ
ਹੋਇਆ ਇਨਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ
ਕਢਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਜਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜਾਹਿਰ ਜਾਂ
ਫੌਜਦਾਰ ਸਰਹਿੰਦ ਨੇ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਉਸੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਹਕਮ
ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਇਕ ਕੰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਖ ਉਹ ਜੋਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਦੇਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਕਢਾ ਦੇਨ ਦਾ ਹਕਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਖਬਰ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜਾਣੀ ਦੇਸ ਸਜਾ

बाकी ममसूरे बागन राखन-रदउर करमकराची, कां ठाविमं तूं
 सिध मकराची रि ठाठ तूं कर करे मते उसरी नमामउ तूं विनकर
 उरिरे, सिमते देर करे मिर ठा ठाठ मरे ॥ रिठं देठ गतं दिठं ए
 ही ठा बीडी, मगं रिठ डीनी गत बही बेममसूरी टी बीडी ने बेटी
 सिमामउरान बाउमउ ठा कररा, मते गत ममिष ठं सिपादिउ उरम
 सिध बेसिमामपदे ठाविमं रे मिर एपठं। पर मरगनेव बह उमिम
 बाउमउ मी॥

उह मरे रि 'नम' दिठ (१४०० बीउ टी नमउं मठ) की सिधिम

मी, मममउ बरासही रे वसममनवः—
 و دآں نامہ نوشتہ بود کہ حضرت عرش ستانی (اکبر) جہیز کو ارمن راجہ سے لے کر
 لاہور از موضع دیگر زمین کو قطع کر کے ایک سببہ دادند + از آنجا کہ آئینہ خاں آل بادشاہ بنکوباز
 از رنگدونی صفا پذیر بود۔ و نقش تحالوف مذہب در آں صورت نمی لبت۔ ہموارہ گروہ فقرا
 را بہ مذہب کہ بکشد نوازش مفرمود + چوں بنائے مذہب بابا نانک کہ مقتدائے ماست محض
 بر وحدت وجود بود۔ وہ پیچ مذہب تقلید و تقید نہ داشت۔ گروہ ہنود ہمیشہ بباطنی محاسن
 و سائنہ می نمودند۔ چنانچہ بگفتہ ہنود نے بہ جہیز ارمن در لاہور تکلیفات شاقہ رسید۔ تا آنکہ
 خود را در دریا سبیداخت + و نیز بگفتار نا املان و حاسدان افواج شای بہ سرگوبندہ آوردند۔
 و چند بار جنگ واقع شد۔ تا فرناچار شدہ شیشہ دل خود را بہ سنگمانے لوستان زد + و از میان
 خویشاں و فرزندان جدائی غمخوار طردین اختیار کرد۔ و مسودان خاطر سلطانی را بہر آں آوردند
 تا ہر یکے از ماہر مسند فقیری می نشست از وجہ طلب کرامات مینمودند۔ تا آنکہ بہر م تیغ بہادر
 بگفتہ اہلئے کہ کینزک زادہ بود حضور طلب داشتہ شد۔ واد حیلہ نمود مصیبت سفر بہر خود

* مسلمان مورخ خلیہ بادشاہان کا ذکر کرتے وقت خاص خاص نفیوں کا استعمال کرتے ہیں :- بابر کے
 فردوس مکانی + ہمایوں = جنت آشیانی + اکبر = عرش آستانی + جہانگیر = جنت مکانی + شاہجہاں = فردوس آشیانی
 اور تکریم = خلد مکانی + بادشاہ = خلد منزل وغیرہ یہ مقررہ فقہی ہیں اور انہیں تبدیلی نہیں کی جاسکتی +

اختیار کرد - در پنج مسافری روزگار بسر میبرد + چنانچه من در شهر پنهان زانیدم - و بجز سختی
 و کشاکشی روزگار به مشایهت نیامد + چو باز به ملی رسیدیم حاسدان شیوه ماضیه آغاز نهادند -
 و سخنان ناملاطم بگوشش شای رسانیدند + ناچار پیرام بگرخت - و بکوهستان کهلوریه پناه برد -
 و روزی چند بنیاسوده بود که معاندان را با زدن نجوش آمد - و بار خاطر پادشاهان بر نخانیدند -
 و سواران بر سبک لقیس یافتند - پیرام که مرگ را از غایت سخت کاری روزگار باز زد و نخواست
 بخوشنودی تمام به رفت و صید کرد تا در حضور اقدس جال بهاد و کشته آمد + و من خود رسال بودم
 از غایت غمهای نزدیک بود که بمیرم - چو بجز خدای عزوجل بنده ندا شستم بهرگاه او از من اینجا
 بنالیدم و از غایت اضطرار خود را از تنگ بندوی بیرون کشیدم و ندیده که مخالف نگذشت است
 اختیار نمودم - و دل از دنیا برداشتم + و متنی چند بر من گرد آمدند - و ارجحان عهد و پیمان
 پدر مرا گنجینه به جنگ من رو آوردند + و خدای عزوجل مرا بر ایشان لغت داد - با او از
 روی حق و عدل حاکم سهرند و صوبه دار لایور به جنگ من آغاییدند - و من هر چند
 پیغام صلح در میان آوردند خیال نکره را محاوره گرفتند + مادر من از تنگی محاوره بجان
 آمده دو فرزند خود سال مرا همراه گرفته از قلعه بگرخت و بسر نه رفت - حاکم آجا از
 غایت سنگری از خدای شرم و از شما آرم نیاورده آل دوی را در زیر دیوار خیمه کاری
 بچنید + و من ناچار شده دو فرزند بزرگ را که همراه داشتم گفتم که با شما بجان خود بیرون
 رویه و جنگ کنید تا کشته شوید - تا من از غم شایم + و همچنان بظهور رسید - و من تنها
 بماندم - و مردانه از قلعه بر آمدم تا مرا نیز کشته بشد - اما چو وقت آن نرسیده بود -
 بیکس یارای نیافت و مانند رومه که از پیش شیر بگریزد - گریزیدم + و در پیش من بگریختند +
 با بیکس سلامت بر آمدم - و در شهر بشهر می شدم که معاندان پس من نمیکند داشتند +
 و بهر منزل و مقام تکلیفات شافه بمن رسید + آنکه درین جنگ که زمین به آب است رسیدم -
 و در گوشه پنهان شدم + و بتبعینم و بر پلچم چو خبر سلامتی من بشنیدند از هر تنغوله
 سر بر آوردند - و متنی چند برگرد من جمع شدند + و افواج سرکار سرزند از روی عباد
 باز به من رو نهادند - و درین سرزمین را به محاوره گرفتند و به جنگ پیش آمدند که ناچار
 روی فرار داشتم - با شما بجان خود رو بپشتان آوردم و بیک حله از پیش من بگریختند
 و از تنگی و بی آبی بسیار به خاک و لاک افتادند + و بقیه هر محبت را غنیمت شمردند -

واکنوں کہ من سچہ دود کا و فرزند ان خود را معاملہ در باختہ ام۔ و با سختیہائی روزگار خدا در حق
 زندگی دنیا را در نظم قدری نمائندہ و مرگ را بآرزوی حیوانی۔ و بجز خدمت عزوجل از دیگرے
 مختصر مسم و مہم کہ تو نہائے ما بربار نخواہد رفت۔ و دنیا آئینہ بکار نہ است بیدار ال نیز خواہد
 کرد + و از آنکہ ذمہ اہل ذمہ بر ذمت ہمت بادشاہان لازم و واجبہ است۔ و از ما
 اہل کہ مشعر بر خطرات آن بہشد بظہور نہ رسیدہ۔ و یقین است کہ ہر چیز کہ ہر ما رفتہ بہ ناسحق
 رفتہ۔ و در روز پیشین پادشاہ حقیقی از آن باز خواہد رسید و شاہجہان از عمادہ ۵۰۰۰۰
 آن برآئند + و من از رسیدن مجتہد نیستم۔ اما منتظر فرمان دیگر +
 چون این نامہ با تمام رسید۔ البچیاں آرا بہ کمال و ظرافت و زخمت خود۔ و
 بچکس را از سنگدان خود سہلہ الیشاں کرد۔ و منہ پادشاہ فرستاد +

ਇਹ ਮਰਜ਼ ਰਾਸਤ ਇਕ ਤੋਸ਼ਿਆਰ, ਤਜਰਬਾ ਕਾਰ, ਮੁਆਮਲਾ ਫਹਿਮ ਮੁਲਕੀ
 ਦਾ ਇਨਸਾ ਹੈ; ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੂੰ ਰੱਬਾ ਨਿਬਾਧਿਆ ਤੇ। ਜੇ
 ਹਾਲਾਂ ਹੁਕਮਾਤ ਦੇ ਹੱਦ ਵਿਚ ਤੋਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਤ੍ਹਾ ਤੇ ਅੰਦਰੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ
 ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਕਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕਿਲਪਰ ਰੱਬਾ
 ਮਾਸਰ ਪੈਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਕਾਇਰਾ ਰਾਖਾਸਤਾਂ ਵਾਧਾ ਇਹ ਚੜ੍ਹਨ
 ਤੇ ਸਿਖਾਇਓਂ ਨਰਿਓਂ ਤੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਠੀਕ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਤੇ
 ਮੈਂ ਕੋਈ ਹਾਲ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਸ ਬਿਲਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇ।
 ਅਖਿਰ ਰਾਖਾਸਤਾ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਉੱਚੇ ਹੋਣੀ
 ਵਿਚ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਅਤੇ ਲਿਖੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕੀ ਤੋਂ ਕਾਫੀ। ਬਰਾਜ਼ਦੀ ਦੇ ਦਿਸਾਰ
 ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ ਤੋਂ ਕਾਫੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦੀ
 'ਰਾਖਾਸਤਾ' ਜੋ ਉਸਦੇ ਵੇਲੇ ਹਾਲੀ ਮੁਆਮਲੀ ਵਿਚ ਤੇ ਲਿਖੀ ਬੰਦ ਪਈ ਸੀ
 ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ। ਮੈਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀ ਰਾਖਾਸਤਾ ਦੀ
 ਰਕਤਾ ਹੈ, ਤਦ ਅਸੀਂ ਸਹਾਈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਾ ਤੋਂ ਕਾਫੀ।

ਇਹ ਖਤ ਪੜ੍ਹੋ ਕਿ ਇਹ 'ਨਾਮ' ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੋਸ਼ਿਆ
 ਗਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਉਸੇ 'ਦੁਰਦੀ' ਦਾ ਤੋਸ਼ਕਾਰੀ, ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ

ਕਈ ਜੇਨਾਪਤੀ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਿਹਾੜੇ ਮੁਜਬ
 ਹੀ, ਉਹੀ ਦਫ਼ਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਥੀ, ਉਸਦੇ ਨਾਜ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ
 ਗਿਆ ਸੀ। ਫੇਕਰਨੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਦੋਹਾਂ ਖਤਾਂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਹ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਯਾਲ
 ਦੇ ਅਗੇ ਜਦਾ ਬਦਿਤੀ ਦੀ ਘਰ ਕਰਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਿਆਰ ਬਾਤਸ਼ਾਹਾਂ
 ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁ ਰੁਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਈਰ 'ਲਖਤਾਰ'
 ਜਾਂ ਮਰਸੀਏ ਦੇ ਦੋ ਤਿਨ ਬੰਤਾਂ 'ਤੇ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਆਸ ਕਿ ਇਹ ਖ਼ੁਨ
 ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਫ਼ਜ਼ ਬਾਤਸ਼ਾਹਤ ਦੇ ਤੌਰ ਦਿਹ ਬਹਾ
 ਨਿਕਲੇਗਾ, ਠੀਕ ਬਨਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹੁਮ ਸਦਾ ਇਹ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 ਇਸ ਹਾਜ਼ਤ ਦਿਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਸ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤੀ ਕੀਤੀ, ਮੁਗ਼ਲੀਆ
 ਮਲਤਹਤ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਿਹ, ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ॥

'ਨਾਮੋ' ਦਿਹ ਕੋਈ ਰੁਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ
 ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੁਖਾਸਤ ਮੁਲਕਾਤ ੨੦ ਜਬਾਨੀ ਅੰਗੀ ਜਾਸਕਦੀ
 ਸੀ ਅਤੇ ਰੁਖਾਸਤ ਦੀ ਇੱਕ ਹੀ ਤੋਸ਼ਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ
 ਨਾਹੱਕ ਖ਼ੁਨ ਦੇ ਬਰਜ਼ੇ ਫੌਜਰਾਹ ਸਹਿਰੇ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਨ, ਜੋ
 ਹਾਜ਼ ਕਿ ਨਾਮੁਕਿਲ ਸੀ। ਫੌਜਰਾਹ ਸਹਿਰੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ,
 ਤੇ ਅਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਜਿਸਤਕਾਂ ਮੁਲਾਸਬ ਸਮਝਿਆ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼
 ਮਨਸਬੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਫੌਜਰਾਹ ਹਾਲਤ ਕੁਝ ਉੱਚਾ। ਜੇਕਰ ਇਸ
 ਰੁਖਾਸਤ ਪੂਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਤੋਰ ਕੋਈ ਰੁਖਾਸਤ
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਪੂਰੇ ਕਰਿਆ ਗਿਆ,
 ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਰ ਜਮੀਨ ਉਥੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਝਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਮਰੇ
 ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਹੌਰੀ ਦਿਹ ਮਾਰੇ ਗਏ॥ ਫੇਰ ਜਬਾਨੀ ਰੁਖਾਸਤ ਦੀ ਉਸਦੇ ਜੋ ਤੋਸ਼ਕਦੀ
 ਸੀ, ਜਦ ਰਖਤ ਜਾਨ ਸਦੀ ਦੂਜਾ ਫੌਜਰਾਹ ਆਵੇ, ਜੋ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਮੁਫਤਸਰ ਦੇ ਲਾਹੌਰੀ ਵਜੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਿਖਤ ਦੇ ਆਇਆ;
 ਜੋ ਰੁਖਾਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਲਾਸਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾ
 ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾਹੀ, ਜੋ ਮਸਕਿ ਤੋਸ਼ਕਦੀ। ਕੁਝ ਨਾਹਬ ਸਹਿਰੇ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ

ਫਰਮਾ ਮਾਇਆ, ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰ ਸਹਿਤ ਹੋ ਜੋ ਕੁਝ ਓ ਕੁਝ ਕੀ, ਉਧੇ
 ਰਾਹੀ ਸਮਝਿਆ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋੜ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਖਤ 43,
 ਮਰੀ ਜਦੀ ਪੇਸ਼ਵੇ ਦੀ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੋਣ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੋਈ ਜੀ।

ਸਾਖੀ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਜਦੀ ਹੁਣ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਨਾਮ ਦੇਖਦੀ
 ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਾਸ ਸੰਗਿਆ, ਤਦ ਕੀ ਹੋਇਆ।

ਪਿਸ ਪਰਗਾਹੇ ਕੇ ਅਸ ਨਾਮ ਬੇਹਾਲਕੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਸੀਦ - ਮੁਰਤਾਨ + ਦਲਸਤ ਕੇ ਅੰਤਾਲ ਫਿਰਾਲ ਪੁਰਦੇ
 ਵਾਨ ਸੰਗਲਾਲ ਰਾਖਵੇਰ, ਟਲਬ ਰਸ਼ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਕਾਲਮੇ ਮੁਰਦ + ਵਾਤ ਸੁਰਤਮਾਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਅੰਤਾਲ
 ਟਲਬੇ ਰਸ਼ਤੇ - ਵਾਲਾਮ ਫਰਮੁਰ ਦੇ ਮਿਕੂਨੇ ਬਾਤਰਾ ਦਾਇਨ + ਮੇਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗ ਮੇਰੇ ਫਰਸ਼ਾਦ ਵਾਨ
 ਸ਼ਮਲ ਮਾਸ਼ਮਾਲਤ ਵਨਾਫ਼ਾਤ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਵਦਰ ਅਸੀਦਨ ਫਰਮੁਰ, ਵੇਦਨੇ ਮਿਕੂਰਦ + ਮੇਰੇ
 ਅੰਤਾਲੇ ਅਸ ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਫਰਮੁਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ
 ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ
 ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ
 ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ + ਫਰਮੁਰ ਦਰਬਾਰ ਮੁਰਸ਼ਤ

ਫੌਜਦਾਰ ਜਾਨ ਦੀ ਚੋੜ ਕੀ ਸੀ ਜਦ ਕੁਝ ਸਮਝਿਆ, ਵੇਖੋ ਵੇਖੋ ਸੰਗੀਤ ਦੀ
 ਪੂਰਾ ਕੀ ਹੋਇਆ।

ਦੁਸਮੇਸ ਦਖਨ ਦਸ ਟਰੇ ਹਨ।

ਜਦ ਕੁਈ ਰਕਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਖਤ ਜੰਗਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ
ਬੀਤ ਗਏ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹਰਜ ਹਾਜ ਨ ਆਇਆ, ਤਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਤਾਰੇ
ਤੇ, ਬਿਨਾ ਧਾਤੀ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਦੇ, ਰਾਜਪੁਤਾਨੇ ਦੀ ਉਤ
ਰਿਆਸਤ ਚਾਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਜੋ ਨਾਨਕ
ਜਾਨ ਨੂੰ ਗੁਜੀ ਤੇ, ਸੰਗੇ ਟਰਪਏ। ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਈ ਰਕਾ
ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਹਿਚੇ ਖਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਕਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ
ਅਹਮਦਨਗਰ ਵਿਚ ਸਖਤ ਬੀਮਾਰ ਪਿਆ। ਨੌਵੇਂ ਬਰਸ ਦੇ ਕੁਝ ਉਮਰ ਦੀ ਅਤੇ
ਬਹੁਤ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ॥

ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਰਖਨ ਜਾਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ
ਸੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਖਾਨਫ਼ਤ ਹੋਰੀ ਸੀ। ਓ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਹ ਮਖਾਹ ਖੜੇ ਦਿਹ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੁਠਕੁਰ
ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਥੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆਂ ਅਜਾਈ ਹੋਏ ਮਰਨਾ ਤੇ। ਦੇਖੇ ਬੈਠੇ ਓ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕੁਝ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਹ ਨਿਕਲਕੇ ਆਪ ਓਹਨਾਂ ਦੇਹੀਆਂ ਦੇ
ਹਥ ਵਿਚ ਓਹਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਯੋਗੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ
ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ॥ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਉਮੀਦ ਸੀ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ
ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕਾਜੀ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਇੰਨੇ ਸਜਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ
'ਨਾਮੇ' ਦੇ ਅਕਸਰ ਤੋਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ॥

ਕਿਰਪਾ ਰਾਸ ਦੁਗਲ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ, ਜੋ ਦਿਹਾਂ ਦਿਹਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਜਿਖੀ
ਹਾਈ, ਇਸ ਮੁਖਾਨਫ਼ਤ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਦਿਕਸਿਨ ਗਏ ਰਸਦ ਕੀ ਬਾਤ ਰਲਾਈ। ਤਬ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਭਰਮੀ ਬਹੁਤ ਚੁਕਾਈ॥
ਸਭੁ ਮਿਨਿ ਬੈਠਿ ਉਸਾਰਾ ਕਰੇ । ਤਹਿ ਅਰਾਸ ਨ ਕੋਊ ਕਰੈ॥
ਅਰਾਸ ਕਰੀ ਘਰਬਾਰੀ ਚੀਨਾਨ । ਕਾਰਣ ਕਰਨ ਜੋ ਰਸਦੇ ਮਿਰਬਾਨ॥

ਪ੍ਰਸਤੁਤ
੧/੭

جہاں میں ہے دل

ਭਟ ਰਖਣੁ ਫਿਰਿ ਨਾਓ ਨ ਜੀਐ। ਰਯਾਨ ਪੁਰਖ! ਰਯਾ ਦਿਹ ਕੀਜੈ।
ਜੇਹਾਂ ਕਹਾਂ ਸਭੁ ਠਹਿਰ ਤੁਯਾਹੀ। ਦਿਹਰੁ ਗਛਿਆ ਕਹਾ ਮਹਾਹੀ॥ ੭॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਰਖਣੁ ਰਸਮੇ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਸਕਲ ਰਹੀ ਕਰ ਜੋਝਿ।

ਜਿਹ ਕਾਰਨ ਆਪਣੁ ਤਜੇ, ਸੇ ਕਾਜੁ ਨਿਬਾਹਣੁ ਤੋਝਿ॥ ੮॥

ਰੋਪਈ॥

ਤਾਂ ਘਿਰਿ ਅਰੁਸਿ ਕੀਤੀ ਪੁਰਬਾਹੀ। ਜੀ! ਆਗੇ ਸਭੁ ਮਹਾ ਬੁਝਾਹੀ।

ਅਤਿ ਪਰਪੰਥੀ ਬੋਝੁ ਬਿਕਾਹੀ। ਜਾਕੀ ਦੁਸਟ ਮੰਡਲੀ ਸਾਹੀ।

ਜਿਸ ਦੇਵ ਦੇਹਰੇ ਸਕਲ ਗਿਰਾਏ। ਤਟ ਤੀਰਥ ਕਉ ਦੰਡ ਠਗਾਏ।

ਤਕੇ ਮੁਖ ਨਾਗਤ ਕੇ ਨਾਹੀ। ਸਿਰ ਨਹ ਮੁਨਿ ਸਭੁ ਦੇਖਿ ਡਰਾਹੀ।

ਤਕੇ ਸਨਮੁਖ ਰਸਮਿ ਗਾਬਿਦਾ। ਤਿਨੁ ਤਰਕ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਨਿਦਾ॥ ੯॥

ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ ਜਗਾਬ ਦੇਵੇ ਹਨ:-

“ਕਿਆ ਤਿਨੁ ਕਿਆ ਤਰਕ ਕਹਾਹੀ। ਜਾਕੀ ਖਬਰ ਹੀ ਕੀ ਕਛੁ ਨਾਹੀ।

ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਕੁਝ ਮਤਿ ਕਾਢੀ। ਹਮ ਜਾਹਿ ਨੇ ਅਨਹੁ ਸਾਡੀ॥

ਮੇਨ ਮਤਿ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਹੇ ਕੁਝੀ। ਅਸੀ ਖਾਜਸੇ ਸਿਉ ਬਹਿ ਆਈ॥ ੧੦॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਖਾਜਸਾ ਸਕਲ ਬੁਝਾਇਆ, ਮਨ ਘੋੜੇ ਹਸਦਾਰ।

“ਰਖਣੁ ਹਮ ਕਉ ਜਾਣਹਾ, ਸਭੁ ਤੋਹੁ ਤਈਆਰ॥ ੧੧॥

ਰੋਪਈ॥

ਸਰਬਤ ਖਾਜਸੇ ਕੀਤੀ ਤੁਯਾਹੀ। ਸੁਝਿ ਕਉ ਨਸਿ ਗਇਆ ਘਰ ਬਾਹੀ।

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖ ਨਗਾਰਾ ਕੀਨਾ। ਆਗੇ ਲਾਇ ਖਾਜਸਾ ਜੀਨਾ॥

ਨਿਰਕੁ ਦੁਸਟ ਪਰੇ ਪਹਿ ਜਯੇ। - - - - -॥

ਆਪੇ ਅਪਨੀ ਗੁਧਿਆ ਬੇਜਹਿ। ਬੇਅਪ ਮਹਾ ਅਨਰਥ ਤੀ ਤੋਜਹਿ॥ ੧੨॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਜਾਕਾ ਗਾਥਾ ਆਪ ਤੇ, ਤਾ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ।

ਸਰਬ ਕਾਜੁ ਕੁਰਪੁਰ, ਫੂਤ ਭਾਵੈ ਜਹਿ ਤਹਿ ਜਾਹਿ॥ ੧੩॥

ਰੋਪਈ॥

ਭਉਓ ਮੈਥਿਰਸਿਯ ਮਹਾ ਜਨ ਭਾਹੀ। ਤਬ ਭਈ, ਭਰਕਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਹੀ॥

ਨਾਨ ਨੀਸਾਣੁ ਪੁਜਾ ਅਹਿਮਾਦਹਿ॥

ਗਾਨੈ ਨਉਬਤਿ ਅਹੁ ਕਰਨਾਈ॥

ਆਗੇ ਪਦਨ ਪਾਛੇ ਠਹਿਰਾ। ਖੋਜ ਸਿਕਾਰ ਕਰੇਗੁ ਮਝਿ॥

ਜੇਹੇ ਹੋਇ ਸੁਆਰ ਤਬ ਪਉਸਾ ਬਾਜੈ। ਬਰਾਹ ਕੰਪਾਤਿ ਭੁਪਤਿ ਰਾਜੈ॥੧੩॥
 ਏਹਾ॥ ਪਤਿਤ ਉਪਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਪਗ ਜਗ ਸਤੁ ਉਪਰੀ।
 ਸੁਭ ਬਿਗਰਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਰਖਣੁ ਤ੍ਰਿਸਦਿ ਪਰੀ॥੧੪॥
 ਏਹਾ॥ ਜਬ ਨਿਹਰੈ ਹੋਇ ਰਖਣੁ ਕਉ ਪਾਇਓ।

ਸਬ ਸਤੁ ਬਿਨਾਸ ਕਉ ਸਾਜੁ ਬਨਾਇਓ॥੧੫॥

ਏਹਾ॥ ਗੁਰੂ-ਸੋਗਾ ਦਿਹੁ ਲਿਖਿਆ ॥—
 ਰਧਾ ਸਿੰਘੁ ਰਛਨੁ ਦਿਸਾ, ਨਾਗੀ ਬਹੁਤ ਅਫਾਰ।

ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਓ, ਸਬੈ ਹੋਤੁ ਤਯਾਰ॥

ਏਹਾ॥ ਮਾਰਫਾਰ ਕੇ ਹਾਹੁ, ਦਿਸੁ ਰਛਨ ਕੇ ਕੁਚੁ ਧੈ।

ਸਬੈ ਹੋਤੁ ਤਈਯਾਰ, ਪ੍ਰਭੁ ਇਸ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇਕੈ॥੬੦੧॥

ਸਦ੍ਯਾ॥ ਕੁਏ ਤਯਾਰ ਹਥਿਆਰ ਪਾਏ ਕਸੇ, ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਠਹਿਰ ਬਨ ਬੇਗ ਆਏ।

ਏਕੁ ਸੇ ਏਕੁ ਬਲਦੰਤੁ ਸੁਗ, ਸਰਸ ਟਾਂਕੁ ਦਇ ਤੀਨ ਆਛੁੰ ਫੁੜਾਏ।

ਏਥਿ ਕਰਤਾਰ ਤਿਹ ਚਿਹ ਮਾਂਸੇ ਕਹਿਓ, ਅਨੀਕ ਜੁਆਨੁ ਹੋ ਦਿਸਣ ਆਏ॥

ਅਸੁਰ ਬਨਾ ਸਰਸ ਸਾਜਿ ਸੀਹਾਰ ਕੇ ਬੇਗ ਜੇ ਆਵ, ਮਾਂਸੇ ਬਤਾਏ॥੬੦੨॥

ਏਹਾ॥ ਅਰਾਮ ਕੀਨੀ ਅਰਾਸੀਏ ਅਰਜੁ ਸੁਨੀਐ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਾਓ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਬਾਈ ਸਰਸ, ਕੁਏ ਅਸੁਰ ਤਈਯਾਰ॥੬੦੩॥

ਸਦ੍ਯਾ॥ ਤਹਿ ਸਮੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਦਿਸਨਾਨ ਕੀਓ, ਕਰਕੈ ਹਥਿਆਰ ਸੰਭਾਰੇ।

ਜੇ ਤਿਨਕੇ ਦਿਸਨਾਨ ਕੀਓ ਆਪ ਅਯੋਛਾਨ ਪੈਛੁ ਸੁਪਾਰੇ॥੬੦੪॥

ਏਹਾ॥ ਤੇਸਕਨੀ ਤਾਹੀ ਸਮੇ ਸਸਤੁ ਸਬੈ ਕਰ ਕੀਨ।

ਆਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰੇ, ਪਹਰੁ ਤਬੈ ਸਬਜੀਨ॥੬੦੫॥

ਸਦ੍ਯਾ॥ ਹਿਸਤਾ ਕਹਿਕੈ ਸਬ ਸਾਜੀ ਸੇ, ਬਰਨੇ ਹਥਿਆਰ, ਕਹੈ ਸਬਜੀ।

ਕਹਿ ਸੇ ਤਰਫਾਰ, ਬਲੀ ਜਾਪਾਰ, ਆਲੀ ਬੰਧ ਛਾਜ, ਫਥੈ ਜਬਜੀ।

ਦਿਸ ਦਾਹਨ ਬਾਨ, ਕਮਾਨ ਸਜੈ, ਕਰਮੈ ਬਰਛਾ ਕਹੈ ਛਿਨਧੈ ਜੀ।

ਸਬ ਝੁਤਨ ਛਾਰ ਕਹੈ ਛਿਨ ਮੈ, ਕਹਿ ਯੋਥਿਏ ਸਿੰਘ ਰਛੈ ਤਬਜੀ॥੬੦੬॥

ਏਹਾ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਛਤੇ ਕਹਿਕੈ ਕੁਏ ਸੁਆਰ। ਕੁਏ ਫੈਰ ਤਿਹ ਨੇਕ ਮੈ, ਰਛਤ ਕਹੀ ਕਰਤਾਰ॥੬੦੭॥

ਦੇਹਾ॥

ਬਹੁਤ ਦਿਸ ਬੀਤਿਓ ਤਹਾ, ਪਸਰ ਕਰੋ ਬੀਰਾਹ।

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਇਤ ਤੇ ਰਜਿਓ, ਉਤ ਤੇ ਸਿਰਜਨਾਹ॥ ੫੬੯॥

ਦੇਹਾ॥

ਕਰਤ ਕੁਰ ਆਏ ਤਹਾ ਰਜਪੁਤਨ ਕੇ ਰੇਸ।

ਆਨ ਆਨ ਰਾਜਾ ਮਿਲੇ, ਜੋਧਾ ਬੜੇ ਨਰੇਸ॥ ੬੧੩॥

ਦੇਹਾ॥

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਅਤੀ ਦਿਸ ਮਿਲਾ ਪਦੁ ਪੈ ਜਾਇ।

‘ਸਰਜਰਾ’ ਦਿਲੀ ਰਾਜੇ ਦਫਿ ਉਸ ਰਾਹਿ ਨ ਜਾਇ॥ ੬੧੪॥

ਭਾਈ ਦਯਾਸਿੰਘ ਜੋ ਅਸਰ ਨਗਰ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਪਹਿਲੋਂ
ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਟੁਕਦੇ ਸਨ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੁਰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਓਧਰੋਂ ਡੁਰੇ ਯੇਹੇ ਹਨ,
ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਰਜਪੁਤਾਨੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਆਪਿਲੇ, ਅਤੇ ਸਰਜ ਬਰਾਹ ਜੋ
ਪਰਚੇਨੇ ਗਾਹਾਹੀ ਆਦਿ ਜੰਗੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਰਜਪੁਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਆਸਤਾਂ
ਵਿਚ ਜਾਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਰਦਿਤਾ, ਅਤੇ ਦਿਲੀ ਬਣਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ
ਕਿਹੜੇ ਮਕਾਮ ਤੇ ਆਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਏ ਮਿਲੇ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ,
ਪਰ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬੀਰਾਹੇਰ ਗਿਆਸਤ ਦੀ
ਉਹ ਜੰਗਲੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਪੁਰ ਦੀ ਹਰ ਅੰਗ ਸਨ॥

ਬਹੁਤੀ ਪਿਛੋਂ ਬਾਤਸਾਹ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਖਬਰਾਂ ਓਨੀ
ਦਿਲੀਂ ਹਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਥ ਹੀ ਜਾਨੀਆਂ ਸਨ, ਜੁਨਾਂਹਿ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ
ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਸੁਬਾਹਾਹ ਨੂੰ ਵਧਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ, ਪਰ ਹਾਲੀ ਅਸ
ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਹੀ ਅਤੇ ਵੀਰ-ਉਰ-ਜੁਗ ਦਾ ਖੁਭਾ
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੀ ਪੜਿਆ ਗਿਆ। ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਹਜਾਹ
ਸਾਹ ਅਸਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਹਰ ਵਿਚ ੧੭ ਜੁਲਾਈ-ਹਜ਼ਰਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਬਾਤ
੧੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ। ਸਮਝੂ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਪਸੇਤੇ
ਥਾਂ, ਸਾਹੀ ਰਸਤਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਜਦ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਇਨਤਜਾਸ
ਬਿਠੀ ਪਤੀ ਦੇ ਆਓਨ ਜਾਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਤਸਾਹ ਦੀ ਮਰਮ ਦੀ ਖਬਰ ਮੀਨਾਜਾਂ
ਪੰਜੀ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮਿਲੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਦਿਨ ਹੀ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

KOT KAPURA

Bhatinda

ROUTE MAP I

(GURU GOBIND SINGH'S

MARCH to the DECCAN)

Bhatner
(Hanumangarh)

DEHLI

NUH

ALWAR

AGRA

BIKANER

NAGOUR

Sambhar Lake

JAIPUR

MERTA

PUSHKAR

AJMER

Sambhar

Narayana

॥ नमो भगवते ॥

JODHPUR

BERWAR

PALI

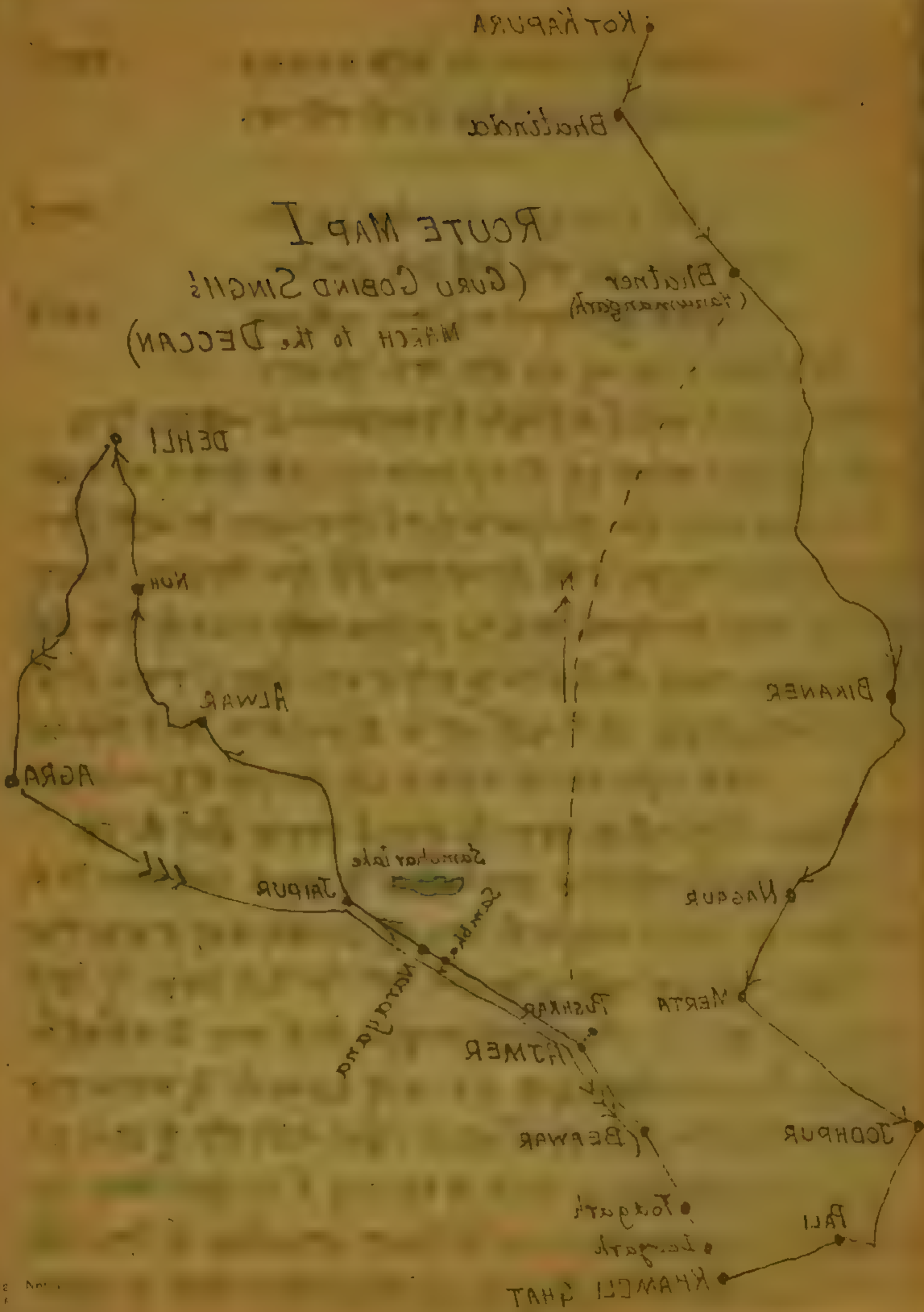
Todgarh

Dargah

KHAMBLI GHAT

N

ROUTE MAP I (Guru Gobind Singh's March to the Deccan)

Handwritten notes in Devanagari script, likely providing additional details or commentary on the route.

ਅਮਰਨਗਰ ਤੋਂ ਟਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ, ਪਿਛਾਂ ਕਰਕੇ
 ਹਜ਼ੂਰਤਾਨੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਆ ਮਿਲਨ ਨੂੰ ਜਾਨੇ ਜਾਨੇ। ਜੋ ਜੇਕਰ ਅੰਗ
 ਜੇਬ ਨੇ ਕੋਈ ਕੁਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੁਝੀ ਰੁਖਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੁਰੂ
 ਬਰਦਾਰ ਭੇਜਿਆ ਤਦ ਓਹ ਜਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਡੀਕੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਤੀ ਤੋਂ ਪਕਰਾ
 ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇਹ ਕੋਈ ਡਾਕੀ ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ
 ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿ, ਬਿਸੇਕ ਮਰਗ ਤੇ ਪਿਆ ਬਾਤਸ਼ਾਹ, ਜਦ ਕੋਈ
 ਦਿਨ ਬੇਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਲੰਘਦੇ ਸਨ, ਪੁਰਾਂ ਦੇ ਖੜੇ ਕੀਤੇ
 ਰੁਖਾਦੇਂ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੂਲੀ ਕੌਮ ਵਜ੍ਹਾ, ਜਿਹਾ ਕਿ
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਪਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ।

‘ਗੁਰੂ-ਸੰਗ’ ਵਿਚ ‘ਆਨ ਆਨ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ’ ਦੀ ਕਿਹਾ ॥ ‘ਗੁਰੂ’ ਤੋਂ
 ਮਤਲਬ ਪਿਛਾਂ ਦੇ ‘ਗੁਰੂਗਾਂ’ ਦਾ ਹੀ ਤੋਂ ਸਕਦਾ ॥ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੀ ਰਿਆਸਤ
 ਵਿਚ ਗੁਰੂਦਵਾਰੇ ਉਸ ਸਮੇਤ ਪੁਰ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।
 ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਹ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮਤਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਸਾਹਿਬ
 ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਜੰਘਿਆ ਸਗੋਂ ਵਗੇ ਸਮਤਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਖਾ ਰਹਿੰਦੇ।
 ਵਜ੍ਹਾ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂ ਥਾਣੀ ਸੀ। ਤੇ ਪੁਸ਼ਕਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਥ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੀ
 ਰਿਆਸਤ ਦਿੱਤੇ। ਵਗੇ ਸਮਤਿਆਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਸਾਖੇ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ ॥

ਗੁਰੂ ਅਰੇ ਸੁੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਾਲ:-

ਜਿਹਾ ਗਾਵਨ ਖਾਲਸਾ ਪਰੇ, ਲੁਟ ਕੂਟ ਤਿਹ ਲੇਤ।

ਗਾਵ ਬਰੇ, ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਤੇਟ ਪੁਰੁ ਸੇ ਦੇਤ ॥ ੬੧੭ ॥

ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੋਰਿ ਕੈ, ਮਿਲਤ ਪੁਰੁ ਸੇ ਧਾਇ।

ਬਸੇ ਦੇਸ ਆਨੰਦ ਸੇ, ਤਾਂ ਡਿਗ ਕੇਇ ਨ ਜਾਇ ॥ ੬੧੮ ॥

ਜੋ ਮਨ ਮੈ ਗਰਬਤ ਹੇ, ਮਿਲਨਾ ਓਨ ਨਹੀ ਕੀਨ।

ਲੁਟ ਕੂਟ ਕੈ ਖਾਲਸੇ, ਗੁਰੂ ਤਾਹੀ ਕੈ ਨੀਨ ॥ ੬੧੯ ॥

ਕੁਰ ਕਰਤ ਮਾਰਗ ਰਹਤ, ਧਿਓ ਗੁਰੂ ਸੇ ਜਾਤ।

ਆਗੇ ਕੇ ਮਾਰਗ ਨਹੀ, ਸੁਨੀ ਪੁਰੁ ਦਿਸ ਬਾਤ ॥ ੬੨੦ ॥

ਭੰਪਈ॥

ਹੁ ਇਸ ਛੇੜ ਅਰੁ ਇਸ ਪਾਏ। ਕੂਚ ਕਰਤ ਕੇਤਕਇਏ ਅਏ॥
ਭੰਪਈ ਕੇ ਪਾਠ ਸਿਪਾਨੇ। ਪੁਤੁ ਸੇ ਬਾਤ ਕਰੀ ਇਕ ਆਨੇ॥੨੧॥
ਅੰਗ ਸਾਹ ਗਏਨ ਕਹਿ ਗਏ। ਜਗ ਤੇ ਬਿਰਾ ਭਾਂਡਿ ਇਹ ਭਯੇ॥
ਛੇੜ ਗਏ ਸਬ ਮੁਨਕ ਖਜਾਨਾ। ਕਾਜ ਕਸਿਓ ਬਲ ਕਛੁ ਨ ਬਸਨਾ॥੨੨॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਕੂਚ ਕੀਓ ਪੁਤੁ ਨੇ ਤਬ, ਜੋ ਘੋਰਨ ਕੇ ਤੰਗ।
ਭਾਂਡੁ ਆਨੇਕਨ ਦੇਖੀਅੰ ਜਾ ਸੁਖ ਤਨੀ ਜੰਗ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਤਸਾਹ ਦੀ ਮਰਗ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਨ ਦਿੱਤੀ ਦੁਲਹੁ ਕੀਤਾ ਅਤੇ
ਬਾਤਸਾਹਤ ਜਦੀ ਜੋ ਜੰਗ ਸਾਹਜਾਰਿਆਂ ਇਹ ਤੇਜੇ ਅਵਸਥਾ ਸਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ
ਰਾ ਇਨਤਿਜਾਹ ਕਰਨਾ ਯੋਜਨਾ ਕੀਤਾ। ਕਿਰਪਾਗਾਮ ਦੁਗਲ ਹਾਲੀ ਕਵਿਤਾ
ਇਕ ਇਸ ਜੰਗ ਰਾ ਜਿਕਰ ਇਥੋਂ ਕੀਤਾ ॥—

ਦੋਹਰਾ॥

ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਕੁਝਿਆ, ਓਹਨਾਸਾਹ ਪਾਤਸਾਹ।
ਛੇੜਿ ਸਿਪਾਹ ਦੁਨੀ ਨੂੰ, ਦੀਨ ਪੁਜਤਾ ਜਾਹ॥੨੨॥
ਦੇਵ ਪੁਤੁ ਪਾਤਸਾਹ ਦੇ, ਦੇਵ ਜੋਧ ਵਹੀਆਸ।
ਦੇਵ ਆਇ ਪੰਤੁਰੇ, ਦਿਲੀ ਦੇ ਸਰੋਜਾਸ॥੨੩॥
ਦੇਵ ਕਸਿਓ ਗਜ ਦੇ, ਚੜ੍ਹੇ ਕਨਾਕਾਂ ਖਾਇ।
ਦੇਵ ਛੇੜੇ ਕਾਹਨੇ, ਚੰਬਲ ਪੁਤੇ ਆਇ॥

ਭੰਪਈ॥

ਇਕ ਰੁਤ, ਰਖੰਦੁ ਥੀਂ ਪਾਇਓ। ਦੁਜਾ ਤਿਰਸਤਾਨੇ ਆਇਓ॥
ਸੁਤੁ ਅੰਧ ਕੇ ਰੋਇ ਬਿਨਾਸਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਿਰੁ ਇਹ ਕੀਓ ਤਮਾਸਾ॥
ਆਪਸ ਅਹਿ ਆਪੇ ਪਹਿਜਾਤੀ। ਸੰਤ ਅੰਤੁਲ ਹੇ ਬਿਗਸਾਤੀ॥
ਪਰਮੇਸਰ ਕਿਆ ਕਰਾ ਮਰਾਈ। ਜਪ ਕਰਤਿ ਮਿਲ ਦੇਵੇ ਭਾਈ॥੨੪॥

ਘੋੜੀਆਂ॥

ਦੁਜਾਂ ਭਰਵੀਂ ਗੁਰੂ ਦਿਲੀ ਦੇ ਗਰਦੀ॥ ਧਰਤੀ ਹੁਲ ਕਗਤਿ ਜੁ ਨਾਰਦ ਦਲਿਆ॥
ਚੰਬਲ ਇਹ ਸੰਨਾਹੁ ਬਹਾਏ ਮੋਰਛੇ॥ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਦਾਹ ਨੇਵੰਦੇ ਅਕਲਦੀ॥
ਧਰਤੀ ਇਹ ਅਛਾਹ ਜੁ ਲੋਹੁ ਦਲਿਆ॥ ਸੇ ਦੁਜਾ ਜੰਗੀ ਗਾਹ ਜਿਸੇ ਪੁਰਿ ਲਿਖਿਆ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਮਿਹਰ ਨਿਗਾਹ ਫੁੱਟਿ ਤਿਸੇ ਦੀ॥ ਜਿਸਦੀ ਆਪ ਮਰਾਹ ਸੇ ਤੋਸੀ ਪਾਤਸਾਹ॥
ਤਾਂ ਰਹੁਸੀ ਕੰਨ ਅਗਾਂਹ ਜਾਂ ਬਹਿਸੀ ਤਖਤ ਤੇ।

ਬੰਦ ਦਿਲੀ ਦੇ ਗਾ, ਨਾ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣੀਆਂ॥
 ਕੁਝ ਪੁਰੁ ਤੇਰੇ ਜਾਨਿ, ਸਭ ਸੁਣਾਈਆ॥
 ਦੁਨੀਆਂ ਬਹੁਤੇ ਵਾਹ, ਜੁਹੰਦੀ ਜਗਤੁ ਤੇ॥
 ਇਕਨਾ ਹਿਤ ਠਹਰਾਇ ਜੁ ਦੁਸੁਮਨ ਅਹਿ ਕਾਇਆ॥
 ਇਕਨਾ ਉਠੇ ਸਾਹਿ ਕਹਾਹਿ ਕਿਆ ਚੋਖੀ॥
 ਇਕ ਰਹਿਏ ਬਖਸ਼ਾਹ, ਜੁ ਤਾਜਬ ਰਬ ਦੇ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਬਾਹ ਗਲੇ ਜਿਸ ਦੇ॥ ੨੫॥

ਕਈ ਖੁਸ਼ ਮੋਹਿਤਾ; ਅਤੇ ਅਗੇ 'ਜਲਿਤ ਕਬਤ' ਦੀ ਥਾਹਾਂ ਸਤਹਾਂ ਵਿਚ
 ਏਸਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਤਾ ਦੀ ਕਰਨੀ ਜਾਨਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ
 ਕਬਿਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਆਪੋਦਿਤ ਜਨਕੇ
 ਮਰ ਮਰ ਹੋ ਗਏ॥ ਸੇਨਾਪਤਿ ਸਫਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਾਰੀ ਰਖਕੇ ਜਿਖਦਾ ਹੈ।
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁਸ਼ਕਰ ਤੀਰਥ ਤੋਂ ਮਤਾਸ਼ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੰਘ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਜੰਘ
 ਅਜਾਹ, ਰਿਹਾਨੀ, ਨਾਹ ਹੋਏ ਦਿਲੀ ਜਾਹੋ ਗਏ॥ ਰਸਤੇ ਵਿਚ 'ਕੇਰਕ ਬਧ'
 ਹਜ਼ਾ ਸਥਾਨ ਦੇਖਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚੋਖੀ॥ ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਪੂਰੁ ਅਭਿਰ ਬਿਤਾਏ। ਕੁਝ ਮੁਕਾਮ ਕਰਤ ਹਜ ਆਏ॥

ਬਿਰਛ ਏਕ ਰੀਝ ਅਤਿ ਘਨਾ। ਸੁੰਦਰ ਸਰ, ਸੁਰੂਪ ਤਿਹ ਬਨਾ॥ ੬੨੪॥

ਚੋਖੀ॥ ਅਸਿਰ ਠਹਿਰ ਰੇਖੀ ਤਾਂ, ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਨ ਘਾਮ॥

ਉਤ੍ਰ ਹੋ ਤਾਹੀ ਤੇ, ਕੀਨੇ ਤਾਂ ਮੁਕਾਮ॥ ੬੨੫॥

ਕੀਰਕ ਭੂਮ ਦੇਖਨ ਨਹਿਤ, ਗਏ ਪੂਰੁ ਤਿਹ ਠਹਿਰ।

ਆਨ ਪਾਹੇ ਤਾਹਿਰਿਸ ਨਿਕਟ ਸਾਹਿਬ ਬਾਘੇਰ*॥ ੬੨੬॥

ਚੋਖੀ॥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਘੇਰ ਆਪ ਜੇ ਆਏ। ਜੋਗ ਤਾਕੇ ਅਤਿ ਛਰ ਪਾਏ।

ਤਿਨ੍ਹ ਕਰੀ ਜੁਪ ਕੀ ਸਾਧਾ। ਕਬਹੂ ਜੁਰਿ ਜੇਹਏ ਧਾਧਾ॥ ੬੨੭॥

ਗਿਆਨੀ ਸਿਰੋਸੇ ਸਿਰੋਸੇ ਸਿਰੋਸੇ, ਕਿਤਾਬ ਸਿਖੀ ਹੈ।

* ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਅਤੇ ਕੇਰਕੀ ਤਹਸੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਕਸਬਾ ਬਾਘੇਰ ਦੇਓਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪਾਸ
 ਹੈ। ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਤੇ 'ਰਾਠਗੜ੍ਹ' ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ

ਅਤਿ ਅਪਾਰ ਜਿਨ ਫੌਜ ਨਿਹਾਰੀ। ਸਰ ਬੀਰ ਰੋਪ ਸਿਤਕਾਰੀ॥

ਕਹਿ ਸਾਨ ਰੇਸ਼ ਇਹ ਆਏ। ਇਨਕੇ ਭੇਦ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਏ॥੬੨੮॥

ਪੁਰਨ ਜਦੀ ਇਕ ਬਾਰੀ(ਨਾਈ) ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ
ਆਏ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਵੇਸ ਰੇਸ਼ ਆਏ ਹੋ। ਸਾਡੇ ਜੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰ
ਨੇ ਤੁਸਾਂ ਪੁਰਨ ਜਦੀ ਸਹਿਰੇ ਕੋਲ ਆਕੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
ਗੁਰੂ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਨਾਮ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸਨੇ ਆਕੇ ਜੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਿਆ ਕਿ:-

ਕੀਰਕ ਜੁਪ ਠਉਰ ਤਿਹ ਰੁਝੇ। ਦੇਖਨ ਤਹਿ ਅਪ ਪ੍ਰਭੁ ਆਏ॥

ਤੁਸ ਮਨਾ ਕਛੁ ਸੰਕ ਨਾ ਆਨੇ। ਹਮਰੀ ਬਾਤ ਸਤਿ ਕਹਿ ਜਾਨੇ॥੬੩੩॥

ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸਾਂਤ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਪਸ ਆਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ
ਮਾਨ ਕੀਤੀ ਕਿ ਡੇਰੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰਥੇ ਜਾ ਗਈਏ।

ਲਕਰੀ ਪਾਸ ਨੀਰ ਤਾਪਨਾ। ਬਾਗ ਅਜਾਇਬ ਅਤਭੂਤ ਬਨਾ॥

ਤਿਹ ਡਿਗ ਉਤਰ ਕੀਯੋ ਬਿਸਰਮਾ। ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਤਿਹ ਨਾਮਾ॥੬੩੫॥

ਤਾਕੇ ਜੋਗ ਮਿਲਨ ਜੋ ਆਏ। ਤਿਨਨ ਦਿਨਮ ਪ੍ਰਭੁ ਫੁਰਮਾਏ॥

ਤਿਨਕੇ ਸੰਗਿ ਤਹਾਂ ਜੋ ਗਏ। ਕੀਰਕ ਜੁਪ ਤੀਸ ਸੋ ਰੁਏ॥੬੩੬॥

‘ਬਰਕੰਦਾਜ਼’ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਏ। ਅੰਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗਿ ਨ ਗਏ॥

ਜਿਨਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੁ ਫੁਰਮਾਏ। ਤੇਈ ਸਿੰਘ ਸਾਥ ਰੋਧਾਏ॥੬੩੭॥

ਰੋਸ ਦੇਰ ਉਥੇ ਰਹਿਯਾਏ। ਦੇਖੀ ਗੁਰੂ ਤੇਯੋ ਫੁਰਮਾਏ॥

ਦੇ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਾਥ ਜੋ ਆਨੇ। ਠਉਰ ਠਉਰ ਕੀਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਚਾਨੇ॥੬੩੮॥

ਸਿੰਘਨ ਠਉਰ ਬਾਰਿ ਇਸ ਦਈ। ਆਪਿ ਬਾਰਿ ਡੇਰਨ ਕੀਚਈ॥

ਜੁਪ ਲੰਗ ਗੁਰੂ (ਬਾਘੌਰ)।

ਕਿਤਰ ਦਿਨ ਤਿਹ ਠਉਰ ਬਿਗਨੇ। ਉਂਠਿ ਰੁਖ ਬਾਗਨ ਰੇਖਾਨੇ॥੬੩੯॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਤਿਨਕੇ ਸੰਗਿ ਸਹਾਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਾਗ ਬਰਦਾਸ਼ੀ ਦੇ ਉਠ ਸਨ॥

ਮਾਸੀ ਕੁਜਿ ਗੁਣ ਪੈ ਆਏ । ਸਗਰੇ ਰੂਪ ਬਾਗ ਕੇ ਆਏ ॥
 ਤੇਜਨ ਤੇਤ ਉਂਠ ਨੇ ਆਏ । ਤੋਰਿ ਤੋਰਿ ਸਬ ਭੈ ਓਨ ਆਏ ॥ ੬੪੦ ॥
 ਸੁਨਤ ਬਰਨ ਮਨਮਹਿ ਸਿਧਾਏ । ਕੋਪ ਰਹੇ ਅਤਿ ਜੀ ਗਰਬਾਏ ॥
 ਤਬ ਪੁਰ ਮੈ ਕੁਛ ਨਾ ਬਸਾਨੀ । ਮਨ ਮੈ ਗਾਇ ਬਾਤ ਇਸ ਠਨੀ ॥ ੬੪੧ ॥
 ਸਿੰਘ ਦੇਕ ਕਿਯੈ ਕਾਜ ਸਿਧਾਏ । ਤਿਨਕੇ ਦੇਸ ਮਹਿ ਹੁ ਆਏ ॥
 ਤਨਕ ਮਨਕ ਤਿਨ ਮੈ ਕੁਈ ਗਾਹ । ਜੁਪ ਰੁਧੇ ਤਿਨਕੇ ਸੋਨਿ ਭਾਹ ॥ ੬੪੨ ॥
 ਕੋਪ ਸਿੰਘ ਭਗਵਤੀ ਨਿਕਾਸੀ । ਕੇਤਕ ਦੁਤ ਹਨੇ ਬਜਕਾਸੀ ॥
 ਜੁਪ ਤੇਤ ਸੁਭ ਸਿੰਘ ਨਿਹਾਰੇ । ਗਹਿ ਗਹਿ ਸੁਸਤ ਓਨੇ ਨਜਕਾਰੇ ॥ ੬੪੩ ॥
 ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਪਾਹ ਪੈ ਦੇਖਿਓ ਜੁਪ ਨਿਹਾਰ ॥ *
 ਰਈ ਪਲੀਤੀ ਤਿਨੇ ਨੇ ਐ ਗਏ ਸੋਗ ਸਥਾਰ ॥ ੬੪੪ ॥
 ਕਪ ਰੁਧੇ ਮਨਮੈ ਤੈ, ਨਿਕਸੇ ਸੁਰਹਿ ਸਾਇ ॥
 ਰਹ ਮੰਡਨ ਜੋਧ ਰਹੇ, ਨਿਮਖ ਬਿਜਮ ਨੀ ਜਾਇ ॥ ੬੪੫ ॥
 ਸੁਹਰਾਏ ਕਸਬੇ ਦੇ ਬਰਨਾਂ ਉਠੇ ਰਨਕੇ ਬੰਦਕਾਂ ਠਨਾਨ ਜਨੇ, ਖੁਬ ਜੁਪ ਮਰਪਿਯਾ ॥
 ਮਾਸੀ ਰੁਧਿ ਸੁਰ ਤਾ ਪਰੇ । ਦੇਇ ਗਤ ਅਹੁ ਦੇਇ ਰਿਨ ਜੇ ॥ ੬੪੬ ॥
 ਜੇਬ ਤੀਸਰ ਰਿਨ ਆਇਓ, ਤਬ ਪੁਰ ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ ॥
 ਪਰਸ ਸਿੰਘ ਤੁਮ ਯੋ ਕਰੋ, ਦੇਹੁ ਵੇਰਗ ਜਾਇ ॥ ੬੪੭ ॥
 ਪਰਸ ਸਿੰਘ ਯਾਯੋ ਤੈ, ਸੰਧੇ ਸਿੰਘ ਜਨਕਾਰ ॥
 ਰਹਾਨੇ ਰੁਕੇ ਸਬ ਕਹਤ ਮਾਹੀ ਮਾਹ ॥ ੬੪੮ ॥
 ਸਦਕਾ ॥ ਸਸਤੁ ਸੰਗੁਰ ਜਨਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨ ਕੀ, ਗਰਜ ਕੈ ਸੁਰ ਅੰਧੇ ਸਿਧਾਏ ।
 ਮਾਨ ਰਿਵਾਜ ਤਿਨ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਈ, ਕੀਓ ਘਮਸਾਨ ਕੇਤਨ ਆਏ ॥
 ਮਾਰ ਆਪਾਰ ਪੁਥਿਆਰ ਕੁਈ ਕੁਏ, ਸੁਰ ਪੈ ਸੁਰ ਗਿਰ ਕੁਮ ਆਏ ॥
 ਚੋਰਿਕ ਪੈਰ ਕੀ ਠਠਿਰ ਮੈਸੇ ਗਏ, ਸਿੰਘ ਰਨ ਪਈਰ ਕੀ ਠਠਿਰ ਆਏ ॥ ੬੪੯ ॥

ਜੋਸੁ ਮੇ

ਦੇਹਾ ॥

ਦੇਹਾ ॥

ਸਦਕਾ ॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਦਰਦਾਨੇ ਆਏ ਤਬੈ, ਸਿੰਘ ਸਬੈ ਖੁਨਸਾਇ।
ਮਸਤਿਤ ਕੈ ਅੰਸੇ ਕੀਰੀ, ਰੀਨੀ ਆਗੁ ਲਗਾਇ॥ ੬੫੩॥

ਸੋਹਣਾ॥

ਜਚਕਰ ਭੁਭੇ ਅੰਗਾਰ, ਦਰਦਾਨਾ ਟੋਟੇ ਤਬੈ।
ਸਿੰਘ ਸਬੈ ਇਕ ਸਾਰ, ਅੰਦਰਿ ਕੇ ਪਾਏ ਜਬੈ॥ ੬੫੪॥

ਸੌਖੀ॥

ਤੋਹਿਕੈ ਪਓਰ ਜਬੈ ਸਿੰਘ ਆਗੇ ਗਏ, ਸਾਹਿਬ ਜਚਕਾਰ ਆਏ।
ਗਾਏ ਤਰਦਾਰ ਜਚਕਾਰ ਅੰਸੇ ਪਰੇ, ਜਾਨ ਦਰੀਆਈ ਨੇ ਉਅਡਿ ਆਏ॥
ਸੁਰ ਅਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿ ਜੁਪ ਅੰਸੇ ਰੁਇਓ, ਜੋਤ ਚੁਗਰ ਜੋਧੇ ਬਜਾਏ॥
ਭੋਰ ਪੈ ਭੋਰ, ਅਰ ਓਰ ਕਰਤਾਰ ਕੀ, ਸਾਰ ਕੀ ਬਾਰ ਮੈ ਸਿੰਘ ਪਾਏ॥ ੬੫੫॥

ਤੋਪਈ॥

ਏਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤ ਪੈ ਰਜ ਆਯੋ। ਅਨ ਤਹਿ ਤਾ ਭੋਰ ਬਤਾਯੋ॥ ੬੫੬॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਏਕ ਸਿੰਘ ਪੁਤ ਮੈ ਕਹਿਓ ਦਾ ਜੋ ਅਧਕ ਪਹਾਰ।
ਤੋਪ ਜਾਇ ਤਾਪੈ ਰਹੇ, ਭਾਜੇ ਭਰਮ ਸਦਾਰ॥ ੬੫੭॥
'ਜਬਰ-ਜੰਗ' ਪੁਤ ਨੇ, ਸਈ ਤਾ ਅਸਥਾਨ ਰਹਾਇ।

ਤੋਪਈ॥

ਕੋਤਕ ਭੋਰਨ ਕੋਤਕੇ, ਰੀਨੇ ਘੁਤ ਭੁਗਾਇ॥ ੬੫੮॥
ਪੀਛੈ ਪਓਰ ਪਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਏ। ਜੋ ਕਛੁ ਹਾਥ ਜਗਾ ਮੈ ਲਿਆਏ॥
ਪੁਤ ਮੈ ਅਨਿ ਕਹੀ ਇ ਬਾਤ। ਗੁਰੁ ਦੇਖਓ ਰਹਿ ਪੁਰਖ ਬਿਪਾਤ॥ ੬੫੯॥
ਸੁਨਤ ਬਰਨ ਪੁਤ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਏ। ਤਹਿ ਸਮੈ ਮਨ ਮੈ ਇਸ ਅਧਿਓ॥
ਅਧਰ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਕੀਨਾ। ਭੁਏ ਸੁਆਰ ਕੁਛ ਕਹਿ ਰੀਨਾ॥ ੬੬੦॥
ਕੁਛ ਕੀਏ ਮਾਹਿਬ ਰਹਿ ਆਏ। ਪਰੀ ਬਹੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰੁ ਪਾਏ॥
ਖਬਰ ਕੁਛ ਕੀ ਉਨ ਸੁਨ ਪਾਈ। ਦੁਹਰੀ ਫੋਰ ਫੇਰਿ ਰਹਿ ਆਏ॥ ੬੬੧॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਸਿੰਘ ਪਛਾਗੀ ਮੈ ਰਹੈ ਅਜੀ ਫੋਰ ਅਪਾਰ।
ਜੁਪ ਭੁਭੇ ਜੁਭੇ ਰਿਤੇ ਘਾਇਲ ਭੁਏ ਅਪਾਰ॥ ੬੬੨॥

* ਗੁਰੂਪੁਤਾਂ ਨੇ, ਅਥਾਤ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਨੇ।

* 'ਜਬਰ-ਜੰਗ', ਏਕ ਤੋਪਕਾ ਨਾਮ ਥਾ, ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਰਜਾਈ ਸੁਣੀ॥

ਜਪ ਕਰਤ ਜੋਧਾ ਸਬੰ, ਰਹਿ ਆਏ ਤਿਹ ਬਾਨ।
ਆਪ ਪੁਰੁ ਤਾਏ ਜਗ, ਤੁਹ ਪੁਰੇ ਆਨ॥੬੬੬॥
ਦਿ ਰਾਜਾ ਜੋਧਾ ਬਲੀ, ਭਏ ਮੁਖ ਬਾਨ ਆਨ।
ਗਹਿ ਕਮਾਨ ਸਹ ਸਾਇਓ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ॥੬੬੭॥
ਤਹਿ ਸਾਧੈ ਅੰਧੇ ਕਹਿਓ, ਪਰਮਹਿੰਸ ਰਹਿ ਆਨ।
ਦੇਰ ਰਾਏ ਹਨਿਓ ਅੰਧੇ, ਦੁਸਰ ਪੈ ਤੁਮ ਜਾਨ॥੬੬੮॥

੩. ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੁਜੇਕੇ ਉਸ ਰਾਏ ਦਾ ਸਿਰ ਤੁਰਦਾਰ ਨਾਨ ਨਾ ਕਟਿਆ। ਦੁਜਾ
ਰਾਏ ਗੁਮਾ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਦੁਨ ਦਿਆ, ਉਰਗਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ,
ਆਪ ਸੰਗੁਰ ਸਹਿ, ਆਪ ਤਹੀ ਸਮੇ, ਅੰਧੇ ਤੀਰ, ਅੰਧੇ ਰਾਧੇ।
ਤੋਹ ਹੀਐ ਪਾਰ ਪੰਥੇ ਤੁਧੇ ਜੁਧੇ ਰਾਹਿ ਸੁਰਗੇ ਸਿਪਾਏ।
ਤੁਜੇਕੇ ਫਉਜ ਬਾਘੋਰ ਕੇ ਅੰਧੇ ਨੇ ਸਿਰਦਾਰ ਫਉਜੀ ਰਾਹੀ
ਸਿੰਘ ਕੋਢਿਰ ਤੀਕਾ ਬਜਾਏ॥੬੬੯॥

ਦੇਹਾ। ਤੁਜੀ ਫਉਜ ਬਾਘੋਰ ਕੇ, ਮਾਠਿ ਨੇ ਸਿਰਦਾਰ
ਕੂਰ ਜਗਨਾਬਾਰ ਕੇ, ਕਹਿ ਰੀਠੇ ਕਹਤਾਰ॥੬੭੦॥
[ਇਤੀ ਗੁਰੂ ਜੋਧਾ। ਕੀਰਤਨਾਰ/ਪਿਆਰਿ ਰਏ ਪਦਾਂ॥]

ਗੁਰੂ ਕਾਹਲੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਜੀ ਤੁਜੀ ਰਿਠੀ ਦੁਨ ਜਾਰੇ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ
ਸੋ ਪਰਮ ਸਥਾਨ ਸਨ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਅਜਮੇਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਾਹਲੀ
ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ 'ਪ੍ਰਸ਼ਰਾਹ ਗਜ' ਸੀ, ਜਿਥੇ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਦੀ ਪੁਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।
ਇਹ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੁਝੇ ਤੇਏ ਜਗਨਾਬਾਰੀ ਦਾ ਮੁਖ ਨਾਂ ਦੁਰਕਸ਼। ਪੁਰਾਣੀਆਂ
ਨਾਨ ਪ੍ਰਿਥਿਕਾ ਗੋਰਾ ਸੁਕਨ ਦਾ ਇਕ ਤੁੰਘ, ਕੋਈ ਛਾਈ ਤਿਨ ਪੈ ਗਜ ਕੰਡਾਨ
ਦਾ ਤੁਸਾ ਹੈ, ਪਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁੰਘਾ ਨਹੀਂ, ਮੁਸਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਫੁਟ ਗੇਨਾ ਦੇ।
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾਨ ਦਾ ਜਿਕਰ 'ਸੋ ਆਖੀ' ਦੀ ਆਖੀ ੫੧ (੭) ਵਿਚ
ਹਿਤਾ ਹੈ। ਸਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਭੈਂਖੀ॥

ਪੁਰਾਤਰ ਤੀਰਥ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਪਾਰ ਸਿਪ ਜਗਾਂ ਨਏ॥

ਤਾਂ ਦਾਨ ਭੇਤਨ ਦਿਨ ਰੀਆ। ਪੁਛੀ ਜਾਤ, ਖਾਜਾ ਤੀਆ॥ ੧੪॥

ਸੁਨ ਜੋਗਨ ਅਰੁਨ ਤਾਂ ਮਾਲ। ਪੀਰ ਖਦਾਸ ਰਾਜ ਪੁਤ ਜਾਨ॥

ਪਾਂਡਿਆ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖਦਾਸਾ ^{ਮਾਈ ਨਦੀ} ਦੀ ਦੋਰ ਗਾਹ ਦੇ ਸਜਾਰਾ ਨਸੀਲ ਕਾ
ਪੁਤ੍ਰ ਜਾਤਾ॥ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਇਕ ਪੇਸ਼ੀਨ ਮੋਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਨਾਨ ਸਨੂੰ ਕੋਈ
ਮਠਸਬ ਨਹੀਂ। ਤਾਗੀਖੀ ਗਤ ਬਖਸ਼ ਦੇਤੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਓਥੇ
ਗਏ ਅਤੇ ਰਸਮੀ ਕਾਰ ਰਹਾਈ ਕਰਕੇ ਬਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

ਅਜੇਹੇ ਦਰੇ 'ਸੰਗੁਰ' ਤੇ 'ਜੁਪਾਰ' ਨੂੰ ਜਾਗੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ੪ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਅਤੇ
ਜੁਪਾਰੋਂ ਚੀਹ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਪਿਤ 'ਨਾਗਜਿਹਾ' ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਥੇ ਦਾਦਪੀਥੀਆਂ ਦਾ
ਦੌਰਾ ਆਖਾਨਾ ਹੈ। ਨਾਗਜਿਹਾ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਸ਼ ਉਪਰ 'ਬੇਹਰਨਾ' ਪਰਬਤ ਹੈ,
ਜਿਥੇ 'ਦਾਦੁ ਜੀ' ਸਮਾਏ ਸਨ। 'ਨਾਗਜਿਹਾ' ਵਿਚ ਫਗਨ ਦਾ ਸਾਗ ਰਾਨਾਹ
ਪਾਖ ਮੇਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਾਰਕ-ਅਪਦੰਨ ਦਿਲੀ ਆਪਣੇ ਸਨ,
ਉਸਕਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੇਜੇ ਦੇ ਮੌਕਿਆ ਪੂਰ ਨਾਗਜਿਹਾ ਜੋਨ। ਜਦ ਦਾਦੁ-
-ਦੁਹਾਰੇ ਗਏ ਤਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਆਰ ਰੁਕਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੇ
ਨਾਨ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਤਫ਼ਾਕ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਦਖਾਹ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਗਏ ਦਾਦੁ-ਦੁਹਾਰੇ ਸੰਬੁਤ।

ਪਰੇ ਕੁਆਰ ਲਿਜਾਰ ਮੈਂ ਸਿਪ ਬਿਸਮਾਏ ਰੁਹ॥

ਦੁਰੇ ਹਸੇ ਤਬ ਖਾਨਾਸੇ ਪੁਛ ਇਹ ਦਿਰਤੀਤ।

ਸਿਖ ਪਿਆਸੇ ਦਰਨਕੇ ਮਾਥੇ ਪੁਛਤੇ ਮੰਤ॥

ਤੁਸਗ ਕਹਿਨ ਸਿਖ ਕੋ, ਮਨੀ ਮਸਾਲ ਨ ਮਾਨ।

ਆਪ ਮਰੁਨ ਨੇ ਰੁਲ ਪਰੇ, ਇਹ ਅਰੰਭਾ ਜਾਨ॥

ਹਸ ਬੋਲੇ ਪੁਛ ਦਯਾਨ ਜੀ ਹਸ ਤਨਖਾਹੀ ਤੇਤ।

ਗੁਰੂ ਖਾਨਾਸਾ ਮੋਈ ਗੁਰੂ, ਇਹ ਬਾਣੀ ਸੰਕੇਤ॥

ਪਾਂਚ ਸੌ ਕੀ ਤੇਰ ਦੇ ਪੁਤ ਜੀ ਕੀ ਭੁਖਾ।

ਤਮ ਦੁਨੋ ਦੇਇ ਨਹਿ, ਤਿਸਕੀ ਪੁਜਾ ਧੁਆਹ॥ ੧੭॥

ਰਾਹੁ 'ਰਜਾਨ' ਦਾ ਮਤ ਪੁਰਖ ਅਭਿਸਾਹਾਰੀ ਭੈ। ਮਰੀਤ ਨੇ ਜਰ ਸਪਾਹੀ-
ਅਨਾ ਫੰਗ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਜਗਤ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਤ ਸੁਨ ਗਈ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ
ਜੀ, ਤੇਰੇ ਦੁਨ ਦਾ ਇਕ ਸਜੋਕ ਪਲ੍ਹੇ ਸਜਾਹ ਰਿਤੀ:-

ਰਾਹੁ ਰਾਮਾਨੁ ਦਰ ਕਰ ਬਿਨ ਰਾਏ ਰਿਨ ਕਟ।

ਕੇਤੇ ਸੌਦਾ ਕਰਾਏ, ਇਸ ਪਨਸਾਰੀ ਕੀ ਹਟ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦਾਕ ਕਿਸੇ ਪਰਮ ਦੇ ਰਜਾਨ ਲਗਿਆਂ
ਠੀਕ ਹਨ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਰਾਖੀ ਵੇਚੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ, ਹੁਣ ਕਹਣਾ ਹੀਰਾ
ਭੈ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦਾ ਅਣਾ ਕਰ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਚੁਟ ਮਾਰ, ਜੋ ਬੁਰਾ ਕਰੇ
ਉਸਨੂੰ ਓਥਾਨ ਸੁਟ॥ ਮਰੀਤ ਨੇ ਫੇਰ ਦੁਨੀ ਦਾਹੀ ਸਜੋਕ ਪੜਿਆ:

ਰਾਹੁ ਸਮਾ ਬਿਰਾਹੇ, ਫੁਰ ਫੁਰ ਪਹਿ ਰੱਜ।

ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੇ ਈਟ ਫੀਮ, ਸਿਰ ਨੀਝਾਂ ਕਰ ਰੱਜ॥

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਮਾ ਬਿਰਾਹੇ - - - - -।

ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੇ ਈਟ ਫੀਮ, ਪਥਰ ਰਿਠਿ ਰਜਾਇ॥

ਰਿਲੀ ਅਪਣੇ।

ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਦਿਓ ਅਗੇ ਸਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਭੋਪਈ॥

ਰਿਲੀ ਨਿਕਰਿ ਮੁਭੁ ਜਬ ਆਏ। ਸੰਗਤ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਸੁਖ ਪਾਏ॥

ਅਨਿਕ ਹੁਸਾਸ ਜੀਵ ਮੈ ਆਏ। ਸਰਬ ਖਾਸਾ ਜੰਨ ਸਿਪਾਏ॥ ੬੬੩॥

ਗਾਠੀ ਰਬ ਕੇਤਨ ਮੰਗਾਏ। ਘੋਰਨ ਪੈ ਰੜ, ਅਨਿਕ ਸਿਪਾਏ॥

ਪਾਏ ਪਿਸਾਰਨ ਕੇਤਨ ਗਲੇ। ਪੀ ਪੀ ਨੰਨ-ਪਾਨ ਕੇ ਪਿਆਏ॥ ੬੬੪॥

* ਨਸਾਂ ਪੀਕੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਖਾਂ ਲਾਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਹਨ॥

ਦੇਹਾ॥ ਮਨ ਬਰ ਕੂਸ ਕਰ ਭਾਵਨੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੇ ਨਿਵਾਰਿ।
ਅਨੰਦ ਭੋਭੇ, ਪਦੁ ਪੇਖਿਓ, ਸਿਖਨ ਸਤਿਗੁਰ ਆਇ॥ ੬੬੬॥

ਅਨੰਤ॥ ਸਾਜਨਾਨਾਥਾਇ ਪਦੁ ਜਬ ਆਇਕੈ ਕੰਤਕ ਕਰੇ ਸਾਧਾਰ ਪਦੁ ਬਿਗਸਾਇਕੈ
ਜੁਮਨਾ ਕੇਤਕ ਪਾਰ ਜਗਾਂ ਡੇਰਾ ਕੀਓ। ਜੀ ਕੀਨੋ ਸਿਖਟਿ ਉਪਾਰ ਰਸ ਅੰਧੇ ਦੀ॥ ੬੬੭॥

ਅਪਨਾ ਡੇਰਾ ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬਨਾ ਮੋਤੀ ਬਾਗ (ਹੁਣ ਪਦਿਪ ਮੋਤੀ ਬਾਗ) ਸੀ। ਇਹ
ਸਥਾਨ ਜੁਮਨਾ ਤੋਂ ਉਗਰਾ ਹੀ ਸਟਰ ਜੰਗ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਤੋਂ ਮੀਲ ਭਰ ਦੂਰਿ
ਹੁਣ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤਾ ਤੋਂ ਮੋਤੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਆਏ ਹਨ, ਜੋ ਜੀਨਾ
ਸਨੁ ਵਗੈਰਾ ਤੱਯਾਰ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਕੰਮ ਜੋ ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲੀ ਦੇ ਵਿਆਮ ਇਹ ਕੀਤਾ, ਓਹ
ਸੀ ਰਿਕਾਬਗੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਨਾਇਆ, ਸੰਮਤ ੧੭੬੪ ਵਿਚ॥ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ
ਨੂੰ ਮਸਜਦਾਂ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੮੫ ਵਿਚ (ਸਨ ਈਸਵੀ ੧੭੨੮) ਢਾਕੇ
ਉਸਰੀ ਥਾਂ ਮਜੀਤ ਬਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਸੰਮਤ ੧੮੨੪ (ਸਨ ਈ. ੧੭੬੭)
ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸਿਯ ਨੇ ਬਨਾਇਆ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਨਥਾ ੫੦੦੦
ਸਿੰਘਾਂ ਰਾਖੀ।

‘ਸੋਸਾਖੀ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਆਸ ਪਾਂਹ ਦਿਲੀ ਬਸੇ ਕਾਰਨ ਸਾਧੇ ਤੀਨ। ਸੇਵਕ ਸੰਗਤਿ ਕਰ ਰੇ ਮਹਿਤ ਬੁਝਾਏ ਗੀਨ।
ਤਬ ਬੋਲੇ ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਮ ਧੇਰੇ ਦੁਇ ਮਾਤ।
ਜਨਕ ਬਾਇ ਪੁਗਰ ਕਰਾ, ਤੀਯਾ ਸਾਹਸਨ ਨੇਮ
ਰਖਣੁ ਰਹੇ ਬਹੁ ਭਾਇ ਸੇ ਗੁਰੁ ਰਿਖਾਯਾ ਦਿਹ।
ਰਹੇ ਸਾਹਿਬ ਰਖਣੁ ਦਿਸ ਬਹੁਤ ਕੀਯਾ ਤਬ ਅਨ।
ਆਇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਨ ਕੀਯਾ ਮਾਤਾ ਰੋਲੇ ਮਨ।
ਮੁਨੀ ਕਥਾ, ਸਾਖੀ ਨਹਿ, ਸਿਖਨ ਕਹੀ ਗੰਨ।
ਮਾਤਾ ਜੇ ਆਈ ਹਮੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਕਹਿਓ ਸਾਡ॥

ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਸਿਧੇ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਸਨ। ਉਹੀ ਰਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਪਰਮ

ਸਿੰਘ ਹਾਲੀ ਭੀ ਹੁਰੁ ਜਾਇਓ ਦੇ ਨਾਜ ਹਨ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਿਲੋਂ ਦੇ
ਰਿਸ਼ਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਰਾਮਕੌਰ ਦਿਲ ਬਹੀਰ ਤੇ ॥

“ਮਜ਼ਕੂਰ ਬਾਰਸਾਹੀ”

ਉਪਰ ਅਸਾਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਮਾਮਰਾਬਾਦ ਦੇ ਸੂਬਾਦਾਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਤਿਹ ਮਾਰਚ ਸੰਨ ੧੭੦੭ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਅਸ ਜੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਖਬਰ ਦੋਰ-ਉਨ-ਜੁਗ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਖਬਰ ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਮੁਆਜ਼ਿਮ (ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਦਰ ੧੭ ਜਿਨ-ਹਜ਼ੋ (੧੨ ਮਾਰਚ) ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਖ਼ੀਰ ਮੁਹਾਮ-ਓਨ-ਹਜ਼ਮ ਸਨ ੧੧੧੬ (ਮੁਤਾਬਿਕ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ੧੭੦੭) ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਹੁੰਚਾ। ਮੁਨਸਿਫ਼ਾਂ ਸਬਦਾਰ ਨਗਰ, ਦੁਲੀਫ਼ਾਂ ਫੌਜਦਾਰ ਮਰਹਿਮ, ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਮੁਇਜ਼ੁਦੀਨ ਠਠ(ਸਿੰਧ) ਸੂਬਾਦਾਰ ਸਿੰਧ, ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ, ਅਇਜ਼ੁਦੀਨ ਸੂਬਾਦਾਰ ਮੁਲਤਾਨ ਸਬ ਇਸਦੇ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਜੋਰੇ ਮਜ਼ੀਨ ਸਫ਼ਰ-ਓਨ-ਮਜ਼ਫ਼ਰ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਬਾਦ ਨੇਹਾ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਅਰਥਾਤ ੨੨ ਅਈ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਆਪਹਿਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਬੇ ਤਕ ਉਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਮਹਮਦ ਅਜ਼ੀਮ ਅਲੁਬਾਬਾਦ ਮਤਲਬ ਆਗੇ ਦਿਹ ਰਾਖਿਸ ਤੋਰਕਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਲੀ ਪਹੁੰਚਨ ਤਕ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਅਯੋ ਪਿਛੇ ਦਿਲੀ ਆਪਹਿ ਗਏ ਸਨ।

ਸਲਾਮ ਅਹਿ ਰਜਬ ਸਨ ੧੧੧੬ ਨੂੰ ‘ਸ਼ਾਹ ਅਲਿਮ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ’ ਨੇ ਅਪੋਰੇ ਜਲੂਸ ਦਾ ਜਲੂਸ ਮਨਾਇਆ, ਅਰਥਾਤ ੧੭ ਮਾਰਚ ੧੭੦੭ ਨੂੰ ~~ਉਹ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਤਸ਼ਾਹ~~ ^{ਸੂਬਾਦਾਰ} ~~ਦਸ ਮੇਸ~~ ^{ਅਕਤੂਬਰ} ਉਸਦੇ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਗੇ ਜਾਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਜਾਂ ਕਹੋ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਮੁਨਸਿਫ਼ ਮੌਕਿਆ ਜਾਹੁਰੇ ਹੀ ਮਬਾਹਿਰ ਬਾਦ ਦੇਨ ਉਥੇ ਅਪਹੇ ਸਨ। ਸੋ ਮਾਰਚਤ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਨ ^{ਸਫ਼ਰ ਮਾਰਚ} ੧੭੦੭ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਹੋਈ।

ਸਤਵੀਂ ਅਹਿ ਸਾਖਬਾਨ ਸਨ ੧੧੧੬ ਨੂੰ, (ਮੁਤਾਬਿਕ ੨੪ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੭੦੭) ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰਤਾਂ ਦੀ ਸਰਕੋਬੀ ਦਾਖ਼ੋਤੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਰਾਈ ਦੀ ਸਰਕਸ਼ੀ ਦੇ

بیست و ہفت ذی الحجہ ہر واقعہ بادشاہ بہ پیشاور رسید۔ و بہادر شاہ سہاں اور نیکر کوچ افتاد۔
 و روز دوشنبہ آن کہ عرضہ داشت منعم خاں نیز مشعل بہ مبارکباد سلطنت۔ و القاس زور بر آمدن از
 ننگ گذشت + حکم پیشخانہ بر آوردن فرمودند + و روز دیگر ملا توقف خود بہ دولت برآمدند + و ہم
 امرای متعینہ رکاب امانت نمودند +۔۔۔۔۔ احکام بر ملے طلب امیران و شاہزادگان خود و دیگر
 جمعی کہ گمان فدویت و عوا خواہی بر آن داشتند صادر فرمودند + و کوچ بکوچ طے منزل سے نمودند۔
 تا آنکہ نزد یک لاہور رسیدند + و منعم خاں کہ بجز رسیدن خبر واقعہ بادشاہ لفرنگہ داشت سپاہ
 و سرانجام توخانیہ۔ و خراج آوردن خزانہ افتادہ بود۔ با چہار پنج ہزار سوار بر آمدہ دو منزلی لاہور
 محلوہ سپاہ و توخانیہ نمودہ با فرمودہ جوہ ساختن چہل لاکھ روپیہ ملازمت نمود + و تسلیمات سلطنت
 بجا آورد + شاہ عالم فرمودند کہ بشما ہم وزارت مبارکباد + حاصل کلام اور از محرم الحرام ۱۱۹۰
 نواح دارالسلطنت لاہور شرف منزل فرمودند +

در آن منزل مبارک کہ در سلخ محرم و عمرہ صفر المظفر از عدم ادایت اختلاف بود مقام نمود
 بزدن سکہ و خواندن خصبہ بنام نامی خود حکم فرمودند + [منعم خاں جو ڈیرہ ہزاری منصب
 رکھتا تھا اسکو چار ہزاری منصب دیگر خطاب خان زمان کما دیا اور امیدوار عطاہ وزارت
 کیا +] مبلغ چہل لاکھ روپیہ از خزانہ لاہور گرفتہ کوچ فرمودند + بعد رسیدن سہرند بیست و
 ہشت لاکھ روپیہ وزیر خاں کہ منصب دار سہرند بود از زر پادشاهی پیشکش نمود + [یاد رہے
 کہ یہی وزیر خاں اور منعم خاں ہیں جنکا نام لاہور و حاکم کی شکایت بادشاہ کے ہاں +]۔ و آخر صفر المظفر
 مجاہدانہ در الملکنت شاہ بہمان آباد مضرب خلیع ظفر انجام فرمودند + (اور بہادر شاہ کے لڑکے محمد عظیم
 نے بنگالہ سے بڑھکر آگرہ میں داخل ہو کر باب کو خبر دی + محمد عظیم بنگالہ سے نو کروڑ روپے لے کر آئے ہیں کہ
 گیارہ کروڑ روپیہ ساتھ لایا تھا +)

(دوسری طرف سے شاہزادہ محمد اعظم دسوی ذی الحجہ کو جیل کرنے بجائے ہزار سوار لیس لاکھ ارہ
 کی طرف بڑھا تھا۔ شاہ عالم نے بموجب وصیت اورنگزیب چار صوبہ دکن اور احمد آباد کے سوا
 دو اور صوبہ بھائیوں کو دینے اور لڑائی سے باز آنے لکھا + مگر محمد اعظم کو اپنی بہادری پر غرور تھا۔
 مگر خزانہ پاس نہ تھا اور سخت زبان تھا جسے فوج بگڑتی گئی +) سید ہم ربیع الاول مطابق بیست و نہم

خورداد سنہ یکہزار و یکصد و نوزدہ کہ زمین و آسمان از تا بشر آفتاب کوئے حدادی شدہ بود۔ در
میدان حاجو کہ لفافہ سفت سشت کرہ اکر آباد است فوجہ را با ہم اتفاق مقابلہ افتاد +
محمد اعظم گشتہ شد۔ تاریخ واقعہ محمد اعظم یافتہ اند۔ کہ محمد اعظم (۹ جون ۱۸۵۷ء)
در سلخ ماہ رجب ۱۲۷۵ (۱۴ اکتوبر ۱۸۵۷ء) در سواد مستقر الخلدت اکر آباد جشن جلوس
کمال رست و فیض بخشی العقاد یافت +
یہا در شاہ بادشاہ کی عمر سوت بہتر بریں کے قریب تھی + شاہجہاں کے وقت سید شاہ میر نور اجوری کے راجہ نے ایک
لڑکی نکاح میں دی تھی۔ اسکی اولاد راجہ کے پاس ہی پرورش پاتی رہی + وہ عورت اور اسکی اولاد مسلمان
تھے + اکی عورت کی لڑکی سے شاہجہاں نے شاہزادہ اورنگزیب کی شادی کر دی تھی ۱۶۳۴ء کے قریب اور
اسکی بہن سے بہادر شاہ ۱۶۳۹ء کے قریب پیدا ہوا تھا +

ਗੁਰ-ਮੋਤਾ ਦਿਸ ਨਿਖਿਆ ॥੯॥:-

ਭੈਯੋਈ॥ ਅਹਮਦਗਰ ਅਨਬ ਇਕ ਥਾਨਾ॥ ਨਉਰੀਯਾ ਤਾਂ ਠਾਠਾਨਾ॥
ਤੇਰਾ ਮਾਸ ਤਾਂ ਭੁਖ ਰਹਿਓ॥ ਪਾਏ ਕਾਨ, ਕਾਨ-ਬਸ ਭੁਯੋ॥੬੭੬॥
ਸਾਹਨ ਸਾਹਨ ਪਰ ਗਈ॥ ਭਾਰੀ ਬਾਤ ਅਧਿਕ ਬਿਧ ਭਈ॥
ਅਧਿਕ ਠੰਡੇ ਦਿਹ ਭੁੱਟੇ ਜਟਾਨੀ॥ ਰਾਜ ਬਿਰਾਜੀ ਸਬਾਨ ਜਾਨੀ॥੬੭੭॥
ਸੁਨਿ ਖਬਰ ਅਨਮੁ ਅਨਿਆਏ॥ ਸਤੁ ਜਸਕਰ ਓਨ ਮਨ ਬਝਾਏ॥
ਸੀਸ ਆਪਣੇ ਛੇਤ ਚੁਕਾਨਾ॥ ਫੇਰ ਦਿਸ ਰਹਨ ਮੇਂ ਆਨਾ॥੬੭੮॥
ਭੈਯੋਈ॥ ਤਬ ਆਨਮ ਬੈਠੇ ਤਬਤ ਮਨ ਮੈ ਰਾਖ ਬਝਾਇ॥
ਕਰ ਸਾਮਾਂ ਮੰਗਾਖ ਕੀ ਰਹਿਓ ਬਿਲਮ ਨਹੀਂ ਜਾਇ॥੬੭੯॥
ਭੈਯੋਈ॥ ਤਾਰੀ ਖਬਰ ਸੁਨਿ ਪਾਈ॥ ਕੁਝ ਕੀਓ ਕਛ ਬਿਲਮ ਨ ਜਾਈ॥
ਦਿਲੀ ਨਿਕਟਿ ਆਪ ਜਬ ਆਏ॥ ਨਿਖਾ ਕੀਓ ਪੁਤੁ ਪਾਸ ਪਠਾਇਓ॥੬੮੦॥
ਭੈਯੋਈ॥ ਕਹਿ ਜੇਰੇ ਮੈਸੇ ਰਹਿਓ ਨਿਖਾ ਬਿਚਮ ਨਹੀਂ ਜਾਇ॥
ਦਿਹ ਸੁਜਤਾਨ ਜੰਗ ਮੈਂ, ਤੁਮ ਪੁਤੁ ਤੇਰਾ ਚਾਇ॥੬੮੧॥
ਭੈਯੋਈ॥ ਤੇਰੀ ਬਾਤ ਪੁਤੁ ਨੇ ਸੁਨਿ ਪਾਈ॥ ਨਿਖਿਓ ਦਿਨਾਸਾ ਤਾਂ ਪਠਾਈ॥
ਸੰਕਾ ਨੇਕ ਕੀਏ ਨਹੀਂ ਆਏ॥ ਨਿਹਰੇ ਰਾਜ ਆਪਨਾ ਜਾਨੇ॥੬੮੨॥

ਤਾਂਤੇ ਸਾਂਤਿ ਸਾਹ ਮਨ ਘਈ। ਕਹਿ ਨਿਹਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੇ ਨਿਦ ਜਾਈ॥

ਮਾਨ ਜਾਜੁਓ ਜੁਪ ਮਰਾਜੇ। ਆਜਮ ਮਾਰਗ ਜਾਤ ਨ ਪਾਜੇ॥੬੪॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਸੁਕਰ ਕੀਉ ਦਰਗਾਹ ਮੈ ਜੁਪ ਛੇ ਜਬ ਕਲਿ।

ਛੇਤ੍ਰ ਧੀਸ ਆਪਨੇ ਤਬ ਸਹਿ ਬਹਾਰ ਜੀਨ॥੬੫॥

ਤੋਪਈ॥

ਸਾਹ ਬਹਾਰ ਛੇਤ੍ਰ ਬੁਝਾਨ। ਫੇਰੀ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈ ਆਨ॥

ਕੀਏ ਮੁਕਾਮ ਅਗੈਰੇ ਮਾਰੀ। ਰਾਹ ਮਾਸ ਬਰਸਾਤ ਬਿਤਾਈ॥੬੬॥

[ਇਤੀ ਗੁਰੂ ਸੋਭਾ, ਮਜਕੂਰ ਬਾਤਸਾਜੀ ਪੰਦਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ]

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਖੌਨ ਦੇ ਅਖੀਰ ਦਿਨੀ ਪਹੁੰਚ ਰੁਕੇ ਸਨ। ਬਾਈਸ ਕੁ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਬਹਾਰ ਸਾਹ ਥੇ ਅਪਛਿਆ। ਸੇ ਦਿ ਤਾਂ ਮੁਅਕਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਨ ਮਰਦ ਵਾਂਗੋ ਤਿਖਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਸਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰਦ ਰਾਜੀਰੀ ਜੀ, ਕੁਦੈਂ ਨਿਪੋਂ ਆਦੇ ਤੇ ਕਿੱਲੀ ਬੋਝੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਹੋਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਮ ਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਦਿਲੀਓਂ ਨਹੀਂ ਰਿਜੇ, 'ਗੁਰੂ-ਸੋਭਾ' ਮੁਜਬ ਖਾਲੀ ਅਖੀਸ ਦੇ ਬੁਝੀ ਜੋ ਪਾਦਸਾਹ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਤਸਾਜੀ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਦਿ ਇਜ਼ਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਾਜੇ ਦੀ ਨਹਾਈ ਬਾਂਤਸਾਹ ਦੇ ਆਗਰ ਜਾਨਤਕ ਖਤਮ ਹੋਰਕੀ ਸੀ, ਛੇਤ੍ਰਾਂ ਅਗੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਮਰਦ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਸੇ ਅਖੀ ਨਤੀਜਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕਿਆ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਰਦ ਨਈਂ ਵੀ ਭਾਰਿਆ, ਦਿ ਗਾਨਤ ਗਾਨ ਹੈ॥ ਜਾਜੁਓ ਦੀ ਨਹਾਈ ਦਿਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਜਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ॥

ਆਗਰੇ ਦਿਨ ਬਾਤਸਾ ਨਾਨ ਮਲਾਕਾਤ।

ਰੋਹਾ॥ ਬਾਤਸਾ ਦਿਨ ਆਗਰੇ, ਕਹਤ ਤਹਿ ਬਿਧਾਰ।
 ਸਾਜਨਾਨਾਬਾਰ ਮੈਂ, ਆਇ ਪੁਰਿਓ ਕਹਤਾਰ॥
 ਰੋਪਈ॥ ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਤਿਹ ਠਹਿਰ ਬਿਧਾਰੇ। ਫੇਰ ਕੁਰ ਪੁਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇ॥
 ਮਸਤ ਰਸਤ ਆਏ ਤਿਹ ਥਾਨ। ਮਥਗ ਨਗਰ ਪੁਰ ਮਹਿ ਭਾਨ॥ ੭੦੧॥
 ਦੇਖ ਠਹਿਰ ਪੁਰ ਬਿਧਾਰੇ। ਸੁਰਜ ਕੁੰਤ ਪਾਖ ਫੁਰਮਾਏ॥
 ਤਬ ਬਿਧਾਰਤ ਦਿਸਤ ਹਰ ਆਨ। ਕੇਤਕ ਦੀਓ ਦਿਜਨ ਕੇ ਰਾਨ॥ ੭੦੨॥
 ਮਥਗ ਦੇਖ ਪੁਰ ਜਬ ਆਏ। ਪੁਨਿ ਬਿਧਾਰਨ ਆਪ ਦਿਪਾਏ॥
 ਰੋਪਈ ਕੁੰਜ ਗਲੀ ਸਰੁ ਠਹਿਗ। ਰੋਪਈ ਛਾਏ ਅਧਿਕ ਦਿਕ ਆਗ॥ ੭੦੩॥
 ਰੋਹਾ॥ ਆਪ ਆਨ ਬੈਠੇ ਤਹਿ ਅਹਿ ਮਿਸਟਾਨ ਮੰਗਾਇ।
 ਰਾਖ ਦੀਓ ਮੰਦਾਨ ਮੈ, ਬੰਦਹ ਭੁੰਦਤ ਖਾਇ॥ ੭੦੪॥
 ਆਪਸ ਮੈ ਜਰ ਸਰਮਰਤ, ਕਿਸਕਤ ਅਤਿ ਖੁਨਸਾਇ।
 ਕੇਤਕ ਤਿਨਕੇ ਅਧਿਕ ਬਿਧਿ ਦੇਖ ਪੁਰ ਬਿਧਾਰਿ॥ ੭੦੫॥
 ਅਧਿਕ ਭਾਂਤਿ ਨੀਲਾ ਕਹੀ ਬਿਧਾਰਨ ਮੈ ਆਇ।
 ਗਏਨ ਕੀਓ ਪੁਰ ਨੇ ਤਬ ਰੋਜੇ ਆਗਰੇ ਪਾਇ॥ ੭੦੬॥
 ਰੋਪਈ॥ ਬਾਗ ਦੇਰ ਦੇਖਿਓ ਤਹਿ ਉਤ ਕੀਓ ਬਿਧਾਰ॥
 ਕੁਰ ਕੀਓ ਤਾਤੇ ਈਠਿ ਪਾਏ। ਪੰਥ ਰਜਤ ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਜਾਏ।
 ਕੋਸ ਰਾਹ ਆਗਰ ਜਬੇ ਰੰਗ। ਕੋਸ ਮੁਕਾਮ ਪੁਰ ਦਿਖ ਕਹਾ॥ ੭੦੭॥
 ਰੋਹਾ॥ ਬਾਗ ਦੇਰ ਦੇਖਿਓ ਤਹਿ ਉਤ ਕੀਓ ਬਿਧਾਰ॥
 ਕੋਸ ਦੇਰਿ ਤਾਤੇ ਰੋ ਬਾਤਸਾ ਕੇ ਪਾਖ॥ ੭੦੮॥

* 'ਬਾਗ' ਜੋਹੀ ਦੇਸ ਮਤਲਬ ਨਈ ਜਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਖ ਜੋਤ
 ਮਾਧਰ ਆਏ ਉਤਨ ਤੇ ਸੁਖ ਧਨ।

ਖਾਨ-ਖਾਨਾਨ ਸਨਕੈ ਤਬੈ, ਦੀਨੈ ਜੋਗ ਪਰਾਇ।

ਜਿਨੈ ਕਰੀ ਕਰਿ ਜੋਗਿਕੈ, ਰਸ ਰਿਖਾਏ ਆਇ॥ ੭੦੬॥

ਰੋਪਈ॥ ਅਨਿਕ ਗੁੰਤ ਪੁਤੁ ਫੌਜ ਸੁਪਾਈ॥ ਸੁਰ ਬੀਰ ਜੋਧਾ ਹਿਤਕਾਰੀ॥

ਜਿਨੈ ਸੰਗਿ ਆਪਿ ਪੁਤੁ ਪਾਏ॥ ਨਸਕਰ ਬਾਤਸਾਹ ਕੇ ਆਏ॥ ੭੧੦॥

ਰੋਹਾ ਬਾਗ ਅਜਨਬਿਕ ਥਾਨ॥ ਬਖਿੰਨ ਤਹਾ ਖਾਨ-ਹੰ-ਖਾਨ॥

ਦਿਖਾ ਪਾਰ ਤਹਾ ਅਹਿ ਆਏ॥ ਤਿਸਹਿ ਆਨਕੈ ਰਸ ਰਿਖਾਏ॥ ੭੧੧॥

ਰੋਹਾ॥ ਰਸ ਦੇਖ ਮੈਸੇ ਕਹਿਓ, ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾ ਤਸ ਕੀਨ॥

ਆਪਨੇ ਹੀ ਮੁਹਿ ਜਾਨਕੈ, ਰਸ ਆਪਨੇ ਰੀਨ॥ ੭੧੨॥

ਰੋਪਈ॥ ਰਸ ਕਦਲ ਕੇ ਹਾਥ ਰਜਾਏ॥ ਥਾਪੀ ਰਈ ਪੁਤੁ ਬਿਗਸਾਏ॥

ਤਬ ਤਿਨ ਆਪਨੇ ਹਾਥ ਰਿਖਾਏ॥ ਰਛਾ ਕਰੀ ਪੁਤੁ ਫੁਰਮਾਏ॥ ੭੧੩॥

ਅਕਰ ਬਹੁਤ ਪੁਤੁ ਕਾ ਕੀਨ॥ ਤਹੀਂ ਸਮੇਂ ਬਿਰਾ ਕਰੀਨ॥

ਹਾਥ ਜੋੜ ਇਹ ਗੁੰਤ ਬਝਾਏ॥ ਉਤ ਪਾਸ ਪੁਤੁ ਤਸ ਜਾਇ॥ ੭੧੪॥

ਬਾਰਸਾ ਭੜਿਆ ਤੋਢੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿਨ੍ਹੇ ਦਿਨ, ਅਤੇ ਖਾਨਖਾਨਾ ਜਿਸਤੋਂ ਮਤਸਬ ਖਾਲੇ-

ਜਮਾਂਨ ਮੁਨਹਿਮ ਖਾਂ, ਸਾਬਕ ਸੁਬੇਰਾ ਰਜੌਰ ਤੋਂ ਮੋਕਰਾ॥) ਜੇ ਕੋਈ ਤੋਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ

ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਭੇਰਿਆਂ ਦਿਨ ਅਤੇ ਨਸਕਰ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਅਤੇ ਤੋਰ ਤੋਰੇ

ਸਗਲ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦਿਨ॥ ਜਦ ਖਾਨਖਾਨਾ ਨੇ ਇਕ ਫੌਜੇ ਆਕੇ ਬਕੀਰ ਦਿਲਾਜਤ

ਨੇਹੇ ਹੀ ਤੋਰੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕਰ ਜਾਏ ਹਨ, ਤਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਭੇਰਿਆ, ਅਤੇ ਪੁਤਾ

ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹ ਕੌਨ ਹਨ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਪ ਫੌਜੀ ਫੌਜਨ ਫੌਜਾਨੀ ਸਮੇਂ ਉਤਰੇ

ਜਾਏ, ਜੇਕਰ ਭੇਰਾ ਜਾਮਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਖਾਨੀਂ ਜਥੇ ਮੇਂ ਦਿਨ ਉਸ

‘ਬਾਗ’ ਤਿਨੋਂ ਓਠਕੇ ~~ਜੀ ਸਾਂਝੇ~~ ਜਾਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹਾਤ ਕੇ ਆਰਾਮੀ ਦਿਨ ਕੱਟੀ॥

ਇਸ ਦਿਨੀਂ ਗੰਜ ਨੂੰ, ਇਕ ਸਰਪੰਚ ਸਿਖ ਆਪਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਿੱਤ ਦੇ ਪਿਆਜ

ਨਾਲ, ਆਪਨੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਜਥੇ ਦਿਨ ਸਿਖਰਿਗਾਏ।

ਰੋਹਾ॥ ਬਿਰਾ ਕਰੇ ਤਹੀਂ ਸਮੇਂ, ਕੁਨਿ ਆਏ ਤਿਥਾਨ॥

ਠਹਿਰ ਦੇਕ ਦੇਖੀ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਕਰੀ ਗੁਜਰਾਨ॥ ੭੧੫॥

ਮੇਂ ਕਰੇ ਬਰਖੋਂ ਅਬੈ, ਬਤਰ ਨ ਮੈਸੈ ਰਾਏ।
 ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਆਏ ਵੀਹਾਂ, ਆਨ ਕੋਰ ਫਿਰਕਾਉ॥ ੭੧੬॥
 ਰਹਿ ਗਈ ਬਾਸਰ ਤੁਯੇ, ਭਏ ਆਪ ਅਸਵਾਰ।
 ਬਾਗ ਦੇਕ ਨਿਰਖਿਓ ਜੈਬੈ ਡੇਰਾ ਕੀਉ ਬਿਰਾਹ॥ ੭੧੭॥
 ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਤਾਹੀ ਸਮੇ, ਕੀਉ ਬਾਗ ਮੈ ਪਾਸ।
 ਠਹਿਰ ਬਾਂਟ ਧਰੁ ਕੋ ਰਈ, ਕੀਉ ਤਾਹ ਬਿਸਰਾਸ॥ ੭੧੮॥

ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਬੀਤਤ ਤੁਏ, ਯਾਰਿ ਸਾਹਿ ਇਸ ਕੀਨ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਆਏ ਕਾਰਨ ਕਦਨ, ਯਾਕੇ ਰਹਸਨ ਦੀਨ॥ ੭੧੯॥
 ਕਹਿ ਭੇਜੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇ ਤਬੈ, ਰਯਾ ਕੋਰ ਕਰਤਾਰ।
 ਰਹਸ ਰਿਖਾਯੈ ਆਪਨਾ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਾਰ॥ ੭੨੦॥
 ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਕਰ ਬੁਝਾਏ। ਤੁਹ ਤਿਆਰ ਤਬੈ ਫੁਰਮਾਏ।
 ਰਹਤ ਕਰੀ ਮੈਸ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਏ। ਡੇਰਨ ਬਾਰਸਾਹ ਕੇ ਆਏ॥ ੭੨੧॥
 ਆਨ ਸਾਹ ਕੇ ਪਾਸ ਪੈ ਸੁਰ ਖੋਰੇ ਤਹਾ ਕੀਨ।
 ਆਪ ਪਾਇ ਅੰਦਰਿ ਗਏ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਇਕ ਸੀਨ॥ ੭੨੨॥
 ਖਾਸ ਡੇਰਣੀ ਆਨਕੇ ਤਹਾ ਸਿੰਘ ਖਜਵਾਇ।
 ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਦਰ ਗਏ ਅਪਨੇ ਰੂਪ ਬਨਾਇ॥ ੭੨੩॥

ਰੋਹਾ॥

ਰੋਪਈ॥

ਚੋਹੀ ਕਮਾਨ ਸਸਤ ਸਰੁ ਸਾਰੇ। ਕਜਗੀ ਛਬੈ ਅਪਰ ਆਰੇ।
 ਲਰਕਤ ਰਲਤ ਤੁਹਾ ਰਸਿ ਆਏ। ਸਾਹ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਇਸ ਜਾਏ॥ ੭੨੪॥
 ਸਾਹ ਆਪ ਤਿਹ ਓਰ ਨਿਹਾਰਾ। ਰਹਸਨ ਦੇਖ ਭੁਯੇ ਮਤਵਾਰਾ।
 ਤਨ ਮਨ ਪਨ ਤੇ ਅਪਿਕ ਬਿਕਾਨਾ। ਕਦਨ ਦੇਖਿ ਜਿਓ ਭੁਯੇ ਨਰਾਨ॥ ੭੨੫॥
 ਪੰਨ ਪੰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ। ਨਿਹਰਨ ਕੀਨੋ ਰਸ ਨਾਰਾ।
 ਰਸ ਪਾਰ ਯਾਰੇ ਘਰਿ ਆਏ। ਤਖਤ ਬਖਤ ਤਾਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਏ॥ ੭੨੬॥

ਬਾਤਸਾਹ ਦਾ ਮੁਜਰਾ ਇਕੁਰਾ ਖਾਨਾ ਲੀਏ ਪਾਰ ਜਾਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਰਾ, ਪਰ
 ਇਸ ਗਲ ਤੂੰ ਕਿ ਬਾਤਸਾਹ ਨੇ ਹਾਜ਼ਿਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਇਕ ਕਈ ਸਿਖ

ਹਿਰ ਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਸਰਧਾਵਾਨ॥ ਬਾਤਸਾਹ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਹ ਪੇਸ਼ ਅਵਿਸਾ।
 ਹਸਬ ਰਸਤਾ ਉਸ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਇਕ 'ਅਮੀਰ' ਦੀ 'ਸ਼ੀਅਤ' ਮੁਜ਼ਬ 'ਸਿਰੋਪਾਏ'
 ਅਤੇ 'ਇਨਾਮ' ਦਿੱਤਾ। ਇਨਾਮ ਦਿਓ ਤੇ 'ਪੁਗ ਪੁਗੀ' ਜਾਂ ਕੁਝਾਊ ਕੰਠਾ ਗੁਰੂ
 ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ~~ਅਸਰ~~ ਸਰ ਹਜ਼ਾਰ ਅੰਕੀ।
 ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ 'ਪੇਸ਼ਕਸ਼' ਜਾਂ ਨਜ਼ਰ ਕੁਜਗਾਨੀ, ਇਸਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ
 ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੀ ਮੁਨਾਕਾਤ ਵਾਪਰੇ ਬਾਤਸਾਹ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਖਾਲੀ ਹਥ ਨਹੀਂ
 ਸੀ ਕੋਈ ਜਾਪਕਰਾ॥

ਕਲਗੀ ਅੰਗੇ ਪੁਗਪੁਗੀ ਆਨੀ। ਖਿਜਾਅਤ ਦੇਕ, ਸ਼ਾਹ ਮਨਮਾਨੀ॥
 ਸਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਭੇਰ ਰੁੜਾਈ। ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੋ ਤੁਸ ਮੇ ਬਨ ਆਈ॥ ੭੨੦॥
 ਤਾਂਹਿ ਸਮੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਫਰਮਾਯੋ। ਅੰਗੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਰੁਜਾਯੋ।
 ਬਸਤ ਤਾਂਹਿ ਪਾਸ ਉਠਾਏ। ਬਿਰਾ ਤੁਏ ਪ੍ਰਭੂ ਭੇਰ ਆਏ॥ ੭੨੧॥
 ਕਹਤ ਆਨੰਦ ਕੇਸ ਪ੍ਰਭੂ ਘਨੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਆਪਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਬਣੀ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਪੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਅਤੇ ਸਮੇਥੇ ਜੋ ਕਾਗਜ਼
 ਰਾਸ ਭੇਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਹ ਬਾਤਸਾਹੀ 'ਰੋਬ ਬਹਾਰਾਨ' ਨੂੰ ੪੦) ਇਨਾਮ
 ਇਕਰਾਮ ਦਿਤੇ, ਅਤੇ ਭੇਰੇ ਅਪਣੇ ਪਿਛੇ 'ਪੈਸ' ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ-
 ਨਾਮਾਂ ਨਿਖਿਆ, ਜਿਸਦਿਹ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਣਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ
 ੪੦) ਉਸ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਮੰਗ ਭੇਜੇ ਹਨ॥ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ 'ਤੇਰ ਸੰਗਤਾਂ
 ਨੂੰ ਭੀ ਗਈਆਂ, ਕਿਉਂਜੋ 'ਤੇ ਨਕਲਾਂ ਇਸਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ਦੇਖਨ ਦਿਹ ਆਈਆਂ
 ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਾਮਾਂ ਜਾਂ ਸਿੱਠੀ ਆਈ ਬਪਰੀ ਦੇ
 ਪਾਹ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦਿਓ ਦੇਖੀ, ਜਿਸਦਾ ਫੋਟੋ ਸਾਮਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਕ
 ਨਕਲ ਮਾਂਗਣ ਭਾਈ ਬੰਨੇ ਦਿਓ ਦੇਖੀ। 'ਪੈਸ' ਮਾਂਗਣ ਭਾਈ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ
 ਕੋਈ ਦੇ ਛਾਈ ਕੋਹ ਪੁਰ ੫, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਰੇ ਡੰਗੀ ਤਗਜ਼ੀ ਸੰਗਤ ਦੇਖੇ

* ਸ. ਸੰਤਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਨੇ ਇਹ 'ਪੰਨ ਰਚਕ' ਰਸਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਦੇ ਮਾਰਕੁਤਬ ੧੯੪੦

ਦੇ ਪਾਠੇ ਦਿਓ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਨੇ ਸੀ ਅ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਭਾਗਿਆ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹੋਸ਼ ਆਇਆ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਿਸ ਦਾ ਬਲਾਕ ਅਗੇ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੇ ਖਾਸ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਜਾਂ ਆਗੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੋਂ ਧੜੇ (ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਪਹਾੜ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ) ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਮ ੧ ਕੱਤਕ ਸੰਮਤ ੧੭੬੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਅਕਤੂਬਰ ਸੰਨ ੧੭੦੭ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਸ ਦੱਸਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਜਾਏ।

ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ ਨੂੰ 'ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ' ਨਾਮੀ ਪੱਤਰ ਮਹੀਨੇ ਗੁਜਰ ਗਏ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵਲੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਹੀ ਮੁੜੇ, ਜੋ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਪੁੱਜੀ, ਤਾਂ ਆਪ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪ ਗੱਲ ਬਾਤ ਦੀ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਜ਼ਬਾਨੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤੈਰ ਲਈ ਜਾਏ। ਆਪ ਖੁਦ ਜ਼ਫਰ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

ਕਿ ਤਸਰੀਫ਼ ਦਰ ਕਸਬੇ ਕਾਂਗੜ ਕੁਨਦ
ਵਜ਼ਾਪਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਹਮ ਸ਼ਵਦ

ਜੇ ਉਹ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ) ਕਾਂਗੜ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਤਸਰੀਫ਼ ਲੈ ਆਵੇ, (ਤਾਂ) ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਜਾਏ। ਅਗੇ ਚਲ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਅਗਰਚਿਹ ਬਿਆਯਦ ਬਫਰਮਾਨੇ ਮਨ
ਹਜ਼ੂਰਤ ਬਿਆਯਮ ਹਮਹ ਜਾਨੋ ਤਨ

ਕਿਸ* ਆ ਜਾਵੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਨ ਤੇ ਤਨ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਹ ੧੧੧੮ ਹਿਜਰੀ, ੨੪ ਫਰਵਰੀ ੧੭੦੭ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਏ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਲਈ ਰੱਸ-ਖਿਚੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਤਖ਼ਤ ਦਾ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ੇਅਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ 'ਸ਼ਹਨ ਸ਼ਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਈਆਂ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ

* ਸ. ਸ਼ੰਕਰਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਨੇ ਇਹ 'ਪੰਨ ਦਰਖਾ' ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ੭ ਅਕਤੂਬਰ ੧੮੪੦

ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੁੰਦੀ ਤੇਰੀ। ਮਨੁਖ ਨ ਚਿਤੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ:-

੧੬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਸੁਬਤਿ ਸੰਗਤਿ ਧਰਿਲ ਕੀ ਤੁਸੀ ਮੇਰਾ ਖਾਨਸਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਖੈਗਾ
ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ ਜਨਮ ਸਦਹੈਗਾ ਸੁਖ ਸੁਖ ਨਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਪਾਸਿ ਆਏ ਸਿਰੋਪਾਊ ਅਰੁ ਸਠਿ ਤਜਾਰ ਕੀ ਪੁਖਪੁਖੀ ਜਜ
ਗਾਉ ਦਿਨਾਮੁ ਤੇਰੀ ਤੇਰੇ ਭੀ ਕੰਮੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਰਕਾ ਸੁਤੁਤੈ ਤੈ ਅ
ਸੀ ਭੀ ਬੇਨੇ ਤੀ ਦਿਨ ਨੇ ਆਵੇਤੈ ਤਾਂ ਸੁਬਤਿ ਸੰਗਤ ਖਾਨਸੇ ਕੇ
ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ॥ ਆਪਸ ਮੇ ਮੇਲ ਕਰਣਾ ਜਦਿ ਅਸੀ ਕਹੁਨਾ
ਆਵੇਤੈ ਤਦਿ ਸੁਬਤ ਖਾਨਸੇ ਹਥੀਆਰ ਬਠਿ ਕੇ ਹਜੂਰ ਆ
ਦਣਾ ਜੇ ਆਵੇਗਾ ਮੇ ਨਿਹਾਨੁ ਤੇਰੇਗਾ ॥ ੨ ॥ ਦੁਇ ਤੇਰੇ ਮੇਲ ਤਿਸ
ਕੇ ਰੁਪਯੇ ੪੦ ਅਸਾ ਜਾਤਾ ਨੇ ਮਧੋਭ ਮਾਧੀ ਬਖਸੇ ॥ ੩ ॥
ਤਸਾ ਹੁਕਮੁ ਦੇਖਿਆ ਹੁਡੀ ਕਰਾਇ ਭੇਜਣੀ ਮੇਵੇਰੇ ਨੇ ਤਰਤ
ਭੇਜਣਾ ਜੇ ਮੇਵੇਰਾ ਚਿਨ ਕਰੇ ॥ ਸੰਗਤਿ ਦਿਹੈ ਕੁਛੇਰੇਣਾ ਪੈ
ਸੇ ਹੁਡੀ ਕਰਾਇ ਭੇਜਣੇ ਸੰਗਤ ੧੭੬੪ ਮਿਤੀ ਕਾਤਕੇ ੧ ਮਾ

ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਗਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਜਗਦਾ ॥ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ੩
ਇਸ ਡਿੱਠੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਜੋ 'ਪ੍ਰਥਮਾ ਕਾਤਕ ਸੰਮਤ ੧੭੬੪' ਵਿੱਚੀ ॥ ਇਹ
ਸੰਮਤ ੧੭੬੪ ਮਾਰਚ ੨੨-੨੪ ਸਨ ੧੭੦੭ ਨੂੰ ਸਨਿਹਰ ਵਾਰ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਜੇ
ਇਹ ਤਾਰੀਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਤਦ ਮਾਸੂਰ ਦੇ ਭੇਰਨ ਤਕ ਸਾਰੇ ੧੪੬ ਦਿਨ ਹੋਣੇ ਹਨ ॥
੨੨ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ੧੪੬ ਦਿਨ ਗਿਨਕੇ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਜੇ
'ਮਿਤੀ ਕਾਤਕੇ ੧' ਚੰਦਰੀ ਥਿਤ ॥ ਤਦ ਚੰਦਰੀ ਪਹਿਲ ਥਿਤ ਸਨ ੧੭੦੭ ਮਾਰਚ
੨੨-੨੪ ਨੂੰ ਸਨਿਹਰ ਵਾਰ ਸੀ ਜੋ ਕਾਤਕੇ ੧ ਤਕ, ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਮਾਰਚ ਦੀ ਪਹਿਲੀ
'ਤੇ ੨੩੩ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ੧੬ ਵੀਂ ॥ ਥਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ੧੭ ਅਕਤੂਬਰ
ਸਨ ੧੭੦੭ ਨੂੰ ਅਨਯੋਗ ਵਜ ਕੂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ ਹਜ਼ਪੁਤਾਂ ਦੀ ਸਿਰਕੋਬੀ ਵਾਸਤੇ।

'ਸੇ ਕਾਤੋ ੧' ਅਵਿਸ਼ਟਾ ਅਥਾਤ ਸੁਰਨ ਦੇ ਰਿਸਾਬ ਤਾਹੀਖ ੧੦ ਸੇ ਦਿਹ ਰਿਸੀ
 ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੭੦੭ ਠੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ ਕਿਉਂਕਿ
 ਇਹ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਥ ਦੀ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ। ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਪਰਕਾਸ਼ ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਦੂਜੀ ਭਾਗੀ ਗਏ ਇਹ ੧੦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਠੇ ਹੁਣ ਹੀ ਕਹਿਨਾ ਅਵਦ
 ਦੀ ਬਰੀ ਖਿਓ ਲਗ ਰਹੀ ੧੦। ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ~~ਅਕਤੂਬਰ~~
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਉਸਦਿਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਵਾਪਸ
 ਮਿਲਜਾਨ ਦੀ ਰਖਾਸਤ ਸੀ। 'ਤੇਰੇ ਹੀ ਕਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਰਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ੧੦'
 ਇਹਨਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਢਨਾ ਹੀ ਗਲਤ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
 ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਤਕ ਖਾਨ ਦਾ ਬਰਜਾ ਦੀ ਮੰਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ॥
 'ਅਸੀਂ ਹੀ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਨੇ ਆਵੇਤੋ ਹਾਂ,' ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿਨਾ ਆਵੇਤੋ, ਤਦਿ ਸੂਬਤ ਖਾਲਸੇ
 ਹਥੀਆਰ ਬਨਿ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਵੇਤੋ ਤੋਂ ਰਿਸ ਗਿਹਾ ੧੦ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਿਨ
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਠੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਪਸ ਜਾਵੇਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਰਖਾਸਤ ਤੇ ਗੋਰ ਕਰਨ
 ਦੀ ਪੁਰੀ ਉਮੀਦ ਰਿਜਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਓਹੁ ਹੀ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਹ
 ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸਾਵਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਅਪਨ੍ਹਨ ਦੀ ਬਰੇ
 ਉਤਾਰਨੇ ਸਨ ਨਾਨ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਆਨ ਸਾਨ ਦਿਨ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਆਸ ਰਖ
 ਸੂਬਤ ਸੰਗਤ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਮੋਹਾ ਹੁਕਮ ੧੦ ਅਪਸ ਮੇਂ ਮੇਲ ਕਰਣਾ, ਇਹ ਵਾਰ
 ਉਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ੧੦ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਕਿੱਤੋ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਖਣ
 ਬਾਤਸਾਹ ਠੇ ਮਿਲਨ ਜਾਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਪੁਰ ਖਾਲਸੇ ਦਿਨ
 ਸਖਤ ਨਾਡਾਕੀ ਪੈਰਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਤਸਾਹ ਦੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਨ ਸਨੁਕ ਕਰਨ
 ਅਤੇ 'ਸਿਰਪਾਓ' ਅਤੇ 'ਇਨਾਮ' ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਪਸ ਮਿਲਜਾਨ ਦੀ ਉਮੀਦ
 ਰਿਜਾਨ ਦਾ ਜਿਕਰ ਦੇਸ ਰਿਸੀ ਦਿਨ ਕਰਕੇ ਮੁਖਾਫ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੋਕਾਂ ਠੇ
 ਰਸ ਹੋਹਨ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਨਾ ਬਿਆਨ ਵਰਤਸਤ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਤਸਾਹ
 ਨਾਨ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਜਾਹ ਠੀਕ ਸੀ।

'ਸੂਬ ਸੂਬ ਨਾਨ ਪਾਤਸਾਹ ਪਾਸਿ ਆਵ' ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਸਤੇ

ਦਿਨ ਹੋਕੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬ ਨਾਨ ਬਾਤਸਾਹ ਤਕ ਅਪਨ੍ਹ

ਇਹ ਕੁਰਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦਿਕਾਰੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਪੁਰ, ਜੋ ਵਲਤਨ ਨਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੁਹਛੇ
ਦੇ ਤੋਹ ਸੀ, ਲਿਖਦਾ ਸਕਦਾ ਸੀ॥ ਫੈਸਾ ਅਰਬੀ ਦਾ ਕੁਰਾਨ
ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾਂ ਤੋਂ, ਉਸਦੇ ਅਰਥ ਹਨ:

ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਛੱਡੇ ਸਿਧਾਇਆ ਜਾਂਦੀ ਦੇ।

ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਤਲਵਾਰ ਸਿਧਾਇ 'ਕੁਰਾਨ' ਦੇ॥

(ਜੁਲਾਇਕਾਰ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦਾ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ - ਯਾਨਕਸ਼ਾਹੀ
ਦੇ ਪਾਗ)। ਇਹ ਦਿਕਾਰਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੀ

ਤਲਵਾਰ ਪੁਰ ਲਿਖਦਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਫਾਰਸੀ ਸਿਆਰ ਅਤੇ

ਇਕ ਫਾਰਸੀ ਦਿਕਾਰੇ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਹਜ਼ਰਤ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ

ਫਾਰਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ੀਅਤ ਮੁਕਰਬ ਦਾ ਸੀ,

ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਤੁਹਛੇ ਦੇ ਬਨਵਾਈ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਤਲਵਾਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਬਾਤਸ਼ਾਹ

ਸ਼ੀਅਤ ਪਹਿਲੇ ਸੀਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਫ਼ਿਰ ਦੇ ਹਥ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਦੇਨ ਜਾਗਾ॥ ਅਤੇ ਜੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ

ਗੁਰੂ ਜਾਹਿਬ ਭੀ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਠਨ ਜਦੀ ਵਲਤਨ

ਦਾਸਤੇ) ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਾਹਿਬ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਦਿਨ

ਦਿਸ਼ਾ ਕਰੂ ਜਿਕਰ ਕਰਦੇ॥

ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਿਨ ਸਿਖ ਨੇ ਕਿਸੇ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਪੈਰੋਂ ਜਦੀ ਤੋਈ ਕਰੇ॥ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ

ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਮ ਜੋਰਨਾ, ਅਤੇ ਇਕ

ਮਾਛਾਨਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਹੈ॥

Continued ਜਾਂਗਾ

ਸੀ ਜੋ
ਫੈਸਾ ਕਿੱਥੇ
ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ
ਜਾ ਸਕਿਆ

ਸ਼ਾਇਦ
ਕੁਰਾਨਾਂ
ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ

ਅਫਸਰਾਂ
ਅਤੇ ਕਈ
ਜੀ' ਦੇ

ਸਿੱਧਾਂ ਕਰਨ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ
ਜੀ' ਸੀ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ
ਪਤਾ ਲਗਾ

ਪ੍ਰਗਟ
ਦਿਨ

ਬਨਜਾਨੀਆਂ
ਕੁਰਾਨਾਂ

ਬਾਤਸ਼ਾਹ
ਜ਼ਮੀਂ ਤੋਰਾਈ

ਮੁਕਾਬਲੇ

ਜੇ ਕਾਤ

ਫੁਟੇਰੇ।

ਪਹਿਲੀ

ਇਹ ਉਹ
ਪਹਿਲੇ ਭੈ
ਦੂਜੇ

ਗਿਆਨੀ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਥਾਪਕ
ਭੈਰੋ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹਾਮਾ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਤਜਰਬਾ
ਭੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਦੀ ਬਰ

ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸਦੀ

ਗੁਰੂ ਸਾ

ਜੰਗਲੀ ਰਸਤੇ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤਿਨ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥਾਈ

ਮਿਲਨਾ

ਇਹ ਪੰਜ ਇਕ ਅਤੇ ਦੋਇਹ ਠੇਕ ਦੇ ਕੀਤਾ; ਤੇਜ਼ ਠੇਕ ਹੈ ਅਤੇ

ਇਹਨਾਂ ਨ

ਤਜਰਬੇ ਕਰ ਛਟਾਂਗਾ ਜਾਂ ਕੇ ਸੇਰ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਪਰ ਇਕ ਪਾਸੇ

ਨੇ ਛੋਟੇ।

ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਅਸੀਂ ਕੁ

بسم الله وفتح قريب

ਗਈਆ

محيط علم راكمه بر اير المؤمنين حيدر

ਗੁਰੂ ਸਾ

امام الجن والانس ووصي المصلح حقا

ਦੀ ਪੁਰੀ

لا اله الا الله محمد رسول

ਭੰਨਾਂ ਦੀ

ਉਤਾਰੇ

ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ:-

ਭੰਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭ

بسم الله الرحمن الرحيم

لا نتح الا على اسيف الا ذوالفقار

ਉਸ ਬਿਆਨ

تحفة است على فاطمة حسن حسين

ਬਾਤਸ਼ਾਹ

[ਏਥੇ ਮਹਾਂ ਕੋਸ਼ ਸਫਾ 309

ਸਥਾਤ ਨਾ

ਇਹਨਾਂ ਲਿਖਿਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁਹਮਦ, ਅਲੀ, ਫਾਤਿਮਾ, ਹਸਨ ਤੇ

ਅਤੇ ਸਿਰ

ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਨਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਆਓਨ

ਇਹਨਾਂ ਨ

ਤੋਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕਢਨਾ ਕਿ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ ਦੇ

ਦਸ ਹੋ

ਦੇ ਹਥ ਦੀ ਹੈ, ਦਸਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਕਹਨ ਵਾਲਾ

ਨਾਨ ਮ

ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਭਵੀ ਸੀ।

ਸੁਭ

ਸਿਰ ਪੁਰ ਦੀ ਆਖਤ, ਅਤੇ ਕਲਮ ਤਹੀਕ ਤੇ ਬਿਸਮਿਲਾਤ

ਇਹ ਹੈ

ਸੰਗਰਹ ਦਿਹ ਦੀ ਦੇ ਹਥਯਾਰ ਘਰੁ ਯੋਬਿਰ ਸਿੰਘ
ਜਾਹਿਰੇ ਰੇਖੇ ਕਾਂਦੇਹਨ, ਇਕ ਹਥਯਾਰ ਅਤੇ ਹਜ਼ੀ
ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ । ਇਹਨਾਂ ਪਰ ਸੁਨਹਰੀ ਮਾਖਰਾਂ ਦਿਹ
ਕੁਝ ਦਿਬਾਹਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ।

(੧) ਅਜੇਹਾ ਚਿੱਠੇ ਲਿਖਿਆ ॥

ایں تلوار کو گویند گدگد کی گدگد - علامہ صورت

نہار میں محمد یار سے

(੨) ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ॥

سید ۱۷۵۷

سکہ زد بہ ہر دو عالم و فضل منی شاہ گویند گدگد

شاہ جہان تیغ بنیاد

ਅਜੇਹਾ ਪਰ ਦੀ ਦਿਬਾਹਤ ਵਿਖੇ ਮੁਜਾਜਮਾਨ ਦੀ ਲਿਖੀ
ਲਿਖ ਰਹੀ ॥ ਜੇਕਰ ਵਿਖੇ ਮੁਸਮਰ ਗਾਰ ਨੇ ਸੁਰਤ
ਬੰਦਰ ਤੋਂ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਤਦ 'ਘਰੁ ਯੋਬਿਰ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਕੋਠ
ਦੀ ॥' ਵਿਖੇ ਤਦਾਂ ਤੋਂ ਪਰਦੀ ॥ ਅਤੇ ਸੁਨਹਰੀ ਮਾਖਰ
ਤਦਾਹਰ ਵਰਗਾ ਚਿੱਠੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਜਾਸਕਦੇ ਹਨ

ਹਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਰ ਸੰਮਤ ੧੭੫੨ ਅਤੇ ਹਜ਼

੩ ਸੀ ਨੇ
ਲਿਖ ਕਿੱਥੇ
ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ
ਜਾਸਕਿਆ
ਜੇ ਸਾਹਿਬ
ਕੁਰੀਆਂ
ਦੇਖੇ ਦਿਬਾਹ
ਅਠਸਹਾਂ
ਅਤੇ ਕਈ
ਜੀ' ਦੇ
ਲਿਖਾ ਕਰਨ
ਮੁਜਾਜਮਾਨ
ਜੀ ਸੀ ॥
ਦਿਨਾਮ
ਪਤਾ ਲਗਾ
ਪ੍ਰਗਟ
ਦਿਨਾਮ
ਬਨਜਾਨੀਆਂ
ਕੁਝ ਜੁਝੇ-
ਬਾਤਸਾਹ
ਜੁਝੀ ਯੋਗਸੀ
ਮਕਸੂਤਾਨੇ

'ਸੋ ਕਾਤ
 ਪਹਿਲੀ
 ਇਹ ਉਹ
 ਪਹਿਲੇ ਸੁਖ
 ਦੀ ਬਰ
 ਗੁਰੂ ਸਾ
 ਮਿਲਗਾ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ
 ਨੇ ਛੋਟੇ
 'ਅਸੀਂ ਤੀ
 ਗਈਆ
 ਗੁਰੂ ਸਾ
 ਦੀ ਪੁਰੀ
 ਓਨਾਂ ਦੇ
 ਉਤਾਰੇ
 ਰਖੇ ਸਨ
 ਸੁਖ
 ਉਸ ਬਿਆ
 ਬਾਤਸਾ
 ਸਖਤ ਨ
 ਸੇਤੇ ਪਿਰ
 ਦਿਲਾਨ
 ਦਸ ਹੇ
 ਨਾਨ ੨
 'ਸੁਖ
 ਦਿਲ ਮੇਰੇ

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਿਤੋਂ ਤੀ 'ਸਿੰਘ' ਸਾਖੀ/ਜਮਤ ੧੭੫੮
 ਦਿਹ ਬਨੇ ਹਨ, ਹਰ ੧੭ ਪਦ ਦਿਹ। ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਤ
 ਕਿਸ ਰੂਪਾਂ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਅਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ
 ਸਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਾਇਆ। ਫਾਰਸੀ ਮੁਹਾਵਰਾ ਇਸ਼ਾਰਤ
 ਦਾ ਗਜ਼ਤ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋ ਦੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਨ
 ਜੋੜੇ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਧੀ ਪਰਧਾ ਤੋਂ ਚਾਤੁ ਉਠਿਆ
 ਜਪਦਾ ਹੈ॥

ਗਦੇ।

A ਤਾਹੀਖ ਬਰਾਨਦੀ(?) ਦਿਨ ਦੇਸ ਮੁਜ਼ਾਕਾਤ ਦੀ ਤਾਹੀਖ ੪ ਜੁਮਾਦੀ- ੩ ਮੀ ਜੇ
ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਸਨ ਜਿਸਦੀ ੧੧੧੬ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜੋ ੨੪ ਜੁਮਾਦੀ ਦਿਨ ਕਿੰਢ
ਸੰਨ ੧੭੦੭ ਬਰਸੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਸਕਦੀ, ਕਿੰਢਿਕਿ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ
ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੁਜਰੀ ਅਲਾਸਤ ਸਨ ੧੭੦੭ ਨੂੰ ਅਲਾਹੇ ਪੁਜਾ ਸੀ ਤੇ ਜਾਸਕਿਆ
ਬਾਰੀ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨ ਲਿਖੇ ਹੀ ਹਿਸਾ ਸੀ। ਮੁਜ਼ਾਕਾਤ ਅਲਾਹੇ ਹੋਈ ਸੀ॥ ੩ ਸੁਇਦ
ਮਹਮਾਜਾ ਦਾ ਅਸਰ ਸੁਕਨਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਕੁਰੀਆਂ
ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਦੋਹੇ ਕੁਰੀਆਂ ਤੋਂ 'ਮਾਓ ਮਾਓ' ਮੰਗ ਸੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਦੇਖੇ ਦਿਸ਼ਾ
ਸਾਫ਼ ਤੋਰ ਉਸ 'ਬਖਸ਼ੀਸ਼', 'ਦਿਪ ਸੰਘ' ਜਾਂ ਦਿਨਾਮ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਹੇ ਅਫਸਰਾਂ
ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪਿਆਰੇ ਮੁਜ਼ਾਕਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਸੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ
ਦੁਹਾ ਮੁਜ਼ਾਕਾਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗੰਤਕ ਜਾਂ ਅਪਰੇ ਹਨ। 'ਮਾਯਜਓ ਮਾਓ' ਦੇ
ਅਰਥ ਦਿਸਤਰਾਂ 'ਮਠਿਆਈ' ਜਾਂ 'ਸਰਬਤ ਪ੍ਰੀਤ' ਰਹੀ, ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਮਿਠਾ ਕਰਨ
ਰਹੀ ਦੇ ਤੋਜ਼ਾਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੁਜ਼ਾਕਾਤ ਦੇ ਮੌਕਿਆ ਪੁਰ ਬਾਤਸ਼ਾਹੀ ਮੁਜ਼ਾਕਾਤਾਂ
ਜਾਂ ਅਮਲੇ ਦਿਖਾਏ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਦਿਨਾਮ ਦੇਨੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਹਕੂਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ॥

B - read on page 373

ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਿਨ ਜੋ ਅਖਰ ਤੇ ਅੰਕੜੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਰਨ
ਦਾਨੇ ਜੇਠ ਦੀ ਬਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਤੇ ਦਿਹਾ ਪ੍ਰਗਟ
ਦਿਖਾਏ ੨) ਹੁਕੂ ਸੰਘੁ ੩ ਤੇਜੇ ਜੇਠਾ ੪ ੩ : ਦਿਨਾਮ
ਜੇ ਮੁਕ ਦੇ ਤੇਜੇ ੫ ੩) ਰਖਾਏ ਸੀ, ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ। ਬਨਜਾਨੀਆਂ
... .. ਕੁਝ ਜੁਮੇ-
-ਤਾਹੀਆਂ ਕੁਰੀ ਅਰੁਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਜੋ ਲਾਈਆਂ। ਬਾਤਸ਼ਾਹ
ਦੀ ਮਕਰ ਉਸਦੀਆਂ ਨਹਾਈਆਂ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਨਾਜ਼ਮੀ ਹੋਗਈ।
ਜੋ ਬੋਝੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦਿਨ ਅਰ ਮੁਹਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਜ਼ ਹਕੂਮਤਾਂ

ਸੋ ਕਾਤ

ਪਹਿਲੀ

ਇਹ ਉਹ
ਪਹਿਲੇ ਸੁਖ
ਦੁਖ

ਦੀ ਬਰ

ਗੁਰੂ ਸਾ

ਅੰਤਰ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨ

ਨੇ ਛੋਟੇ

ਅਸੀਂ ਤੀ

ਅਥੀਆ

ਗੁਰੂ ਸਾ

ਦੀ ਪੁਰੀ

ਓਹਨਾਂ ਦੀ

ਉਤਾਰੇ

ਅਖਰੇ ਸਨ

ਸੁਖ

ਉਸ ਬਿਆ

ਬਾਤਸਾ

ਸਖਤ ਨ

ਸੋਤੇ ਪਿਰ

ਲਿਖਾਨ

ਰਸ ਹੇ

ਨਾਨ

ਸੁਖ

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਪੰਨਾ ੨੨ ॥ 'ਸਿਖ' ਸਾਖਾ/ਜਾਂਤ ੧੭੫੮

ਦੇ ਗਲਤ

ਇਹੋ ਤੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਨ
ਜੋੜੇ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਤੇਰੇ ਵਧੀ ਪਰਪਾ ਤੇ ਚਾਹੁ ਖਿਓ
ਜਪਦਾ ॥

ਗਏ।

‘ਜੇ ਮੇਰਾ ਛਿਨ ਕਰੇ’ ਦੀ ਸਮਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਜੋ
ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੰਗਤ ਤਕ ਪੁਰਾਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮੁੜਦੀ ਵਰਗੀ ਛਿਨ ਕਿੰਝ
ਕਰੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਜੇ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ‘ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਕਢਦੇਨ’ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ
॥ ‘ਜਮਾਤਾ ਨੇ’ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਲਫਜ਼ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਪੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ
ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ‘ਮਯਜਬਿ ਮਾਜੀ’ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ
‘ਮਹੱਤਮਾਜੀ’ ਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸਕਦੀ ॥ ਕੋਠੇ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦਿਨ ਕੁੜੀਆਂ
ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਵੇਰੇ ਕੁੀ ਰਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ‘ਮਹੱਤਮਾਜੀ’ ਮੰਗ ਸੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਇਸਦਾ
ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਉਸ ‘ਬਖਸ਼ੀਸ਼’, ‘ਦਿਪ ਸੰਘ’ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਤੋਂ, ਜੋ ਵੇਰੇ ਅਫਸਰਾਂ
ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਆਰੇ ਮੁਸਾਕਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਮੰਗ ਸੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ
ਦੂਰ ਮੁਸਾਕਾਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤਕ ਜਾਂ ਅਪੜਦੇ ਹਨ। ‘ਮਯਜਬਿ ਮਾਜੀ’ ਦੇ
ਅਰਥ ਇਸਤਰਾਂ ‘ਮਠਿਆਈ’ ਜਾਂ ‘ਸਰਬਤ ਸ਼ੀਰੇ’ ਵਰਗੇ, ਜਾਂ ਮੁੱਠੇ ਮਿਠਾ ਕਰਨ
ਵਰਗੇ ਦੇ ਤੌਰਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੁਸਾਕਾਤ ਦੇ ਮੌਕਿਆ ਪੁਰ ਬਾਤਸ਼ਾਹੀ ਮੁਜਾਜ਼ਮਾਂ
ਜਾਂ ਅਮਲੇ ਛਿਆਲੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਹਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥
‘ਭਾਇ ਤੇਜੇ ਸੋਨਾ ਤਿਸਰੇ ਰੁਪਏ ੪੦’ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਸ਼ਾਇਦ ਤੇਜੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੇਰੇ ਤੇਜੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਕੁੀ ਪਤਾ ਲਗਾ
ਕਿ ਸੋਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ੨੦) ਤੋਂ ਜਾ ਸੀ ॥ Read B here

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਮੁਸਾਕਾਤ ਪੁਰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ
ਕੀਤੀ ॥ ਪਰ ਇਹ ਉਮੀਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਦ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਬਾਰ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼, ਅਤੇ ਸਭ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅੰਗਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਜ਼ ਬਨਜਾਨੀਆਂ
ਹੋਣਾ ‘ਸਿਰਫ਼ ਪਾਦ’ ਅਤੇ ‘ਇਨ੍ਹਾਂ’ ਸੰਨ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਜੁਆ-
-ਵਰੀਆਂ ਕੁੀ ਅਰੁੰਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਬਾਤਸ਼ਾਹ
ਦੀ ਮਕਰ ਉਸਦੀਆਂ ਨਜ਼ਾਈਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਜਾਨੀ ਹੋ ਗਈ।
ਜੋ ਥੋੜੇ ਜੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਰ ਮੁੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਨਾ ਹਕਮਪੁਰਾਨੇ

ਕੇਵਲ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ
ਭੈਰਵ ਜਿਹਾ ਅੰਗ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ

ਉਹ ਰਖਨ ਜਾਨਾ ਪਿਆ॥ ਅਤੇ ਬਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਜੜਾਈਆਂ ਕਿਰੇ
ਨਾਨ ਪਨ? ਜੇਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਉਦੇਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ
ਨਾਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਸਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਾਣਿਕਾਂ
ਨਾਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਜੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਕਿੱਲ੍ਹਾ ਕੁਝ ਤੇ ਕਿਥੇ ਹਿੱਸੇ ਜਿੰਨਾ
ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ; ਹਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਓਹੇਤਿਨ ਮੈਂ ਸਦਾ ਹਾਂ ਨਾਨ ਕੁਝ
ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਮੁਅੱਖ ਜਿਕਰ ਕਰਦਾ॥
ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ~~ਦੇ~~ ਰਾਜਪੁਤਾਨੇ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਜੜਾਈਆਂ ਦੇ
ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਮੂੜੇ, ਸਗੋਂ ਬਾਤਸ਼ਾਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰਖਨ-ਉੱਲਾ ਬਾਰ
ਤਕ ਜਿੰਨਾ, ਜਿਥੇ ਉਸਦਾ ਛੋਟਾ ਕੁੱਲੀ 'ਕਾਮਬਖਸ਼' ਪੁਰ ਮੁਖਤਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਬਨ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਤਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪੁਤ੍ਰ
ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਲਤਾਨ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਇਹਨਾਂ ਜੇਪੁਰੀਆਂ
ਤੇ ਉਦੇਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਉਕਯਾਹਤ ਪਰ ਬਾਪ ਦੇ ਬਰਖਿਸ਼ਾਫ਼ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ
ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਜ ਦਿਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਨ ੧੬੭੬ ਦਿਨ ਮਰਦਾ
ਦਿੱਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ 'ਅਕਬਰ' ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਜਾਨ
ਬਚਾਨ ਲਈ ਘਾਹਸ ਉੱਕਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਸਨ ੧੭੦੪ ਦਿਨ ਮਰ
ਗਿਆ। ਮੁਹੰਮਦ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬੇਰਾਮਬਖਸ਼ ਜਾਂਨੇ ਦੀ
ਜੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਇਹ 'ਕਾਮਬਖਸ਼' ਦਾ
ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਤਲਬ ਲਈ, ਓਹ ਰਾਜਪੁਤਾਨੇ ਨੂੰ ਖਾਕੇ,
ਰਖਨ ਜਾਹਿਗਾ ਸੀ॥

‘ਗੁਰੂ-ਸੋਭਾ’ ਵਿਚ ਮੁਖਾਕਾਤ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਜਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਭੋਪਲੀ॥

ਕੋਤਕਾਸ ਅਵਰ ਹਿੰਦੂ ਭਏ। ਅਨੰਦ ਕਾਲ ਮੈਂ ਦਿਖਾਇਤਏ॥

ਰੇਸ ਰੇਸ ਤੇ ਸੰਗਤ ਆਏ। ਰਹਸਨ ਅਗਸ ਪੂਰਬ ਨੇ ਪਾਏ॥ ੭੩੪॥

ਭੋਪਲੀ॥

ਕੁਝ ਦੇਕ ਕਥਾ ਸਾਕੀ ਆਈ। ਰਾਹਤ ਸਾਹ ਅਵਰ ਦਿਸ ਜਈ॥

ਰਾਜਪੁਤਾਨ ਪੈਂ ਅਤਿ ਧੁਨ ਜਾਏ। ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ ਓਥੇ ਸਿਧਾਏ॥ ੭੩੫॥

ਦੇਹਾ॥

ਬਾਗ ਛੇਤੀ ਪੁਰ ਜੀ ਤੈਥੈ, ਗਏਨ ਤਹਾਤੇ ਕੀਨ।

ਅੰਤ ਬਾਰ ਪੁਰ ਆਨਕੈ, ਪਾਸ ਤਾਜ ਪੁਰ ਰੀਨ॥ ੭੩੬॥

ਤੋਪਦੀ॥

ਅਜਪ ਦਿਵਸ ਕਛੁ ਤਹਾ ਬਤਾਏ। ਸਾਹਿਬ ਜੋਗਾਦਰ ਸਿੰਘ ਆਏ॥

ਅਨੰਦ ਭੁਯੋ ਬਿਧਿ ਅਨਿਕ ਅਪਾਗ। ਕਯਾ ਕਰੀ ਪੁਰਲ ਕਰਤਾਗ॥ ੭੩੭॥

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਮੰਗਨ ਗੁਣ ਗਾਏ। ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਬਾਜਨ ਬਜਾਏ॥

ਯਾਰਤ ਜਾਰਕ ਆਨ ਅਪਾਗ। ਰੀਏ ਰਾਨ ਅਨਿਕ ਬਿਸਤਾਗ॥ ੭੩੮॥

ਅਨਿਕ ਬਧਾਦਾ ਅਨਰਿਨ ਗਾਵਤ। ਸਰਬ ਅਨੰਦ ਸਿਖ ਸਬ ਪਾਵਤ॥

ਕੇਤਕ ਦਿਵਸਨ ਅਵਰ ਬਿਤਾਯੋ। ਕੀਨੋ ਕੁਰ ਸਾ ਪੈ ਪਾਯੋ॥ ੭੪੦॥

[ਧਿਤਿ ਗੁਰ-ਸੋਭਾ, ਅਜਾਕਾਤ ਬਾਤਸਾ ਕੀ ਸੋਭਾਵਾਂ ਪਿਆਇ॥]

ਅਸੀ ਉਪਰ ਰਸ ਅਏ ਗੰਕਿ ਬਾਤਸਾ ਨੇ ੧੭ ਅਕੁਬਰ ਨੂੰ ਮਾਗੇ

ਤੇ ਅਨੰਦ ਹਨ ਕੁਰ ਕਰਿਤਾ ਸੀ। ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੁਛਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ

ਜਾਪਕਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਨ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਕੁਰ ਕਰਿਤਾਂ ਤੋਂ ਦੇਗ।

ਅਜਾਕਾਤ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਆਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੋਂ ਪਕਰਾ॥

ਸੇਵਾਪਤੀ ਮਾਗੇ ਤੋਂ ਕੁਰ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਓ ਤੇ 'ਸਾਹਿਬ ਜੋਗਾਦਰ

ਸਿੰਘ' ਦੇ ਅਸਿਸਤਨਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ 'ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ

ਜੋਗਾਦਰ ਸਿੰਘ' ਤੇ ਇਹ ਉਸਦਾ ਅਪਰ ਹਿਰੋਪ ਹੈ, ਹਮਕੁਓਰ ਜੁਧ ਦਿਰ

ਓਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਸਜੀਰ ਤੇ ਇਲਾ ਦਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਨ ਇਹ ਇਹ

'ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ' ਸੀ ਜੋ ਅਸੀ ਉਪਰ ਰਸ ਅਏ ਗੰਕਿ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ

ਜੀ ਦੇ ਪੁੰਤ-ਬੇਨਾ ਪੁਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਸੀ॥

ਬਗਰਮਾ ਨਾਮ ਫੋਰ ਰਖਣ ਏ

ਖਾਠੀਖਾਂ ਬਗਰਮਾ ਦੀ ਰਾਜਪੁਤਾਨੇ ਅਤੇ ਤੇਰਾਵਾਰ ਰਖਣ ਦੀ

ਮਹਿਮਾਂ ਬਾਬਤ ਇਹ ਨਿਖਰਾ ਹੈ:-

بقصد تنبيه و تاديب راجپوتيه سمت اوديو و وجود نورانيت قوت آيات
برداشتند + راجه اجیت سنگه لیسر حیونت سنگه یاغوائے درگاداس از آوان عهد حضرت خلد مکان
(اورنگزب) ماده فساد بود و ادا یائے ناخوش از مے سرزد + دریں ایام لبع از ~~مجلس~~ ~~مجلس~~
واقع ناگزیر بادشاه از سر تو طریقہ نافرمانی و سرکشی در ایذا رساندن مسکین از منع کاوش
و بانگ صلوة و برانداختن بعضی ساجد که لبع شکستن بیتخانہ در عهد خلد مکان بناگذاشته شده بود
و تعمیر واحداث معبد خانائے خود شروع نمود + و به پشت گرمی و مدد فوج رانائے اودیسور و رفاقت
راجہ جے سنگه که با ہم نسبت دامادی دارند برتبه باده ناکامی گردیده بود که قبل از فتح دلبه از
جلوس لذت سعادت ملازمت محروم و بے نصیب ماند + لهذا سقتم شعبان سنہ مذکور (۱۱۰۱) اکتوبر
شماره بروز جمعہ) متوجه گوشمال آنجائے بدسگال گردیدند - براه ~~اجیر~~ ~~اجیر~~ انبیر (چیسور) وطن جیسنگه
مرحلہ پیمائے آن طواف گشتند +

و ماہیں اجیر و جتو را که مغرب خیام گردید ماه رمضان المبارک رسید (۱۱۰۱) (نومبر ۱۵) اردو سمرند
حکم مقامات فرموده افواج لیسر فوجی شاهزاده محمد عظیم - و دیگر امرائے برائے غارت بلاد آن کو آباد
قین نمودند + راجه اجیت سنگه و دیگر راجگان اطاعت لبعه خفت قبول کردند + و تضرع و
اطاع تمام پیغام دادند که خان زمان (یعنی منعم خاں) و قاضی القضاات قاضی خان بخود پور
درآمده بتعمیر مساجد و معکوب نمودن ارباب عدالت و تعین نمودن حکام تکریم بتخانہ
و امرائے احکام شرعی از بانگ و صلوة و کشتن گاؤ و مدفون نمودن ارباب عدالت و تعین
نمودن حکام حزیه بیر دازند + و قلم غفور بر جریده ماکشند + و التماس آئینہ در عالم خطا نشی بدرجہ
قبول دآمد + و در جود پور و دیگر امصار امام و موزن مقرر شدند - و اجیت سنگه و درگاداس
آمده اطاعت قبول کردند +

Digitized by:
Pustani Digital,

44

ਓਹੀਨ ਮਤੇ ਸ਼ਿਖਰ ਵਿਚ ਕਜੇਤਿਸ ਦੇ ਜੰਡ ਮੰਡ ਦੇਸੇ ਦੇ ਬਠਵੇ
ਓਹੇ ਹਨ। ੧੬ ਸਤਮਬਰ ਸਨ ੧੭੪੩ ਨੂੰ ਰਜਾਣਾ ਕੀਤਾ॥

ਖਾਨ

ਮਹਿਮਾ

ਆيات

خالد مکان

مکتبہ

سنگ کاؤکشی

نہ شدہ بود

پیور و رفاقت

فتح و لعلہ از

زر (مارا کتوبر)

وطن جیسنگہ

سے ۱۵ دسمبر تک

بلدیہ آں کفر آباد

+ وضع و

ناجودہ لور

بہتخا نہا

بہالت و تعین

انجمنی ہار جہ

جے سنگہ و درگاداس

درجہ اولیٰ و ثانیہ

پہلے سیم ماہ ذی الحجہ کہ آغاز سال جلوس مقرر فرمودہ بودند جشن آغاز سال دوم منعقد
گردید + (مطابق دوم مارچ ۱۷۱۲) و اواخر ذی الحجہ (۱۱ ماہ مارچ) راست توجہ طرف
اجمیر برا فرماشتند + اور وسط جولائی تک یہاں ٹیام رہا + جب دکن کی طرف کوچ کیا تب راجہ اجیت سنگھ
جبوقت کیمپ اجمیر اور جتپور کے درمیان تھا - اسوقت کالکھا ایک حکم نامہ گورو صاحب کا
جو بیٹنہ کی سنگت کے نام بھیجا گیا - وہ ایک تخت بیٹنہ صاحب کے گورو دارا میں موجود رہے
وہاں سے کچھ اشیائے جو وہاں اچھی بنتی تھیں منگوائی ہیں کسی امیر کو تحفہ دینے کیلئے اور غالباً اسکی
فرمائش پر + اور یہ امیر منع خاں - خان زمان - وزیر اعظم بہادر شاہ کو سکھائے + اس امیر نے
نعمت کلاؤنت سے اس کے صوبیدار ملتان مقرر ہوئے وقت تک ایک ہزار ستارہ *star* *minting*
بطور نذرانہ خود طلب کئے تھے + گورو صاحب نے جس چیز کے لئے بیٹنہ لکھا تھا - وہ بھی اسیلو کی
محرانہ فرمائش تھی اور حقیقت میں گورو صاحب کی کھلی اڑائی تھی + یہ حکم نامہ بیٹنہ سنگت کے نام
موجود تھا گن ستمبر ۱۷۱۲ کالے مطابق فروری ۱۷۱۳ + یہیں پر بس نہیں ہوئی - گیا راجہ جنوری
۱۷۱۳ شیع کو حیدر آباد کی جنگ ہوئی جنہیں کام بخش رختار ہو گیا + وہاں پر گورو صاحب موجود تھے اور بعد ازاں
غلند پڑا پس آئے ہیں + یہیں پر بس نہیں یہ چیزیں کئی ماہ تک نہیں بچیں + اور اسلئے ایک اور
حکم نامہ یاد رکھنی کے لئے ۱۰ مارچ ۱۷۱۵ کو لکھا گیا مطابق ۸ راکتوبر ۱۷۱۵ شیع + یہ حکم نامے
ہم نیچے چکر دینگے - فی الحال خانی خاں کے بیان کو جاری رکھتے ہیں +
اوائل جمادی الاول در سواد و راسر در برہنپور مضرب خیام واقع شد (مطابق ۱۵ جولائی
۱۷۱۵ شیع) - از آنجا کوچ نمود از راہ ملکا پور و نانہ پڑے مسافت نمودند - [برہنپور سے سوم جمادی

*In 1712 Jahandar Shah is said to have appointed the
dancer Niamat to be governor of Multan; the Wazir
demanded in mockery a nazrana of 1000 guitars, and
Emperor cancelled the appointment. (Irvine in J. A. S. B
1896 p. 167). The story is somewhat differently told in
Khafi Khan (ell. vii-432)

الثانی ۱۲۰۰ کو طے مطابق ۹ راکست ۱۵۰۸ [شعب]

دسمزی انعقدہ سن بعد جلوس لفاصلہ سے کروی صید را آباد مغرب خیام فرج بہادر شاہی
گردیدہ و روز دیگر جنگ واقع شد و محمد کام بخش گرفتار شد + مطابق ۱۱ رجبوری ۱۵۰۹ [شعب]
گویا پانچ ماہ دستہ میں لگے برہنہ پور سے ملکر اور ۱۱ راکتوبر ۱۵۰۸ [شعب] نصف را طے کر لی ہو گی + یعنی ابھی
گورو صاحب نانہ پڑنے پہنچے تھے + - و مسودہ ادراق (یعنی خانی خاں) درس عرب گاہ موجود
بود + بعد ازاں کہ محمد کام بخش را با بر دو لیسر کہ ہمہ را زخمی کاری رسیدہ بود - نیز و خلہ منزل
آوردہ نیز دیک خیمہ محل فرود آوردند - از حضور جراحان فرنگ و یونانی برائے علاج زخمیہا
آہنہا لعین فرمودند + محمد کام بخش علاج مانع آمد - و شور بائے کہ برائے غذا او فرستند خوراد +
وقت شب پادشاہ خود بیدار و عبادت برادر انت + - - - - - سہاجت و ابرام تمام دوسرے
چچی شور بہ خوراندہ شاہ عالم بادیدہ پر تم برخاست + بعد القضاے سہ چارہ پر محمد کام بخش
و یک لیسر با سم خیر و زند و دولت حیات نمونہ + لاش ہر دو را بر و صندہ سہا یوں پادشاہ اوانہ
شاہیہاں آباد نمودند +

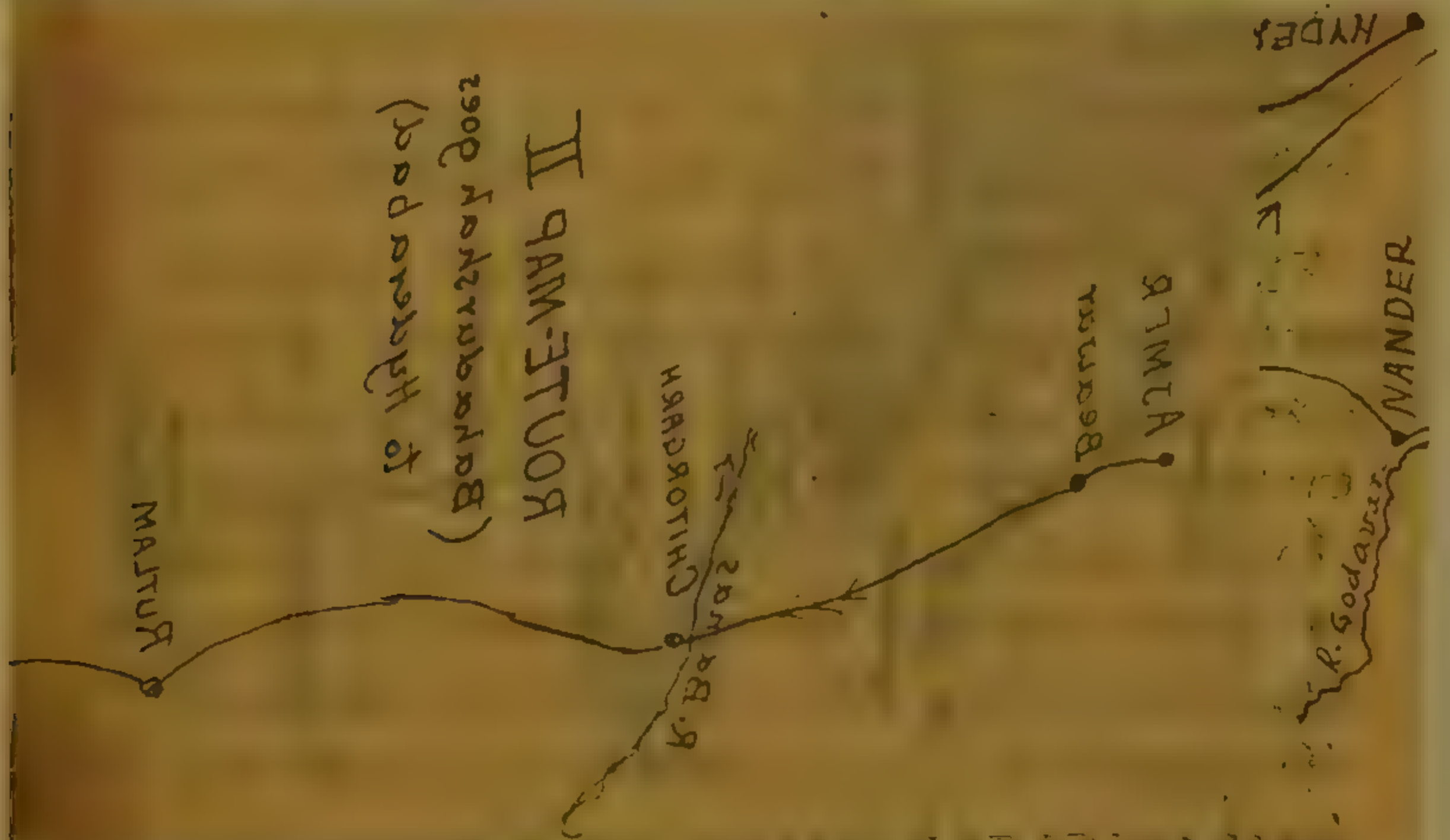
والکثر بہ بیشتر یاد داشت بتعین سزا دلان شدید ہر پرور امت الحبیب ہر دو محل پادشاہ
و دیگر مقربان حضور بہ دستخط مستعد خاں بدول کاوش تحقیق بانجام میر رسید + اما بار تفاوت
تمام در اجرائے کار خلاف ضابطہ میر رسید + دستخط پادشاہ را اعتبار نمائند + نیز مکتبہ یان
سے فرمودند کہ مارا بجز قبول اختیار نمائند - مطلب خلق چارہ نیست + و مقلد دستخط با ہم ہم رسیدہ +
شمار در آئینہ بہتر میدانید + محل آریہ - گویند اکثر اس شعر مرزا صاحب در زبان دہکت + بیت
ہر کہ ایچا دست زد بر سینہ سائل زند - صاحب جنت گذارد جوت بخش اوز بار
ہر چند در تفاوت و سمیت و وسعت خلق و عیب پوشی خلق و خطا بخشی چنین پادشاہ در
زمان ماضی از اوئے تواریخ خصوص در تیموریہ کمتر بنظر در آمد - اما آنکہ بے عیب ذات یاں حق
واقع شدہ - در کار و بار سلطنت و خبر گرفتن ملک و بند و لیت امور لایہی چنان مستغنی و بہتر
واقع شدہ بود کہ صاحب طبعان شوخ طبع تاریخ جلوس اورا

شہ بے خبر

یاختہ اند + و شبہا اکثر بہ بیداری لیسر بردہ تا دو پیر روز در آرام و خواب گاہ میگذرانند +

بایں سبب در سفر روز کوچ لغتدلیج زیاده خلق اله میگزینت - و خلق در او سنی مشعل شکایت
 واستغاثه می کردند +
 آگه جاکر خان کھتا ہے کہ :-

در ایامی کہ بہادر شاہ بادشاہ متوجہ حیدر آباد گم دیدند - گویند نام از سہ گروہان آن قوم

ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਦੀ ਕਰਾਰ ਪਾਈ ਗਈ, ਉਹ ਹੀ ਉਪਰ ਦੇ ਚਢ੍ਹਾ
 ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੈ॥ ਬਹਾਰਸਾਹ ਬੁਝਾ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਜਦ ਤਖਤ ਰਾਤੋਰ ਕੋਈ
 ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਦ ਕਸ ਕਾਜ ਸਾਗ ਬੇਗਮਾਂ ਅਤੇ ਦੁਲੀਹਾਂ ਵੱਲੋਂ
 ਉਤੇ ਛੱਡੇ, ਸਾਤ ਨੂੰ ਦਿਨ, ਅਤੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਾਤ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ
 ਸੀ ਕਿ ਬਾਤਸਾਹਤ ਦਿਓ ਕੀਤੀ ਤੋਰਿਆ ਤੇ ਰਨਾਂਗਿ ਤੇਜ ਤਬਾ ਜੋਕਾ ਨੇ
 ਉਸਦੇ ਜਜ਼ਮੇ ਤਖਤ ਦੀ ਤਾਸੀਖ 'ਸਾ ਬੇ ਖਬਰ' ਦੇ ਚਢ੍ਹਾ ਦਿਓ
 ਕਰੀ ਸੀ। ਦੁਲੀਹ ਅਮੀਰ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਕਰ ਛੱਡੇ ਸਨ।
 ਜਿਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੀ ਦੁਰ ਆਦੇ ਸਨ, ਜਨਾਈਆਂ ਦਿਓ
 ਤਿਥਾਂ ਸਿਧਾਂ ਸੀ, ਉਹ ਦਿਹਾਂ ਮਤਲਬੀਆਂ ਤੇ ਦੁਲੀਹਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ

الثانی سنہ ۱۱۲۰ھ کو حلیہ مطابق ۹ اگست ۱۸۰۸ء [شعب]

دہم ذی القعدہ سن ۱۱۲۰ھ کو کس لفافہ سے کروی حیدر آباد مغرب خیام فوج بہادر شاہی
گردیدہ و روز دیگر جنگ واقع شد و محمد کام بخش گرفتار شد + مطابق ۱۱ اربوری ۱۸۰۹ء [شعب]
گویا پانچ ماہ راستہ میں لگے ہر روز پورے جلکرا در ۱۱ اکتوبر ۱۸۰۸ء نصف راہ طے کر لی ہوگی یعنی ابھی

بگاہ موجود

نزد و محلہ منزل

بیج زخمی

تند خوراد

ام دوسہ

مد کام بخش

۵۱۰۰

محل پادشاہ

بار تفاوت

صدیان

بام بکریہ

AJMER

Beawar

R. Dehri CHITORGARH

ROUTE-MAP II

(Bahadurshah goes to Hyderabad)

RUTLAM

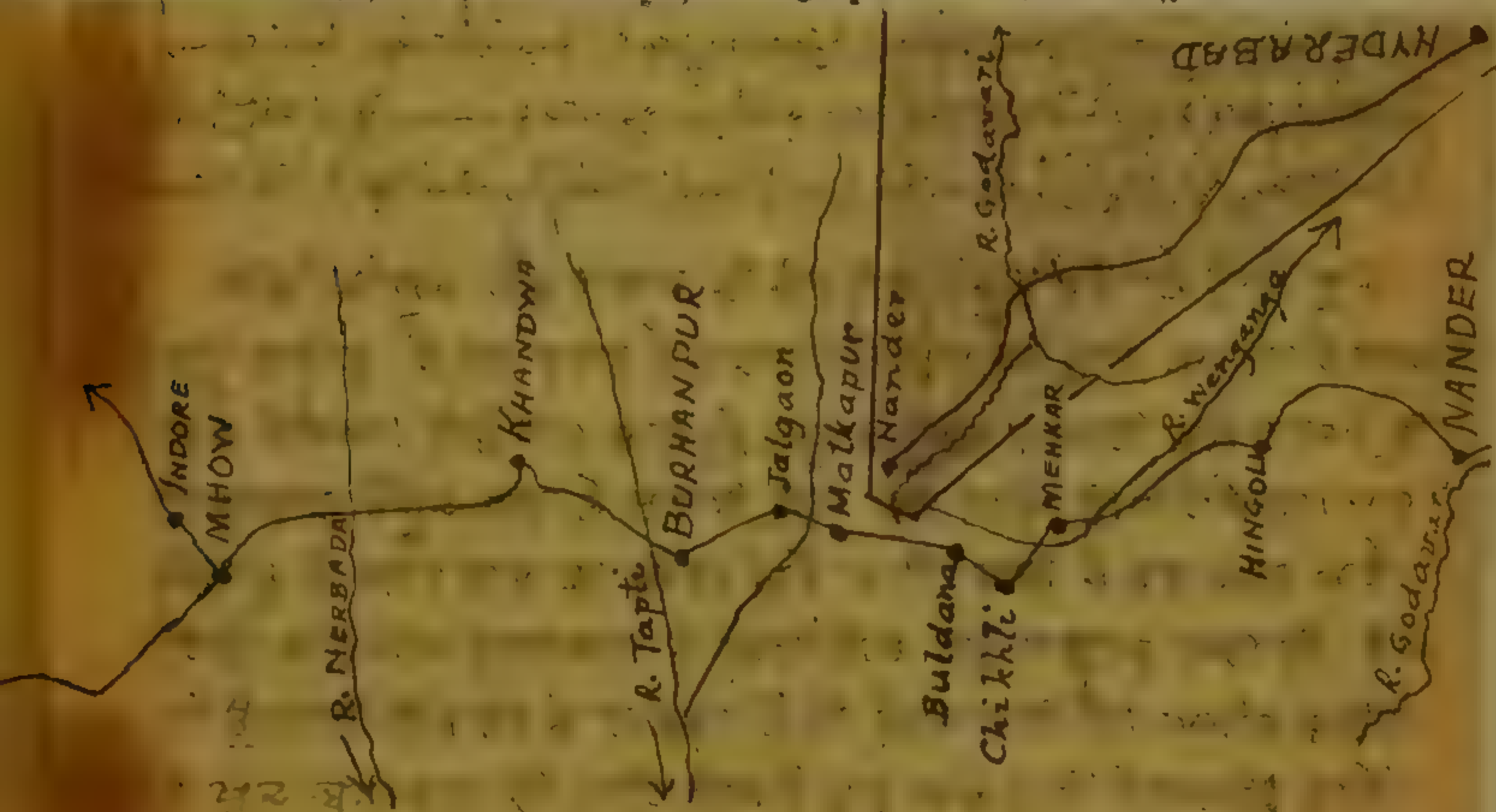
شمار در آنچہ بہتر میدانید کہ محل آرید - گوینہ اکثر اس شعر مرزا صائب ورد زبان درکت + بیت
ہر کہ ایچا دست زد بر سینہ سائل زند - حاجب جنت گزارد جوت پیش روز بار
ہر چند در سخاوت و نعمت و وسعت خلق و عیب پوشی خلق و خطا بخشی چنین پادشاہ در
زمان ماضی از اونے تواریخ خصوص در تیموریہ کمتر بنظر در آمد - اما آنکہ بے عیب ذات ماک حق
واقع شدہ - در کار و بار سلطنت و خبر گرفتن ملک و بند و سیت امور لادری چنان مستغنی و بجز
واقع شدہ بود کہ صاحب طبعان شوخ طبع تاریخ جلوس اورا

شہ بے خبر

یافتہ اند + و شبہا اکثر بہ بیداری بسر بردہ تا دو پیر روز در آرام و خواب گاہ میگذرانند +

بایں سبب در سفر روز کوچ لقصدا لچ زبانه خلق الله میگزینت - و خلقی در ادنی مشعل شکایت
 واستغاثه می کردند +
 آگه جا کر خان خان لکھتا ہے کہ :-

در ایامی که بہادر شاہ بادشاہ متوجہ حیدر آباد گم دیدند - گویند نام از سہ گم و دہان آن قوم

ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਦੀ ਕਰਾਰ ਪਾਈ ਗਈ, ਉਹ ਹੀ ਉਪਰ ਦੇ ਚਢ੍ਹਾ
 ਤੋਂ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ॥ ਬਹਾਰਸ਼ਾਹ ਬੁਢਾ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਜਦ ਤਖਤ ਰਾਜੇਰੋਂ ਕੋਈ
 ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਦ ਕਸ ਕਾਜ ਸਾਗ ਬੇਗਮਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਤੀਗਾਂ ਵੱਲੋਂ
 ਉਤੇ ਛੱਡੇ, ਹਾਤਨ ਦਿਨ, ਅਤੇ ਦਿਨ ਹੁੰ ਹਾਤ ਕਰਨ ਜਾਗੇ। ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ
 ਸੀ ਕਿ ਬਾਤਸ਼ਾਹਤ ਦਿਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ; ਹਨਾਂਹਿ ਤੇਜ ਤਬਾ ਜੋਕਾ ਨੇ
 ਉਸਦੇ ਜਜ਼ਮੇ ਤਖਤ ਦੀ ਤਾਹੀਖ 'ਸਾ ਬੇ ਖਬਰ' ਦੇ ਚਢ੍ਹਾ ਦਿੱਤੇ
 ਕਰੀ ਸੀ। ਦੁੱਤੀਰ ਅਮੀਰ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਕਰ ਛੱਡੇ ਸਨ।
 ਜਿਸ ਮਤਲਬ ਨਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੀ ਧੁਰ ਆਏ ਸਨ, ਜਨਾਈਆਂ ਦਿਨ
 ਹਿੱਸੇ ਚਿੰਨਾਂ ਸੀ, ਉਹ ਦਿਨਾਂ ਮੁਤਸਰੀਆਂ ਤੇ ਦੁੱਤੀਗਾਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ

الثانی ۱۲۰۰ھ کو جلے مطابق ۹ اگست ۱۷۸۷ء۔

دہم ذی القعدہ سن ۱۰۸۵ ہجری لفظ صمد سے کہ روی حیدر آباد مغرب خیام فوج بہادر شاہی
گرویدہ و روز دیگر جنگ واقع شد و محمد کام بخش گرفتار شد + مطابق ۱۱ رجب ۱۰۸۶ ہجری
گویا پانچ ماہ ۱۱ ستمبر ۱۸۷۳ء تک رہا ہو کر ۱۱ اکتوبر ۱۸۷۳ء نصف رات طے کر لی ہوگی + یعنی اسی

شماره در آنچه بهتر میدانید محل آریه - گویند التراس شعر مرزا صاحب در زبان درایت + بیت
هر که اینجا دست زد بر سیئه سائل زند - حاجب جنت گذارد چو بت پیشش روزگار
هر چند در سخاوت و نعمت و وسعت خلق و عیب پوشی خلق و خطا غشی چنین پادشاه در
زمان ماضی از اوئی تواریخ مخصوص در تیموریه کمتر بنظر در آمد - اما آنکه بی عیب ذات پاک حق
واقع شده - در کار و بار سلطنت و خیر گرفتن ملک و بند و بست امور لایبی چنان مستغنی و بهر
واقع شده بود که صاحب طبعان شوخ طبع تاریخ جلوس او را

سفر بے خبر

یاخته اند + و شبها اکثر به بیداری بسر برده تا دو پیر روز در آرام و خوابگاه میگذرانند +

بای سبب در سفر روز کوچ لغد لعل زیاده خلق الله میگزینت - و خلق در او سنی مشعل شکایت
 واستغاثه کردند +
 آگه جاکر خانی خان لکھنوی که :-

در ایامی که پیا در شاه بادشاه متوجه حیدرآباد گردیدند - گویند نام از سرگردان آن قوم
 بدنام بجنور رسید - بادوسمه صد سوار نیزه دار و بیاض در رکاب ز فانت نمود - بعد از دو سه
 ۵۶ از رخ جدم ناگهانی که قاتل او معلوم نگردید بهار البوار بیوست + --- یک از حمله آن
 گروه غیر مشهور خود را عوض گویند مقتول بران کشیدند انتقام آن سگ ناکار اشتبار داد +

ਖਾਣੀ ਖਾਂ ਖੁਰ ਤੇਰਾ ਬਾਰ ਦੀ ਜੈਗ ਦਿਹ ਮੰਜੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਖੁਰ
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿਹ ਸਦਾ ਨੇਜਾਰਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਨਾਮ ਬਾਤਸਾ ਦੇ ਸਮਕਰ
 ਦਿਹ ਦੇਖਿਆ। ਇਥੋਂ ਦਿਹ ਸਾਫ਼ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਨਦਰੀ ਸਨ ੧੭੦੬ ਈ
 ਤੇਰਾ ਬਾਰ ਮੰਜੂਰ ਸਨ ਤੇ ਸਹਾਈ ਦਿਹ ਕੁਝ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ
 ਕਿਨਾਰੂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਦਿਸਣਾ ਜਿਕਰ ਮਿਤੋਂ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨ ਅਤੇ
 ਦਿਜੋਤ ਮਾਨ ਅਮ ਮੁਸਜਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਜਾਂ ਦਿਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਲੀ ਸੀ ਓ
 ਤਾਂ ਉਪਰਜੀ ਦਿਬਾਰਤ ਦੇ ਜਫ਼ਜਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮੀਰਾ ਵਜੀਹਾਂ
 ਤੇ ਖੁਰ ਬਾਤਸਾ ਦੀ ਗਦਿ ਦਿਸਤੋਂ ਕੁਝ ਵਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਦੇਂ
 ਓ ਉਸਨੂੰ ਖੁਸਮ ਖੁਜਾ ਪਗਟ ਨਾ ਕਰਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਓ ਮਰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ
 ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਦੀ ਕਰਨ ਪਾਈ ਗਈ, ਓ ਭੀ ਉਪਰ ਦੇ ਜਫ਼ਜਾਂ
 ਤੋਂ ਜਾਹਿ ਹੈ॥ ਬਹਾਰਸਾ ਬੁਝਾ ਮਾਰਸੀ ਸੀ, ਜਦ ਤਖਤ ਰਾਤੋਰ ਕੋਈ
 ਰਾਅਦੇਰਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਕਸ ਕਾਜ ਸਾਗ ਬੇਗਮਾਂ ਅਤੇ ਵਜੀਹਾਂ ਵੱਲੋਂ
 ਉਤੇ ਛੱਡੇ, ਗਤੁੰ ਦਿਨ, ਅਤੇ ਦਿਨੁੰ ਗਤ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ
 ਸੀ ਕਿ ਬਾਤਸਾ ਦਿਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਨਾਂਹਿ ਤੇਜ ਤਬਾ ਜੋਕਾ ਨੇ
 ਉਸਦੇ ਜਜ਼ਮੇ ਤਖਤ ਦੀ ਤਾਹੀਖ 'ਸਾ ਬੇ ਖਬਰ' ਦੇ ਜਫ਼ਜਾਂ ਦਿਹੋਂ
 ਕਰੀ ਸੀ। ਵਜੀਹ ਅਮੀਰ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਕਰ ਛੱਡੇ ਸਨ।
 ਜਿਸ ਮਤਲਬ ਜਲੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੀ ਖੁਰ ਆਏ ਸਨ, ਜਨਾਈਆਂ ਦਿਹ
 ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਓ ਦਿਹਾਂ ਮਤਲਬੀਆਂ ਤੇ ਵਜੀਹਾਂ ਨੇ ਖੁਰ ਕਰਨਾ ਸੀ

28/11/1950
15/11/1950
15/11/1950

ਅਤੇ ਇਹ ਜੋਕ ਓਹੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ
ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਰਾਮਕੋਟ ਵਿਖੇ ਘੇਰਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸੰਘਣੇ
ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਖੇ ਕਰਕਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਵਜੀਹਾਂ ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ
ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦੁਆਇਆ ਤੇ ਦੇਗ, ਜੋ ਅਰਜ਼ਦਾਸਤ ਕਿਉਂ ਫਾਈ
ਦੇ ਪਾਸਿੱਓਂ ਅੰਗੇਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਭੇਜ ਰੁਕੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ
ਨਾਂ ਕਰਦਾਸਤਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ, ਤੇਹਾਂ ਚੰਗੇ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਹਨ, ਅਗੇਰ
ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਕਰਾ ਸੀ, ਤਦ ਜੋ ਜਵਾਬ ਕਿ ਬਾਤਸਾ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਓਧੋਂ ਅਿਥ ਸਕਦਾ
ਸੀ, ਓਹ ਪਤਖ ਜੀ ਹੈ॥ ਨਿਰਾਸ ਤੇਰਾ ਬਾਦ ਤੋਂ ਮੁੜੇ ਅਤੇ ਨਾਂਦੇਹ ਪਹੁੰਚਕੇ
ਓਥੇ ਇਕ ਗਏ॥

ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਬਾਤਸਾ ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਖਨ ਨਾਜ ਨਿਆਇਆ ਸੀ, ਅਰ
ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ, ਓਹ ਇਕ ਵੰਗ ਸੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਜ਼ਾਦਤਨ ਕਰਨ ਦਾ।
ਨਾਂਦੇਹ ਵਿਚ ਜਿਸ ਜਮੀਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸਿਆ, ਓਹ ਕਾਮਬਖਸ਼
ਦੇ ਮਦਦਗਾਰ ਇਕ ਬਾਗੀ ਸਰਦਾਰ ਸੀ, ਜੋ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ, ਤੇਰਾ ਬਾਦ
ਅਸ਼੍ਰਿਤਿਆ ਸੀ। ਇਓ ਸਮਝੋ ਕਿ ਇਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਬਰਜੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਅਤੇ
ਇਸ ਤਰ ਤਕ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਕਰਦਿੱਤੀ ਨਈ ਸੀ॥

~~ਸਤਨਾਮ ਸਾਹਿਬ ੧੬੦੬ ਤੋਂ ਬਾਤਸਾ ਤੇਰਾ ਬਾਦੋਂ ਮੁਹਿੰਮਾ ਅਤੇ ਬਦ ਤਰ੍ਹਾਂ~~
~~ਸਾਹਿਬ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰੁਕੇ ਸਨ। ਨਾਂਦੇਹ ਦੇ ਅਸ਼੍ਰਿਤ ਓਹਨਾਂ ਦੇਸ ਅਪਣੇ ਸਾਨ ਸੀ~~
ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਦੇ ਫ਼ਸਾਦ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣੀ, ਗੋਇਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਜਾਨੇ ਤੇ
ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੇ॥

ਉਪਰ ਅਸਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਓਹਨਾਂ
ਦਿਨੀਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਜਦ ਅਜਮੇਰ ਆਂ ਠਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਦਿਹਾਜੇ ਭੇਰੇ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ
ਉਦੇਪੁਰ ਅਤੇ ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹਾਈ ਹੋਰੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹੁਕਮ ਨਾਮ
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਂਦੇਹ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਸਮੇਂ, ਜਦ ਬੜੀ ਵੇਰ ਨਾਲ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ
ਅਤੇ ਬਾਤਸਾ ਨੇ ਸਖਤ ਗੁਸੇ ਦੀ ਠਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ

2 Spittorus ✓

4 Trapp

Breuer

Hande

Walter Jans 90

etna

Capa 777

etna

etna

etna - etna

etna - etna

etna (Section)

etna

etna - etna

etna

etna

etna

etna

etna

etna

etna

etna

etna et deux

etna cuiller-
ons

etna

etna

etna

etna

etna

etna

etna

etna, Bassin

etna

ਪੰਨਾ ੬੧
ਅੰਕ ੧੩
ਭਾਗ ੨

ਮਤੇ ਇਹ:-

ਕਰਕੇ, ਮ

ਲਖੀ ਜੋਗ

ਅਰਜਰਾਮ

ਦੇ ਪਾਤਿ

ਛਾਂ ਕਰਕੇ

ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ:

ਸੀ, ਓਹ ੨

ਓਥੇ ਇਕ

ਹਕੀਕ

ਕਰਨ ਦੇ

ਨਾਂ ਦੇ ਨੇ ਇ

ਦੇ ਮਦਦਰ

ਮਸਿਮਿਮਾ

ਦੇਸ਼ ਹਰ

ਸਤਿਕਰ

ਸਤਿਕਰ

ਕਿ ਬਾਬਾ

ਦੇ ਮਗੀਨੇ

ਉਪਰ

ਦਿਲੀ ਭੇ

ਉਦੇਪਰ ਮ

ਪਹਿਲੀ

ਮਤੇ ਬਾ

रही

सिंहका

वे बगलपुत्र

लं ठे

म हाफिमं

मने

गिगा

म

s et deux

Suit cuiller-
-ons

डे उरु

bartage

i रे

म

मगल

ठ

उधका

ਪੰਨਾ ੧੫੭
ਅੰਕ ੧੫੭
ਭਾਗ ੧੫੭

ਮਤੇ ਦਿ

ਕਰਕੇ

ਲਖੀ :

ਅਰਜ਼

ਦੇ ਪ

ਨਾਂ ਕਰ

ਦਿ ਦਿ

ਸੀ, ਓ

ਓਥੇ ਦਿ

ਹਰ

ਕਰਨ ਦੇ

ਨਾਂ ਦੇ ਨ

ਦੇ ਮਰ

ਮਸਿਸ

ਦੇ ਸ

ਸਤ

ਸਮਿਤ

ਕਿ ਬਾਬ

ਦੇ ਮਸੀ

ਉ

ਦਿਨੀ :

ਉਦੇਪਾ

ਪਹਿਲੀ

ਮਤੇ :

ਸੀ ਕਿ ਕਰ
ਪਹਿਲੀ ਬ
ਕਰਕੇ ਤ
ਸੀ ਦਿਕ ਕ
ਮਿਥ ਬਰ
ਦੀਆਂ ਨ
ਦਿਤੇ ਜਾਂ

ਸਿ
ਜੀ
ਸ
para
et qu
ਸ
ਦ
de
ਸਬ
ਦਿਨ
ਓਦਿ
ਸਤ
ਬਾਬ
ਹਰ
ਬ

ਸੀ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਦੇ ਰਖਦੇ ਸਾਰ ਬਹਾਨਪੁਰੋਂ ਕਰ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ
ਪਹੁੰਚੇ। ਬਹਾਨਪੁਰ ਪਹੁੰਚਕੇ ਬਹੁਤ ਯਾਰੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅਗੇ ਜਾਨੇ ਇਨਕਾਰ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਓਥੇ ਬਹਾਨਪੁਰ
ਜੀ ਟਿਕ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੀ ਸਹਿਬ ਅਲੀਤ ਸਿੰਘ ਮਲਹੋਤਰਾਂ ਨੇ
ਪਿਛੇ ਬਹਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰਗਦੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ॥ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮਿਆਂ
ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ
ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ:—

੧੮ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਗਿਆਨ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਪਰਹੁੰਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਕਾ ਖਾਸਾ ॥ ਗੁਰੂ ਰਖੇਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਹਾ ਜਨਮ
paradis ਸਾਫ਼ ਗ੍ਰਹਿਤ tumultes et quatre crachoirs et deux
et quatre embouchures et deux plateaux gros et huit cuillères

ਸੀਸੇ ਦੀ ਪਰਕਾਰ ਸਫੇਰ ਪਲਟਦੇ ਬਿਜਰ ਨਾਮਾ ਹਛੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਹਮਾਨੀ ਬੰਦਰ ਦੇ ਕੋਈ tumulte a côtés du partage
de le réseau lacis ਸਬ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸਬ ਬਾਸਨ ਹਛੇ ਸੁੰਦਰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ।
ਛਿਨ ਨਾਜੀ ਕਰਨੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੋਨਰਬ ਪੂਰੇ ਹੋਨਗੇ ਨਿਗਜ
ਉਦਿ ਬਾਹੁਨੀ ਤੇਰੇਗੀ। ਮਿਤੀ ਫਗਵੀ ਸਮਤ ੧੭੬੪
ਸਤਗੰ ੧੨ ੧ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਪਰਹੁੰਦੀ
੫) ਰਖਯੇ ਮੇਰੇ ਨੇ ਦੇਵੇ।

ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਿਸਧਾਰ ਸੁਭਨਾ:

ਹੁਕਮ ਪਾਸ : ੧੦ ਰਸਮੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਬਕਾ
ਬਹਾਨਪੁਰ ਸਾਹ ਦੇ ਹਾਥੇ ਦਾਸੀ ਪਟਵੇ ਕੇ:

ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੀਤਾਂ ਬਹਾਰੁ ਪਾਤ
ਬਾਤਪਾਤ ਦਾਸਤੇ ਸਨ॥

੨੨ ਜਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜੋ ਨੰਦੇਹ ਦੇ ਰੋਜੇ, ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਪਹਾਂਚੇ ਤੇ ਜਿਥੇ
ਬਾਤਪਾਤ ਪਿਛੋਂ ਜਾਏ ਅਜੇ ਹਨ, ਓਥੋਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

੧੮ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ॥ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਪਟੇਹ ਕੀ
ਅਕਾਸ਼ ਪੁਰਖ ਦਾ ਖਾਨਸਾ ॥ ਗੁਰੂ ਰਖੈ ਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ
ਜਪਣਾ ਜਨਮ ਸਦੇਗਾ। ਤਮਾਰੇ ਪਾਸ ਜੋ ਕਰਮਾਇਸ਼
ਦੀ ਜੋ ਤਕੀ ਤਕੀ ਦੇ ਰੰਗ ਰੰਗੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਕਾ ਦਾ
cuilleron bol et tasse tumulte

ਜੀਥੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਤੇਰਨ ਸੰਗਤ ਜੀ ਹੁਕਮ ਦੇਖਦੇ
ਜੀ ਦੇ ਰੇਨੇ ਜੋ ਸਿਖ ਭੇਜੇਗਾ ਜੋ ਨਿਗਾਹ ਤੇਰੇਗਾ
ਸੰਗਤ ਜੀ ਹੁਕਮ ਪਿਤਾਬ ਭੇਜਦੇ ਜੀਥੇ ਸੁਨਹਿਰੇ
ਭੇਜਦੇ ਆਗੇ ਹੀ ਹੁਕਮ ਭੇਜਾ ਬਾ ਝੀਲ ਨਾਹੀ
ਕਰਨੀ ਨਿਗਾਹ ਤੇਰੇ ਬਾਹਰੀ ਤੇਰੇਗੀ।

੬੫ ਕਤਰੇ ੧੦ ਸਤਰ ੨੪

+ . 0 —

੧ ਮੁਆਜ਼ਮਾ—

ਗੁਰੂ

ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਰਨਾ:

ਹੁਕਮ ਦੁਸਰਾ

ਪਿਛੋਂ ਪਾਸੇ: ^{tumultes} ਹੁੰਡੀ ਸਿਤਾਬ ਭੇਜਦੇ ਨਿਗਾਹ ਤੇਰੇ।

ਕਤਰੇ ੧੬ ਸਤਰ ੭

੨੦) ਮੇਰੇ ਨੇ ਸਿਖ ਨੇ।

ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੁਜੀ ਨਕਸ਼ੇ:-

੧੦੦੦) ਤੀਜੀ ਸੂਰ ਭੇਜਣੀ ਹਜ਼ਾਰ ਹਥੀ ਦੀ ਨਕਸ਼ਾ ਬੇ
ਦੁਜੀ ੫ ੭੦ ਸਬ ਤੇ ਜੈਕਰ ਪਿਤਾਬ ਭੇਜਣੀ ਤੁਧਾਂ ਸਿਖਾਂ
ਤੇ ਉਕਸਾਹ ਜੇਨਾ॥

ਤਾਜੀਖ ਦੇ ਤੇਰਾਂ ਜੋ ਆਂਕੜੇ ਹਨ, ਓਹ ਤੀਜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧੇਰ ਦੀ
ਬਹੀ ਦੇ ਆਂਕੜੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਇਸਰਾ ਤੋਂ ਕਿ 'ਮੇਰਾ ਖਾਨਸਾ'
ਦਾ ਫਿਰਕਾ ਬਰਜਰੇ 'ਦਹਿਸ਼ਤ ਜੀਕਾ ਖਾਨਸਾ', 'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ
ਖਾਨਸਾ' ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ॥ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਜੇਖ ਵੇਖਿਨ ਪਿਛੋਂ ਕੀਤਾ ਤੇ॥
ਇਹ ਤੀ ਪੜਖਤੋਂ ਕਿ ੧੬ ਕਤਕ ਸਨ ੧੭੬੫ ਵਿਚ ਹਾਲੀ
ਜ਼ਿਕਰ ਹਨ॥

ਬਾਰਸਾ ਦੇ ਨਾਲੇ ਦਿਸੇ ਵਖਰ ਦੇ ਧਫ਼ਰ ਦਾ ਹਾਲ 'ਗੁਰ-ਮੇਰਾਂ'
ਵਿਚ ਇਓ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਕਿ:-
ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ॥

ਹਥੇ ਕੂਰ ਕੂਰ ਕੂਰ ਕੂਰ ਅੰਸੇ । ਕਤੇ ਆਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਕੰਸੇ॥
ਗਏ ਅਜਨਬ ਹੀ ਅਜਨਬ ਅੰਸੇ ਸਿਧਾਰੇ। ਤਬੇ ਸਾਹ ਕੇ ਕਟਕ ਨਿਕਟ ਆਏ॥ ੭੪੧॥
ਹਥੇ ਸਾਹ ਕੇ ਸਾਬ ਹੀ ਸਾਬ ਆਨੇ । ਕੀਏ ਕੂਰ ਕੇਤੇ ਦਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਜਾਨੇ॥
ਗਈ ਘੋਰ ਅਜਮੇਰ ਕਰ ਜੋਰ ਪਾਯੋ । ਨਿਕਟ ਜੁਪਪੁਰ ਜਾਇ ਤੰਕਾ ਬਜਾਯੋ॥ ੭੪੨॥
ਕੀਏ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇਤੇ ਹਿਰੇ ਦੇਕ ਆਨੇ । ਕੀਓ ਕਾਮ ਅੰਸੇ ਭੁਜੀ ਭਾਂਤਿ ਜਾਨੇ॥
ਮਿਲੇ ਸਾਹ ਮੇਂ ਅੰਤ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨ ਗਜ਼ਾ। ਫਤੇ ਕਾ ਤਬਰ ਸਾਹ ਕਾ ਅੰਤ ਬਾਜ਼ਾ॥ ੭੪੩॥
ਕੀਓ ਸਾਹਨ ਸਾਹ ਅਜਮੇਰ ਬਾਨਾ। ਗਏ ਜੋ ਉਦਪੁਰ ਤਰਾ ਅੰਤ ਗਨਾ॥

* ਕਿਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਕਿਸੀ ਸੇ ਬਿਆਨ ਕੀਏ? ਅੰਤ ਕਿਸ ਸੇ?

† ਰਾਜਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਪਪੁਰੀਆ।

* ਤਬਲ

ਤਿਨ ਸਜਿਕ ਪੁਤ੍ਰ ਤਪੈ ਪਠਾਯੋ। ਸਿਖਾ ਸਾਹ ਸੇ ਆਨ ਅਰਿ ਧਾਯੋ॥ ੭੪੫॥
 ਜੇਥੈ ਸਾਹ ਨੇ ਜੀਏ ਸੈ ਮੰਤ੍ਰ ਆਨ। ਤੇਥੈ ਰੁਛਨ ਦੇਸ ਕੀਨੇ ਪਿਆਨ॥
 ਰੋਜੈ ਕੁਚ ਰੁਕੁ ਰੁਕਿ ਕੁਚ ਭਾਯੋ। ਜਾਏ ਸੰਗ ਸਿਖਾ ਉਮਰਾਏ ਸਾਯੋ॥ ੭੪੬॥
 ਰੋਜੈ ਸਾਹ ਸਾਹ ਕੇ ਸਾਥ ਸਾਥੈ। ਕਰੇ ਜੈ ਰਜਿਤ ਆਪ ਜੀ ਆਪ ਨਾਥੈ॥
 ਤੇਥੈ ਨਿਕਟਿ ਰੀਤ ਉਰ ਦੇ ਆਪ ਆਯੋ। ਜੋਗਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇਖੈ ਸਿਪਾਯੋ॥ ੭੪੭॥
 ਰੋਜੈ ਜੈ ਤਹਾ ਤੇ ਘਨੇ ਕੁਚ ਕੀਨੇ। ਨਹੀਂ ਹਾ ਅਗੇ ਸਾਹ ਜੀ ਰੀਨੇ॥
 ਰਾਏ ਨਰਬਰਾ ਪੈ ਮੁਕਾਮ ਬਝਾਏ। ਕਿਤੇ ਰਿਖ ਬੀਤੇ ਤਹਾ ਤੇ ਸਿਪਾਏ॥ ੭੪੮॥
 ਰਾਏ ਨਰਬਰਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਕੁਚ ਕੋਤੇ। ਰੋ ਸਿੰਘ ਪਾਠੇ ਜਨੇ ਘਾਸ ਲੇਤੇ॥
 ਤਹਾ ਜੁਪ ਕੀਨੇ ਘੋਨੇ ਜੋਗ ਆਏ। ਤੇਥੈ ਛੋਡਿਕ ਘਾਸ ਤੇ ਜਾ ਪੁਕਾਰੇ॥ ੭੪੯॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਇਹੋ ਯੋਧਿ ਬੀਤੀ ਤਹਾ ਕੇਤੇ ਰਿਦਸ ਬਿਗਾਇ॥

ਬੁਝਾਨੀ ਪੁਰ ਜਾਇਕੈ ਬਸੇ ਧਾਮ ਮੈ ਧਾਇ॥ ੭੫੦॥

[ਇਤੀ ਗੁਰੂ ਸੋਭਾ ਅਨਕੂਰ ਗਾ ਕਾ ਸਤਾਰਵਾਂ ਪਿਆਇ]

ਤੁਲਸੀ ਪ੍ਰਭਾਤ ਛੰਦ॥

ਕਿਤੇ ਰਿਦਸ ਬੀਤੇ ਰਜਾ ਸਾਹ ਆਏ। ਪ੍ਰਭੂ ਕਉ ਕਿਤੇ ਰਿਦਸ ਤਿਹ ਛੋਰ ਨਾਏ॥
ਸਿਖਾ ਸਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਨਹਿ ਛੀਜ ਕੀਜੇ। ਰਾਮ ਆਨੈਕ ਆਪਨ ਰਹਸ ਦੀਜੇ॥ ੭੫੧॥
ਸਿਖਾ ਸਾਹ ਕਾ ਜੋ ਤਿਹ ਛੋਰ ਆਇਆ। ਲੀਯਾ ਹਾਥ ਮਾਯੀ ਜੀਏ ਕੰਠ ਜਾਯਾ॥
 ਪੜਾਯਾ ਤਹਾ ਅੰਕ ਅੰਧੇ ਚਿਹਾਰੈ। ਕੀਉ ਕੁਚ ਤਾਹੀ ਸਮੇ ਨ ਸੰਭਾਰੇ॥ ੭੫੨॥
 ਨਹੀਂ ਛੋਰ ਜੀਨੀ ਤਹਾ ਤੇ ਸਿਪਾਏ। ਕੀਉ ਕੁਚ ਤਪਤੀ ਦੇ ਪਾਹ ਆਏ॥ ੭੫੩॥
 ਤਹਾ ਸਿੰਘ ਆਏ, ਕੀਏ ਖਬ ਸਾਯਾ। ਕੀਏ ਤੀਨ ਕੈ ਰਾਹ ਤਾਹੀ ਮੁਕਾਯਾ॥ ੭੫੪॥
ਕਿਤੇ ਸਿੰਘ ਰਾਖੇ, ਕਿਤੇ ਸਾਥ ਚੀਨੇ। ਕਿਤੇ ਦੇਸ ਜੀ ਦੇਸ ਕੇ ਭੇਜਦੀਨੇ॥
 ਕਿਤੇ ਰਿਦਸ ਬੀਤੇ ਤਹਾ ਤੇ ਸਿਪਾਏ। ਸਿਖੇ ਸਾਹ ਕੇ ਸਾਹ ਨੰਕਾ ਬਜਾਏ॥ ੭੫੫॥

* ਜੋਗਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੇਖਨ ਆਏ, ਓਥੇ ਤੋਰੇ ਗੁੰਝਲ ਫਾਈ ਤੋਪਈ।

ਐ ਘਾਹ ਲੰਨ ਉਪਰ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਚੋਰ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ

ਦੁਆਰਾਂ ਨੇ ਜਾ ਸਾਹ ਦੇ ਅਟਕਾ ਪਾਸ ਸੁਰਾਇ ਕੀਤੀ॥

ਓ ਛੋਰ ਤਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇ ਕੀਉ ਉਹ ਕਾ ਖਬ ਕਰੇ ਜਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਕਾਥ ਛੋਰ ਕੁਚ ਕਾ॥

ਸਿਰੋਤੀ ਸਦਾਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰਹਸ਼ ਦੀਨਾ। ਯਥਾਵਤ ਹੁਇਕੈ ਬਿਰਾ ਸਾਹ ਕੀਨਾ॥

੧ ਬਿਰਾ ਹੁਇਕੈ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਆਏ। ਰਜੇ ਸਾਬ ਜੀ ਸਾਬ ਤਾਤੇ ਸਿਪਾਏ॥ ੭੭੪॥

ਘਨੇ ਕੂੜ ਕੀਨੇ ਕਿਤੇ ਦਿਖਸ ਜਾਏ। ਰਜੇ ਬਾਨ ਗੰਗਾਨ ਪੰ ਅੰਤ ਆਏ।

ਸੁਰੀ ਠਊਰ, ਨਾਰੇਰ ਤੇ ਨਾਮ ਤਾਰਾ। ਕੀਆ ਪਾਸ ਤਾਹੀ ਗੁਰੂ, ਨਾਮ ਜਾਰਾ॥ ੭੭੫॥

ਹਾ ਸਾਹ ਤਿਹ ਠਊਰ ਕੀਨੇ ਮਕਾਮ। ਰੇ ਸਿਸਨ ਰਾ ਸਿਸਨ ਕਰਿ ਜੋਗ ਪਾਮ॥

ਕਿਤੇ ਦਿਖਸ ਚੀਤੇ ਤਿਹੀ ਠਊਰ ਆਏ। ਕਥਾ 'ਅੰਤਰੀ' ਅੰਤ ਭਾਖੇ ਸੁਨਾਏ॥ ੭੭੬॥

ਸੇਨਾਪਤੀ ਨੰਦੇਰ ਤੋ ਅਗੇ 'ਯੋਗਸ਼ਾਸਤਰ' ਜਾਨ ਰਾ ਕੋਈ ਦੇਰਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਰਾ, ਪਰ
 ਯੁਕੇ ਨੰਦੇਰ ਅਥਨ ਰਾ ਇਸ ਪਾਸ ਦਿਖ ਦਿਸਾਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਖਾਛੀ ਖਾਂ ਜੋ ਆਪ
 'ਯੋਗਸ਼ਾਸਤਰ' ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਿਖ ਮੰਗੇਰ ਸੀ, ਸਾਫ਼ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
 'ਯੋਗਸ਼ਾਸਤਰ' ਰਾਏ ਹਨ ਤੇਰ ਗੁਰੂ ਮੋਖਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਿਨ ਥੇ ਸਦਾਹ ਨੇਜਾ ਰਾਹ ਤੇ ਪਿਆਰਾ
 ਨਾਨ ਬਾਰਸਾਹ ਦੀ ਹਕਾਬ ਦਿਖ ਨਾਨ ਨਾਨ ਸਨ, ਅਤੇ ਦੇ ਤਿਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਸਰ
 ('ਯੋਗਸ਼ਾਸਤਰ' ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋ) ਜਮਪਰ ਦੇ ਨਾਮਗਾਨੀ ਨੁਖਮ ਨਾਨ ਰਜਾਨਾ ਕਰ ਰਾਏ
 ਤੇ ਕਾਤਿਬ ਰਾ ਪਤਾ ਨਾ ਜਾਗਾ। 'ਯੋਗਸ਼ਾਸਤਰ' ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਹਜਾਰਾ ਕਾਮ
 ਬਖਸ਼ ਨਾਨ ੧੧ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੭੦੬ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਤਕ
 ਸੁਰੀ ੫ ਮੱਘ ੧੭੬੬ ਨੂੰ ਸਮਾਏ ਸਨ। ~~ਬਾਤ ਅਕਤੂਬਰ ੧੭੦੬ ਨੂੰ~~
 ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਖਨਰ (ਜਮ) ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੀੜ ਦਿਖਰਿਤਾ ਹੈ। (ਦੇਖੋ
 ਸਫ਼ਾ ੧੬੩, ਮੋਹੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੀੜਾਂ') ਇਹ ਬਿਤ ੨੭ ਸਤਮਬਰ ਸਨ
 ੧੭੦੬ ਬਨਰੀ ਹੈ॥

ਬਹਾਨਪੁਰ ਦਿਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਸਾਹ ਦੇ ਅਗੇ ਕੂੜ ਕਰਜਾਨ ਤੋ ਬਾਸਰ
 ਕਈ ਦਿਨ ਟਿਕੇ ਰੇਸਨ ਅਤੇ ਬਾਤਸਾਹ ਕੂੜ ਕਰਦਾ ਅਗੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੀ।
 ਜੇਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਸਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਪਾਇਆ ਤੇਰ ਉਰੇਰਾ ਤਕੀਰੀ

* ਸਿਰੋਤੀ— 'ਸਿਰੋਤੀ' ਦੀ ਬਨੀ ਹੋਈ ਤਜ਼ਾਰ ਜੋ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

* ਬਾਨ ਗੰਗਾ ਨਰੀ, ਜੋ ਗੁਰਾਤਰੀ ਦਿਖ ਜਾ ਸਿਜਰੀ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਨਕਸ਼ਾ।

* ਸਾਹਿਬ ਮਸਕਾਪੁਰ ਜਾਂ ਬਜਰਾਨੇ ਆਖਿਲੇ ਸਾਹ ਨੂੰ

ਫੁਰਮਾਨ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਕਰਦੇਨ ਬਈ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਮਿਲਾ
 ਪਰ ਹਸਬ ਰਸਤੂਰ ਸਿਰ ਛਾਤੀ ਤੇ ਮਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਡੋਰ
 ਉਠਾ, ਤਪਤੀ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਕਰਕੇ ਆ ਜਗਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨੇ
 ਠੇਕਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਵੇਖੇ ਬੁਰਗਨਪੁਰ ਹੀ ਦਿਕ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਦੇਸ
 ਪੰਜਾਬ ਮੁੜ ਗਏ। ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਨੇ ਅਗੇ ਜਾਨ ਨਈਂ ਤਕਾਰ ਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
 ਨਾਨ ਸੇਵੇ ਜਿੰਨੀ ਜਨਰੀ ਤੋਸਕਿਆ ਅਗੇ ਦੁਪਏ। ਬੁਰਗਨਪੁਰ ਤੋਂ
 ਅਗੇ ਅਜਰਾਪੁਰ ਤਕ ਹਸਤਾ ਨਾਨ ਬਿਖਨਾ ਤੇ ਸੰਘਣੇ ਬਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੰਘਰਾ
 ਸੀ। ਇਹੋ ਪੁਰਾਣਾ 'ਖਾਂਡਾ ਬਨ' ਸੀ॥ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
 ਰਖਨ ਆਠਨ ਬਾਬਤ ਪੰਥ ਦਿਨ ਮਤੁਰੇਰ ਤੋਜਾਨ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰ ਅਏ ਜਾਂ।
 ਹੁਣ ਜਦ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗਜਪੁਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਹਾਈਆਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀਆਂ
 ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਗੇ ਹੀ ਅਗੇ ਰਲੇ ਜਾਹੇ ਜਾਂ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਡੋਰ, ਕਿ
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਜਗਰ ਕੁਝ ਖੋਖਾ ਤੇਵਨਾ, ਜਾਗ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਕਈ
 ਅਗੇ ਦੁਪਣੇ ਅਟਕ ਖੜੋਤੇ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਂਦੇਨ ਦਿਨ ਕੁਝ ਠਰਬਾ ਕਮੀਨ ਦੇਨ ਦਾ ਜਿਕਰ
 'ਮੈਂ ਸਾਖੀ' ਦਿਨ ਦਿਸਤਕਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਬਾਨਰ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਬੇਰਾ। ਮਿਲਾ ਗੁਰੂ ਸਿਉ ਨਿਸੰਗ॥
 ਗਏ ਤਾਂ ਤਟ ਦੇਖਾ ਸਰਤਾ। ਆਪਣਾ ਆਸਨ ਪਹਿਲੇ ਤਪਕਾ॥
 ਮਗਲ ਬਾਰੀਏ ਫੇਰਾ ਕੀਨਾ। ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਿਰਨਾ ਕੀਨਾ॥
 ਤਪ ਕੀ ਆਸ, ਹਿਭੁਤ ਰਿਖਾਈ। ਜੋਜਨ ਭੁਖ ਰੀਨ ਜਾਖਾਈ॥
 ਜਾਂ ਬਾਗ ਤਾਂ ਹੋਰੇ ਬੈਰਾਗੀ। ਬੇਮਨ ਕੁਲ, ਮੇਵਕ, ਤਪ ਮਾਗੀ॥

* ਇਹ ਜਮੀਨ ਰੋਜ਼ੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤਕ ਜੰਗਲੀ ਖਾੜੀ ਪਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਖੀ ਨਹੀਂ
 ਤੋਸਕਦੀ, ਬਲਕਿ ਖਰਬ ਕਰੇ ਜਿਨਾ। ਵੇਖੋ ਵੇਖੋ ਪਾਨ ਪੰਜਾਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾ॥

* ਬਾਬਾ ਬੇਰਾ ਦੋਹ ਦਿਸਾਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਬੇਮਨ ਕੁਲ ਦਸਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ॥

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਨਾ।

ਖਾਫੀਆਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਹੰਗਾਮਾ ਦਿਹਾੜਾ ਅਤੇ ਪਾਪਰਾ
ਨਾਮ ਦੇ ਇਕ ਤਾੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕੇ ਫਸਾਰ ਦਾ ਨਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰਦਾਰ
ਜੋ ਕਿ ਪਾਪਰਾ ਸਿਰੀ-ਫੋਰਸ ਦੇ ਫਸਾਰ ਦੇ ਦਿਨਤਿਜਮ ਨਈ ਯੁਧ ਫਖਾਂ
ਨੂੰ ਮਕਰਰ ਕਰਕੇ ਮੁਢ ਹਈ-ਉਲ-ਅਦਨ ਸਨ ੧੯੨੧ (ਮੁਢ ਮਈ ੧੯੦੬)
ਨੂੰ ਦਾਹੜਾਖਿਨਾਏ ਵਲ ਟੇ। ਮਧ ਜਮਾਰੀ-ਉਲ-ਅਦਨ ਸਨ ੧੯੨੧
(ਮਧ ਜੂਨ ੧੯੦੬) ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪਹੁੰਚੇ ਬਹਾਤ ਕਰਨ ਨਈ ਡੇਰ
ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕਿਆਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਮਜ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਮਕਰਰੇ ਦੇਖੇ ਅਤੇ
ਫੇਰਨ ਜਮਾਰੀ-ਉਲ-ਉਖਰਾ (ਫੇਰਨ ਅਗਸਤ ੧੯੦੬) ਕਰ ਕਰਕੇ ਰਜਬ
ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅਖਰ/ਬਰਤਾਨਪੁਰ ਅਪਣੇ। ਦੇਖੇ ਜਾਂਮ ਮੁਕਾਮ ਕੀਤਾ
ਠਾਉਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਰਜਪੁਤਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਬਾਗੀ ਹੋਜਨ ਅਤੇ ਮੁਬਾ ਅਜ਼ਮੇਰ
ਦੇ ਬਾਨੇ ਓਠਾਦੇਨ ਅਤੇ ਮੁਗਲਵੀ ਫੰਜਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇਨ ਦੀ ਖਬਰ
ਮਿਲੀ॥ ਮੀਰ ਅਮਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਕੁਮਤ ਸੱਪ ਮੁਢ
ਸਾਅਬਾਨ ਸਨ ੧੯੨੧ (ਮੁਢ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੦੬) ਓਥੋਂ ਕੁਝ ਕਰ ਨਰਬਰਨ
ਦੀਰ-ਉਲ-ਫਿਤਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮਕਰਰਪੁਰ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਪਾਰ ਕਰ ਜਰ ਉਜੈਨ
ਦੀ ਸਰਾਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਪਣੇ ਗਰ-ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਫਸਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ॥

॥
A. Read on page 387

Read A here

درایا-
قوم بنام
دوم ۵۵۵
به پنجاب که
روایت مر

جول نند دیک سرحد جین رسیدند خبر فساد فرقہ گویو لقم کاف فارسی در اطراف نواح
دارالخلافت و پنجاب لبرض اسید + محمل از تفضیل آن بگذاشت می آرد کتب از کفار به کردار
زندہ پوش سسی به گورو سکھ بکم سکھ بکمر سین و تشد یکای زبان زند + پیشوا آنا
بیکای فقیری نند دیک لایر سکونت و مقام مقوم خود اختیار نموده بود + در ایام که سه

ਫੁਰਮਾਨ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਕਰਦੇਨ ਬਈ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਮਿਲਨ
ਪਰ ਸਬ ਰਸਤਾ ਸਿਰ ਛਾਤੀ ਤੇ ਸੁਖਿਅ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਡੋਗ
ਉਠਾ ਤਪਤੀ ਨਰੀ ਧਾਰ ਕਰਕੇ ਆ ਜਗਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ
ਫੌਜ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਵੇਖੇ ਬੁਰਗਲਪੁਰ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਦੇਸ
ਪੰਜਾਬ ਮੜ੍ਹ ਗਏ। ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜੋ ਅਗੇ ਜਾਨ ਜਈ ਤਯਾਰ ਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਨਾਨ ਸੇਰੇ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੋਸਰਿਆ ਅਗੇ ਦੁਪਏ। ਬੁਰਗਲਪੁਰ ਤੋਂ
ਅਗੇ ਸਜਰਾਪੁਰ ਤਕ ਰਸਤਾ ਭਾਡਾ ਬਿਖਰਾ ਤੇ ਸੰਘਣੇ ਬਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੰਘਰਾ
ਸੀ। ਇਹੋ ਪੁਰਾਣਾ 'ਖਾਂਡਾ ਬਨ' ਸੀ॥ ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਰਖਨ ਆਠਿਨ ਬਾਬਤ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ ਤੋਜਾਨ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰ ਅਏ ਜਾਂ।
ਹੁਣ ਜਦ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗਜਪੁਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਹਾਈਆਂ ਵੀ ਤੋਸਰੀਆਂ
ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਅਗੇ ਹੀ ਅਗੇ ਰਲੇ ਜਾਹੇ ਜਾਂ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਡੋਗ, ਕਿ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁਗਰ ਕੁਝ ਖੋਖਾ ਤੇਦਗਾ, ਜਾਗ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਕਈ
ਅਗੇ ਦੁਪਣੇ ਅਟਕ ਖਸੇਤੇ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਂਦੇਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਰਬਾ ਕਮੀਨ ਦੇਨ ਦਾ ਜਿਕਰ
'ਮੈ ਸਾਖੀ' ਵਿਚ ਦਿਸਤਕਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਬਾਜਰ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਬੇਰਾ। ਮਿਲਾ ਗੁਰੂ ਪਿਓ ਨਿਸੰਗ॥
ਗਏ ਤਾਂ ਤਟ ਦੇਖਾ ਸਰਤਾ। ਆਪਣਾ ਆਸਨ ਪਹਿਲੇ ਤਪਕਾ॥
ਪੁਰਾਣ ਬਾਰੀਏ ਝੋੜਾ ਕੀਨਾ। ਸਾਹਿ ਬਹਾਰ ਨਿਗਨ ਕੀਨਾ॥

* ਇਹ ਜਾਮੀਨ

ਤੋਸਰੀ, ਬੜ

* ਬਾਬਾ ਬੇਰ

ਖਾਠੀ
ਦੇ ਇ
ਦੇ ਪਾ
ਮਰਹ
ਰਾਜ
ਬਰਤ ੧
ਜੋ ਦੇ
ਜੋ ਜਮ
ਜੋ ਰਾ
ਜੋ ਸਾ
ਬਾਨੇ ਓ
ਜੀ ਮੀ
ਜਾਮ ਬਾਨ
ਜੋ-ਬਿਜ-ਜਿ
ਜਾਗਰੇ
ਜਿਉ ਅਗੇ
ਜੋ ਰਾਨ ਆਨ
ਜੋ ਨਮੋ-ਲੇ
ਜੋ ਸਿਧੇ ਫਰਾ
ਜੋ ਸਿਨ ਆਉਤਾਨ
ਜੋ ਰਾ ਗੁਰੂ

ਬਾਬਾ ਬੀਰਾ ਦਾ ਮਿਲਨਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਨਾ।

ਖਾਫੀਖਾਂ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੋਰਗਬਾਰ ਇਹ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਪਗਾ
ਨਾਮ ਦੇ ਇਕ ਤਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕੇ ਫਸਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰਕਰਾ
“ਕਿ ਪਾਪਗਾ ਸ਼ਿਰੀ-ਫੋਰਸ ਦੇ ਫਸਾਰ ਦੇ ਇਨਤਿਜਾਮ ਨਈ ਯੁਧਫਖਾਂ
ਨੂੰ ਮਕਰਰ ਕਰਕੇ ਮੁਢ ਰਬੀ-ਉਜ-ਅਦਨ ਸਨ ੧੯੨੧ (ਅਫ ਮਈ ੧੭੦੬)
ਨੂੰ ਦਾਹਨਖਿਨਾਏ ਵਜ ਰੇ। ਅਧ ਜਮਾਰੀ-ਉਜ-ਅਦਨ ਸਨ ੧੯੨੧
(ਅਧ ਜੂਨ ੧੭੦੬) ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪਹੁੰਚੇ ਬਰਸਾਤ ਕਰਨ ਨਈ ਡੇਰ
ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਆਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਮਜ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਮਕਬਰੇ ਦੇਖੇ ਅਤੇ
ਫੇਰਕੂ ਜਮਾਰੀ-ਉਜ-ਉਖਰਾ (ਫੇਰਕੂ ਅਗਸਤ ੧੭੦੬) ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਰਜਸ
ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ^(ਫੇਰਕੂ ਸਤੰਬਰ ੧੭੦੬) ਬਰਸਾਤ ਪਰ ਅਪਣੇ। ਦੇਖੇ ਜਾਂਗੇ ਮੁਕਾਮ ਕੀਤਾ
ਠਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਰਜਸਪੁਤਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਬਾਗੀ ਹੋਜਨ ਅਤੇ ਧੂਬਾ ਅਜਮੇਰ
ਦੇ ਬਾਨੇ ਓਠਾਰੇਨ ਅਤੇ ਮੁਕਾਮ ਵੀ ਫੇਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇਨ ਦੀ ਖਬਰ
ਮਿਲੀ॥ ਮੀਰ ਅਹਮਦ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਰਸਾਤ ਪਰ ਦੀ ਕੁਮਤ ਸੌਂਪ ਮੁਢ
ਸਾਅਬਾਨ ਸਨ ੧੯੨੧ (ਅਫ ਅਕਤੂਬਰ ੧੭੦੬) ਓਥੋਂ ਕੁਝ ਕਰ ਨਰਬਰਨ
ਦੀਰ-ਉਜ-ਫਿਤਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮਕਬਰਾ ਪਰ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਪਾਰ ਕਰ ਜਰ ਉਜੇਨ
ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਪਣੇ ਗਰ-ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਫਸਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ॥
ਇਸਤੋਂ ਅਗੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:-

Read A here

دروایاے کہ پیادرشاہ بادشاہ متوجہ حیدرآباد گردیدند۔ گویند نام از سرگردان آن
قوم بدنام بحضور رسیدہ بادوسہ صد سوار نیزہ دار و پیادہ در رکاب رفاقت نمود۔ بعد
دوسہ ماہ از زخم جہر ناگہانی کہ قاتل او معلوم نگردید بہار البوار بیوسیت + بعد از رسیدن خبر او
بہ پنجاب کہ مجمع آن گمراہان شقاوت نیزہ بود۔ یکے از حملہ آوران غرضشہور کہ در لغین او اختلات
روایت مسموع گردیدہ بشہرت تناسخ کہ نزد آن طائفہ بداعتقاد اوتار خوانند۔ خود را عوض

ਤੁਸ ਕੀਸੀ ਕਰਨੀ ਕੇ ਹਰਿ ਕੋ। ਪੁਛਿ ਤੁਝੇ ਸਭ ਓਰ ਕੋ।
 ਬਨਾ ਸਾਧੂ, 'ਅਬ ਤੁਸ ਆਸਕ। ਤੁਸਰਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ਨ ਆਜਕ'॥੨੬॥
 ਤਸ ਬੋਲੈ, 'ਯਹੀ ਨਾ ਹੁਕਮ। ਬਾਸ ਮਧਿ ਨਿਕਸਾ ਕੁਸਮ॥
 ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਜਾਤ ਅਭਰਨਾ। ਸਿਖ ਹੁਏ ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਨਾ॥ ੨੭॥
 ਪੰਥ ਤੇਜ ਤੋਰੇ ਹੀ ਰੀਨਾ'। ਕੁਝ ਇਹੁ ਰਾਸ ਸੁ ਤਬ ਚੀਨਾ॥
 ਨਗੇ ਦੇਨ ਤਬ ਸਿਖ ਅੰਧੀਨ। ਰੋਦਤ ਨੈਨ ਕਹਿ ਪੁਛਿਤੁ ਸੀਨਾ॥੨੮॥
 'ਦੇਹ ਕਮਲ ਖੜਕਾਇ ਮਾਠ। ਰਹੀ ਪਰ, ਮਤਿ ਦੇਹ ਜਾਬਾ'।
 ਤਬ ਗੁਰੂ ਕਾ 'ਕਮਾ ਇਕਸੇਨਾ। ਤੇਰੇ ਸੁਹਣ ਖਾਨਸਾ ਮੇਰਾ'॥੨੯॥
 ਤਿਨ ਤਬ ਕਹਾ 'ਏਕਲ ਕਿਆ ਕਹਾ। ਰੇ ਜਾਨ ਮਮ ਬਰਨਾ ਮਹਾ।
 ਹੁਕਮ ਬਰਨ, 'ਸੁਰ ਸੈਨ' ਤੁਹਾ। ਤੇਰੀ ਅਕਾਲੀ ਜਾਬ ਹਨਾ॥ ੩੦॥
 ਮੀਰ ਅੰਧ, ਤਿਨ ਮੇਰੇ ਨੈਨ। ਦੇਖੇ ਤਬ ਮਰਨ ਕੁਝ ਕੈਰਿਨਾ।
 ਰਹਨ ਪਰ ਇਹ ਪੁਛਨ ਜਾਨਾ। 'ਕੀਸੀ ਜਗਤ ਬਤਾਵਹੁ ਰਾਗ'॥ ੩੧॥
 ਬਤ ਕਹੀ ਗੁਰੂ, 'ਸਿਖਨ ਗਏ। ਤੁਹਕਨ ਦੇਖ ਮਾਰ ਕਰ ਜਾਬੇ॥
 ਸਨ ਬੰਦੇ ਤੁਸ ਖਾਨਸਾ ਪੰਥ। ਮਿਲਾ ਖਾਨਸਾ ਮਾਹਨ ਪੰਥ॥ ੩੨॥
 ਕੇ ਤੇਰੇ ਖਾਨਸਾ ਜਾਨਸ। ਤਬ ਤਸ ਮੁਖੀ ਬਖਸੀ ਮੁਖ ਜਾਨਸ।
 ਮਾਪਾ ਜਗਤੀ ਤੋਰਿ ਨਾਨਾ। ਤੇ ਜੇਰੇ ਜਾਨਸ 'ਇਕੋ ਥੀਆ॥ ੩੩॥
 ਮੇਰੇ ਕੁਏ ਇਹ ਬਰਨ ਉਹੀ। 'ਦੇਹਿ ਗੰਧੇ ਰੀਨੇ ਗੁਰ ਪਾਸੀ॥
 ਤੁਸਾ ਤਿਹਨ ਦੇਇ ਸਮਝਾਨ। 'ਜੁਟਨ ਨਗਰ ਬੰਗਰ ਮੋਰਿ ਤੁਹਾ॥ ੩੪॥
 [ਸਾਖੀ ਪੁਸਤਕੀ ॥ ਪ੍ਰਾ॥ ੭॥]

ਬੋਲਾ ਗਈ ਜੀ ਦਾਹਿਗੁਰੂ॥

ਦੇਹਾ॥

ਬੰਦਾ ਬਖਸੀ ਖਾਨਸਾ ਰਜਾ ਦੇਖ ਰਿਖਾਇ।

ਜੁਗੀ ਫੌਜ ਸਤ ਸਾਹਸਰ, ਪੁਨ ਨਖ ਨਖ ਮਰ ਮਾਇ॥੧॥

ਦੇਹਾ॥

ਦਬਕਾ ਸਾਧਿ ਰਿਨੀ ਪਰਾ, ਤੁਰਕ ਪਛਾਹਿ ਜੀਨਾ
ਜੀਗਲ ਜੁਟ ਕਰ ਜੁਟਕੇ, ਜੁਰੀ ਪਦਾਪੀ ਰੀਨ ॥੨॥
ਸਾਹਿ ਸੁਛੰਗ ਤੁਰਕਨ ਪਰਬਤ ਜਟੀ ਕਾਛ।
ਜੁਟੀ ਸਿਰੀਰੀ ਖਾਕ, ਖਾਕ ਕਰ ਰੋਜ ਤੇਜ ਸੋ ਬਾਛ ॥੩॥
----- ਆਦਿ -----

‘ਸੋ ਪਾਖੀ’ ਦਾ ਅਸਲੀ ਪਹਿਲਾ ਕਰਤਾ ਆਪਣਾ ਅਖੀਂ ਡਿਠਾ ਹਾਲੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਓ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋ ਜਾਣਦੇ ਮਿਠੇ ਭਰ
ਜੀਜਾਂਦਾ। ਉਸੇ ਉੱਤੇ ਜਗਤ ਪੂਰ ਕਰੀ ਮੇਨਪਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਜੀਰਾਂ ਹੈ
ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ‘ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ-ਪ੍ਰੇਸਾ’ ਪੋਖੀ ਉਸਨੇ ਦੇਖੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ
ਸਾਧਾਪਤਿ ਦੀ ਨਕਲ ਦਿਓ ਰਹਨਾ ਦੇਹਰੇ ਰੋਪਾਈਆਂ ਦਿਓ ਕੀਤੀ ਸੀ।
ਇਹਨਾਂ ਰਿਨਾਂ ਦੇ ਹਮਲਾਤ ਬਾਬਤ ਇਹ ਬਹੀ ਮੁਅਤਬਿਹ ਗੁਣਗੀ ਹੈ। ਇਹ
ਸਰ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ ਨੇ ਦੇਹਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਜਫ਼ਨਾਂ ਦਿਓ
ਉਸਨੇ ‘ਸਿੰਘ-ਅਵਲੋਕਨ’ ਦੀ ਕੀਤਾ, ਅੰਦੋਂ ਉਪਰੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਹੈ,
ਅਰਥਾਤ *A Bird's Eye View* ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਮਲਾਤਾਂ ਅਸੀਂ
ਆਪਣੀ ‘ਤਾਰੀਖ’ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਭਾਗ ਦਿਓ ਦਿਆਂਗੇ, ਇਥੇ ਹਮਲਾ ਦਿਤੀ
ਹੀ ਹਮਲਾ ਦੇਖਨ ਦੀ ਜੋੜ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੀਰਾ ਨੂੰ ਉਸਨੇ,

‘ਦੂਰ ਰਹਿ ਪਰਮ ਆਪਣਾ ਚੀਜ਼ ਨੇ’

ਦੱਸਿਆ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਮਿਤ ਛਕਾਏ ਜਾਨ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਬਲਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ
ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਖਾਸੀ ਖਾਸੇ ਦਾ ਬਖਸ਼ ਬਲਕੇ ਤੇਜਿਆ।
ਬਖਸ਼ੀ ਦਾ ਕਮਾ ਸੀ ਬਾਤਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਤਲਿਫ ਮਨ ਸਬਦਾਹਾਂ ਦਿਓ
ਦੇਂਡਕੇ ਮੁਸੱਠੀ ਕਰਕੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇਜਨਾ, ਅਤੇ ਜੋੜਸਮੇਤ ਤਾਂ ਆਪ ਭੀ
ਮੰਦਰਨ ਜੀਨਦਿਓ ਜਾਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਫੀਲਡ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦਾ ਕੰਮ। ਪਰ ਉਹ ਆਪ
ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਨਜਾਂਦਾ। ਉਪਰੀ ਤੁਰਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਬਾਦੀ ਫਹਿਕਰ ਰਖਨ ਕੇਰੇਸਾ। ਸਿਖ ਪਕਾਰੇ, ਸੁਰ-ਇਕ ਤੇਸਾ॥
ਬਰਨ ਹਮੇਰੇ ਹੀ ਖਾਸਾ ਉਹ। ਉਸਹਿ ਬੁਨਾਇ ਗਏ ਨ ਤਾਹ॥

ਇਹ ਤਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਖਾਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਓ ਰਹਿਣਾ ਮਾਧਿਓ
ਅੰਦਰ ਭੁਗਨਾ ਤੇਨ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਕ ਇਹ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਸਮਾਠ ਕੇ ਹਨ। ਦੇਖਨ ਦੇਸ ਫਰਕਾਰ ਜੁਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸ ਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋਈ,
ਕਿਰਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੰਦਾ ਨੂੰ ਕੀ ਪਰਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ? ਕੀ ਗੁਰੂ ਬਾਪਿਆ
ਸੀ? ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਰਹਿਣਾ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਿਸਰਾ ਹੋਵੇ? ਉਸ
ਫਰਕਾਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਆਇਆ ਕਿ ਖਾਜ਼ਾ ਰਹਿਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿਖਾਏ,
ਪਰ ਨਾਨਾ ਜੀ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਨੂੰ ਦੇਖਨ ਨਹੀਂ ਬਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਸਮੇਸ਼
ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹਰ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਕਹਿਲੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਦਿਓ ਤਖਤਾਂ
ਤੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਫਤਵਾ ਮੰਗਨ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ॥

ਨਤੀਜਾ ਇਹੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਨੂੰ ਅਹਿਤ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ
ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਅਹਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ।

‘ਸੰਸਾਖੀ’ ਦਿਓ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਕਰਮਾਤਾਂ ਦਿ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।
ਖਾਜ਼ੀ ਮੰਨੀ ਦੇ ਪਾਏ ਦਾ ਜਮੀਨ ਦਿਓ ਪਸ ਜਾਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਹਨ
ਪਰ ਖਾਜ਼ਾ ਜਾਨਾ, ਇਸ਼ਤਾਨ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ; ਪਰ ਇਸ ਦਿਓ ਕਰਮਾਤ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਦੀ ॥ ਨਾਰਿਤ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਗਲ ਇਥੇ ਜਾਪਦੀ ਕਿ
ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ, ਜਫ਼ਰਨਗਰ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪਿਪਾਹੀ ਮਰਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ
ਰਾਸ਼ਟਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਕਾਓ ਵਾਸਤੇ ਬਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ
ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਪੈਸਾ ਰਕਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਰਖਕੇ ਉਸਨੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀ
ਮੰਨੀ ਭਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੰਨੀ ਦਾ ਸਰਹਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜਮੀਨ
ਓਥੇ ਕੁਝ ਪੈਸੀ ਸੀ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਰੋਕ ਤਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਕੁਝ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ
ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਲਾਹ ਬਲਾਓ ਉਸੇ ਮੰਨੀ ਉਤੇ ਸਰਹਾਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬਾਬਾ
ਬੰਦਾ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜਾ ਬੰਨੇ ਤਕ ਮੰਨੀ ਦਾ ਪਾਦਾ ਕੁਝ ਜਮੀਨ ਦਿਓ ਪਸ ਗਿਆ
ਅਤੇ ਤਜਵਾਹ ਅਹਿਤ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਓਥੇ ਰਖੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕ ਆਪਣੇ ਅਹਕ
ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹੀ ਗਲ ਤਾਜ਼ਗਾਏ ਅਤੇ ਜਦ ਬੰਦਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ

ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਭੇਤ ਪੁਚਿਆ ॥ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਨਾਮ ਖਿਰਮਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ
ਆਦਮੀ, ਰਜੇਰ ਅਤੇ ਸਿਰਥਾਨ ਸਿਆਣਾ ਜੇਹਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ
ਓ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਂਦੇਰੂ ਵਿਚ ਨਜਰਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਨਹੀਂ
ਸਨ ਸਕਦੇ; ਅਤੇ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ਦਾਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਨਿਗਾਹਿਤ ਮਾਯੂਸੀ ਹੋਈ ਸੀ॥ ਇਹ ਆਪ ਪੁਰ ਕਹਿੰਦਾ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੋਂ ਤੇ ਰੋਖਾ ਹਿਰ ਪਹਿਲੋਂ ਦੀ ਗਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ॥ ਜਿਸਦਾ
ਸਬੂਤ ਪੁਰੇ ਜਬਾਨੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ॥

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿਤਾਂਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ,
ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਹਾਕਮ' ਨਾਮ ਦੇ ਇਕ ਭੱਟਕਾਰੇ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਬਬੰਦਾ
ਦੀ ਜੇਠਾ ਵਿਚ ਸਨ ੧੭੫੦ ਜਾਂ ਸੰਮਤ ੧੮੦੦ ਦੇ ਕ੍ਰੀਸ਼ ਨਿਖੀ, ਜਿਸਦਾ
ਸਿਰਨਾਹਾਂ ॥

“ਅਹਵਾਜ ਜਹਾਨਗੁਰੂ ਉਰਦੁ ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ
ਰੋਜਾ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ।”

ਦੇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਮੁਖ ਮਾਜ਼ ਦੇਸੇ ਪੁਰੇ ਜਬਾਨੇ ਦੀ ॥ ਰਸਿਆ ॥ ਕਿ
ਜਦ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੋਖਿਰ ਸਿੰਘ ਲਾਂਦੇਰੂ ਵਿਚ ਸਨ, ਤਦ 'ਪੁਰਾ' ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ
ਜਬਾਨ ਸਿਖ, ਜੋ ਦਖਨ ਦੇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ
ਆਇਆ, ਅਤੇ ਇਕ ਸੌ ਮੁਹਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮਨੇ ਭੇਟ ਰਖੀ। ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਸੌ ਮੁਹਰ ਸਾਡੀ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਅਮਾਨਤ ਦੇ,
ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਆਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਹਰਾਂ ਤੈਥੋਂ ਆਦਮੀ ਭੇਜਕੇ ਮੰਗਾਵਾਂਗੇ।
ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਡਾ ਇਹ ਹੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਹਥ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਅਸੀਂ
ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿਚ ਪਕੜਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਹਾਲੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜਾਓ। ਬੁਠਾਨੇ
ਮੁਹਰ ਰਖਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਆਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਪੰਜਾਬ ਆਓਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ,

‘ਚੜ੍ਹ, ਬਿਬਾਨ ਗੁਰੂ ਮੁਹਿਤ ਸਿਪਾਰੇ॥

ਜਦ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬੰਦਰਗਾ ਨਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਇਆ, ਤਦ ਪੁਰਾ
ਰਸਮ ਨੂੰ ਭਿਆ, ਤਦ ਬਾਬੇ ਬੰਦਾ ਨੇ ਉਸਦੀਆਂ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਆਪਣੇ
ਹਥ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਸੋ ਮੁਹਿਤ ਮੰਗੀ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਦੇ ‘ਬੀਰ’, ਖੁਫੀਆ
ਜਾਸੂਸ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਠਹਿਰੇ ਹੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਹਬਾਰ ਵਿਚ ਵੀ, ਸੋ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪੁਰੇ ਵਿਚਾਲੇ ਉੱਚੀ ਗਲ ਬਾਤ ਦੀ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ
ਕੋਈ ਮਜ਼ਬ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਪੁਰਾ ਲੁਥਾਨਾ ਉਹਨਾਂ ਹੋਏ ਰਹੀ
ਛੋਟਾ ਪਿਆ, ਅਤੇ ਪੁਰ ਆਏ ਸੋ ਮੁਹਿਤ ਨੇ ਅਮਾਨਤ ਪਈ ਸੀ, ਅਤੇ
ਸਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਪਾਇਆ ਨੂੰ ਬੰਗ ਜੋੜ ਬਣੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਛੋਟਿਆਂ
ਨਾਲ ਇਹ ਭੇਰਾਂ ਗਾਂਢੀਆਂ ‘ਗੁਰੂ ਬੰਦਾ’ ਦੇ ਸੁਧਨ ਨੂੰ ਰਲਿਆ:—ਕੁਝ
ਕਥਿਤ॥ ਗੁਰੂ ਜਾਪੋ ਹੇ, ਗੁਰੂ ਜਾਪੋ ਹੇ, ਗੁਰੂ ਜਾਪੋ ਗੁਰੂ ਮੁਹਿਤ ਹੇ।

ਜਿਨ ਤੁਰਕਨ ਦੇ ਸੀਸ ਉਤਾਰੇ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਹਮਾਰੇ ਹੇ॥

ਪਰ ਗੁਰੂ ਮੋਬਿਰ ਸਿੰਘ, ਉਜੜ ਪਰਿਓ ਪਰਮ ਅਵਤਾਰ ਹੇ।

ਪਰ ਗੁਰੂ ਮੋਬਿਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੀ ਆਪ ਪੁਰੇ ਦੇ ਤਾਰੇ ਹੇ॥

ਰੰਘਈ॥ ਤੇਰੇ ਉਠਦੀ ਮੁਗਲ ਜਿਨ ਮਾਰੇ। ਸਕਲ ਤਿਰ ਦੇ ਪਰਮ ਸੁਪਾਰੇ॥

ਦੇਹ॥ ਬਾਰਸਾ ਰਸਦੇਂ ਕੁਹਿਓ, ਗੁਰੂ ਮੋਬਿਰ ਸਿੰਘ ਆਇ।
ਇਕਾਰਸ ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਤਾਰੇ ਸਿਖ ਮੁਹਿਤ॥

ਸੀ ਗੁਰੂ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰੰ ਪਰੰ ਮੁਹਿਤ॥

ਉਜੜ ਹਾਕਮ ਗਇ ਨੇ ਜੋਤਾ ਕਹੀ ਬਨਾਇ॥

ਹੁਣ ਜਾਹਿ ਤੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਹਬਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਦਾ ਕਿਸਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ
ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਨ ਤੋ ਪਹਿਲੋਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸੁਇਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਨੂੰ

ਮੇਰੇ ਹਮ ਹਰਾਇਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਗਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

* ਰਾਮ ਬਸਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਸੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ ਅਤੇ ਛੁਟਪਾਨ ਵਿਚ
ਦੇਵਰਾਸੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ॥

(- Read on page 395)

‘ਤਾਗੀਏ ਬਾਗਰ ਸਾਹੀ, ਜਿਸਦਿਨ ਆਗੇਜੇਬਰੀ ਮੰਤ ਤੇ
ਜੇਕੇ ਮਾਮਰ ਸਾਹੀ ਦੀ ਤਖਤ ਨਪੀਲੀ ਤਕ ਦੇ ਗਲ ਜਿਥੇ

ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਤ ਇਹ ਲਿਖਿਆ 5: -

“ਜਿਸਦੇਸੇ ਠੱਕ ਰਖਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰੀ ਜਾਹੀ ਸੀ, ਬੁਰਗਲਪੁਰ
ਦੇ ਨੇਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ, ਜੋ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ,
ਇਸ ਜਿਨ੍ਹੇ ਦਿਨ ਦੋਹਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਸਕਰ ਸਾਹੀ ਦੇ ਨਾਲ

ਸਾਮਿਤ ਹੋਇਆ। ਓਹ ਗਿਰਘਰੀਆਂ, ਸਾਪੁਆਂ ਤੇ ਤੋਰ ਜੋਕਾਂ

ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਅਠਗਾਨ ਜੋ

ਅਕਸਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਬੈਠਾ ਦੁਸ਼

ਸੁਨਹਿਤਾ ਜਰ ਕੁਝ ਜਨਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁੱਠੇ ਨਿਕਲੇ ਜੋ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਦੇ ਸੁਨਨ ਦੇ ਜਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਠਾਨ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਦਿਨ

ਆਇਆ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਤਬੇ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਤ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ

ਨਾ ਕਰਕੇ ਛੁਰੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ਾਂ ਤਿਨ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ

ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। [Elliot.]

ਨਾਮਾਨੁਸ

ਜ ਓਹਨਾਂ

ਗੱਲਮੁੱਠ

ਜੀ॥

੫:-

ਨਾਦਿ॥ ੭੭੬॥

ਸੋਭੇ।

ਗੁਰੀਏ॥ ੭੭੭॥

ਸੋਭੇ॥

੩੩੩੩॥ ੭੭੮॥

ਪਾਏ।

ਬਿਰਹਾ॥ ੭੭੯॥

ਸੁਜਾਏ।

ਗੁਰੀਨ॥ ੭੮੦॥

ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ ਕੱਚ, ਤਹਾ ਪਾਸ ਸਾਹੀ । ਹਰ ਦਕਤ ਚੁੱਕਾ, ਮਾਰਾ ਗਾਹੇ।

ਇਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ, ਆਪਿ ਬਿਸਰਾਸ ਜੀਨਾ। ਸਾਹੀ ਦੁਸ਼ਟ ਜਮਸਰ, ਉਹਦਾ ਕੀਨਾ॥ ੭੮੧॥

ਕੀਓ ਵਾਰ ਆਸ, ਕਿ ਦੁਜਾ ਜਗਾਏ। ਜਗੇ ਆਰ ਕੇ, ਆਪਨਾ ਵਾਰ ਜਾਏ।

ਕੀਓ ਵਾਰ ਏਕੇ ਨਹੀਂ ਆਰ ਕੀਨਾ। ਜੀਆ ਮਾਹਿਕ ਦੁਸ਼ਟਿ, ਜਾਨੈ ਨ ਹੀਨਾ॥ ੭੮੨॥

ਕੁਸੀ ਆਪ ਆਹਾਜ, ਤੈਂ ਅੰਤ ਕੋਈ। ਰਾਹੀ ਤੇ ਆਏ, ਦੇਖਤ ਬੋਈ॥

ਭੁਜੇ ਤਾਹਿ ਸਾਥੀ, ਘਨੇ ਸਿੰਘ ਪਾਏ। ਜੀਏ ਮਾਰ ਦੈਨੇ, ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਪਾਏ॥ ੭੮੩॥

ਭੁਯੇ ਸੋਹ ਆਪਾਹ, ਤਿਓ ਠੋਹ ਅੰਸੇ। ਘੁਸੈ ਕਾਜ ਕੀ ਘੋਰ ਸੁਨੀਅਤ ਜੰਸੇ॥

* ਜੋ ਤਿਨ ਆਦਮੀ ਇਸ ਘਾਤ ਤੇ ਜਾਏ ਸਨ, ਦੇ ਬਾਹਰ ਤੇ ਇਕ ਅੰਦਰ॥

‘ਕਥਾ ਅੰਤ ਕੀ’

ਖਾਣੀ ਖਾਂ ਤਾਂ ਦਿਤਨਾ ਹੀ ਰਸਦਾ ਤੇ ਕਿ ਜਮਪਰ ਨਾਨ ਕਿਸੇ ਨਾਮਾਨੁਸ
ਨਾਮ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿਬ ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਏਸੇ ਜਖਮ ਨਾਨ ਓਹਨਾਂ
ਦਾ ਰਜਾਨਾ ਤੇਜਿਆ; ਖਾਣੀ ਖਾਂ ਦੇ ਜਫ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਜਖ ਜਾਂ ਜਹੱਲਮ ਨੂੰ
ਮਾਏ। ਮੁਸਜਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਓਹਨਾਂ ਨਾਨ ਕੀਹ ਦਾਸਤਾ ਤੇ ਸਕਦਾ ਸੀ॥ ੯੨੮

ਪਰ ਗੁਰ-ਸੈਭਾ ਵਿਚ ਇਹ ਕਥਾ ਕੁਝ ਵੇਰਵੇ ਨਾਨ ਦਿੱਤੀ ਤੇ:-

੯੨੯ ਕਿਤੇ ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਤਿਹੀ ਠਹਿਰ ਮਾਏ। ਕਥਾ ਅੰਤ ਕੀ, ਅੰਤ ਕਾਖੋ ਸੁਨਾਏ॥ ੯੨੯॥

ਸੁਨੀ ਸਾਖ ਮਾਏ, ਪਠਾਨ ਏਕ ਆਯੋ। ਕਥਾ ਪਾਤਕ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਪਾਏ।

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਵ ਕੇ ਤੀਨ ਕੇ, ਬੰਨ ਮੀਠੇ। ਨਹੀਂ ਪਾਤ ਜਾਗੀ, ਘਨੇ ਜੋਗ ਭੀਠੇ॥ ੯੩੦॥

ਬਿਹਾ ਤੇਰਿਕੇ, ਪਾਸ ਕੇ ਬੇਗ ਪਾਏ। ਮਾਏ ਦਿਵਸ ਦੇ ਤੀਨ, ਸੇ ਫੇਰ ਆਏ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਤੀਨ ਕੇ ਰਾਹ ਕੇ, ਬੰਨ ਮਾਏ। ਨਹੀਂ ਪਾਤ ਜਾਗੀ, ਰਜਾ ਅੰਤ ਤੇਸੇ॥ ੯੩੧॥

ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਸੇ, ਦਿਵਸ ਕੇਤਾਨ ਆਏ। ਨਹੀਂ ਪਾਤ ਜਾਗੀ, ਨਹੀਂ ਰਾਦ ਪਾਏ।

ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਹ ਆਯਾ, ਸੀਠੀ ਭੇਰ ਸਾਗ। ਸਮਾ ਸਿਆਮ ਕਾ, ਕਾਖੋ ਕੇ ਧੋ ਬਿਰਾਗ॥ ੯੩੨॥

ਦਿਨਾਂ ਏਕ ਸਿਆਮ, ਸਮੇ ਰਸਦ ਆਏ। ਸੁਨੀ ਸਾਖਿਸੀ ਅੰਤ, ਤੇਰੇ ਸੁਜਾਏ।

ਫਿਰੀ ਜਾਇ ਬੰਨ, ਕਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰੀਨਾ। ਗੁਰੀ ਮੁਸਾਦਿ, ਜੇ ਰਸਦ, ਮਖਿ ਮਾਧਿ ਰੀਨਾ॥ ੯੩੩॥

ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ ਕੋਈ, ਤਹਾ ਪਾਸ ਗੋਰੇ। ਹੋ ਏਕ ਤੀ ਭੁੰਘ, ਜੇਇ ਮਾਏਰੇ।

ਦਿਤੇ ਮੈ ਪ੍ਰਭੂ, ਆਪਿ ਬਿਸਰਾ ਜੀਨਾ। ਗੁਰੀ ਰਸਦ ਜਮਪਰ, ਉਰਦਾ ਕੀਨਾ॥ ੯੩੪॥

ਕੀਠੀ ਦਾਹ ਆਏ, ਕਿ ਦੁਜਾ ਜਗਾਏ। ਜਗੇ ਆਰ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਦਾਹ ਜਾਏ।

ਕੀਠੀ ਦਾਹ ਏਕੇ ਨਹੀਂ ਆਰ ਕੀਨਾ। ਜੀਆ ਮਾਧਿਕੇ ਰਸਦਿ, ਜਾਨੈ ਨ ਰੀਨਾ॥ ੯੩੫॥

ਕੁਰੀ ਆਪ ਆਦਾਜ, ਤੇ ਅੰਤ ਕੋਈ। ਹੁਰ ਭੀ ਤੇ ਆਏ, ਦੇਖਤ ਜੇਈ॥

ਭੁਨੇ ਤਾਹਿ ਸਾਖੀ, ਘਨੇ ਸਿੰਘ ਪਾਏ। ਜੀਏ ਮਾਰ ਦੇਨੇ, ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਪਾਏ॥ ੯੩੬॥

ਭੁਨੇ ਸੋਰ ਆਪਾਹ, ਤਿਓ ਠੇਰ ਮਾਏ। ਪ੍ਰਸੰ ਕਾਨ ਕੀ ਘੋਰ ਸੁਨੀ ਅੰਤ ਜੇਸੇ॥

* ਜੇ ਤਿਨ ਮਾਧਗੀ ਇਸ ਪਾਤ ਤੇ ਜਗੇ ਸੁਨ, ਦੇ ਬਾਹਰ ਤੇਰਿਕ ਮੀਰ॥

ਭਰੇ ਪੀਰ ਆਪੀ, ਨਹੀ ਪੀਰ ਆਯੋ। ਲਏ ਕਾਇਕ ਖਡਗ, ਤਹਿ ਜਏ ਜਾਏ॥੧੮੪॥
 ਕਰੀ ਆਪਨੇ ਦਹਿ ਨਹਿ ਕੋਈ ਭਯੋ। ਮੁਆਧਿ ਕਰੀ ਕਾ ਦੀਤਾ ਤੇ ਉਤਾਰੋ॥
 ਲੀਅ ਭਹਿ ਉਤਾਰ ਅੰਧੇ ਬਿਰਾਭ। ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤ ਬਾਗ ਕਿਧੈ ਰੰਗ ਭਰਾ॥੧੮੫॥
 ਕਿਸੇ ਨਾ ਨਿਗਾ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਦ ਜਾਏ। ਹੋਏ ਭੁਅਕੈ ਜੁਆਨ ਦੀਨੇ ਨ ਆਏ।
 ਤਬ ਆਨ ਸਿੰਘਾਨ ਉਹ ਹਾਥ ਜਾਏ। ਜਗੇ ਪਾਦ ਕਾਸੀ ਤਬੇ ਦਿਸੈ ਆਏ॥੧੮੬॥
 ਕੀਓ ਸੇਕ ਸਿੰਘਾਨ ਦਇ ਹਾਥ ਆਏ। ਕਹਾ ਖੋਜ ਕੀਨੀ ਕਹੈ ਕਰਨਹਾਰੇ।
 ਤਦ ਜਾਹਬੈ ਬੰਨ ਦਿਹ ਭਾਂਤ ਕੀਨੇ। ਕਹੀ ਮੁਹ ਰਛਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਸ ਜੀ ਨੇ॥੧੮੭॥
 ਸੁਨੇ ਬੰਨ ਅੰਧੇ ਕਛੁ ਪੀਰ ਆਯੋ। ਤਦ ਜਾਇ ਸਿੰਘਾਨ ਸਾਥੀਅਨ ਬੁਜਾਏ॥
 ਤਹਾ ਤਹਿ ਕਿਸੀ ਆਨਕੈ ਪਾਦ ਸੀਨਾ। ਉਠੇ ਜੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤੋਰਕੈ ਤਹਿ ਰੀਨਾ॥੧੮੮॥
 ਕਹੀ ਅੰਤ ਕਿਸੀ ਆਨ, ਹੰਨ ਬਿਤਾਈ। ਕੁਏ ਤੋਹ ਤਿਹ ਠਹਿਰ ਮਜਾਜ ਜਗਾਈ॥
 ਦਿਨੰ ਤੀਨ ਕੇ ਰਾਹ ਅੰਧੇ ਬਿਤਾਏ। ਰਹਸਕੈ ਪਰਸ ਕਾਜ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਆਏ॥੧੮੯॥
 ਭਜੇ ਆਨ ਰਹ ਪਾਸ ਅਰਾਸ ਕੀਨੀ। ਸੁਨੀ ਜੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾਨ ਜੇ ਆਨ ਜੀਨੀ॥
 ਦੀਉ ਰਹਸ ਦੀਦਨ ਕੈ ਕੈ ਅਪਾਭ। ਦਯਾਦੀਤ ਤੋਇਕੈ ਸਬੈ ਕੇ ਨਿਗਾ॥੧੯੦॥

ਟੋਹਾ॥

ਰਹਸ ਰਯਾ ਕਹਿਕੈ ਦੀਉ, ਬਹੁ ਬਿਰਾ ਸਬ ਕੀਨ।

ਉਪਾਅ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ, ਨਉਤਨ ਕਥਾ ਨਦੀਨ॥੧੯੧॥

ਕੁਜੇਗੇ ਖਯਾਤ ਫਿਰ॥ ਦੀਉ ਰਹਸ ਅੰਧੇ ਕਹਾਕੈ ਉਗਾਰੇ। ਬਿਰਾ ਤੋਇ ਜੀਨਾ ਸਬੀ ਤੇ ਨਿਗਾਰੇ॥

ਕਿਤੇ ਦਿਸ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਅੰਤ ਆਯੋ। ਕਹੈ ਬੇਗ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅੰਧੇ ਬੁਝਾਏ॥੧੯੨॥

ਕਛੁ ਤੋਰਨ ਖਾਇਕੈ ਨੀਰ ਪੀਸ। ਕੁਠਾ ਸਬੈ ਕੇ ਭਲੀ ਭਾਤਿ ਰੀਨਾ॥

ਗਈ ਅਰਧ ਗਾਏ ਪਾਈ ਰਾਹ ਅਉਰੇ। ਕੁਏ ਸਬਦ ਰੁਪੀ ਕਹੀ ਕਾਤ ਅਉਰੇ॥੧੯੩॥

ਟੋਹਾ॥

ਟੋਹ ਕਹੀ ਤਾਹੀ ਸਮੇਂ ਜਾਏ ਸਿੰਘ ਅਪਾਰ।

ਭਾਇਗਾਰ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਕਹੀ, ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ॥੧੯੪॥

ਸੁਨਿ ਸਦੇਸ ਬਿਸਾਏ ਕੁਏ ਅੰਤਿ ਭਾਇਗਾਰ ਮਨ ਤੋਇ।

ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਅਹਿ ਰਹੀ ਪੁਛੀ ਬਾਤ ਨ ਕੋਇ॥੧੯੫॥

* ਗੋਦਿਆ ਅਭੀ ਤਕ ਦੁਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਉਪਰ ਜੀ ਗਿਰਾ ਜੁਆ ਬਾ॥

ਸਦਕਾ॥ ਬਿਸਮੇ ਸਤੁ ਤੇਰੇ ਹੋ ਅਨ ਮੈ ਕਛ ਕੀ ਕਛ ਤੇਰੇ ਗਈ ਅਬ ਜੀ।
 ਮਿਲਿਕੈ ਸਤੁ ਸਿੰਘਨ ਤਹਿ ਸਮੈ ਇਹ ਰਹੈ ਬਿਰਾਹ ਕੀਉ ਤਬ ਜੀ।
 ਸਿਸਕਾਰ ਕਰੈ ਨਿਸਤੀ ਕੇ ਸਮੇ, ਨਿਕਸੇ ਨਹੀ ਭਾਨ, ਕਹਿਓ ਸਬ ਜੀ।
 ਇਹ ਕਾਮਨ ਕਾਮਨ ਕੇ ਕਰੀ ਮਿਲਿਜੋਤਿ ਸੋ ਜੋਤਿ ਗਈ ਤਬ ਜੀ॥ ੧੦੫॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਸਮੇਤ ਸਤ੍ਰਾਸੈ ਪੰਥ ਬਰਖ ਧੁਆਨ
 ਕਾਤਕ ਸਦੀ ਕੁਈ ਪੰਥੀ ਨਿਸਕਾਰਨ ਕਹਿ ਜਾਨ॥ ੧੦੬॥

ਕਿਆ ਸੁਥਰਾ ਬਿਨਾ ਵਜਾਇਗਾ ਦੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਖਿਆ
 ਹੈ। ਇਹ ਤੇ ਨਕਸ਼ ਕਰਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਹਾਈ ਆਪ ਜਾਨਾਂਦਾਰ ਹੈ, ਤੇ
 ਕਿਸੇ ਕਥਾ ਦੇ ਸੁਨਣ ਦੀ ਜੋੜ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਜਾਂਦੀ। ਪਾਇੰਦੇ ਥਾਂ ਦੇ ਪੌੜੇ ਆਏ
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਖੇਡਦੇ ਹੋ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ
 ਆਪਣੇ ਮਾਠੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਦਾ ਬਰਜਾ ਜੈਨ, ਜਿਸ ਨਿਅਰ ਹਰਾਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
 ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੭੬ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਢੇ ਹਨ, ਕਿ ਨੜਾਈ ਦਿਹ ਓਸਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਾਰ ਕਰਜੈਨ ਦੇ ਮੈਕੇ
 ਦੇਕੇ ਮਾਹਿਮਾਸੀ, ਇਹ ਸਬ ਬਨਾਵਟੀ ਕਿਧੈ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਇਹ ਰਸਦੇ
 ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਨ ਤੋਂ ਅਰੋਂ ਤੋਢੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਯੇ
 ਨੂੰ ਮਾਹਨ ਵਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਆਤਮ ਘਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਨਾਮ ਜੀ
 ਹਾਜ਼ਪੁਤਾਂ ਨਾਂ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਰ ਉਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਨ ਦਾ, ਜਾਂ ਲੰਦਰ ਆਰ ਜੈਨ
 ਦਾ ਹੀਨਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ॥

ਇਹਨੀ ਗਲ ਤਾਂ ਤੋਸਕਦੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਓਹਨਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਹਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ
 ਸੱਕ ਕੀਤਾ ਤੇੜ, ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਨੀਯਤ ਬੁਝੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੇਹਨ ਨਹੀ
 ਇਹ ਸਹਾਜ ਕੀਤਾ ਤੇੜ ਕਿ ਪਿਓ ਦਾਦੇ ਦੇ ਧੂਨ ਦਾ ਬਰਜਾ ਜੈਨ ਰੰਗ ਹੈ ਨਾ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
 ਸਿਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਕਿਆ ਸਾਫ਼ ਸਿਧਾ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਨਾਹ ਕਰਕੇ
 ਇਨ ਰਨ੍ਹੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਜੀ ਦੇਹਨੂੰ ਜਜ਼ਾਰੇਨ ਦਾ ਛੰਸਨਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਛੰਸਥੇ
 ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਨਾਤਾਂ ਤਾਨਕੇ ਦਾਹ ਦੇਰਿਤਾ॥ ਓਹਨਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ

ਜੇ ਲਗਾ ਦੇਸਤ ਗਏ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਮਹਾਬਲੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਰਣਾ, ਰਾਮ ਆਦਿ ਨੇ
 ਸਹਾਜ ਸਾਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦਿਹ ਓਹਨਾਂ ਖੁਆਜ ਪਾ, ੮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਫ਼ ਮੰਨੇ ਓਹਨਾਂ ਜਾਨ

ਪੁਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਫਰਕੇ ਰਹੀ
 ਪੁਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਫਰਕੇ ਰਹੀ

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
 ਕਾਤਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥਾਂ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ।

ਫੌਜਲਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਿਤਨੇ ਨੁਕਾ^{ਰਨ} ਦੀ ਜੋੜ ਕਿਉਂ ਪਈ, ਅਸੀਂ ਅਜ ਕੁਝ
ਠਾਈ ਮੈਂ ਦਰ ਪਿਛੋਂ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਸਿੰਘ
ਪਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤੇ ਦੁਕਾਨੀ ਦੁਕਾਨਤ ਹੋਨਗੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਭ
ਫੇਡੀ ਜੀ ਇਕ ਮਤ ਹੋਯਾ। 'ਕੁਝ ਠਾਂ ਤਨਹਾਈਆਂ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸੁਹਾ ਤੇਏ, ਸਨੇ,
ਦੋ ਅਜੋਪ ਹੋਯਾ, ਅਤੇ ਓਸੇ ਸੰਦਰ ਸਭ ਕੇਹਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਆਦਿ
ਇਹ ਅਠਹਾਤਾਂ ਜਾਨ ਬੁਝਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ॥

ਫੋਰ ਸਿਖਿਆ:-

ਤੋਪਈ। 'ਏਕ ਦਿਸ' ਕਾਰਨ ਤੇ ਆਗੇ। ਮਿਲਿਕੇ ਸਿੰਘ ਪੁਛਨ ਲਾਗੇ।

ਕੜਨ ਰੂਪ ਆਪਣ ਪੁਤ ਕੀਨੇ। ਤਿਨਕੇ ਜੁਹਾਬ ਭਾਂਤਿ ਇਹ ਰੀਨੇ॥ ੮੦੬॥

ਭਾ ਸਮਾ ਗੁਰ ਬੈਠ ਸੁਨਾਯੋ। ਖਾਜਸਾ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਬਤਾਯੋ॥

ਖਾਜਸਾ ਜੀ ਮੈਂ 'ਮ' ਕਾਮ। ਬਖਸ਼ ਕੀਓ ਖਾਜਸਾ ਕੋ ਜਾਮ॥ ੮੦੭॥

ਦੇਹਗ।

ਖਾਜਸ ਮੈਂ ਰੂਪ ਹੈ, ਤੇ ਖਾਜਸ ਕੇ ਪਸਿ।

ਆਦਿ ਅੰਤੁ ਜੀ ਤੇਤੈ, ਖਾਜਸ ਮੈਂ ਪਗਾਸ॥ ੮੦੮॥

ਖਾਜਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣ ਪਗਾਟ ਰੂਪ ਦਸਿਆ। 'ਗੁਰ ਪੰਥ ਜੀ ਜਾਨੀਓ ਪਗਾਟ ਗੁਰਾਂ
ਕੀ ਕੇਹ' ਇਹ ਬੋਲਾ ਜੀ ਹੋਰ। ਦਸਮੇਸ਼ ਨੇ ਗੁਰੁ ਗੁਰੀ ਦਾ ਸਿਖਸਿਨਾ ਅਤੇ
ਜਦੀ ਬੰਦ ਕਰਕਿਓਂ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਜਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ
ਸੀ। ਅਤੇ ਮੰਜੂਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰਜਦੇ ਸਮੇਂ ਬੁਨਾਕੇ

ਦਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਜਸਾ,

ਸੀ ਦਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਛੋਤੇ।

ਬੁਨਾਈ ਜੀ ਅਰ ਬਸ॥

'ਗੁਰੁ ਮੇਰਾ' ਦਿਹ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਕਰ ਅਨੁਕਾਰ ਨਹੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦਿਸਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਪਗਾਟ ਹੋਨ ਦੇ ਦਿਕਾਸ਼ੇ
ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤੇ ਕਈ ਸੈਲ ਪਤਿ
ਇਸ ਅਰਸੇ ਦਿਹ ਪੂਰੇ ਹੋਯਾ, ਜਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕੁਝ ਲਿਖ ਨਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ

ਅਰਜੀ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ॥

ਪਰ ਉਪਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਜਖਮ ਜਗਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਦੇ
 ਦਿਹਾਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੀ ਲੰਘੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਨ ਦੇ
 ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਦੇ ਨਾਨ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜੇ ਗਏ ਇਹ ਸਾਕਾ ਹੋਵੇ
 ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਹਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਹਰ ਤੋਂ ਪੂਰ ਹੀ ਬਾਅਦ
 ਹੋਇਆ ਜੋ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਬਰਜਾ ਜੰਨ ਜਦੀ ਉਬਰਦੇ ਖੂਨ
 ਨਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਾਏ ਨੂੰ ਜੁਗਨ ਦੀ ਜੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ
 ਅਤੇ ਮੌਤ ਅਣਦਾਹਾਂ ਉਤਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਉਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ
 ਜਦੀ ਜੁਗੀ ਇਹ ਉਛਿਆਤ ਸਨ, ਜਿਸ ਕੰਮ ਜਦੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਪੰਜਾਬ
 ਜਾਹਿਦ ਸੀ। ਵੀਹੀ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਮੌਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਤੋਸਕੇ ਜੁਗਨ ਦੇ ਰਖਨ ਦੀ
 ਜੋਹ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕੋਹ ਤੇ ਉਸ
 ਸੇਵਕ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਤੋਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਹਾਜੀ
 ਸਨ ਕੋਹ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਸਾਕਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਾ ਬਚਨ
 ਹੋਇਆ।

‘ਗੁਰੂ-ਸੈਰ’ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਛੋਟੇ ਅਵਤਾਰ ਜੰਨ ਬਾਬਤ
 ਇਕ ਵਖਰਾ ਦਿਆਇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸਦਿਹ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਵਲ ਕੋਈ ਦਿਖਾਏ
 ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਦਿਖਤ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਕਈ ਦੇ ਮਨ ਕਾ
 ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਦੇਹਗਾ॥ ਆਗਮ ਅਬ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਕਹਤ ਉਪਜੀ ਮੋਹਿ ਤਰੰਗ॥

ਰਹਨਾ ਰਹ ਜਿਸ ਦਿਸ ਘੀ, ਸੇ ਕਰਹਿ ਦਿਸ ਰੰਗ॥ ੮੨੬॥

ਸਦੀਕਾ॥

ਸਰੁਸਾਪ ਉਬਰਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕੇ, ਜਗ ਜੀਵਨ ਜੋਤਿ ਜਗਾਦਹਿ॥

ਤੁਰੀ ਅਸੁ ਅਛਿ ਸੁਪਛਿ ਕੋਤੇ ਤਿਹ ਉਪਰ ਅਪ ਸੁਹਾਦਹਿ॥

ਸਿਧਿ ਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਅਨੇਕ ਸਰੁ ਕਰ ਰੰਗ ਤੁਰੰਗ ਨਗਾਦਹਿ॥

ਰੁਜ ਰੁਗ ਰੁਯਾ ਤੁਹ ਤਹਿ ਕੋ ਨਿਹਰੰ ਕਰ ਕੀਰਤ ਗਾਦਹਿ॥ ੮੨੭॥

ਸਦਕਾ॥ ਪਿਛਲੀ ਪਤਿ ਰੁਪਏ ਧਾਤ ਸਬ, ਹੁਥਿ ਦੇਖ ਮਹਾ ਤਰਪਾਵਹਿਓ।
 ਤਨ ਦੇਖ ਪੁਰੇਸ ਨਰੇਸ ਸਭੇ ਕੀਰੇ ਸਬੀ ਭਜ ਜਾਵਹਿਓ।
 ਠਿਤਰ ਮਨਮੈ ਕਰੁ ਅਨੰਤ ਉਪਰਿ ਬਿਨਹਿ ਰਿਥਿ ਕਤ ਪਾਵਹਿਓ।
 ਤਨ ਭਾਗ ਭਯਾ ਤੁਧ ਅਧਿਕਾਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਦੇਹਿ ਬਧਾਵਹਿਓ॥ ੮੩੩॥

ਸਦਕਾ॥ ਸੰਤਨ ਕਾਜ ਕਰੀ ਹਰਿ ਜਨ ਕੀਓ ਜਹ ਸਾਜ ਸੁਹਾਵਹਿਓ।
 ਕਰੇ ਮੈ ਹਰਿ ਤੇਰੇ, ਰੇਗ ਨਹੀਂ, ਸਬਦੁਤਨ ਮਹਿ ਖਪਾਵਹਿਓ।
 ਭਜਿ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਕਾਜਨਨ ਤੇ ਸਰ, ਯੋ ਤਿਨਕੋ ਬਿਰਠਾਵਹਿਓ।
 ਤਨ ਭਾਗ ਭਯਾ ਤਹਿਕਾਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਦੇਹ ਬਧਾਵਹਿਓ॥ ੮੩੪॥

ਸਮਾਏ ਦੀ ਤਾਹੀਖ।

‘ਗੁਰੂ-ਸੋਭਾ’ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਸਮਾਏ ਦੀ ਚਿਤ ਕਾਗਿਤਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ੫ ਸਮਤ
 ੧੭੬੫ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹੋ ਚਿਤ ਸਮਤ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ
 ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ-ਬੀੜ ਦਿਤ ਸਮਤ ੧੭੬੪ ਦਿਤੀ ਹੈ।
 ਅਤੇ ਅਖਰੂਰ (ਜਪੁ) ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ-ਬੀੜ ਦਿਤ ਸਮਤ ੧੭੬੬ ਦਿਤੀ
 ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਹੀ ਸਮਤ ਦੁਸਰੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ
 ਕਾਗਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾ ਦਿਖਾਏ ਸਮਤ ੧੭੬੫ ਇਕਦੂਜੇ ਤੋਂ ਨਕਲ ਕਰ ਛੁਡਨ ਉਸਦੇ
 ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਰ ਨਹੀਂ। ‘ਬਿਤ ਦੇ ਨਾਲ ‘ਦਾਰ’ ਗੁਰੂ-ਸੋਭਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ
 ਦਿਤਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਪ੍ਰਦਿਸ਼ਟਾ ਤਾਹੀਖ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਬਿਤ ਦੇ ^{ਮੇਰੇ ਉਪਰੋਂ ਮਾਜ ਸਮਤ ਦੇ} ਗਲਤ ਨਾ ਸਹੀ
 ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਨ ਕੀਤੀ ਜਾਸਕਦੀ। ਪਰ ਜਿਸਤਕੁ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਂ ਕੋਹਨੀ ਪੋਧੀ ਸਰਖ
 ਅਥਵਾਤ ਜਨਮ ਦੇ ਸਮਤ ਨਿਰਠਕ ਕਰਦੇ ਹਿਠਾ ਹੈ, ਬਿਤ, ਦਾਰ ਤਾਂ ਸੋਕਾਂ ਨੂੰ
 ਠੀਕ ਯਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਮਤ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਦੇਖੀ
 ਹੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ‘ਕਾਗਿਤਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ੫’ ਵਿਸ਼ੇ ਭੀ ਸਮਤ ਦੀ ਹੋਸਕਦੀ ਹੈ॥
 ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਦੀ ਸਮਤ ਦਿਤ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੀੜਦਿਤ ‘ਕਾਤਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ੫’ ਦੀ

ਇਹ ਸਮਤੀ ਬਾਂਦੀ ਛੁੱਤੀ।

ਥਾਂ 'ਕਤਰ ਵਰੀ ਪ' ਦਿੱਤਾ ਤੇ, ਹਰ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾ ਤਾ ਸੀਖ ਦੇਖੇ ਤੀ
 ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਗੀਤ ਸੰਮਤ ੧੭੮੮
 ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਸੰਤ ੨੨ ਜਾਂ ੨੩ ਵੇਲੇ ਪਿਛੋਂ।
 ਦੇਖੋ ਤੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੀੜਾਂ ਵਿਚ 'ਕਤਰ ਸੁਰੀ ਪ' ਬਿਤ ਦਿਤੀ ਤੇ।
 ਬਨਾਰਸ ਦੀ ਭਾਈ ਸੰਮਤ ੧੮੦੬ ਦੀ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਵਿਚ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ
 ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚਾਏ ਨਾਲੋਂ ੪੪ ਵੇਲੇ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
 ਦੇ ਰਚਾਏ ਦੀ ਬਿਤ ਦਾ ਦਿ ੨੧੩ ਦਿਓ ਤੇ:-

“ਸੰਮਤ ੧੭੬੪ ਕਾਤਿਰ ਸੁਰੀ — ਗੁਰੂ ਮੇਰਿ ਰ ਸਿਖ ਨੀ
 ਸਾਧੇ।”

ਇਥੇ ਬਿਤ ਦੇ ਤਿਲੇ ਬਾਬਤ ਸੁਰ ਸੀ, ਜੋ ੬੦ ਦਿਤੀ ਤੀ ਨਹੀਂ। ਥਾਂ
 ਖਾਲੀ ਛੱਡੀ ਹੈ ਪਰ ਸੰਮਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਠੀਕ ਜਾਣਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।
 ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਜਕਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੜਬ ਗੜਬ ਸੰਮਤ ਦੇ
 ਉਜਰ ਹੈ॥

ਉਪਰ ਇਕ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਵੇ ਸੰਗਤ ਤੁੰ ਭੇਜਿਆ ਦੇ
 ਆਏ ਤਾਂ, ਇਹ ਆਪਣਾ ਹਥੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸਤੁ ਤੇ ਛੇਕੜਨਾ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੈ
 ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਿਕ P.S. ਦੀ ਬਿਤ, ਕਤਰ ੧੬ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫
 ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਕਤਰ ਸੁਰੀ ਪ' ਤੇ ਜਗਾਂ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਮੰਜੂਰ ਸਨ।
 'ਕਤਰ ਵਰੀ ਪ' ਤੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਠਾਹਰਿਨ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੀ
 ਦਿਨੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੁਖਮ ਨਾਲ ਸਖਤ ਬੀਮਾਰ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤ
 ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਫੇਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਜਾਂ ਦੀ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨਾਲ
 ਦਿਹ ਕਰ ਭੇਜੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਪੁਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੁਣ ਨੇੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ
 ਵੱਡੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤਾਫੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਆਪ ਸਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
 ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ
 ਜਾਸਕਦਾ, ਬਿਤ ਭਾਵੇਂ ਸੁਰੀ ਪ ਦੁਸਤਤੁੰਦੇ, ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਵਰੀ ਪ॥

ਕੁਝ ਸੁਰੀ ੫ ਸਮਤ ੧੭੬੫ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲ ਤੇ ਅੰਕੜੀ ਤਾਰੀਖ
 'ਦੀਰ ਦਰ ੭ ਮਾਰਤਬਰ ਸਨ ੧੭੦੨'

ਬਨਦੀ ੧। ਮਾਰਤਬਰ ਸਨ ੧੭੦੨ ਦਿਨ ੬੦ ਬਾਤਸਾ ਦੇ ਹਮਰਕਾਬ, ਬਹਾਨਪੁਰ
 ਅਤੇ ਈਰਗਬਾਰ (ਰਖਨ) ਦੇ ਦਿਗਲੇ ਸਫਰ ਦਿਨ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਹਾਨਪੁਰ ਕਿਤੇ
 ਮਾਮਸਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਟੁਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗੇ ਰਸ ਜਨਵਰੀ ੧੭੦੨ ਨੂੰ ਈਰਗਬਾਰ
 ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਾਰਚ ੧੧ ਜਨਵਰੀ ੧੭੦੨ ਨੂੰ ਕਾਮ ਬਖਸ਼
 ਵਾਲੀ ਜਗਾਈ ਦਿਨ ਮੰਨੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨਾਂਦੇਹ ਦਾਪਸ ਆਏ, ਕਈ ਮਹੀਨੇ
 ਚਿਥੇ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਫਰੇਹ ਤੇਏ, ਬੀਆਰ ਰੇ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਮਾਯੇ। ਸੋ ਓਹਨਾਂ ਦੇ
 ਹਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਸਨ ੧੭੦੨, ਮਾਰਚ ਸਮਤ ੧੭੬੬ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੋਸਕਰਾ ਤੇ
 ਕਿ ਬਾਤਸਾ ਨਾਲ ਈਰਗਬਾਰ ਰਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰਤਬਰ ਸਨ ੧੭੦੨ ਦਿਨ
 ਨਾਂਦੇਹ ਦਿਨ ਮੰਨੇ ਸਨ, ਇੰਝਿ ਬਾਤਸਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਸਕਰ ਦੇ ਦਿ ਕਠਾਂ
 ਤੋਕਾਨ ਦਾਸਤੇ ਦੇਖੇ ਕੁਝ ਹਠੇ ਰਿਆਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਰ ਮਾਹਿਬ ਨੂੰ
 ਬਹਾਨਪੁਰੋਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਚੋਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਤਸਾ ਦੀ
 ਜਸਕਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਛੜ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਤਸਾ ਨੇ ਗਏ ਦਾ ਫਰਮਾਨ
 ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਮੁਅਕਨ ੧ ਕਿ ਮਾਪ ਜਸਕਰ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਨਾਂਦੇਹ ਤੀ
 ਮਾਰਤਬਰ ਸਨ ੧੭੦੨ ਦਿਨ ਆ ਗਏ ਤੇਨ ॥

ਸੋ ਮਾਖਨਰ (ਜਸ) ਵਾਲੀ ਪੁਰੀਨ ਬੀਰ ਦਿਨ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਸਮਤ
 ੧੭੬੬ ਦਿਤਾ ੧, ਓਹੋ ਠੀਕ ੧। ਇਸਦੇ ਠੀਕ ਮਨਨ ਨਾਲ ਹੁਰ ਮਾਹਿਬ
 ਦੇ ਛੇਕੜੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸਭ ਘਟਨਾਂ ਠੀਕ ਠੀਕ ਥਾਂ ਸਿਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ
 ਹਨ। ਹਿਰਾ ਸਫਰ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਬਿਤਾ ਦਾ। ਸੋ ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਉਘਰ ਸਕ ਕਰਨ
 ਦੀ ਕੋਈ ਜੋੜ ਨਹੀਂ, ਟੁੱਟੇ ਅੰਦਰਾਂ ਭੀ ਸਾਨੂੰ ਕਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਲੈ ਆਂਦਾ
 ੧। ਹੁਰ ਮਾਹਿਬ ਨੇ ਜਗਾਈ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮਾਪਨੀ ਰਖਾਸਤ ਦੇ ਬਾਤਸਾ
 ਵੇਲੇ ਜਗਬ ਦੀ ਉਠੀ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਫੇਰ ਪੰਨੇ ਦੇ ਜੋਗੀਨ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਕੇ
 ਨਾਂਦੇਹ ਅਪੜਨ ਸੀ, ਇਥੇ ਅਪੜਕੇ ਟਿਕਣ, ਮਾਪਨੀ ਹਾਜਤ ਪਾ ਦਿਗ

ਨਾਮ ਜੀ ਸਮਤ ੧੭੬੬

ਨੀ ਸਮਾਏ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿਨ ਪਹਿਰਾਤ ਮਹਿਰੀ ਨੀਦੇਨ
ਇਹ ਮੇਰਾ ਵੀ ਤੀਰਥ ਬਾਨ ਗੰਗਾ ਉਪਰ ਧਾਂਗ ਤੇਰਾ

‘ਸੀਲੁ ਗੈਬ ਸਾਹਿਬ ਦੀਲਾ ਪੁਰੀਤ ਬੀਨਾ’ ਤਾਪੀ ਪੈਚੀ ਦਿਠਾ ॥ ਇਸ
ਦਿਨੁ ਪੁਰ ਇਹ ਦਿਪੱਤੀ ਦਿਤੀ ਸੀ:-

“ਦੇਸ ਦਿਰ ਬਿਤ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਦੀ ਥਾਂ (ਜੋ ਮੁਅੱਲੀ ਤੋਂ ਪੁਰ
 ਨੂੰ — — — ੧੧੦੦੬੬ ਨਿ-ਸਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁੱਝੋ ਫਾਲੀ ਗੁਜ਼ਰਿ
 ਫਿਰੇ ਹੋਏ।

ਏਸ ਅਖਨੂਰ ਦੇ ਜਿਖਾਸੀ ਦਾ ਆਪਨੇ ਦਿੱਤੇ ਮੱਸਤ ਨਾਨ ਠੀਕ 'ਦੇਹ' 140
 ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾ 'ਭਗਨੀ' ਬਲੀ ਗਲ 'ਤੇ। ਪ੍ਰਤਖ 'ਕਿਓ' ਹਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 141
 ਰਨਾਏ ਦੇ ਸੁਤ ਜੀ ਨੇਹੇ 'ਏਲਿਅ' ਜਿਸਤੇ ਪੰਦਾਂਗ 'ਹੁੰ' ਦੇਖਕੇ ਜਾਂ 142
 ਕਿਸੇ ਕੋਤਾਸੀ 'ਤੇ' ਪੁਛਕੇ ਠੀਕ ਬਿਤ ਦਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਏਤਨੀ ਸਮਝ 143
 ਅਤੇ ਉਥੇ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਜਿਖਾਸੀਆਂ 'ਤੇ' ਅਜੀ ਉਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਸਕਦੇ 144
 ਕਿਸੇ ਅਖਨੂਰ ਦੇਖ ਓਹਨਾਂ 'ਹੁੰ' ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਚਾਹੇ ਮੁਖੀ 145
 ਮਾਰਕੇ ਰਖਦੇ ਨ ਸੋਗੇ ਜੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਬਿਤ ਤੇ ਹਾਏ ਇਕਠੇ 146
 ਕਿਸੇ ਨੇਰੇਸੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਿਥੇ 'ਏ' ਦੇਖਕੇ ਨਕਲ ਕੀਤੇ। ਏਤੇ ਰਖਨ ਦਾ 147
 ਗਲ 'ਕਿ' ਅਖਨੂਰ ਇਨਕਾਰ ਗਿਆਸੀ ਦਿਲ 'ਤੇ', ਜਿਥੇ ਦਾ ਬਾਬ ਬੰਦਾ ਸੀ। 148
 ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 'ਬੀਰ' ਹੀ ਏਧਰ ਦੇ ਜੀ ਸਨ। ਜੇ 'ਏ' ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ 149

ਨਾਂਦੇਰੇ ਰੇ ਰੋਜ਼ ਗੋਰਾਖੀ ਨਾਨ ਅੰਦੇ ਜਿਲਦੀ ॥

ਕੁਝ ਸੁਰੀ ੫ ਸਮੇਂ ੧੯੬੫ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਾਹੀਖ
'ਬੀਰ' ਦਾ ੭ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੯੦੨'

ਬਨਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੯੦੨ ਵਿਚ ੬੦ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਮਰਕਾਬ, ਬੁਝਾਨਪੁਰ
ਅਤੇ ਪਿਰਗਾਬ (ਰਖਨ) ਦੇ ਦਿਹਾਣੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਸਨ, ਅਤੇ ਬੁਰਗਾਨਪੁਰੋ ਕਿਤੇ
ਮਾਮਲਤ ਦੇ ਅਖੀਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਦਸ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੨ ਨੂੰ ਪਿਰਗਾਬ
ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮਾਰਚ ੧੧ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੨ ਨੂੰ ਕਾਮ ਬਖਸ਼
ਦਾਜ਼ੀ ਜ਼ਰਾਬੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਨਾਂਦੇਹ ਦਾਖਲ ਆਏ, ਕਈ ਮਹੀਨੇ
ਉਥੇ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਫਰੇਹ ਤੋਂ ਚਲੇ, ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਹਸਾਏ ਦਾ ਸਨ ੧੯੦੨, ਮਾਰਚ ਸਮੇਂ ੧੯੬੬ ਈ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੋਸਕਰਾ ਤੇ
ਕਿ ਬਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਿਰਗਾਬ ਰਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੯੦੨ ਵਿਚ
ਨਾਂਦੇਹ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਸ਼ਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਸਕਰ ਦੇ ਦਿਕਰੋਂ
ਤੋਸਕਰਾ ਵਸਤੇ ਦੇਖੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਕਿਆਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ
ਬੁਰਗਾਨਪੁਰੋ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਬਾਤਸ਼ਾਹੀ
ਜਸਕਰ ਤੋਂ

ਜਿਥੇ 'ਬੀਰ' ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਸਨ ਲਿਖਾਈ ਨੂੰ ਰਖੀ ਹੋਵੇਗੀ॥

ਮਾਰਚ
ਸੋ ਮ
੧੯੬੬
ਦੇ ਫੇਰ
ਸਨ। ਹਿ
ਦੀ ਕੋਈ
ਹੀ ਸਾਰ
ਦੇਨੋਂ ਜਦ
ਨਾਂਦੇਹ

ਨਾਂਦੇਹ : ਸਨ ੧੧, ੧੨ ਅਤੇ ੧੩ ਦਿਨ, ਆਪਣਾ ਹਸਤ ਪਰ ਦਿਹਾ

* ਬਾਨ
ਨਾਂਦੇਹ

ਕਰਨਾ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਨੂੰ ਮਿਲਨ, ਉਸਨੂੰ ਪੰਨਾਬ ਜਾਨ ਜਦੀ ਤੱਥਾਂ ਕਰਨਾ,
 ਜੁਖਮੀ ਤੇਰੇ ਬੀਅਰ ਮਹਿਨਾ, ਇਹਨਾਂ ਚਰੁ ਪਾਟਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਕਤ ਕਾਟੀਰਾ
 ਸੀ। ਤੀਜੇ ਨੇ ਇਹ ਹਾਕ ਅਖ਼ਤਾਰ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੀੜ ਦਿਨ ~~ਸੋਢ~~
 ਹੋਇਆ ^{ਸੰਮਤ ੧੭੬੬} ੧, ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਧੋਹਨ ਸਬੂਤ, 'ਕਤਰ ਸੁਰੀਪ' ਬਿਤ ਅਤੇ ਉਸਦੇ
 ਨਾਨਾ ਜੀ ^{ਸੰਮਤ ੧੭੬੬} ੧ ਦੇ ਦੁਰਸਤ ਤੋਨ ਦਾ ਮੰਜੂਰ ^੧, ਕਿ ਉਸਤੋਂ ਰੰਗਾ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ॥
 ਓ ਇਕੁਜ ਦਿਓ ^੧:-

"ਸੰਮਤ ੧੭੬੬ ਕਤਰ ਸੁਰੀ ਪੰਡਰੀ ਸੀਗਰੁ ਮੇਬਿਰ (ਸਿੰਘ)
 ਨੀ ਸਮਾਏ ਸੇਮਦਰ ਕੇਰਿਨ ਪਹਿਰਾਤ ਮਹਿਰੀ ਨੰਦੇਰੁ
 ਇਹ ਮੇਰਾਦਰੀ ਤੀਰਬ ਬਾਨ ਗੰਗਾ ਉਪਰ ਸਾਂਗ ਤੇਰਾ
 ਰਖਨ ਦੇਸ'।

'ਸੀਗਰੁ ਮੇਬ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਬੀੜਾਂ' ਨਾਮੀ ਪੋਥੀ ਦਿਨ ^੧ ਇਸ
 ਇਕੁਜ ਪੁਰ ਇਹ ਦਿਖੋਨੀ ਦਿਤੀ ਸੀ:-

"ਦੇਸ ਦਿਨ ਬਿਤ ਠੀਕ ^੧, ਪਰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਦੀ ਥਾਂ (ਜੋ ਮਾਮੂਲੀ ਤੋਪੁਰ
 ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ^੧) ੧੭੬੬ ਦਿਤਾ ^੧। ਪਰ ਨਾਨਾ ਜੀ ਭੁੱਲੇ ਵਾਲੀ ਗੁਜ ਇਹ
 ਜਾਪਦੀ ^੧ ਕਿ ਸੰਮਤ ੧੭੬੬ ਦੀ ਕਾਰਤਿਕ ਸੁਰੀਪ ਨੂੰ ਵਾਰ, ਸੇਮਦਰ
 ਹੀ ਸੀ; ਉਦੋਂ ਮਾਂ ਕੇਰੀ ਹਿਜਾਬ ਕੁਝ ਅਜਬ ਮੰਗਨ ਰੁਪਿਆ ਸੀ
 ਮਾਧੀ ਗਤ ਤੋਂ। ਤਾਂਤੇ ਅਜਬ ਨਹੀਂ ਜੋ ਠੀਕ ਸੰਮਤ ੧੭੬੬ ਦੀ ਤੇਰੇ।
 ਦੇਸ ਹਿਸਾਬ ਅੰਗੇਰੀ ਤਾਰੀਖ ੨੭ ਸਤੰਬਰ ਸੰਨ ੧੭੦੬ ਸੀ॥"

ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਸੰਨ ੧੬੪੩ ਦਿਨ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਗਦਾਜੀ
 ਦੇਸ ਸੰਮਤ ਦੇ ਦੁਰਸਤ ਤੋਨ ਦੀ ਮਿਲਜਾਨ ਕਰਕੇ ਮੰਨੂੰ ਹਨ ਇਸ ਦਿਨ ਕੁਝ
 ਪੁਰ ਨਹੀਂ ਹਿਤ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਏ
 ਕਾਰਤਿਕ ਸੁਰੀਪ ਸੰਮਤ ੧੭੬੬, ਸੇਮਦਰ॥

Read Care

* ਬਾਨਗੰਗਾ ਜਾਂ (Allen Ganga) ਮੇਰਾਦਰੀ ਦੀ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ
 ਨੰਦੇਰੁ ਦੇ ਕੋਲ ਮੇਰਾਦਰੀ ਨਾਨਾ ਅੰਦੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ॥

ਬਿਤਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ।

ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਮ ਬਿਤ 'ਪੋਹ ਸੁਰੀ ਸਤਮੀ', ਸੰਮਤ ੧੭੨੩ ਦੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 'ਜਗਨ ਕੰਡਲੀ' ਤੇ 'ਨਵਾਂਸਾ' ਤੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਏ ਦੀ ਬਿਤ 'ਕਾਰਤਿਕ ਸੁਰੀ ਪੰਜਵੀ ਸੰਮਤ ੧੭੬੬' ਨਿਯੰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੇਠਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿਸਾਬ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ 'ਜਗਨ ਕੰਡਲੀ' ਜਦੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਕਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ, ਹਿਜਰੀ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਅਤੇ ਦਾਰ ਗਿਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੀਵਾਨ ਬਹਾਰ ਅੰਲ. ਡੀ. ਸਦਾਸੀ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ *Indian Calendar* ਵਿਚ ਦਿਤੀਆਂ ਪਾਰਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਲਈ ਹੈ॥

ਦਸਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਜਨਮ — ਪੋਹ ਸੁਰੀ ੭ ਸੰਮਤ ੧੭੨੩।

(੧) ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਾਰੀਖ ਜਲਦੀ :-

ਪੋਹ ਦੀ ਮਸ਼ਿਅ	੧ ਅੰਤਰ ੧੬.੦੫	ਦਸਮਬਰ ਸਨ ੧੬੬੬
ਜੋੜੇ ੭ ਬਿਤਾਂ ਦੇ ਦਿਨ	<u>੬.੬੪</u>	<u>੬.੬੪</u>
ਜੋੜ	੭	੨੨

ਅਰਥਾਤ ਸਤਵਾਂ ਸੁਨਿਹਰ ਦਾਰ, ੨੨ ਦਸਮਬਰ ਸਨ ੧੬੬੬।

(੨) ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ ਤਾਰੀਖ ਜਲਦੀ :-

ਮਾਰਚ ਦੀ ੨੬ ਨੂੰ ਸੀ	੫ ਦਾਰ	੧ ਹਿਸਾਬ ਸੰਮਤ ੧੭੨੩
ਦਸਮਬਰ ੨੨ ਤਕ ਦਿਨ ੨੬੪	<u>੨੬੪</u>	<u>੨੬੪</u>
ਜੋੜ	੨੭੩	੨੬੬

ਅਰਥਾਤ ਸੁਨਿਹਰ ਦਾਰ, ੨੩ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੨੩

(੩) ਤਿਜਰੀ ਤਾਮੀਖ ਜਾਈ:-

ਜਨ ੨੩ ਨੂੰ ਸੀ	੭ ਦਰ	੧ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੦੭੭
ਦਸਮਬਰ ੨੨ ਤਕ ਦਿਨ ੧੮੨	<u>੧੮੨</u>	<u>੧੮੨</u>
ਜੋੜ	੧੮੬	੧੮੩

ਅਰਥਾਤ ਧਨੀਰਾ ਦਰ ੫ ਰੁਪਏ ਸਨ ੧੦੭੭ ਤਿਜਰੀ

II - ਰਸਦੇਂ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਜੋਤ ਸਮਾਏ:- ਕਾਰਤਿਕ ਸੁਰੀ ੫ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਫੀਕ ਮਨੱਕੇ।

(੧) ਅੰਗੇਰੀ ਤਾਮੀਖ ਜਾਈ:-

ਰੋੜ ਦੀ ਮਸਿਆ ਸੀ	੪ ਦਰ	੧੦ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੭੦੮
ਕਤਕ ਦੀ ਮਸਿਆ ਤਕ	੨੦੬	੨੦੬
ਕਤਕ ਦੀਆਂ ਥਿਤਾਂ	<u>੫</u>	<u>੫</u>
ਜੋੜ	੨੧੫੩੭	੨੨੧ ਦਿਨ

ਅਰਥਾਤ ਦੀਰਦਾਰ ੭ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੭੦੮।

(੨) ਪ੍ਰਦਿਸ਼ਾ ਤਾਮੀਖ ਜਾਈ:-

ਦਸਾਖ ਦੀ ਮਸਿਆ ਸੀ	੧ ਦਰ	੨੮ ਮਾਰਚ
ਕਾਰਤਕ ੫ ਸੁਰੀ ਤਕ	੧੮੬	<u>੧੮੬</u>
	੧੮੭	੨੧੪

ਅਰਥਾਤ ਦੀਰਦਾਰ ੪ ਕਾਰਤਿਕ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫।

(੩) ਤਿਜਰੀ ਤਾਮੀਖ ਜਾਈ:-

ਮਾਰਚ ੧੨ ਨੂੰ ਸੀ	੬ ਦਰ	੧ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੧੨੦ ਤਿਜਰੀ
ਅਕਤੂਬਰ ੭ ਤਕ ੨੦੬	<u>੨੦੬</u>	<u>੨੦੬</u>
ਜੋੜ	੨੧੫	੨੧੦

ਅਰਥਾਤ ਦੀਰਦਾਰ ੩ ਸਾਮਬਾਨ ਸਨ ੧੧੨੦ ਤਿਜਰੀ।

III. ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ - ਠੀਕ ਸਮੇਂ ੧੭੬੬ ਕਾਰਤਿਕ ਸੁਰ ੫

(੧) ਮਾਂਗੇਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨਈ:-

ਤੇਰੇ ਕੋਰੀ ਮਧਿਆਹਨ ੨੪ ਫਰਵਰੀ ੨੪ ਸਨ ੧੭੦੬

ਕੋਰੀ ਮਧਿਆਹਨ ੨੦ ੬ ੨੦੬

ਕੋਰੀ ਮਧਿਆਹਨ ੫ ੫

ਜੋਤ ੨੧੨ ਫਰ ੨੩੧੬

ਮਾਰਗਤ ਮੰਗਲਾਹਾਰ ੨੭ ਸਤਮਬਰ ਸਨ ੧੭੦੬ ਈਸਵੀ

(੨) ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਮਾਸੁਰ ਦੀ ੨੭, ਅਤੇ ਜਿਨੀ ੨੨ ਰਜਬ ਸਨ ੧੧੨੦ ਈ.

IV. ਕੁੰਨੀ ਦੇ ਬਨਾਨ ਨਈ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਕਰ ਦੇ *geocentric longitudes*

(ਪਰਤੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਕੇ) ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਿਕਲੇ ਹਨ:-

ਸ਼ੁਕਰ ੨੬੧.੬੪ ਰਾਜੇ

ਭੁਵ ੩੩੫.੦੧ "

ਮੰਗਲ ੨੬੪.੫੩ "

ਬੁੱਧ ੨੬੨.੨੦ "

ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ੩੩੨.੨੩ "

ਸ਼ੁਕਰ ੩੦੩.੪੦ "

ਸ਼ਨਿਹਾਰ ੨੭੦.੬੬ "

ਗੁਰੂ ੬੬.੧੭ "

ਕੇਤੂ ੨੪੬.੧੭ "

ਜੰਮਲ ੨੦੧.੬੪ "

ਇਹ ਤਿਆਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਾਠਕ

ਕਾਰਕਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਜਨਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ॥ ਈਸਵੀ ਬਾਦ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੁੰਨੀ ਮਿਲੇ ਦੇ ABC ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਜਬ ॥

ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਾਨੁ ਸਮੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਿਲ ਆਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ
ਅਤੇ ਆਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਦੀ ਜੀ ਦੇਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਦਿੱਤੋਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਪਰ ਦਸਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਦੇ ਖਾਨੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਆਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਰੋਪੜ
ਕਿਸੇ ਦਿਨੀਂ ਖਾਨੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਜੀ ਦਿੱਤੀ ਗਏ। ਆਤਾ
ਸਾਹਿਬ ਦੇਦੀ ਸ਼ਬਤ ਅਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਨ। ਪਰ ਸੇਵਾਪਤੀ
ਦੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸੰਜੋੜ ਗੀ ਇਕ ਦਿਨ ਗਲ ਪੁਰ ਸ਼ੁਕ ਕਰਨ ਦੀ ਗੰਜਾਇਸ਼
ਏ। ਤੋਸਕਰਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਾ ਗਿਆਸ ਗਲਤ ਏ।

ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਦੀ ਨਾਮ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾਪਤੀ ਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ
ਗਿਰਾਇਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਏ। ਆਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਜੀ ਨੇਦੀ ਸੇਵਾਪਤੀ ਦੇ
ਅਨੰਦਪੁਰੋਂ ਦਰਜਾਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜੀ ਰਜਾਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਮਤ ੧੭੬੧
ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੇ ਮਹਿਲ ਜਰ ਉਸਨੇ ਦਿੱਤੀ ਦਿੱਤੋਂ ਗਿਰੇ ਦੇਖੇ,
ਤਦ ਆਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਦੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਬਤ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ
ਭੁਕਤੀ ਨਾਮ ਇਹ ਸ਼ਕਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਖੀ ਜੰਗਲ ਦਿਨ ਸਨ
ਤਦ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਕੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਸਾ ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਅਤੇ
ਜਾਦਲਰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕਰਨਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ ਸਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ।
ਅਤੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਖਨ ਜਾਨ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਖੜੇ ਦਿਨ ਪਾਨ
ਦਾ ਵਿਗਾਹ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਜਦੀਜ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿਨ
ਤੋਂ ਜਬਰਦਸਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਅਥਵਾ, ਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋਰ ਦੇਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਥੇ ਆਜਾਏ ਦੇਸ਼ ਦਿਨ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਖਣ ਨੂੰ ਰਖਨਾ ਜੋਨ ਤੋਂ
ਕੜ੍ਹ ਹਿਰ ਪਹਿਲੇ ਕਰਦਿੱਤੀ। ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਦੇਵੇਂ ਜੀ ਏਦੀ ਏਦੀ।
ਪਰ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਯ ਦਾ ਦ੍ਰੁਤ ਕਰਦੇ ਸਨ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅੰਗਰ ਖਾਜ਼ਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਗਰ ਏਦੀਗੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੇਨ

੧੪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਰਖੇਗਾ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਗਿਆ ਹੈ. ਗੁਰੀ ਨੰਦ ਰੂਪ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਕਾਮ
ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਬਰਸੀ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਕੁਮਾਰੀ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਬੀਰ ਸਿੰਘ.
ਗੁਰੀ ਆਠਾ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਮੰਜਾਬ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਬੁਠਕਾ ਸਿੰਘ.
ਗੁਰੀ ਗਰਸੀ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ.
ਗੁਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਅਜ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ ਦੇਵੀ ਰਾਮ. ਗੁਰੀ
ਗੁਰਦਾਸ ਗੁਰੀ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਸ ਸਾ.
ਗੁਰੀ ਪਰਦੇ ਕਾ ਗੁਰੂ ਰਖੇਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ ਜਨਮ
ਸਰਬਤ 2000 ਤੇ ਸੋ ਰਖੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਖਰ ਦੇ ਦਸਤੇ
ਤੁਸਾਂ ਬਿਨੁ ਫੁਲਾਇਸੁ ਤੋਈ ਤੋ ਕੁਲ ਦੇਖਦੇ ਤੀ ਤੁੰਡੀ ਕੁਮਰ
ਤੇਜਣੀ ਨਿਗਲ ਤੇਦੁਗੇ. ਤੁਸਾਂ ਖੌਰੀ ਕਾਈ ਦੇਰ ਗੁਰੂ
ਬਰਤ ਪਾਇਆ. ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਫਰਕੇ ਤੋ ਤੁਸਾਂ ਬਿਨੁ ਮੇਰੇ
ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ. ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕਰੇਗਾ. ਜਿਥਾਂ
ਪੁਤਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਦੇਨਾ. ਸੋਰ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗੇ ਤੁਸਾਂ ਸਰ
ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਰਾਸ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਰਾਗਾ ਬਾਦ
ਪਦੇਗੀ

ਸਮਤ ੧੭੭੫ ਮਿਤੀ ਕਤਰੇ ੧੭ ਸਤਰ ੧੬

ਤੁਸਾਂ ਮਾਤਾ ਪੁਰੀ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ
ਪਦੇਗੀ ਸਰਬਤ
ਮਿਤੀ ੧੧/੧/੧੧

15

ਭ

ਇਹ ਤ

ਜਾਤ, ਰ

ਤੇਰਾ ਗੁ

ਮੇਰਾ ਪ

(ਜੋ ਨਾਮ

ਨਹੀਂ ਮ

ਹਾ ਮਨਿ

ਨਹੀਂ ਸ

ਇ

ਏਕੇ ਗ

ਦੇ ਦੇ ਹੁ

ਭਾਨਾਂ ਦੇ

ਸਨ ਮਏ

ਭੀਮਰ ਸਾਹਿਬ

ਜੋਸ਼ ਹਨ,

ਮੇਰੇ ਕੁ

ਤੇ ਕੋਈ

ਸਮੱਤ

ਦੇਰੀ ਦੀ

ਪੁਰੀ

ਇਸ

ਕੀਤੀ,

ਦੀ ਭਿਠੀ

ੴ ਤਰ

ਮਤਲਬ

Digitized by
Punjab University
Library

302

ਮਨ
ਸਿਖ
ਮਨ
੨੬

ਸਿਖ

ਮਨ
੨੬

੨

੨੬

੧੬

(੬)

ਮੰਨਿਓ ਪੂਰੇ ਤੋਂ ਭੋ. ਮਰਦਾਸ ਤਕੀਕਤ ਸੁਖ ਦੀ ਪੰ ਰਹ ਪੰ
 ਨਿਖਰੇ ਕਾਹਾ. ਦੁਖੀ ਮੇਰ ਪਾਰ " . ਸੁੰਨੀ ਸੁੰਨੀ ਮਾਲੀ
 ਰਖਿਆ ਰਹੇ. ਸੁਖਾਜੇਆ ਰਖੇ. ਕੇਤ ਕੇ ਪ ਰੇ ਸੁ ਮਨਾ
 ਕੇਤ ਸੇ ਰੁਪਾਸ 200) ਫੁਲਾਸ ਸੰਗਰ ਸੀ ਦੁਖਾ ਉਪਰ
 ਨਿਖੀ " ਸਿਤਾਬ ਰਾਹ ਫੁਲਾਸ ਦੀ ਕਈ ਰਹੇ ਹੁੰਡੀ
 ਕੂਰ ਦੇ ਕੇਤੀ. ਕੇ ਸੁਖ ਸੰਗ ਦੇ ਰਾਹ ਫੁਲਾਸ ਦੀ
 ਕੇਤੀ ਸੇ ਕੇਤੀ ਤੋਂ ਕਾ.

ਸਿਤੀ ਰਮਾਬ ੧ ਮੱਘ ੧ ੧੭੮੮ ਸਤਰ ੧੬

200) २००० में अपने ही अपने अपने प्रेमी की
मरहट्ट ० ३३३ ३३३ : २॥

[illegible]

ਸਿਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਭਾਈ ਨੰਦਰੂਪ ਸਿੰਘ.

ਬਰਖਰਾਰ ਨੰਦਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ.

ਭਾਈ ਸਾਗਰ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਗਜਾਬ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਪੰਨਾਬ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਗਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ. ਸਰਬਤ ਖਾਜਾ

✓ ਸਿਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਵਾਸੀ ਪਰਣਾ ੨ ਕਰਾਬ ਗੰਜ ਕਾ

ਗੁਰੂ ਰਖੇਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ ਜਨਮ ਸਦਾ ਰਣਾ ਭਾਈ ਰੇਤ

ਸਿੰਘ ਸਾਕਾਰ ਦਾ ਮੇਦਾਨ ਗੁਰੂ ਆਇ ਪਹੁੰਚਾ ਅਰਦਾਸ

ਤੁਸੀਂ ਗਜਾਰੀ ਸਰੂ ਹਕੀਕਤ ਮਜ਼ਮੂਨ ਹੋਈ. ਜਬਾਨੀ ਤੀ

ਸਰੂ ਹਕੀਕਤ ਭਾਈ ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਇਸ ਤੇ

ਪਿਛੇ ਕਾਹੁਟੇਰ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕੀ ਕੋਠੀ ਰਾਜੀ

ਗੁਰੂ ਭੇਜੀ ਸੀ ਜੋ ਮਾਫ਼ਰ ਅਰਦਾਸ ਸਬ ਪਹੁੰਚਾ ਸਰਬਤ

ਖਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਅਗੇ ਭਾਈ ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਤਸਾਂ

ਜਰਬਤ ਖਾਜੇ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਤੋਂ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਨਮਿਤ

ਕਾਹੁਟੇਰ ਸੁਖਮੰਤ. ਗੋਲਰ ਰਸਦੀਪ ਕੇ ਰਖੇਗਾ ਜੇਸ ਸਿਖ

ਕੇ ਖਾਸ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਦੇ ਖਰਚ ਨੇ ਛੇ ਮਾਤੀ ਕੇ ਛੇ ਮਾਤੀ ਮਾਫ਼ਤ

ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਆ ਕਰਨਾ. ਸਰੂ ਮੇਰਥ ਪੁਰੇ

ਹੋਏ ਰਿਹਤ ਹਿਰ ਬਰਕਤ ਪਦੇਗੀ. ਸੁਖਾਏ ਹੋਏ. ਤੁਸੀਂ

✓ ਮੇਰੇ ਖਤਰ ਫਰਜ਼ੰਦ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਵੇਖਾ ਤੋਂ. ਮੇਰੇ ਨੌਰੋੜ ਕਰਨੇ

ਗੋਲਰ ਹੋਏਗੇ. ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬੀ ਹੋਏਗਾ ਸਰੂ

ਸਤਗੁਰ ਖਾਨਸਾਹ ਗੁਰ ਰਖੇਗਾ

ਸਿਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੀ ਮਾਯਾਯਾ ॥ ਤੁਹੀ ਨਿਰੁਪ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ
ਮਾਯੇ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਤੁਹੀ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ
ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ
ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ
ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ
ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ
ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ
ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ ਸਿੰਘ. ਕਾਈ ਮਾਯਾ

ਸਤਗੁਰ ਖਾਨਸਾਹ ਸਿਰੀ ਮਾਯਾਯਾ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕਾ ਰਾਖੀ ਮਾਰੇ ਕਾ

ਕਾਯਾ ਕਾਯਾ ਕਾ ਗੁਰ ਰਖੇਗਾ ਗੁਰ ਗੁਰ ਰਖੇਗਾ. ਜਤਮ

ਸਤਗੁਰ. ੨੦੦੦ ਦੇ ਸੇ ਰੁਪਏ ਜੰਗਲ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੇ ਤਿਆਰ

ਕਰਾਇਆ ਹੋਈ ॥ ਤੁਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਰਾਖੀ.

ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਵੇਗੇ. ਤੁਹੀ ਖਾਈ ਰਾਖੀ ਦੇ ਰਾਖੀ ਗੁਰ ਰਖੇਗਾ

ਖਾਯਾ ਮਾਯੇ ਰਾਖੀ ਦੇ ਰਾਖੀ ਮਾਯਾਯਾ ਰਾਖੀ ਦੇ ਰਾਖੀ

ਜੇ ਸਿਰੀ ਗੁਰ ਜੀ ਕੇ ਰਾਖੀ ਕੀ ਰਾਖੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਰਾਖੀ

ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਦੇ ਰਾਖੀ ਤੁਹੀ ਦੇ ਰਾਖੀ ਰਾਖੀ.

ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ. ਤੁਹੀ ਮੇਰੇ ਪੁਰ ਕਰਜੇ ਦੇ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ

ਉਪਰ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਖਾਈ ॥ ਸਿਰੀ ਪੁਰੇ ਸੀ ਮੇਰਾ ਸੀ ਰਾਖੀ

ਜੇ ਰਾਖੀ ਦੇ ਰਾਖੀ ਤੁਹੀ ਮੇਰੇ ਰਾਖੀ ਦੇ ਰਾਖੀ.

ਤੁਹੀ ਦੇ ਰਾਖੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਤੁਹੀ ਦੇ ਰਾਖੀ. ਮਾਯੇ ਤੁਹੀ

ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਜੀਘ ਖਾਸੇ ਕਾ ਸਿਖ ਤੁਧਾਂ ਪਾਸ ਮਾਇਆ ਤੇ ਸਿਖ
 // ਦਾ ਖਾਸਾ ਕਰਾ. ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਹਕਮ ਤੈਂਦੇ ਕਰੇ ਭੇਜੇ
 ਤੈਂਦੇ ਤੇ ਇਤਥਾਹੀ ਸਿਖ ਤੇ ਭੇਜੇ. ਸਰਕਾਰ ਹਕਮ ਕਰ
 ਮਾਏਗਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਾ ਖਾਸਾ ਸੇ.

ਸੰਮਤ ੧੯੦੬ ਈਸਵੀ ਮਾਰਚ-੧੬ ਬੁਧਵਾਰ

ਮੇਰੇ ਕੋ (੧੦)

ਰੁਕਮ 200) ਸਾਡਾ ਪੁਰਸੀ ਕੀ ਕਾ

ਮਾਰਚ ੧੯੦੬
 ਮਾਰਚ ੧੯੦੬
 ਮਾਰਚ ੧੯੦੬

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਾਥੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਾਥੀ ੧੮੮੯
 ਯਾ ਅਰ - ਕਾਰ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ - ਤੁਹਾਡੇ ਸੇਵਾ
 ਸਤ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ + ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ
 ਭਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ
 ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ

ਮਾਰਚ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ ਮੁਲਕ

ਰੁਕਮ

۱۰۵۵

۱۰۵۵

۱۰۵۵

۱۰۵۵

۱۰۵۵

۱۰۵۵

۱۰۵۵

۱۰۵۵

۱۰۵۵

Handwritten marks and symbols at the top right corner.

Handwritten text in a vertical column on the right side.

Handwritten text in a vertical column on the right side.

Handwritten text in a vertical column on the right side.

Remarks

نام تمام سندوں کے ہیں۔ سند ابھی نہیں

کے بریں پہلے خط میں نام تمام سندوں ہیں

علم الفاطما لفظوں میں۔ جو خط میں ہے۔ اتم ہے

نہایت ہے کہ یہ کی استکانت سے دو سو اوپر ^{چھ} ^{بائیں} ^{کا} ^{ماتامی} ^{بہ}

دشیشرفوت ہوئے تیرہ باجوہ برک ہوئے ہیں

੧੬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਸਰਬਤ ਪਾਨਸਾ ਗੁਰੂ ਰਖੇਗਾ

16/10/2020
ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਿਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੀ ਮਾਇਆ ॥ ਭਾਈ ਨੰਨਸਪ ਭਾਈ ਫਤੇਹੌਰ
ਭਾਈ ਕਾਨ ਜੀ. ਭਾਈ ਗੁਲਮਿਹਰ. ਭਾਈ ਦੁਨੀ ਚੰਦ. ਭਾਈ
ਬਖਸ਼ੀ ਮਲ. ਭਾਈ ਜਾਹਿਬ ਗਇ. ਭਾਈ ਕੂਕ ਮਲ. ਜਗਤ ਗਏ.
ਭਾਈ ਰੁਪਚੰਦ. ਭਾਈ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ ਕੋਹਾ ਮਲ. ਭਾਈ ਗਇ.
ਭਾਈ ਰਤਾਰ ਕੁਰੇ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਸਿਰੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਜੀ ਕਾ
ਦਾਸੀ ਪਏ ਕੀ. ਗੁਰੂ ਰਖੇਗਾ. ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਣਾ ਜਨਮ
ਸੁਖਾਨਾ 200) ਏਏ ਬੇ ਰੁਪਯੈ ਨੰਗਰ ਕੇ ਖਰਚ ਨੇ ਤਸਾਂ
ਉਪਰ ਫਰਮਾਇਸ ਤੇਈ ॥ ਹੁਕਮ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਡੀ ਕਰਾਇਕੇ
ਭਾਈ ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਮੇਦਨਾ ਕੇਕਿਆ ॥ ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਠਤ
ਹੁਜਰ ਤੇਜਣੀ ਤੇਗਲ ਤੇਦੁਗੇ. ਆਗੇ ਕਾਰ ਤੇਟ ਸੁਖ ਮਨਿਤ
ਰਸਦੀਪ ਤਲੀਹਾ ਗੋਲਕ ਨੇ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਰਖਿਤ ਕੀ
ਕੋਠੀ ਲਾਂਭੀ ਤੇਦੁਗੀ. ਤਸੀ ਮੇਰੇ ਪੁਤਰ ਫਰਜੰਦ ਤੇ ਤਸਾਂ
ਉਪਰ ਮੇਰੇ ਬਹਤ ਬਖਸੀ ॥ ਤਸੇ ਸਭ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰੂ
ਪੂਰੇਗਾ. ਸਿਖਾਂ ਪੁਤਾਂ ਦੀ ਵੇਜਾ ॥ ਨੰਦ ਕੇ ਮੇਦਾ ਕਰਾਏ
ਤੁਹਾਡੀ ਮੇਦਾ ਦਰਗਾਹ ਥਾਇ ਪਦੁਗੀ. ਤਸਾਏ ਸਭੇ ਕਰਾਜ
ਗੁਰੂ ਪੁਰਾ ਰਾਮ ਕੋਹਾ ਸੁਖਾਏ ਹੋਏਗੇ ਹਰਬਾਬ
ਰਖਿਆ ਤੇਦੁਗੀ. ਜੰਮਤ ੧੭੭੯ ਈ ਮੰਤੀ ਖਸ ੧੯ ਸਤਰਾਂ 22

ੴ ਸਤਿਗੁਰੁ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ੦ ਤਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ .
 ਤਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਮਨੁ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਮਾਨ
 ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਪ੍ਰਾਣ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਹੋਰ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ
 ਜੀਤ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਬਰਨੀ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਬਖਸ਼ੀ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਗੁਰਦਾਸ
 ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਗੁਰ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਰੇਹ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਸੁਰਤ ਸਿੰਘ.
 ਤਾਈ ਗੁਰਮਤੀ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਜਗੁ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
 ਗੁਰਮਤੀ ੦. ਤਾਈ ਜਗੁ ਸਿੰਘ. ਤਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਰਬਤ ਖਾਤਮਾ
 // ਰਾਮੀ ਪਰਦੇ ਰਕਾਬ ਗੰਗ ਰਾ ਗੁਰੁ ਰਖੈਗਾ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ
 // ਜਪਹਾ ਜਾਨਮ ਸਦਾ ਰਹਾ ਪਰਮ ਰਖੈ ੨੫) ਬੇਬੇ ਨਾਮੀ ਨੂੰ
 ਦੇਵਨੇ ਨਿਗਮ ਤੇਰਾ ਤਪਾਫੀ ਖਰੀ ਰਾਖੀ ਨਿਭ ਗੁਰੁ
 ਬਰਤ ਪਾਏਗਾ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਫਰਮੈ ੨੦. ਤੁਸਾਂ
 ਉਪਰ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ੦ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਰਾਖ ਗੁਰੁ ਪੁਰੇ
 ਰਹੈਗਾ. ਸਿਖਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਖੇਦਾ ਰਾ ਦੇਵਾ ੦ ਜੇਠੇ ਖੇਦਾ
 ਕਰੋਗੇ ਤਾ ਤੀ ਖੇਦਾ ਰਾ ਗਾਫਿ ਥਾਏ ਪਦਮੀ.

ਸਮਤ ੧੯੮੦ ਮਿਤੀ ੧੯/੧੦/੮੦ ਖਤਰ ੧੮

ਬੇਬੇ ਨਾਮੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਸ ੨੫) ਰਖੈਗੇ ਕੀ
 ਪਰਦੇ ਰਾਮੀ ਸਿੰਘਾਂ ਕੇ ਮਾਤ ਪੁਰਮੀ ਜੀ ਕਾ ੫।

ੴ ਕਮ ਤਤਕਾਲ ਮਾਤਾ ਤਤਕਾਲ

ॐ मङ्गल पत्रिका

पञ्चम भाग

ॐ नमो

893

R
M
M

اور بھی تو
تو ان سے

لاہور کا ڈھنگ بدلتا ہے۔ کچھ والا اور کچھ نیا

(ماہنامہ) مکتبہ اسلامیہ کتب خانہ دارالعلوم دیوبند

১৬৬৬

੧੬ ਸਤਗੁਰ ਜੀ

- ✓ ਸਿਰੀ ਅਰਾਜ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕਾ ਖਾਜਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਸਾਹਬ ਦੇਵੀ
- ✓ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਾਨ ੭ ਗੁਰੀ ਸਾਥੇ ਸੇ ੫ ਸਾਹਿਤ ਦਾ
- ਸਰਬਤ ਸਾਹਿਤ ਰਬੀਤਾ ਖਾਜਾ ਗੁਰ ਰਖੈ ਗੁਰ ਗੁਰ
- ਜਾਇ ਜਾਨ ਜਗਾਨ ਮੇਰੀ ਕਾ ਖਾਜੀ ੭. ਭਖੀ ਮੇਰੇ
- ✓ ਫਰਜ਼ੇ ੭ ਗੁਰ ਪੁਰ ਤਪਤੀ ਦੇਗ ਤੇਲ ਫੇਰੇ ਕਰੇ।
- ਫਰਜ਼ੇ ਸਿਖੀ ਤਪਤੀ ਸਿਖੀ ਜੰਗਲ ਦਾਸੇ ਦੇਖਦੇ
- ਸਿਖ ਪਾਪੇ ਕਾ ਕਰੇ ਤੁਰੀ ਰਹਾਇ ਕਾ ਗਰਬ
- ਸਿਖ ਤਪਤੇ ਮੇਰੇ ਦੇ ਗੁਰੇ ਕਹੀ ਜੋ ਸਿਖ ਜੰਗਲ
- ਦੀ ਕਾ ਜੋਰਿ ਕਰੇ ਸ੍ਰੀ ਤਿਸਰੀ ਰਿਹਤ ਗੁਰਗਾ ਗੁਰ
- ਪੁਰ ਬਰਕਤ ਕਰੀ ਸਤੁਰੀ ਗੁਰੀ ਖਾਜਾ ਮੇਰੀ

ਸਮਤ ੧੭੧੩ ਅਖ ੨੨ ੧੦

ਸਤ ੧੧

ਮਿਠੇ ਪਾਸੇਖਾ:

੧੬ ਸਤਗੁਰ ਜੀ

ਗੁਰੀ ਸਾਥੇ ਸਿਖ

ਸਾਹਿਤ ਰਬੀਤਾ ਗੁਰ ਰਖੈ

੧੩ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫੋਤ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਕਾ ਖਾਸ ਧਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜਾਤ ਬੇਦੀ
ਜੀ ਜੀ ਮਾਗਿਆ ਤੇ ਗਾਈ ਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੀ
ਗੁਰਾ ਸਿੰਘ. ਗੁਰਾਈ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ. ਗੁਰਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ.
ਗੁਰਾਈ ਬਿੰਦੁ ਸਿੰਘ. ਗੁਰਾਈ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ. ਸਰਬਤ ਖਾਨ ਜਾ
ਨਾਮੀ ਪਦਵਾ ਗੁਰੂ ਅਖੇਗਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਮਕ ਜਤਾ
ਜਦਾਗੁਰਾ. ਮੇਰੀ ਕਹਤ ਖੁਸੀ ॥. ਗੁਰੀ ਜੇਰੇ ਪੁਤਰ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪੁਰਾ ਅਖਾਈ ਨਾ ਥਾਂ ਰਖਿਅ
ਕੇ ਰਖੈ ਤਿਹਤਰ ਤੇਰਾ ਆਨੇ ॥੩॥-॥ ਮਾਖਸੀ
ਤਿਹਿਤ ਤੇਰਾ ਆਨੇ ਮਾਨੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ
ਪੁਰੇ ਸਰੋਜਾਥੀ ਸੁਧਾ ਜੰਗਰ ਪਏ ਖੁਸੀ ਹੋਈ. ਜਿਥਾਂ
ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਥਾਇ ਪਈ ਜੋ ਸਿਖ ਜੰਗਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿਸਰੀ ਰਿਹਤ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਪੁਰਾ ਕਰਤ
ਕਰੇ .

ਸਮੰਤ ੧੭੮੫ ਭੇਤ ਪੁਰੀ ੨ ਸਤਰ ੧੨

ਗੁਰੂ ਮਾਨੰਦ ਦੇਵੀ ਜੀ ਕਾ ਮਾਨੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ

॥: ੧॥੪॥

894

Keep 8 1/2 Nails
D. 1/2
Every 100 ft. 1 nail

ਕੁਏਂ ਅਠਾਗਨੇ ਮਠੇ ਨੂੰ ਦੀ ੧੫ ਬਰਸ ਚੋੜ੍ਹੇ ਸਨ।

ਸੰਨ ੧੭੭੯ ਦੀ ਇਕ ਠਿਠੀ ਦਿਹਾ ਸੰਨ ੩ ਖਾਜ਼ਾ ਦੇ ਸਾਥੇ ਨਾਮ ਬਿੰਦੂਆਂ
ਦਾਸੇ ਹਨ, 'ਸਿੰਘ' ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਅਖਿਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ੨੯ ਚੁੱਕੇ ਤੋਂ ਉਪਰ
ਚੋੜ੍ਹੇ ਹਨ॥

ਸਿ. ਸਿ. ਮਾਨਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕਰੀਬ ਗੁਰੂ ਖਾਜ਼ਾ ਦਿਹਾ ਜਿਥੇ ਹਨ ਕਿ
ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਜੇਹਰ, ਜੇਹੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਬਰਤਨ,

ਹੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪਦਮਸਿੰਘ ਦੇ ਕਪੜੇ ਖਾਤਾ ਜੁੜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ
ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਈ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੇ। ਜੇਹਰ ਦਿਸ ਗਾਨਾ ਦਾ ਬਲਾਸ

1/ ਗੁਰੇਂ ਅਭੈਗਨੇਸ ਮਰੇ ਨੂੰ ਦੀ ੧੫ ਸਰਸ ਤੋਰੇ ਸਨ।

ਸੰਨ ੧੭੭੯ ਦੀ ਇਕ ਠਿੱਠੀ ਦਿਹਾ ਸੰਗਤ ਖਾਜ਼ਾ ਦੇ ਸਾਥੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ
ਰਾਜੇਗਨ, 'ਸਿੰਘ' ਇਕ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਅਖਿਰ ਦੀ ਗੱਲੀ ਜਾਣੀ ਮੈਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ੨੧ ਚੁੱਕੇ ਤੋਂ ਉਪਰ
ਤੋਰੇਗਨ॥

ਸਿ. ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਹੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਜ਼ਾ ਦਿਹਾ ਸਿਖਰੇਗਨ ਕਿ
~~ਬਾਜ਼ਾਰ~~ ਸਾਂਹ ਨੇ ਇਕ ਜਥਾ ਦਾ ਜੇਤਰ, ਜੇਨੇਰਾਂਦੀ ਦੇ ਬਰਤਰ,
ਰੇਸ਼ਮੀ ਅਤੇ ਪਾਸ਼ੀਏ ਦੇ ਕਪੜੇ ਖਾਤਾ ਪੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਆਰਿਬ ਦੇਵੀ
ਦੇ ਪਾਸ ਪੁੱਛੀ ਭਿਜਦਾਰਿਤੇ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਗਾਨਾ ਦਾ ਬੁਲਾਰ
ੴ ਤਰ ਤੋਰਕਰਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਸਦੇਨੇ ਖਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਦਿਹਾ ਰਖਾਸਤ
ਕਰ ਭੇਜੀ ਜੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਨੂੰ ਲਿਖਨ ਕਿ ਕੁਝਾਨ ਕੋਰ
ਕੋਰ, ਹਰਬ ਰਸਤਰ ਮਾਈਆਂ ਦੀ ਤੁਸੀਆਤ ਮੁਜਬ ਕੁਝ ਪੇਸਕਰਾ
ਭੇਜੀ ਗਈ ਤੁੰਦ, ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਪੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕੋਰਾ ਨੂੰ
ਜਿਸਿਗਾ ਭੀ, ਜਿਸਦਾ ਜਨਾਬ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਨੇ ਬੜਾ ਸਖਤ
ਦਿਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਪੰਨਛੇ ਵੇਲੇ ਹਰ ਆਰਿਬ ਦੇ
ਰਾਜੇਨੇ ਦੇ ਮਿਛੇਂ ਦਾ ਅਤੇ ਕੁਰਖੀਆਰ ਬਾਡਧਰ ਦੇ ਵਰਤ
ਦਾ ਹੈ॥

ਪੁਤ੍ਰ,
ਸਾਹਿਬ
ਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
, ਅਤੇ ਫੇਰ
ਸੀ ਰਹਿਮਿਆ॥
ਮਟ ਕੀਤਾ

ਸਰਾ ਜਿਕਰ

|
|
॥ [ਵਹਾਂ
ਜੋ ਫੇਰ ਸਿ
ਦੇਰ ਦੀ
ਰ, ਉਨ
ਸਬਬ ਇਹ
ਦੁਪਾਸੀ
ਜੋ ਸਰਕਾਸੀ
ਕਰਕੇ
ਜੋ ਅਜੀਤ
ਉਸੀਅਤ
ਸੀ ਸੀ।

ਮੀ
ਉਪਰ

ੴ ਸ੍ਰੀ ਮਤਿਗੁਰੂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਹੁਕਮ ॥ ਨੇਹਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਖਸੀ ਵਾਂਗੀ ॥
 ਨਾਇਕ ਹਰਿਰਾਮ ਸਰਬਤ ਪੰਗਤ ਧੀਰ ਵਸੀਆ ਦੀ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਧਾਡੀ ਭਖੰਗਾ ਦੇਖੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
 ਰਹ ਸਰਬ ਪੁਖ ਤੇ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬ ਪੰਗਤ
 ਨੇ ਸਮਾਜਿਯਾ ਭਖੈ ਨਾਇਕ ਜੀ ਤੁਧਾਡੀ ਸਰਰਾਸ
 ਸਰਦਿ ਜਿਹ ਭੋਯਾ ਤੇ ਹੁਕੇ ਮੇਰੇ ਭੋਯੇ ਹਨ ਕਾਰਣੁਟ
 ਸੁਖ ਮੰਨਤ ਬੋਧਿਯਾ ਅਧਿਯਾ ਸਰਬਤ ਜੀਅ ਦਾ ਦੇਹੁ
 ਜੋ ਸਰਰਾਸ ਜੋਡੇ ਦੇਹੁ ਮੈ ਹੁਕਮ ਸਰਦਿ ਮੁਕਤੁ
 ਸਰਬਤ ਪੰਗਤ ਕਾ ਗਾਪ ਮੈਦੰਗਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬਤ
 ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੋਰਚ ਪੁਰੇ ਰੋਏਗਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਗਤ
 ਦੀ ਭਖ ਨਾਇਕ ਹਰਿਰਾਮ ਸਰਬਤ ਪੰਗਤ ਗੁਰੂ
 ਤੁਧਾਡੀ ਭਖੰਗਾ ਮੇਰੇ ਭੋਯੇ ਹਨ ਕਾਰਣੁਟ ਸੁਖ ਮੰਨਤ
 ਬੋਧਿਯਾ ਅਧਿਯਾ ਸਰੁਨਾ ਜੀਅ ਦਾ ਦੇਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਸਰਬਤ ਪੰਗਤ ਦੇ ਮੋਰਚ ਪੁਰੇ ਰੋਏਗਾ ॥

ਗੁਰੁ ਗਰੀ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ।

ਅਸੀ ਉਪਰ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦਾ ਮੁੱਢ-ਬੀਜਾ ਪੁਤ੍ਰ,
ਸੋਨੀ ਜਾਤ ਦਾ ਇਕ ਖੜੀ ਮੁੰਡਾ ਅਜੀਤਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ ਬਾਰਸਾਹੀ ਜਸਕਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਮਗਰੇ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਇਹ ਅਜੀਤਸਿੰਘ
ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਓ ਇਹਤਬਾਨਪੁਰ ਆਸਿਜਿਆ, ਅਤੇ ਫੇਰ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਤਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਪਿਆ॥
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਾਧ ਪਿਛੋਂ ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ
ਅਤੇ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅਘਾਨੀ ਗਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰਾਈ।

ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਦੀ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਪਗਣੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਜਿਕਰ
ਗੁਰੂ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ :-

ਮੇਲੇ ਵੱਡੇ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ, ਸਨਮੁਖ ਸਿਖ, ਸਹਜ ਪ੍ਰਗਾਸ।

ਭਗਤ ਭੁਈਆ ਭੁਗਦਾਨਰਾਸ, ਨਾਸ ਬੋਰਥਾ ਪਾਏ ਉਦਾਸ।

ਅਸਕ ਕਰਾਰੁ ਜਾਣੀਅੈ, ਪਿਰ ਥੀਸਨ ਜਗਾਹੀ ਖਾਸ॥ [ਦਰਾਂ

‘ਮੇਲੇ ਵੱਡੇ’ ਬਲਨ ਜਦੀ ਪ੍ਰਤਖ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕੋਥੋਂ ਛੋਰਿਆ
ਪਹਿਲੇ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਆਪੜੀ ਚੁੱਕੇਗੀ। ਉਦੋਂ ਦੇਖੋ ਦੇ ਤੋਰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚ ਦੀ
ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਮਤੀਆਰ, ਗੁਰਮਤੀਆਰ ਜਸਕਰ, ਵਿੰਦਰ, ਉਜੌਨ
ਆਦਿ ਵਿਚ। ਪਰ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਿਖ ਕੇਂਦਰ ਰਖਨ ਦਾ ਸਬਬ ਇਹ
ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਖਨ ਦਾ ਰਾਹੁ ਸਖਿਸਾਫਾ ਸੀ। ਇਸਕਰਕੇ ਪਲਾਤੁ ਵਧਾਹੀ
ਖੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਓਥੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਖੜੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਸਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ
ਨੌਕਰੀਆਂ ਜਾਂ ਹਿਕਮਤ ਵੱਲੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ॥ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਥੋੜੀ ਹੋਰ ਕਰਕੇ
ਅਕਸਰ ਦਿਆਹ ਸਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤੰਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਜਦ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਅਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਦੇਖਿਆ, ਇਕ ਸੋਹਣਾ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਾ, ਵੰਗੀ ਚੰਮੀਅਤ
ਦਾ, ਅਜਿਹਾ ‘ਕਾਨ ਕਨਹਾਈਆ ਵਰ’ ਦੀ ਕਿਨੂੰ ਜੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਗੇ ਨਾਂਦੇ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ
ਜਾਸਰ ਦੇਕੇ ਦੇਖੇ ਹੀ ਰਖ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਜ਼ਾਨੇ ਦੇਖਿਓਂ
ਇਥੇ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬਰਹਮਪੁਰ ਦੀ ਕਰੀ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹੌਲਕ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦਖਲ
ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਹ ਕਰੀ ਸਿਖੀ ਦੇ ਕੇਸ਼ਰ ਬਣ ਗਈ। ਅਤੇ
ਓਰਸੀਆਂ, ਸੁਭਾਸ਼ੀਆਂ ਵਰਗੇ ਨੇ ਹੀ ਇਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਸੱਤ ਸਿਖ
ਸੇਖਰ ਦੇਖੇ ਹੀ ਹੀ ਹੌਲਕ ਦਿਤਾ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ੧੪ ਵੇਲੇ
ਕਰੀ ਪੁਰ ਰਹਿਕੇ

ਸੰਮਤ ੧੭੧੦ ਸਾਖ ਸੁਰੀਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸਮਾਏ ਦਿਲੀ ਦਿਲ ਸਰਗਰਾਹ ਛੇ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਰਹੇ। ਅਗੇ
ਗੁਰੂ ਰਾਇ ਕਾ ਖਾਦੇਰ ਹੈ।' *Read & learn*

ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੇਰੀ ਉਮਰ ਦਿਲ ਹੀ ਕਰੀ
ਪੁਰ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਪਦੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਰੋਜੇ ਅਤੇ

“ਸੰਮਤ ੧੮੩੬ ਛਗਨ ਸੁਰੀ ੧੦ ਬੁਧਵਾਰ ਦੇ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਕੀਤੇ
ਹੋਸ਼ਟਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰਮ ਕਰਮ ਸਮਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਠੀ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਾਏ। ਹੋਸ਼ਟਗ ਸਦਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਰਹੇ, ਅੰਗਨ
ਛੇਰੇ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਮਿਜ਼ਕਰ ਕੀਤਾ ਬਰਹਮਪੁਰ ਹੁਸ਼ਟਗੇ॥”

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਏ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦਿਲ ਸਿਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦਾ ਹਕ ਕਾਇਮ ਹੋਕਾ
ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗੁਮਿਆਈ ਦੀ ਜਾਮੀ ਮੁੜਤ ਅੰਦਰ ਬਰਹਮਪੁਰ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਦੀ ਹੌਲਕ ਸਾਪਨੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਸੀ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਦੇ ਹੋ ਕੇਸ਼ ਪੋਥੀਆ
ਇਸ ਸੰਗਤ ਦਿਲ ਮੰਨੂੰ ਸਨ ੧੮੨੪ ਦਿਲ ਮਿਲੇ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ
ਪੋਥੀ ‘ਪ੍ਰਾਣੀਨਬੀਨਾਂ’ ਦਿਲ ਕੀਤਾ॥

ਗੁਰੂ ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਈ ਅੰਜਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਕਰੀ ਦਾ ਸਿਰਜਿਤਾ
ਇਹਨਾਂ ਪੁਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ॥

Read & learn
on 26/7/84

ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਗੇ ਨਾਂਦੇ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ
ਜਾਸਰ ਦੇਕੇ ਦੇਖੇ ਜੀ ਰਖ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਜਨੇ ਦੇਖਿਓਂ
ਇਥੇ ਜੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹਾਨਪੁਰ ਦੀ ਕਰੀ ਨੂੰ ਖੁਬ ਹੋਲਕ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਰਖਤ
ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਹ ਕਰੀ ਸਿਖੀ ਦੇ ਕੇਰਾ ਬਨ ਗਈ। ਅਤੇ
ਓਰਸੀਆਂ, ਸੁਖਸਿਆਂ ਵਲੋਂ ਨੇ ਕੁਝ ਇਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਬਨਾਈਆਂ। ਸੱਤ ਸਿਖ
ਸੇਵਾਨ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹੋਲਕ ਤਿਹ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ੧੪ ਵਰ੍ਹੇ
ਕਰੀ ਪੁਰ ਰਹਿਕੇ

ਸੰਮਤ ੧੭੨੦ ਮਘ ਸੁਰੀ ੫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸਮਾਏ ਦਿਨੀ ਦਿਨ ਸਰਗਰਾਹ ਛੇ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਕਰੇ। ਅਗੇ

X-

ਛੱਤਾਏ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਿਰ ਪਹਿਲੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰ
ਦਿਨੀ ਕਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਪਾਰਸਾਹੀ ਰਬਾਹੀ ਤੇਠਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਕੇਸ਼ਾਂ ਦੀ
ਬ ਅਰਬੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਪਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਖਤ ਨਾ ਹੋਕੇ ਜੋਗੇ ਅਤੇ ਕੁਝ
ਦਿਨ ਵਾਸੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ, ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਤਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਓਹਕੇ ਉਸ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਜਾ
ਗੇ, ਜਿਥਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਹੋਈ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰੀ ਜੀ ਸਰਦੇ ਸਨ॥

ਛੇਤ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਮਿਜ਼ਕਰ ਕੀਤਾ ਬਹਾਨਪੁਰ ਹੁਸਨਪੁਰੇ॥”

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਏ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦਾ ਹਕ ਕਾਇਮ ਹੋਕਾ
ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਜਾਮੀ ਮੁੜਤ ਅੰਦਰ ਬਹਾਨਪੁਰ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਦੀ ਹੋਲਕ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਸੀ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਦੇ ਜੋ ਕੀਥ ਪੋਥੀਆਂ
ਇਸ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਸਨ ੧੬੨੪ ਵਿਚ ਮਿਲੇ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਮੰ. ਆਪਣੀ
ਪੋਥੀ ‘ਪ੍ਰਾਣੀਨ ਬੀਨਾਂ’ ਵਿਚ ਕੀਤਾ॥

ਗੁਰੂ ਹਰੀਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਈ ਅੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਕਰੀ ਦਾ ਸਿਰਜਿਤਾ
ਇਹਨਾਂ ਪੁਰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ॥

ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ

ਮਹੰਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਖਾੜਾ ਸ੍ਰੀ ਫਾਕਰ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ
ਅਮਿਤਸਰ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ 'ਇਤਿਹਾਸ ਨਿਰਮਲ ਭੋਖ' ਨਾਮ ਦਾ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਭੋਖ ਦਾ ਮੁਢ ਸਮਤ ੧੫੫੨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ,
ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਸਾਲ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਉਦਾਸ ਨਾਨਕ
ਦਾ ਸਮਾਧਿਅੰਤ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਇਹੀ ਗੁਰਦਾਸ (ਪੋਤੀ ੩੩ ਵਾਰ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ
ਭੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਹੈ:-

ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਬਨਾਇਓ, ਦੇਵ ਦਿਵੇ ੨ ਤਗਤ ਦਿਖਾਈ।

ਸਾਪਨ ਕੀਠਨ ਛੁਡਾਇਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇਸੇ ਦੀ ਸੀਤ ਚਲਾਈ॥

ਕੁੰਜਯੋਗ ਨਾਨਕ ਕਲਾ ਦਿਖਾਈ॥

ਓ ਭੋਖ ਇਸ ਕੰਥ ਮੁਜਬ ਕੀਤੀ ਸੀ:-

ਬਾਬਾ ਬੇਈਂ ਨੁਇਕੇ, ਸਰ ਬੰਡ ਮੈ ਪਹੁਤਾ ਜਾਈ।

ਜਿਸਨੇਵ, ਪੁਸ਼ ਹੋਇਕੇ, ਕਮੇਤ ਦੇ ਕਲਾ ਦਿਖਾਈ।

ਹਥ ਕਮੇਤ, ਮਾਲ ਕਲ, ਅਸਹ, ਅਸਾ, ਪਉਦੇ ਦਾਈ (ਦਿਤੇ)

ਦੇਖੀ, ਰੋਲਾ, ਬਰਹੁਨੇ, ਤੇਰਾ ਦੇ ਕਲ ਸੇਲੀ ਪਾਈ॥

ਅਥੇ ਇਹ ਬਾਣਾ ਛੇਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਾਰਕੇ ਦਸਤਾਰ ਚਲਾਈ, ਜੋਈ
ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਬੇਈਂ
ਦਿੱਤੇ ਬਾਗ ਨਿਕਲੇ, ਤਾਂ ਸਗੀਰ ਪੁਰ ਤੁਰਾਏ ਬਸਤਰ ਸਭਾਇਆਨ ਤੇ
ਹੋ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਤ ਭੋਖ ਦਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਅਪਣੇ ਨਿਜ ਸਥਾਨ ਪਰ

* Printed at the Punjab Literary Press, Katra Sher
Singh, Amritsar in S. 1994, by M. Shamuddin and
published by Mahant Haris Singh Vaidyaraj, Gali Bagh wali.

ਨਹੀਂ ਗਏ, ਕਿੰਤੂ ਇਕ ਇਕਾਂਤ ਸਥਾਨ ਪਰ ਨੇ ਕਰੇ ਜਾ ਦਿਹਾਜੇ,
ਅਰ ਨਿਜ ਆਨੰਦ ਦਿਖੇ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ॥

ਫੇਰਿਖਰੇ ਹਨ:- ਦਿਹਾਰ ਕਰਕੇ ਰੇਖ ਨਿਸ਼ਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਰੇਜੇ
ਦੀ ਸਾਂਗੇਪਾਂਗ ਹੀਤੀ, ਰਸਮ, ਹਿੰਦੂ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਦਿਓ ਅਜ ਤਕ ਓਤੋ
ਰਸਿਅ ਆਰਿਹਾ ਤੈ, ਜਿਹਾਰਿ ਗੁਰੂ ਪਰ ਦਿਓ ਮੁਢ ਤੋਂ ਪਰਹਿਤ ਸੀ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ 'ਸੰਤ ਭੋਖ' ਨਿਰਮਲਾ ਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਭਿੱਠ ਨਹੀਂ ਸੀ।
'ਨਾਨਕ ਤਪਾ', 'ਨਾਨਕ ਰਹੇਸ', 'ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ' ਆਦਿ ਸੰਬੰਧਨ ਓਹਨਾਂ
ਦਾ ਸੰਤ ਭੋਖ ਦਿਓ ਤੈਨਾ ਰਸਮੇ ਹਨ। ਨਿਰਮਲ ਭੋਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ ਤਹਿਅ।

ਕਲਿਜਗ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲਾ, ਪੰਥ ਰਜਾਇਓ ਆਇ।

ਦੇਰ ਕੋਤੋਬੋਂ ਬਾਹਰ, ਜਪਦੇ ਦੇਰ ਖੁਦਾਇ॥ [ਮੇਰੋ ਦੀ ਕੋਸਟ ਦਿਓ]

ਫੇਰ: ਕਲਿਜਗ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲਾ, ਗੁਰੂ ਰੇਜਾ ਪਰਦਾਨ।

ਪਰ ਉਤਾਰੇ ਸਤੁਨ, ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਹਨ॥ [ਮੇਰੋ ਦੀ ਕੋਸਟ]

'ਗੁਰੂ ਰੇਜੇ' ਦੀ ਗੀਤੀ ਅਤੇ 'ਗੁਰੂ' ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਕੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਿਓ ਦੀ
ਗਾਈ॥ - ਗੁਰੂ ਰੇਜੇ ਹਰਿ ਰਾਸ ਕੀ ਨਾਨਕ ਸਜਾਅਤ ਥੀਏ॥ [ਦਿਓ ਸਭੋਂ]

ਕਲ ਮੈ ਮੁਕਤਿ ਨਾਮ ਤੇ ਪਾਵਤ, 'ਗੁਰੂ' ਯਹ ਭੁਏ ਬਤਾਏ॥ [ਮ: ੯]

'ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਭੁਏ', ਨਾਮ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥ [ਸਿਧ ਕੋਸਟ ਮ: ੧]

ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਮ ਨ ਪਾਏ, ਪ੍ਰਭੂ ਅੰਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਤੇ॥ [ਮ: ੧]

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਹਿਤ 'ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦਿਓ ਤੈਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਏ, ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ 'ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ'
ਬਾਬਤ ਦਿਓ ਹਨ:-

ਸਿਰਪੁਰ ਨਰਤਾ ਯੁਗਲ ਗਜ, ਗਨ ਖਫਨੀ ਵਰਗੀਰ।

ਸੰਬਯਾਨਾ ਭਗਵੰ ਸਜੇ, ਪਾਰਿਓ ਭੋਖ ਸਗੀਰ॥

ਹਰਿ ਪਟੰਬਰ, ਪੁਨ ਪਸਮੰਬਰ, ਪਾਰਿਓ ਸੁਤਿਤ ਦਿਸਾਨਾਹੇ ਸੁੰਦਰ।

ਸੇ ਭਗੋਦੋਂ ਪਰ ਰਹਿ ਸਗੀਰ, ਬੰਦੇ ਇਸ ਸਜ ਭੋਖ ਸਗੀਰ ਫਕੀਰ॥

ਕਰਿ^x ਕੁਪੀਨ ਇਕ ਨਕਤ ਕਰ, ਦੇ ਤੁਧੇ ਸੰਬਯਾਨ॥
 ਤੁਧੇ ਕੀਰ ਸਮੀਧਾ ਛਾਏ। ਪੁਤ੍ਰ ਸਿਤਾ ਸਿਤੰ ਸਮਸ ਦਿਹਾਏ।
 ਤੀਰ ਜੋਰ ਕੇ ਕਰਤਾ ਜੋਏ। ਭੇਖ ਛਕੀਰੀ ਦਿਹਰਤ ਖੋਏ।
 ਗਲ ਕੀਰ ਇਹ 'ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ' ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਾਪਣਾ
 ਹੀ ਰੱਖਾਇਆ ਤੋਇਆ ਹੈ:-

ਸਾਖਿ ਸਹਿਣਾ ਜੀਵੈ, ਗੁਰਮਾਈ ਸਿਰ ਛਤ ਦਿਹਾਇਆ।
 ਮਾਇਆ ਸਕੋ ਜਗਤ ਦਿਹ, ਨਾਨਕ 'ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ' ਰੱਖਾਇਆ। [ਭ: ੭੨੨੨੨]
 ਫੇਰ ਗੁਰ ਮਾਜਨ ਦੇਹ ਮਾਖੇਰੇ ਹਨ:-

ਇਹ ਪਾਧੰਤਿ ਤੇ ਮਤ ਕੁਰਹਿ ਹੇ ਮਨ,
 ਭੇਰ ਬਿਭੇਰ ਨਾ ਜਾਣੁ ਬੀਓ॥ [ਸਤਨਾਮ: ੫]

ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਦੇਨ ਦਿਓ ਮਾਰ 'ਨਿਰਮਲ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ' ਦੇ ਮਰਥ
 ਕਰਨ ਦਿਓ ਕੁਝ ਖਿਡਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ 'ਨਿਰਮਲ' ਸੰਤਾਂ ਦਾ
 ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਆਇਆ
 ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੈ। ਬੰਧ ਪਰਮ ਦੇ ਗਿਰਾਓ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ
 ਭਿਖੂ ਜੋਗੀ ਬਨਗਾਏ ਸਨ, ਇਹ ਭਿਖੂ ਓਹ ਸਨ ਜੋ ਮਹਾਯਾਨ ਮਾਰਗ
 ਪਰ ਟੁਕੇ ਸਨ। ਪਰ ਦਿਓ ਦਿਓ ਜੀਨਯਾਨ ਪਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭਿਖੂ
 ਸਨ, ਓਹ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ, ਓਹ ਖੁਲੇ ਹਮੇਰੇ ਸਾਧੂ ਬਨਗਾਏ, ਅਤੇ
 ਸਮਾ ਪਾਕੇ 'ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਅਤੇ 'ਲਹਿਰ' ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣੇ ਦਿਓ
 ਗੁਰ ਕਰ ਜਿਯਾ ਮਸਲਾਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਦਿਓ ਰਾਜ ਤੋਜਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ
 ਤਕ ਇਹ ਖੁਲੇ ਹੀ ਦਿਹਰੇ ਸਨ। ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤੇ ਕਬੀਰ ਪੰਥੀਆਂ
 ਦਿਓ ਰੱਖਗੇ, ਅਤੇ ਜਦ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਾਪਣਾ ਮਤ
 ਪ੍ਰਕਟਾਇਆ, ਤਦ ਕੀਤੇ ਖੁਦੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਤੋਗੇ, ਪਰ ਦਿਹਰਤ
 ਹੀ। ਉਦਾਸੀ ਜੰਪੁਰਾਜ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਰੱਖਾਈ ਤੋਈ ਹੈ।

ਸਾਸੀ ਉਪਰ ਕਸ ਆਏ ਜਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ
 ਸਾਰੇ ਸਾਧ ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਦਿੱਤੇ ਆਏ ਸਨ। ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੋਗ
 ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਜੋਗਮਤ ਦੇ ਨਾਮ ਨਿਯਮੇ ਸਨ। ਨਿਰਮਲ
 ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਨਿਯਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਤ ਦੇ
 ਸਨ। ਉਕਤੀ ਅੰਤ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਸੰਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ
 ਨਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਤਨ ਜਾਣਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹੋ
 ਵਿਚਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਵਿਚ ਨਿਯਮੇ ਸਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ
 ਵਿਚ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹਸੀਆਂ
 ਹਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਣੀ ਉਹਨਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮ
 ਪਰ ਰਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਸੋਧਾਂ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੋਧੀਆਂ
 ਦੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਖੀ ਸਿਖਾਂ, ਖੜੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ
 ਸਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਧ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਹੀ ਪਰਾਏ ਸਾਧਾਂ, ਫਰੀਸ਼ਾਂ
 ਤੋਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਜਦ ਇਹ ਬਾਣੀ ਤਿਆਗਦੇ 'ਸੋਸਾਸੀ ਕਪੜੇ ਪਹਿਣੇ
 ਤਦ ਹੀ ਪੋਸਾਸ ਦਿਓ ਕੋਈ ਨਾਮ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕਰਦੇ ਧਿਠਾਂ
 ਦਿਓ ਤਨ ਠਾਰ, ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਸੰਗੋਈ ਇਹ ਸਾਧ ਦੀ ਪੋਸਾਸ ਸੀ।
 ਕਰਤਾਰ ਪਰ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸਾਧੇ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੋਸਾਸ, ਤੇ ਕਰਤਾਰ
 ਤੇ ਤਿਨ ਪਰਨੇ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਤੇ ਜੋੜੇ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਸਾਧਨ ਜੋ
 ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਾ ਸਿਖ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰ ਕਤਾਰੇ, ਉਠਾਰੇ ਤੇਰਾ
 ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਤੀਂ ਦਿਨੀਂ ਧੇਰੇ ਦੇ ਜਾਨਾਂ ਸੀ॥ ਜੋ ਸਾਧ ਸੰਤ
 ਸਿਖੀ ਸਾਧਨ ਦਿਓ ਆਏ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਧਿਠੇਂ ਹੀ ਉਹੋ ਸਾਧ
 ਰਖਿਆ ਤੇਵ ਤਾਂ ਤੇਸਕਰਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਹੀ ਕੋਈ ਜੁਗੀ ਨਹੀਂ
 ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਾਨਸ ਦੇਵ ਦੇ ਪੀ ਛੁਡੇ ਪਰ ਬਨੁ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਇਹਨਾਂ

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾ
 ਚੰਨਾਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿਆ, ਜਦ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਅਖੀਰ ਛਕਰੇ
 ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ 'ਸਿੱਖ' ਪਰ ਦੁਪਾਤਿਆ; ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਰਮ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੀ ॥ ~~ਉਹ~~ ਕਪੜੇ ਉਧਾਰੇ ਹੀ ਰਖੇ ਮਤੇ ਕੀਤਾ ਦਿੱਤਾ
 ਹੀ ਨਿਰਬਾਣਿਆ ॥ ਪੰਜ ਕੁਰਾਹ ਦੀ ਹੱਥੀ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਕੁਰਾਹ
 ਦਰਤ ਜਾਣੀ, ਮਾਰਥਾਤ ਕੁਰਾਹ ਦਿੱਤਾ ਮਤੇ ਕੁਰਾਹਿਓ ਦਾ ਦਰਤਾਓ
 ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਾਧੂ ਸਨ ॥

ਸੰਤਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਸੇਰ ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ
 ਹੋਏ ਮਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤਾ ਨਿਰਮਲ
 ਪੰਥੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੇਲੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।
 ਜਿਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਸੰਨ ੧੭੪੩ ਦਿੱਤਾ ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੰਥੀਏ ਨਿਰਮਲ ਰਖਦੇ ਸਨ,
 ਮਾਪਦੇ ਮਾਪਦੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਰੱਖ ਨਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੁਰਾਹ ਸੱਗ
 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਿੱਤਾ ਪੜ੍ਹਾਓ। ਉਸੇ ਦਿੱਤਾ ਮਾਪਦੇ ਮਾਪਦੇ
 ਕੁਰਾਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਨਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ^{ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਕੁਰਾਹ, ਕੁਰਾਹ} ਕੁਰਾਹ ਸਿੱਖਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਤਾ ਦਿੱਤਾ
 ਪੰਥੀਤ ਜੀ ਨੇ ਮਾਪਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦਿੱਤਾ ਰਖੀਓ! ਤੁਹਾਡੀ
 ਜਾਤ ਕੀਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਦਿੱਤਾ ਰਖੀਓ ਨੇ ਉਹ ਦਿੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਤ
 'ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਮਾਪਦੇ ਕੁਰਾਹ ਕੋਈ' ਹੈ। ਮੁੜ ਪੰਥੀਤ ਜੀ ਨੇ ਮਾਪਦੇ
 ਮੇਰਾ ਕੁਰਾਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਰਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਜਾਤਿ
 ਦਿੱਤਾ ਪੰਥੀ ਤੇਰੇ ਤੇਰੇ ਦਿੱਤਾ ਪੁਰਾਹ ਪੁਰਾਹ। ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਥੀਤ ਜੀ ਦੇ
 ਬਰਨ ਸੁਰੇ ਦਿੱਤਾ ਰਖੀਓ ਜਾਤ, ਕੁਰਾਹ, ਛੀਥੇ, ਕਿਸੇ ਖਤੀ
 ਮਾਰਿ ਮਾਪਦੇ ਮਾਪਦੇ ਜਾਤ ਕੁਰਾਹ ਸੁਰਾਈ ਤਾਂ ਸੁਰੇ ਸਾਰ
 ਪੰਥੀਤ ਕੁਰਾਹ ਰਖੀਓ, ਮਾਰ ਮਨ ਦਿੱਤਾ ਸੁਰਾਨ ਨਾਮ
 ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜਾਤਿ ਕੁਰਾਹਿ ਤੇਰੇ ਕੁਰਾਹ ਸੁਰਾਨ ਨਾਮ, ਦਿੱਤਾ ਰਖੀਓ

ਅਪਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਠਗਾਂ ਤੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੇ, ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਦੇਵ ਬਾਹੀ
ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਅਪਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਦਿਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹਿਰਾ।

ਪਰ ਆਕੇ ਇਹ ਬਾਤ ਪੰਡਿਤ ਕੰਗਰਾਨ, ਪੰਡਿਤ ਬਾਠਰਾ,
ਪੰਡਿਤ ਦੁਰਗਾਦਤ, ਅਰ ਪੰਡਿਤ ਗੁਣੇਸ਼ ਦੱਤ ਅਗੇਂ ਨਾਜ ਕੀਤੀ। ੬੦੦
ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਯੋਗਸ਼ਰਿਕੇ ਤੋਂ ਮਨ ਖੰਭਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤਦ
ਪੰਡਿਤ ਗੁਪਤਾਬ ਨੇ, ਦੁਸ਼ੇਰੇ ਦਿਨ ਸੰਤ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੱਸੇ, ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਅਰ ਅਧਿਆ ਕਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਹ ਸੁਤ
ਸੁਰਤ ਹਨ, ਜੋ ਦੇਵ ਬਾਹੀ ਸੰਪਤਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਅਪਿਕਾਰੀ
ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ, ਯਕਤੀਆਂ
ਓਕਤੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਨਾ ਮਨਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛੇਕੜ ਦਿਤਾ:-
ਹਰੁ ਚੰਦ।

ਮਮ ਹਰਿਦਿਨ ਦਰ! ਹਰੁ ਗੁਨ ਅਨਿਗੁਣੁ ਚੰਦੁ ਜੋਈ।

ਮਮ ਹਰਿ ਤੇ ਦਿਨੁ ਪਰਨ ਪਰਨ ਕਰ, ਜਿਨ ਮੁਖ ਸੁਰਤ ਹੋਈ॥

[ਸਰਬ ਜੋਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼]

ਕਿ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸੁਰਤ ਅਖਦੇ, ਇਹੋ ਜੀ ਸੇਰੇ ਸੰਤ
ਹਰੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ, ਦੇਵ ਸਾਸਤਰ ਅਰਿ
ਚੰਦਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਦਿਖੇ ਕੁਤਰ ਤੁਲੇ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰਿ ਦੇਵ ਦਿਵਜਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰਨਗੇ॥

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਛ ਤੁਸੀਂ ਕਾਸ਼ੀ ਪੁਰੀ ਜਾਕੇ
ਪੜ੍ਹੋ। ਤੇਹਾਂ ਆਦਮੀ ਜਾਨ ਲਈ ਤੁਛਾਹੋਂ ਤੋਂ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
ਇਹਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੰਜ ਕੁਝੇ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਨਾਸ ਅਸੂਰ ਦਾ ਬਾਹਾ
ਓੜ੍ਹਾਇਆ, ਮਾਰਥਾਤ ਗੇਹੁ ਰੰਗੇ ਬਸਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਤੀਆਂ ਪਾਨਕੇ,

* ਇਤਨੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਂਝੇ ਦਿਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਕਟ ਦੁਰਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅੱਖੀ
ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਅੰਤ ਗੁਣੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਗਾਤ੍ਰਿਕਾਂ ਵਿਖੇ ਸਮਝਾਏ ਕਰਦੇ
 ਤੇ ਕਾਸੀ ਰਵਾਨਾ ਕਰਦਿਤੇ। ਪਿਛੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇਖ ਪੰਜ ਦੇ
 ਤੋਰ ਰਸਤੇ ਭੇਜੇ। ਓਥੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੇ ਥਾਂ
 ਜਤਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਰ (ਬੈਠ) ਦੇ ਬ੍ਰਿਛ ਤੇਹਾਂ ਘਾਸ ਫੁਸ
 ਦੀਆਂ ਕੁਟੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ; ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਜਤਨ ਦਰ ਪ੍ਰਸਿਧ
 'ਭਤਨ ਮਟ' ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੂਰ ਗੰਜ
 ਵਿਖੇ ਰਹਾ ਅਖਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਕ ਪੰਥਿਤ ਸਰਾਨੰਦ ਨੀ ਪਾਏ
 ਨਿੱਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਦਾ
 ਕੰਮ ਭਿਖੰਗਾ ਰਵਾਏ ਨਿਰਭਰਤਾ ਜੀ ਬਿਗਰਿਹਾ ਕਿਨ ਦਿਨ
 ਇਕ ਬਾਰ ਤੋਜਾਵੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਸੀ ਪੁਰੀ ਦਿਨ ਕੋਈ ਛੇਤ੍ਰ
 ਜਾ ਸਰਾਬੂਤ ਤਥਾ ਸੰਗਤ ਪਰਮਾਸਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ
 ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਥੇ ਇਹ ਦਿਵਿਆਸ਼ੀ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਨਾਹੀ ਕੋਈ ਨੀਤ
 ਪਾਠ ਸਾਧਨਾ ਜਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਾ ਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਇਹ
 ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ। ਫੇਰ ਹੀ ਦਿਵਿਆਸ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋ ਅਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਖੇ
 ਮਾਥਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸਤੇ ਸੀਘਰ ਦੁਆਰਾ
 ਨਾਜਾਨ, ਸਾਂਖਯ, ਉੱਚ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਕਈ ਪੰਥਿਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ। ਨਿੱਤ
 ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ, ਪਰਮ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਰਾਹ, ਪੰਥ ਦਿਨ ਦਿਨ ਸਿੱਖਿਆ
 ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ* ਆਦਿ ਕਈ ਜੋਗ
 ਪੰਥਿਤ ਤੋਂ ਗਏ। ਅਰ ਇਹ ਹੋਰ ਕੀ ਪਾਸ ਨਾਪਸ ਆਕੇ ਰਹਿ ਰਾਹ
 ਦਿਨ ਮਹਾਭਾਰਤ, ਸੁਕਰ ਨੀਤੀ ਤਥਾ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਕਥਾ
 ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਹੋ॥

* ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸੰਤ ਜੋ ਕਾਸੀ ਗਏ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ
 ਪੱਤਾ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੰਠਾ ਸਿੰਘ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਘੁੱਤਬੰਦ ਕਿਹੋ
 ਨਾਮ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਜਾਂ ੧੭੫੮ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਹਨ; ਕਾਸੀ ਜਾਨਦੇ ਹੋ

ਨਾਮ ਕਰਮ ਤੋਰ ਤੋਲੇ॥

ਭੋਰ ਭਵਿਸ਼ਯ ਪੁਰਾਣ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ, ਵੇਦੀ ਰਾਗਾਦਤ
ਪੁਰਾਣ, ਸ਼ੁਕਲੀਤੀ, ਬਹੁਕਾ, ਜਿਹੇ ਮਹਾ ਰਾਗਤ ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਖਾ
ਛੰਦ ਬਧ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਏ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਹਾ ਰਾਗਤ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਤੇ
ਬਹੁਕੇ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਭੋਰ ਪੁਸਤਕ ਹੁਣ ਦੇਖਣ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ,
ਕੋਞੇਂ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੇੜੇਨੇ ਸਮੇਂ ਜੋਹੜੇ ਨੇ ਸਨ ਪੇਰੇ ਪੁਸਤਕ
ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸਾਇਰ ਓਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇਨ। ਮਹੰਤ ਗੁਣੇਸ਼
ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਭੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਨ ੧੮੬੫ ਵਿਚ ਓਹਨਾਂ ਨੇ
ਅਸਲੀ ਮਹਾ ਰਾਗਤ ਦਾ ਪੁਸਤਕ ਇਨਸੀਨ (ਮੁਲਕ ਬਰਾਮ) ਦੇ ਹੋਲੇ
ਕਾਰਖਾਏ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸ ਬਾਬ ਪ੍ਰਯਾਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਦੇਖਿਆ,
ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਠ ਦੇ ਮੁਢ ਵਿਚ ਰਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੋਰ ਦਾ
ਲਿਖਿਆ ਮਹਾ ਰਾਗਤ ਸੀ।

ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕਾਜੀ ਪੁਰੂਸ਼ ਜਦੋਂ ਜਾਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ
ਹੁਣ ਤਕ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿਆ ਮਾਂਦਿਰਾ ॥ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਪੰਡਿਤ ਇਹਨਾਂ
ਵਿਚ ਤੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕ ਹੋਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰਾ ਪੜ੍ਹਾਓ
ਖਬਰੀਤਾ ॥ ਕੁੜਕੁ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੇਠਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥

(ੳ) ਪੰਡਿਤ ਗਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ ਨੇ ਕੁਝ ਖੋਜ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ
ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਏ, ਕੋਞੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾ
ਵਿਗਾਹ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਭ ਤੋਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ
ਏਜਾਏ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੇ ਪੁਸਤਕ ਹੁਣ ਤਕ ਮੁਸਿਪ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

← ਨਾਮ ਕੁੜਕੁ ਭੋਰ ਤੇਨਗੇ 'ਸਿੰਘ' ਨਾਮ ਅਸਿਤ ਛਕਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰਖੇ ਗਏ ॥
'ਭੰਗਾਲੀ' ਦੇ ਨਾਮ ਪਿਛੋਂ ਕੁਰੀਤੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ ਮਾਖੋਂ ਪੁਰਸ਼ ਮੁੜ ਅਏ ਅਤੇ
ਪਾਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰੁਜ਼ਦਾਨ ਪੁਰ ਓਹਾਂ ਕਰਕੇ 'ਅਨੰਦਪੁਰ' ਦਸਾਖਾ, ਕਿਲਾਬੀਰ ਕੀਤੀ
ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਾਲ ਸਾਜਬਾਜ਼ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜਾਏ ਹੋਏ। ਵਿਗਾਹ ਸੀ ਕਾਜੀ
ਜਾਂਦੇ ਪੁਰੂਸ਼ ਜਦੋਂ ਪੰਡਿਤ ਤੇਨੇ ਪਿਛੋਂ ਜੀ ਭੋਲੇ ਤੇਨਗੇ ॥

ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖੀ (ਦੋਹਰੇ) ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ
ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾ
ਠਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਾਇਆ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ

(੧) 'ਕਰਮ ਦਿਪਾਰ', ਗੁਰਮੁਖੀ ਸੰਮਤ ੧੮੧੦ ਵਿਚ ਰਚਿਆ (ਸ. ੧੭੫੩)

(੨) 'ਮੋਖੋਪਦੇਸ਼' ਨਾਮ " ੧੮੧੭ ਵਿਚ "

(੩) 'ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਤ' " ੧੮੨੪ ਵਿਚ "

(੪) 'ਮੋਖ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼', " ੧੮੩੫ ਵਿਚ "

(੫) 'ਸਪਸ਼ਟ ਗੁਰਮੁਖੀ' " ੧੮੩੬ ਵਿਚ "

(੬) ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ?

(ਅ) ਪੰਡਿਤ ਕੋਤ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪੰਡਿਤ ਸਰੋ ਸਿੰਘ
ਕਾਸੀ ਜਤਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ 'ਸੁਗਮ ਸਾਹਿਤ' ਨਾਮ ਦੀ
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ੧੮੨੪ ਵਿਚ ਰਚੀ।

(ੳ) ਪੰਡਿਤ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੨
ਵਿਚ 'ਜਪ ਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਖੇ ਰਚੀ। ਕਿਸੇ
ਕਾਰਨ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਨਾਮ ਰਚਾ ਹੋਰ ਪਾਠ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।
ਪੁਸਤਕ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਨਾਮ ਰਚਾ ਹੈ॥

(ਸ) ਪੰਡਿਤ ਕੋਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਕੋਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ
ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ ਕੋਸ਼ੀ' ਨਾਮ ਦਾ ਪੁਸਤਕ ਰਚਿਆ।

(੬) ਕੋਸ਼ੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾਰਿਜਾਤ' ਪੰਡਿਤ ਗੁਰਮੁਖ
ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪਾਠ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੋਸ਼ ਹੈ।

(੭) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੋਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਾਣਨ ਨਦੀ ਪੰਡਿਤ
ਗੁਰਮੁਖੀ ਜੀ ਨੇ 'ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਿਰਮਲ ਸਾਹਿਬ';
'ਗੁਰੂ ਸਿਰਸ ਕੋਸ਼' (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੋਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ ਦੀ); 'ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ
ਕੋਸ਼' ਅਤੇ ਕੋਸ਼ ਰਚੇ।

(ਖ) 'ਕਾਪ ਕੀ' ਪਰ ਟੀਕਾ 'ਕਰੂ ਪਰ ਚਾਹੁ ਰੰਗਿਕਾ' ਨਮ
ਦੀ, ਪੰਡਿਤ ਨਿਗਲ ਸਿੰਘ, ਬੇਹਾ ਨਿਗਲ ਮਾਹਲ ਪਿੰਡੀ ਹਿਤ
ਦੇਖਦੇ ਯੋਗਜ ਹੀ। ਅਤੇ 'ਜਪੁਜੀ' ਪਰ ਟੀਕਾ ਪਹਿਲੇ ਪੰਡਿਤ
ਨਿਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਹਿਰ ਵੀਤੀ ਜੀ, ਇਕੱਠੇ ਟੀਕਾ
ਸੰਤ ਦੇਹ ਸਿੰਘ ਦਿਗਰਤ ਹਿਤ ਹੈ।

(ਗ) ਗਜਾਨੀ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਤੁਹਾਨੀਖ ਗੁਰ ਖਾਨਸਾ'
ਪੰਥ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਹੀ ਸਿਖੇ

(ਘ) ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰ ਖਾਨਸਾ' ਹਿਤੀ ਹਿਤ ਪੰਡਿਤ ਗੋਤਾ
ਸਿੰਘ ਪਦਾਰਥ ਨਮ ਕੇਬਿਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੀ ਨਿਗਲੀ ਹਿਤ ਹੈ॥

(ਙ) ਦੇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

(੧) 'ਮਹਾਤਮਾ (ਤਿਹਾਨੀ)', ਪੰਡਿਤ ਮੇਲਨ ਸਿੰਘ (ਹਿਤ);

(੨) 'ਪਿਗਲ ਪਦਾਰਥ' ਸੰਤ ਮੇਲਨ ਸਿੰਘ (ਹਿਤ);

(੩) 'ਪਦਾਰਥ ਪਦਾਰਥ' ਸੰਤ ਬੁਧ ਸਿੰਘ (ਹਿਤ)।

ਕੇਬਿਰ ਮੇਲਨ ਰਾਜ ਮੇਲਨੀ ਕੇਬਿਰ ਹਨ।

(੪) ਕਈ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਮਾਨਸਮਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡਿਤ ਪਰ ਪੁਸਤਕ
ਹਨ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਮਾਨਸ ਮਾਨਸ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਸਿੰਘਾਂ ਤਾਂ
ਖੰਡਿਤ ਸੰਪਾਦਿਤ ਹਿਰ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਰੰਗਿਕਾ ਮਾਨਸਮਤ
'ਦੇਹਤ ਨਿਗਲਨ ਹਨ ਕੇਬਿਰ' ਪੰਡਿਤ ਮਾਨਸਮਤ ਨਾਨਕ ਹੀ
ਨੇ ਲਿਖੇ। ਅੰਗੀਸੀ ਮਾਨਸ ਮਾਨਸੀਨਾਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ
ਖੰਡਿਤ ਰਹਨਗਾ ਮਾਨਸ ਬਾਹਰੁਪ 'ਮਾਨਸ ਬਿਬੇਰ'
ਪੰਡਿਤ ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਪੰਡਿਤੀ ਹੀ ਨਿਗਲੀ (ਹਿਤ ਹੈ॥ ਮਾਨਸਮਤੀ
ਮਾਨਸ ਖੰਡਿਤਗਾ ਪਦਾਰਥ 'ਮਾਨਸਮਤ ਖੰਡਿਤ' ਸੰਤ ਹਨ
ਸਿੰਘ ਨਾਨਕ ਹੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ।

(੫) ਕਈਨਾਂ ਮਾਨਸਮਤਾਂ ਨੇ ਲਹਮਤ ਨਾਂ ਪੁਸਤਕ ਸਿੰਘ ਰੋਤਾ ਮਾਨ

ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਮਾਨਸ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਿਤ, ਨਿਗਲ ਮਾਨਸਮਤਾਂ

ਸਹਾਨ ਨਿਸਾ। ਯਥਾ 'ਗੁਰਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਕਰ', ਅਰ 'ਗੁਰਸਿਖਾਂਤ'
ਰਹੀ, ਅੰਤਿ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਿਸਾਸਾ ਕ੍ਰਿਤ ਹਨ॥

'ਗੁਰਗਰ' ਅਰਥ ਹੀ ਦਿਸਾਖਿਆ 'ਗੁਰਮਤਿ ਦਿਗਦਿਗਤ' ਪੰਥਿਤ
ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਰ ਵਾਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ।

(੨) ਬਹੁਤ ਪਰਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇ ਕਰਨ ਹਰਾ 'ਬਹੁਤ ਪਰਮ ਰਹਸਜ'
ਤਥਾ ਨਿਸ਼ਰਾਜ ਰਾਸ ਦੇ 'ਬ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ' ਦੇ ਇਕ ਭਰੋਥੇ ਦੇ
ਖੰਡਨ ਪਰ 'ਅਭਾਤ ਰਹਸਜ', ਪੰਥਿਤ, ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਦਿਗਦਿਗਤਿ
ਸ੍ਰੀਮਤਿ 'ਅਭਾਤ' ਪੰਥਾਯਤੀ ਨਿਰਮਲਾ ਕ੍ਰਿਤ;

ਰਾਜ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਪਰ 'ਕਈ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼', ਤੇ 'ਅਕਾਲ ਨਾਟਕ'
ਤਥਾ 'ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਬੰਧ' ਸੰਤ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ।

'ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਭਾਕਰ' ਅਰ 'ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ', ਪੰਥਿਤ ਨਿਰਮਲ
ਸਿੰਘ ਨਾਟਕ ਕ੍ਰਿਤ।

ਦੇਰਾਂਤ ਨੇ ਸੁਖਾਲ ਸਮਝੂਤ ਵਸੇਤ 'ਅਸੁਖ ਬੋਧਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼'
ਅਰਿ ਦੇਰਾਂਤ ਕੋਥ ਸੰਤ ਤਗੁਸਿੰਘ ਤਰਨਤਰਨ ਨਿਰਾਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿਤ।

ਯੋਗਾਨੁਸਾਰ ਦੇ ਸਿਖਾਂਤ ਪੁਰ 'ਯੋਗਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਸੰਤ
ਬਾਬਾ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀ ਬਾਧਰੇ ਗਿੱਲਾਂ ਤਥਾ ਬੇਬੇਕਸਰ
ਨਿਰਾਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿਤ॥

ਦੇਰਾਂਤ ਦਿਸ਼ਾ ਰ 'ਤਤ੍ਵਰਸਾਸ' ਅਤੇ 'ਗੁਰ ਰਹਿਤ ਸੰਦੇਹ' ਨ
ਕੋਥ ਸੰਤ ਕਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਛੇਤ੍ਰ ਦੇ ਬਾਈ ਅਮ੍ਰਿਤਪਰ
ਕਰੇ ਕ੍ਰਿਤ।

'ਅਨੁਤਾਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਪੰਥਿਤ ਗੁਰਸਿੰਘ 'ਪੰਥਾਧ-ਸਿਖ'
ਛੇਤ੍ਰ ਦੇ ਬਾਈ ਕ੍ਰਿਤ।

'ਨਸਰਾਮ ਸਿਖੀ' ਅਰਿ ਸੰਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਦਿਸ ਪਤਕ ਪਰ
ਈਕ, ਅਰ 'ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਖਾਂਤ ਯਾਤ੍ਰਾ' ਪੰਥਿਤ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ।

(ਕ) ਪੰਡਿਤ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੂੰ ਖੇਡਕੇ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮਜ਼ਲੀ ਦਿਖਾ ਕੇ ਕਰਕੇ ਬਰਨ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਦੀ ਮੁਖਤਾ ਨਾਮ 'ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਪੜ੍ਹ ਕਰਾਯਾ।

ਸੰਤ ਸਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਖਾ 'ਪਰਯਾਜ' (Synonymy) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚਨਾ ਕੀਤੇ।

ਜੋਹੀ ਗੁਰ ਪਰ ਮੋਹਰ ਟੀਕਾ ਸੰਤ ਦਲ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਈ

(੩) ਸੰਗੀਤ ਦਿਵਾ ਦੇ ਮਾਰ ਪੰਡਿਤ ਪੁਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀਹਰਾ ਰਾਜ ਕਰਕਾਰ ਜੰਗੂਰ ਦਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜ ਕਰਕਾਰ ਪਟਿਆਲਾ ਅੰਦਰ ਪੰਡਿਤ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਰੰਪਰ ਦਿਰਘ ੭੬ ਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਨ ਕਰਾਏ ਰਹੇ (ਸਨ ੧੬੩੮ ਈ.)

ਦਿਵਾਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸ਼ਤਕ ਨਿਰਮਲੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਕੀਤੀ ਕੋਠੇ ਅਜ ਤਕ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖਿ ਰਹੇ। ਇਹ ਬਾਤ ਕੋਈ ਕੁਝਤ ਨਹੀਂ ਬਨਾਇ ਨੌਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ॥

ਕੋਈ ੪੦੦ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪੰਡਿਤ ਦਿਵਾ ਦੇ ਹੰਡਰ ਪ੍ਰਫੇਰ ਰਾਜੀ ਹੋਏ ਰਹੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹੀ ਪਰ ਸਾਹੀ ਅਭ ਬੀਤੀ ਹੋਈ। ਅੰਤ ਗੁਰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੋਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਕੇ ਸਿਖਰੇ ਗਏ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਬਾ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਨਗਾ ਕੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗਾ ਕੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਕਿਹਨਾਂ ਸੁਣਾਈਏ?

* ਅੰਤ ਜੋ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਸੁਣਾਏ, ਜੋ ਮਜ਼ਲਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਿਸ਼ਾ ਦੀ ਕੋਠ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਸਿਰਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਨੇ →

ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇਖ ਦਿਤਾ, ਬੜੇ
ਜੋਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ, ਕਥਾ, ਵਧਾਨ, ^{ਸਤਿਨਾਮ, ਜੋਤੀ, ਜੋਤ} 'ਗੁਰ ਤੇਗ' ਦੇ ਨੰਗ
ਦੰਡੇ, ਕਿਥੇ ਜੋ ਬੰਤਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ
ਪਰਮ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਮਾਤੇ ਆਖ਼ ਤੁਹ ਇਹ ਪ੍ਰਭ ਨਿਰਮਲਿਆਂ।
ਕਈਆਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਕੋ ਜਾਇਐ ਤੇ ਬੰਤ ਸਮੁੰਦਰ ਜੈਐ ਜੀ
ਰਿਖੀਰੇਖੇ) ਮੰਠੀਆਂ ਬੁਢੇਰੇ ਸੰਗਤਿਤ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਰ ਤੁਹਾ
ਕੇਰਾਂਤ ਅਧਿਕੇ ਲੈਖ ਪਹੰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂਗੀ ਕੀਤਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ
ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਪੁਰ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਕਰਕੇ 'ਕੋਰਸਾ ਕੁਰਸਾ' ਅਤੇ
'ਸੁਤ-ਸੁਬਰ' ਦੇ ਅਨੁਗਾਮ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਆਰੰਭੀ। ਦੇਖ ਦੇ ਸਾਂਤ੍ਰਾਂ
ਇਥੇ ਪਰਮ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ, ਸੰਗਤਾਂ, ਗੁਰਾਂ, ਕਈਆਂ, ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ, ਮਠ,
ਮੰਦਿਰ ਆਰ ਕੁਝ ਅਖਾੜੇ ਅਧਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਸਥਾਨ ਬਨਾਏ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਅਨੁਗਾਮ ਨਿਰਮਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਦਿਲਾ
ਪਹੰਦੇ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ)।

ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਮਾਏਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਰੂਤ
ਦਿਖਾ ਦਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਬਾਬ ਰਾਏ 'ਨਿਰਮਲਿਤ ਕੂਤ' ਕਰਕੇ
ਆਖ਼ ਪੁਰੀਤ ਕਰ ਰਾਏ ਅਤੇ ਆਖ਼ ਪੁਰੀਤ ਕੇਰਸਾ ਕੁਰਸਾ ਪਹੰਦੇ
ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਲੋਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਖ਼ ਕਰਕੇ
ਭਲਾ ਪਏ, ਕਿਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਗਤ ਰਹੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਰਿਖੀ ਦੇਸ,
ਪੁਰਸਾ (ਪੁਰੀ), ਕਾਸੀ, ਗੁਰਦੇਵ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ
ਸਾਮ੍ਹਣਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਸੰਗਤ ਕੀਤੇ। ਗੁਰਦੇਵਤਿਆਂ
ਇਹ ਪੁਰਸਾ, ਗੁਰਮਤਕਾਰ ਦੇ ਸਿਖਰ, ਅਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਏ ਰਹੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ॥

ਸੰਮਤ ੧੬੦੨ ਵਿਖੇ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਸ ਦਿਤਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯਾਦਗੀਰ ਰਹਿੰਦੀ
ਅਤੇ ਉਹ ਪਿਛੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿਖਰ ਰਾਏ॥

ਸਤ ਪਰ ਪੈਰਾ ਪਾਇਤਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਂ, ਮੇਰਾਂ ਤੇ ਉਤਰਵੇਲਿਆਂ ਦੇ ਤੁਹਿਆ
ਪੁਰਾਣੀ ਰਥਾਂ ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪਛੇ?

ਨਿਰਮਲਾ ਪੰਗਾਵਰੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ

ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਮਾਤਬੰਦੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਮੋਹਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੀ
 ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰੂ ਮੋਹਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤ
 ਸਮਾਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਸਤਾਬਰੀ ਸਿਖਾਂ ਪੁਰ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੰਘੀ,
 ਉਪਦਿਸ਼ ਕੁਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਖੰਭਿਕ
 ਇਕਤ੍ਰਿਤਾ ਸੰਮਤ ੧੮੧੬ (= ਸਨ ੧੭੫੨) ਦੇ ਰੂਪਿਸ਼ ਉੱਚੀ। ਫੇਰ
 ਸੰਮਤ ੧੮੨੨ ਦੀ ਅਰਪਕੁੰਭੀ ਪਰ, ਆਰ ਫੇਰ ਸੰਮਤ ੧੮੨੮ ਦੇ
 ਕੁੰਭਿਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਖੀ ਇਕਤ੍ਰਿਤਾ ਉੱਚੀ। ਫੇਰ ਸੰਮਤ ੧੮੩੪
 ਦੀ ਅਰਪ-ਕੁੰਭੀ ਦੇਵੇ ਪਰਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ
 ਗਈ, ਪਰ ਜੰਗਲਾ ਨਿਰਭਤਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਉੱਠਿਆ। ਸੰਮਤ ੧੮੪੦
 ਵਿਚ ਆਏ ਮੁਖੀ ਇਹਨਾਂ ਹਰਿਦਾਰ (ਇਕਠੇ) ਉੱਥੇ। ਪਰਾਹ ਦਾ
 ਅਸਰ ਮੰਨਣਾ ਬੀਏ ਸਿਖਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਪੁਰ ਬਹੁਤ ਉੱਠਿਆ। ਸੰਮਤ
 ੧੮੪੬ ਦੀ ਅਰਪ-ਕੁੰਭੀ, ਸੰਮਤ ੧੮੫੨ ਦੇ ਕੁੰਭ, ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੮
 ਦੀ ਅਰਪ ਕੁੰਭੀ ਪੁਰ ਫੇਰ ਇਕੱਠ ਉੱਥੇ। ਸੰਮਤ ੧੮੬੪, ਅਤੇ
 ਸੰਮਤ ੧੮੭੬ ਵਿਚ ਕੁੰਭ ਦੇ ਮੇਲੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾਲ ਉੱਥੇ ॥

ਸੰਮਤ ੧੮੭੬ ^(ਸਨ ੧੮੧੬ ਦੇ ਸੰਮਤ) ਦੇ ਮੇਲੇ ਪੁਰ ਸਲਾਸੀ ਸਾਖੀਆਂ ਨੇ ਜਨਮਦੀ
 ਕਰਕੇ ਉਦਾਸੀ ਜਾਪਾਂ ਨੂੰ ਉਕਾਰਿਤਾ, ਛੋਟੀ ਤੇ ਪੱਕਾ ਕੁਰਕਿਤੀ
 ਗੁਰੂ ਮੋਹਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਨਹਾਗਾਂ ਮਾਗੀਆਂ। ਇਸ ਪਰ ਮਾਗਾਕਾ
 ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਰਿਆਲੇ ਕਾਜੇ, ਪੰਡਿਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਹਿਬਰੀ,
 ਨਾਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਿ ਸਿੰਘ ਬੁਝੀਏ ਕਾਜੇ, ਰਮੇ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰੀ,
 ਬਾਪ ਸਿੰਘ ਛੋਟੀਰੀ ਕਾਜਾ, ਜੋਤ ਸਿੰਘ ਕਲਾਸੀਆ, ਕੁਪ ਸਿੰਘ
 ਰੁਪ ਹੀਆ ਆਦਿ ਅਲੇਕਾਂ ਸਿਖ ਸਰਦਾਰ ਜੋਤ ਕੁੰਭ ਦਾ
 ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਆਏ ਉੱਥੇ ਸਨ, ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੋਹਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ
 ਸਦਰ ਮਾਗਾਕਾ ਪਰਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਥ ਉੱਥੇ ਸਲਾਸੀਆ ਪੁਰ

ਜਾਪਦੇ, ਮਾਰ ਸਲਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸਕਾਇਆ; ਦਬ ਪੁਜਾਪਤੀ
 ਦੇ ਪਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਸੁਰਮਾਰ ਕਰਕੇ ਢਕ ਦਿੱਤੀ। ਜੇਹਨਾ
 ਸਦਾ ਰੁਪਯਾ ਸਲਾਨ ਪਾਸੇ ਜਾਤਿਆਂ ਪਾਸੇ ਮੁੰਡਰਾ ਕਰ ਸੀ
 ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤਾ॥ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਨੇ ਭੀ ਜਦ ਆਪਦੇ
 ਮਤ ਦੇ ਧੰਤਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਦੂਜੇ ਧਾਰਮਿਕਾਂ ਤੋਂ ਮਾਪਮਨ
 ਹੋਣਾ ਚਿੰਤਾ ਤਾਂ ਦਬ ਮਨਾਇਆ॥

ਸੰਮਤ ੧੮੮੮ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੯੦੦ ਪਰ ਢੇਰ ਇਕੱਠ ਹੋਏ। ਪਰ
 ਕੁਝ ਜਥਾ ਬੈਰੀ ਅਤੇ ਆਪਦੇ ਦੁਪਰੇ ਛੇੜ ਦਾ ਇਨਤਿਜਾਮ ਨਾ
 ਹੋ ਸਕਿਆ।* ਅੰਤ ਮਿਤੀ ਤਾਰ੍ਹੇ ਸੁਰੀ ੧੨ ਸੰਮਤ ੧੯੨੪ (= ੧੯੦੭)
 ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰਮਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜੇਠੀ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ੧੦੮
 ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇਰੰਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਿਤ ਬਹਾਰਾ ਵਸਦੇ ਸਿਆਸਤ ਪਿਆਰਾ

* ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰਮਲੇ ਧੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਪਟੇ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ (ਮਸਜਦੀਆਂ) ਸਨ
 ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਬਾਹ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਤੀਰਥਾਂ ਪੁਰ
 ਕੋਈ ਇਨਤਿਜਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ
 ਧਰਮ ਮਾਰਥ ਜ਼ਮੀਨ ਕਰਵੇੜ ਦਿੱਤਾ ਸਿਰੀ ਸੰਮਤ ੧੮੦੦ (= ਸਨ ੧੭੪੩)
 ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਮੇਂ ਹਰ ਠੇਕੇ ਵਿਖੇ ਪਟੇ ਮਾਰ ਪਤਾ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ:—
 (੨) ਸੰਮਤ ੧੮੦੯ ਦਿਨ ਸੰਤ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਦੇ ਡੇਰੇ ਬਰਨਾਲੇ ਮਹੰਤ ਨਿਕੋਂ
 ਸਿੰਘ ਨੂੰ ੩੦ ਮਿਠਾ ਦਾ ਪਟਾ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਆਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੈਠੀ ਬੀਬੀ ਦੁਪਾਲ ਨੇ
 ਜਿਖ ਦਿੱਤਾ। (੩) ਸੰਮਤ ੧੮੨੧ ਦਿਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁ ਪੁਜਾਪੁਰ ਦਾ ਪਟਾ ਪੰਡਿਤ ਜਥਾ
 ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਮਾਮਾ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੇ ਨੇ ਜਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ
 ਸੁਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ॥ (੪) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਜਰਾਤ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੰਤ ਪੁਸ਼ਾ ਸਿੰਘ
 ਨਿਰਮਲੇ ਨੂੰ ਮੀਰਪੁਰ ਦਾ ਪਰਮਾਣਾ ਧਰਮ ਮਾਰਥ ਜਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ॥
 (੫) ਸੰਮਤ ੧੮੨੩ ਦਿਨ ਸਰਦਾਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤਾਨੀਏ ਨੇ ਸੰਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਮਲੇ
 ਪਾਸੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਕੋਰਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਤਪਿਤ ਬੰਤੋਰ ਪੁਰਾ ਕੁਰੀ

੬੦੬੦
੧੫.
੦੧੬੦

ਦੀ ਮਖਤਾ, ਤਥਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਿਰਿਜ ਜੀਂਦ (ਸੰਗਰੂਰ) ਅਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਤਰਖੂਰ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਗੂਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਸੰਤ ਮਹੰਤਾ ਤਥਾ ਦੂਸਰੇ ਭੇਖ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ
ਸੰਤ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਰਾਹੇ ਸਮਾਗਮ ਦਿਓ,

ਪਰਮਪੁਜਾ ਪੰਚਤੀ ਅਖਾੜਾ ਨਿਰਮਾਣ

ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦੇ ਹਥ ਦਿਓ ਮਹੰਤਾ ਵਹੀਰਾ ਦਾ ਮਕਰਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।
ਪੇਰਣਾ ਭਾਈ ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਦਿਕ
ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਕੰਮ ਰਜਾਨ ਜਦੀ ੧.੧੬,੦੦੦ ਨਕਦ ਅਤੇ
੫੮੭੫ ਸਾਜਾਨਾ ਦੀਆਂ ਜਾਗੀਰਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਕ
'ਰਸਤਰਸ-ਅਮਲ' ਜਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਰਿਸੇ ਮਕਰਾਨ ਕਰਕੇ ਹਾ
ਥਾਂ ਦੇ ਮਹੰਤ ਕੁਨੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਗਏ।
ਮੁਖਤਿਆਰ ਅਖਾੜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਇਕ ਸੰਤ ਇਸ ਪੰਚਤੀ ਅਖਾੜੇ ਦਾ
ਮੁਖਬਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹੋ ਰੋਜ਼ ਬਾਹਰੀ ਵਕੀ ਹੋਵੇ। ਰਸਤਰਸ ਅਮਲ
ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਨਿਯਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:-

ਰਸਤਰਸ ਅਮਲ

ਤਿਨਾਂ ਗਿਆਸਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਸਤੇ ਅਖਾੜਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪੰਥ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਜੀ।
[ਇਸ ਰਸਤਰਸ ਅਮਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ੧੨ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੮੬੨ ਨੂੰ ਹੋਈ।]
(੧) ਇਕ 'ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ', ਤਿਨਾਂ ਗਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਸਜਾਹ ਨਾਜ, ਅਤੇ ਹਰ
ਮਹੰਤ ਹੋਰ, ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਕੁਲਿਆਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਹਾਜੇ ਹੋਣ, 'ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ' ਦੀ
ਸਜਾਹ ਨਾਜ ਥਾਪੇ ਜਾਨਗੇ।

ਅਤੇ ਪਰਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। (੬) ਸੰਤ ੧੮੪੬ ਦਿਹਾ ਪਾਨੇਯੇ ਸਰਦਾਰ ਜੋ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਜ ਅਤੇ ਤਿਨ ਪਿਤ ਸੰਤ ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਡੇਰੇ ਨਾਜ ਜਾਏ। (੭) ਸੰਤ ੧੮੫੩ ਦਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰੰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਾ
ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਸੰਤ ਨਿਰਮਾਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀਕਾਰ ਨਾਕੀਤਾ।

ਅਦਿ

(੨) ਅਤੇ (੩) ਜੋ ਜਾਂਗੀ ਅਖੌੜੇ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਜਾਣੀ
ਉਨ; 'ਦੇ ਕਾਰਵਾਹੀ, 'ਦੇ ਭੰਡਾਰੀ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਸ਼ਾਹ ਜਾਂਗਰ ਦੀ
ਸਮਝਾਈ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ), ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰੀ ਤੇ ਇਕ ਗਿਆਰੀ (ਅਰਥ
ਕਰਨਹਾਰੀ) ਇਹ ਸਭ ਪੰਜ ਕਾਰਵਾਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦੇ 'ਕੇਵਲ' ਦੀ ਸੁਕਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ

(੪) ਜੋ 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ' ਹੁਣ 'ਭੋਜਨ' ਦੀ ਪਾਵੇਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਪਰ ਜੋ 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ' ਅੱਗੇ ਜਾਣੀ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, 'ਭੋਜਨ' ਦਿਖਾ,
ਦਿਖਾਵਾ, ਅਤੇ ਹੋਰੀ ਚਾਹੀ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(੫) ਜਦ 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ' ਕਿਸੀ ਗਿਆਰਤ ਗਾਹ ਦਿਖਾ ਆਵੇ, ਜਾਂ ਹੋਰੀ
ਨੂੰ ਅਖੌੜੇ ਦਿਨ ਜਾਨ ਦਾ ਸੋਕਿਆ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ
ਸ਼੍ਰੇਥ ਪਾਵੇਰੀ ਅਤੇ 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ' ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਭੇਟੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ ਨੂੰ ਜੁਰੀ ਜੁਰੀ ਪੁਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(੬) ਜੋ ਅਖੌੜੇ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ
ਆਵੇ, ਉਸਦਾ ਜਾਮਾ ਖਰਚ, ਅਖੌੜੇ ਦਿਨ ਉਸਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਕੋਈ
ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ ਭਾਗ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਿਯਮ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਅਖੌੜੇ ਦਿਨ ਜਾਮਾ
ਕਰਵੇ, ਅਖੌੜੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਨਾ ਰਖੇ।

(੭) ਜੋ 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ' ਪਰਮ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਜਾਮਾ ਜਾਮਾ ਜਾਂ ਅਖੌੜੇ
ਨੂੰ ਕੋਈ, ਜਾਂ ਨਰਕ ਰੁਪਯਾ ਤੀਰਥ ਕਾਮ ਜਾਣੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹਸਤ
'ਦੇਵ' ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਦੇ ਸਕਰ' 'ਤੇ, ਪਰ ਕਾਮਜਾਂ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਨਿਸ਼ਿ
ਜਾਵੇਗਾ ਕਰੇ।

(੮) ਜੋ ਕਿਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ 'ਪਰਮ ਪੁਕਾਰ' ਅਖੌੜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਭੀਰਵਾ ਕਰਨ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ' ਦੀ ਸਕਰ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥੀ
ਨਾਸ ਕਰੇ। 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ' ਦੀ ਸਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖਰਚ ਕਰਨ
ਦਾ ਸਾਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਕੁਲਾਕੇ ਕਰੀਂ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਂਤ
ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਵੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ

ਦੇ 'ਕੇਵਲ' ਦੀ ਸੁਕਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਭੇਤੀ 'ਸ਼ੀਅਰਤ' ਦੀ ਸਲਾਹੀ ਨਹੀਂ ਆਸਕਰੀ, ਤਕ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ
ਮਾਨਤਾ ਕਰਦੇਨ, ਪਰ ਉਸਦੀ ਵਿਰੁਧ ਸ਼ੀਅਰਤ ਨੂੰ ਦੇਵੇਦੁ॥

(੬) ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ੀਅਰਤ ਸੋਚੇ ਤਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਾ ਪਾਏ, ਤਾਂ

ਉਸ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ੀਅਰਤ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ੀਅਰਤੀ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇ। ਅਤੇ

ਪਹਿਲੇ 'ਸ਼ੀਅਰਤ' ਕੁਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ਸੰਮਤ ੧੯੩੨ (=

ਸਨ ੧੯੭੫) ਵਿਖੇ, ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰਤਮ ਪਹਿਲਾ
ਨਿਰਾਸ਼ੀ 'ਸ਼ੀਅਰਤ' ਨਾਮਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਨੇਹਤਮ ਜੀ ਬੜੇ ਭੱਲਾ
ਪੁਰਖ ਸਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਡਿਤ ਸਨ। ਆਪਦੇ ਦਿਹਾਤ ਬੜੇ ਸੋਧ
ਅਰ ਗੁਰੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਸਨ ਦੇ ਮਾਨਤਾ ਪੈਂਦੀ ਸਨ। ਆਪ
ਦੀ ਬੜੀ ਬਠਿੰਡ ਬੁਝੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਕ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਰਤਨ ਕੀਤੀ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਹਿਬ ਪਰ ਟੀਕਾ
'ਸੋਧ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਕਠਿਨ ਦੇਰਾਂਤ ਦੇ ਕੰਥ ਪਰ ਟੀਕਾ ਆਦਿ ਕਿਤਾਬੇ
ਤੀ ਹੋਰ ਨਹੀਨ ਦੁਹਾ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਰਚਨਾ ਕੀਤੇ, ਜੇਕਰਿ ਗੁਰਮਤ ਸਮਝ
ਦੇ ਪਰਮ ਉਪਕੋਗੀ ਹਨ। ਆਪ ਸੰਮਤ ੧੯੪੮ (= ਸਨ ੧੯੯੧ ਈ)
ਦਿਨ ਪਰਿਆਲਾ ਅੰਗ ਪਰਜੇਕਰ ਬਾਜ ਕਰ ਗਏ॥

ਕਲਖਜ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ) ਅਤੇ ਕੁਈ ਦਿਨ ਨਿਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ
ਅਖਰੇਕੁ ਹੋਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਬਣੇ ਹਨ॥

ਸੰਤ ਰਗਗਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣੇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਸਹਿਬ ਤੇ ਅਕੇ ਪੰਜਾਂ

ਫਿਰਮਾਂ ਜਾਪਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ (ਸਨ ੧੭੯੦) ਦਿਨ, ਅਰਥਾਤ ਰਸਮ
ਦੇ ਕੋਤੀਜੇਤ ਸਮਾਨ ਤੇ ਹੁਕਮ ਕੇਰੇਕੇ ਪਿਛੇ, ਕਲਖਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲੋਂ

ਥਾਂ ਦਿਨ ਆਣ ਨਿਰਮਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਪੁਰੀਆਂ ਬਨਤਾਈਆਂ, ਅਰ

ਆਪ ਦਿਨ ਪਿਪਾਸ ਦੇ ਬਿਛ ਉਪਰ ਤੀ ਕਈ ਸਾਜ ਦਿਸਦੇ। ਆਪ

ਦਿਨ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਤੀਅੰਕ ਸਨ। ਇਸ ਕਸਬੇ ਦੇ ਮਾਜਰ ਹਾਰਿ ਅਹਿਸਰ

ਹੋਕੁਪਤ ਨੂੰ ਹੋਰੀਬਾ ਕਰੀਏ ਹੁਕਮਿਆਂ ਦੇ ਜੋਗ ਦਿਨਾਂ ਸਹਾਇਤਾ

ਦੇਰੇ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਞ ੫੦ ਗੇੜੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੋਰੇ
ਰਿਹਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਪ ਜਿਥੇ ਤਾਈਂ ਗਏ ਜਮੀਨ ਪ੍ਰੇਰ ਜਾਣੇ।
ਤਾਂ ਜੰਤਾ ਜਿਤਲੀ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਪਈ ਜਮੀਨ ਪ੍ਰੇਰ
ਜਾਈ ਆਰ ਆਪਣਾ ਗਤਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪਿਛੋਂ ਗਦਿ ਅਹਿਮਦ ਨੇ
੧੬ ਸਾਲ ਕਾਮਰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੩ ਦਿਹ (= ਸਨ ੧੭੨੬) ਸਨ੨
(ਪਰਾ) ਸਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਜੇਹਨਾ ਹੁਣ ਤਕ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ।*

ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਆਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਰੇ ਮੰਦਰ, ਪਿਛੋਂ ਜਮੀਨ ਜੰਦੇ, ਆਈ ਮੰਗਲਾਂ,
ਗਈ ਸਰੀਕੋਰ, ਆਰ ਮਹਾਰਾਜ ਪੁਰਿਆਨਾ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ
ਗੇਵੀਆਂ ਬਨਹੀਆਂ ਪੁਰਿਆਨਾ ਦਾਣੀ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਮ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੭੬ ਦਿਹ ਬਨਵਾਈ।

(੨) ਜਤਨਵਟ ਕਾਂਸੀ; ਗੁਬੇਰਪੁਰ (ਅਮਿਤਸਰ); ਸਾਬੇ ਮੋਹਰ
ਸਿੰਘ ਕੋਲੀਯਕ ਦਾ ਮਕਾਨ; ਆਰਮਾਨ (ਜਿਸਾ ਪੁਰਿਆਨਾ ਪੁਰ) ਦਾ
ਮਕਾਨ; ਬਰਨਾਲਾ (ਰਿਆਸਤ ਪੁਰਿਆਨਾ); ਹਰਿਕੇ ਕਲਾਂ;
ਕੁਰੂਕੋਟ ਮਾਤੇ ਠੀਕਰੀਦਾਨ ਆਦਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਸਥਾਨ ਜੇਹਨੇ
ਜੋ ਜੋ ਦੇ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ ਆਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਮਕਾਨਾਂ
ਦੀਆਂ ਬਨਵਾਂ ਜਿਸਤਾਂ ਮੰਜਰ ਹਨ॥ ਹਰਿਕੇ ਕਲਾਂ ਸੰਮਤ ੧੭੭੦
(= ਸਨ ੧੭੧੩ ਦੇਸੀ, ਦੇਸਾਮੇਸ ਤੋਂ ਹਰ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਪਿਛੋਂ) ਸੰਤ ਜੰਗਲ

* 'ਕਨਖਲ' (ਹਰਿਕੇ) ਦਾ ਨਾਮ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨਨਾਤ ਅੰਦਰ 'ਖੇਖੂ ਪੁਰ' ਹੈ,
ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਿਓ 'ਮਾਯਾਪੁਰ' ਹੈ। ਸੰਮਤ ੩੨੧ ਦਿਹ ਤਿੰਨ ਕਾਬਜ ਸਨ, ਆਰਥਾਤ ਤਿੰਨ
ਦਸਤੀ ਸੀ, ਆਰ ਸੰਮਤ ੬੨੫ ਦਿਹ ਹਜ਼ਾ ਹੰਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਸਬੇ ਹੰਮੀਰੀ ਦਿਹ
ਜਾਣਿਆ। ਪਿਛੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਬਜ ਹੋਏ (See History of Sahasrampur)

ਤੀਸਰੀ ਪਤਸਤੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜਾਨਾ ਸਮੇ ੨੧ ਬਾਰ ਨਿਰਾਸਕਰਨ
ਦੇ ਸਥਾਨ ਪੁਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ, ਥੋਏ ਇਕ ਪਿਪਾਸ ਸੀ। ਇਹ ਪਿਪਾਸ ਮੰਤ
ਗੇਵੀਆਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਸਦੇ ਹਨ, ਥੋਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸੇ ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਿਹ ਕਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ॥

ਕੁਰੂਕੋਟ ਮਾਤੇ ਹਰਿਕੇ ਕਲਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ
ਅਮਿਤਸਰ ਦੇ ਮਕਾਨ

ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਾਇਆ (See Settlement Report East Derazpur 1852
A.D.) * ॥ ਕੁਰਮੇਤੁ ਰਾਜ ਮਕਾਨ ਸੰਮਤ ੧੯੦੦ ਵਿਚ ਬਣਿਆ।
ਇਥੇ ਦੀ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰਮਤ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣੇ ਨੇ ਮਾਧਨਾਤਮ ਰਾਮਾਜਨ
ਤਾਮਾ ਛੇਰਬਾਪ ਰਹਿਆ। (ਮਕਾਨ ਦੀ ਸਨਮ ਮੰਤਰ ਕਾਪੁ ਸਿੰਘ ਪਾਸ
ਜੀ)-

ਕੁਰਮੇਤੁ ਪੁਰੀ ਫਤਹਿਤ ਜਾ ਕੀਨ ਗੰਥ ਬਖਾਨ
ਖਡਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਬਾਨੀ ਸਾਚਾ
ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਪਦੇ
੨-੩-੪ ਅਨਿਤ ਕਰਾਇਆ। ਉਸਦੇ ਕੇਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਪੁਰਖ ਵਰਗੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਖੇ ਇਤਨਾ ਰਾਮਾਤਮ ਪੁਰਖ ਦਸਾਇਆ
ਜਿਤਨਾ ਅਜ ਤਕ ਤੇਰੇ ਵਿਸੇ ਪਾਸੇ ਹੋਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਮਾਲਮ ॥

* ਜੇਹਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ 'ਪੁਰਖ' ਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ
'ਦੁਲਹੇਰੀ', ਅਤੇ ਕੁੰਦ ਦਾ ਨਾਮ 'ਕੁੰਦੀ' ਪਰਿਭੋਜ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ
ਭਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਗਣ ਸਿੰਘ ਸੀ

ਰਸਮੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਖਿਆ।

2000 年 10 月
 2000 年 10 月
 2000 年 10 月
 2000 年 10 月

$\mathcal{H}_{\text{eff}} = \mathcal{H}_0 + \mathcal{H}_1$
 $\mathcal{H}_0 = \sum_{\mathbf{r}} \psi_{\mathbf{r}}^\dagger (-\frac{\hbar^2 \nabla^2}{2m}) \psi_{\mathbf{r}}$
 $\mathcal{H}_1 = \sum_{\mathbf{r}} \psi_{\mathbf{r}}^\dagger \psi_{\mathbf{r}} \epsilon_{\mathbf{r}}$
 $\epsilon_{\mathbf{r}} = \epsilon_0 + \epsilon_1 \cos(\mathbf{r} \cdot \mathbf{a})$

$\lambda_1 = \lambda_2 = \dots = \lambda_n = 0$
 $\lambda_1 = \lambda_2 = \dots = \lambda_n = 0$
 $\lambda_1 = \lambda_2 = \dots = \lambda_n = 0$
 $\lambda_1 = \lambda_2 = \dots = \lambda_n = 0$

450

Cambridge
Mass.
1885